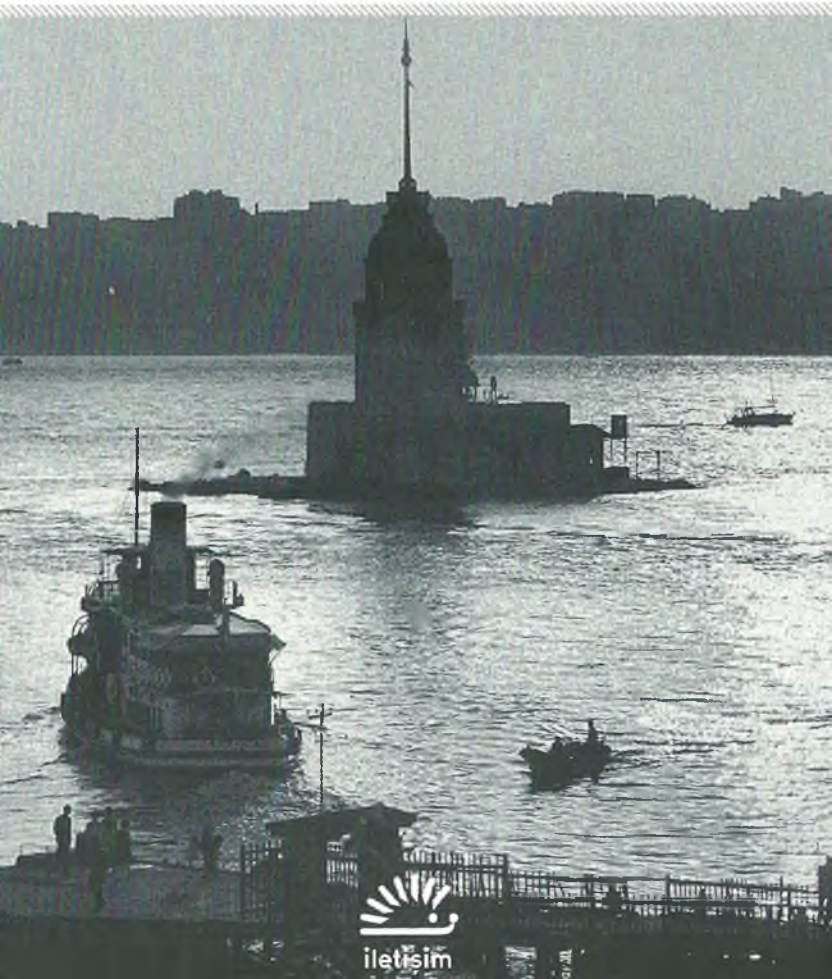
Burhan Sönmez

İstanbul İstanbul

iletişim

BURHAN SÖNMEZ Haymana'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Polatlı'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra bir süre avukatlık yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde kültür ve siyaset üzerine yazılar yazdı. Uzun yıllar yurt dışında (Britanya) kaldı. İlk romanı *Kuzey*, 2009; ikinci romanı *Masumlar*, 2011 yılında yayımlandı. *İstanbul İstanbul*, Burhan Sönmez'in üçüncü romanıdır. *Masumlar*, 2011 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü ve aynı yıl İzmir St. Joseph En İyi Roman Ödülü'nü aldı. İngilizce, İtalyanca, Sırpça gibi dillere çevrildi. *Bir Dersim Hikâyesi* (Metis, 2012), *Bana Adını Söyle* (YKY, 2014) ve *Gezi* (Almanca, Binooki, 2014) öykü derlemelerine birer öyküyle katılan Burhan Sönmez, Bursa Yazın ve Sanat Derneği tarafından verilen 2015 yılı Öykü Onur Ödülü'nün de sahibi oldu.
www.burhansonmez.com

İletişim Yayınları 2122 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 339
ISBN-13: 978-975-05-1716-7
© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2015, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Ara Güler
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Necdet Duygulu
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

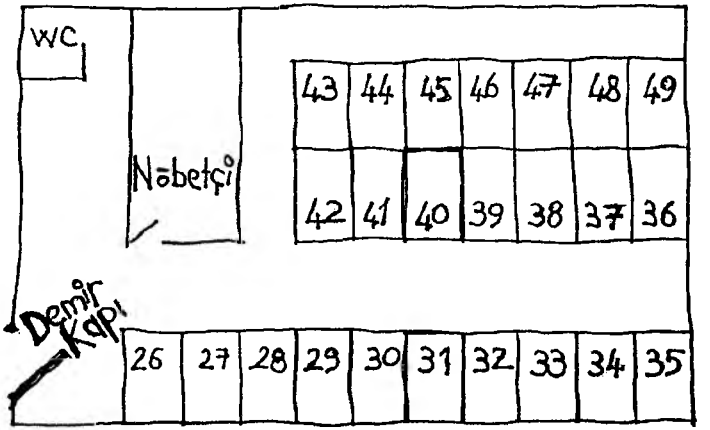
BURHAN SÖNMEZ

İstanbul İstanbul

iletişim

Kıvanç için

WC
Nöbetçi
43 44 45 46 47 48 49
42 41 40 39 38 37 36
Demir Kapı
26 27 28 29 30 31 32 33 34 35

İÇİNDEKİLER

1. Gün *Öğrenci Demirtay Anlatıyor*
DEMİR KAPI 11

2. Gün *Doktor Anlatıyor*
BEYAZ KÖPEK 35

3. Gün *Berber Kamo Anlatıyor*
DUVAR 55

4. Gün *Küheylan Dayı Anlatıyor*
AÇ KURT 75

5. Gün *Öğrenci Demirtay Anlatıyor*
GECE IŞIKLARI 93

6. Gün *Doktor Anlatıyor*
ZAMAN KUŞU 115

7. Gün *Öğrenci Demirtay Anlatıyor*
KÖSTEKLİ SAAT 137

8. Gün *Doktor Anlatıyor*
MIZRAKLI GÖKDELENLER 159

9. Gün *Berber Kamo Anlatıyor*
ŞİİRLERİN ŞİİRİ 179

10. Gün *Küheylan Dayı Anlatıyor*
SARI KAHKAHA 205

1. Gün

Öğrenci Demirtay Anlatıyor

DEMİR KAPI

"Aslında uzun hikâye, ama ben kısa anlatacağım," dedim. "İstanbul'a öyle kar yağdığı görülmemişti. Karaköy'deki Sen Jorj Hastanesi'nden gece yarısı ayrılan iki rahibe kötü haberi iletmek üzere Sen Antuan Kilisesi'ne doğru giderken, saçak altları kuş ölüleriyle doluydu. Nisan ayında erguvan çiçekleri buzdan, sokak köpekleri kılıç gibi esen rüzgârdan kırılıyordu. Sen hiç nisanda kar yağdığını gördün mü Doktor? Aslında uzun hikâye, ama ben kısa anlatacağım. Tipide zorlukla yürüyen rahibelerden biri genç, öbürü yaşlıydı. Galata Kulesi'ne yaklaşırlarken, genç rahibe diğerine, yokuşun başından beri adamın biri bizi izliyor, dedi. Yaşlı rahibe, fırtınada ve karanlıkta onları izleyen bir adamın tek amacı olabileceğini söyledi."

Uzaktan demir kapının sesini duyunca anlatmayı bıraktım ve Doktor'a baktım.

Hücremiz soğuktu. Ben Doktor'a hikâye anlatırken, Berber Kamo kıvrılmış, çıplak betonda yatıyordu. Örtümüz yoktu, yavru köpekler gibi birbirimize sokularak ısınıyorduk. Zaman günlerdir aynı noktada döndüğünden, gece-

nin ne yanda sabahın ne yanda aktığını seçemiyorduk. Acıyı biliyor, işkenceye götürülürken kalbimize dolan dehşetiyse her gün yeniden yaşıyorduk. Acıya hazırlandığımız o kısa boşlukta insan ile hayvan, akıllı ile deli, melek ile şeytan aynıydı. Demir kapının sesi koridorda yayılırken, Berber Kamo doğruldu. "Beni almaya geliyorlar," dedi.

Kalkıp hücre kapısına gittim, baş hizasındaki küçük mazgaldan dışarı baktım. Demir kapı tarafından gelenleri görmeye çalışırken, yüzüm koridor lambasının ışığında aydınlandı. Kimse görünmüyordu, herhalde girişte bekliyorlardı. Işıkta kamaşan gözlerimi kıstım. Karşı hücreye göz attım, bugün oraya yaralı bir hayvan gibi atılan genç kızın yaşayıp yaşamadığını düşündüm.

Koridordaki sesler azalırken geri oturdum, ayaklarımı Doktor ile Berber Kamo'nun ayaklarının üstüne koydum. Isınmak için çıplak ayaklarımızı daha iyi birleştirdik, sıcak soluklarımızı birbirimizin yüzüne yaklaştırdık. Beklemeyi bilmek de sanattı, konuşmaya gerek duymadan, duvarların ötesinden gelen belli belirsiz tıkırtılara kulak verdik.

Doktor hücreye iki hafta önce konmuş, ben ertesi gün kan içinde yanına atılınca, yaralarımı temizlemekle kalmayıp, ceketini de üzerime örtmüştü. Her gün ayrı sorgu timleri tarafından gözlerimiz bağlı alınıyor, saatler sonra yarı baygın halde geri getiriliyorduk. Berber Kamo ise üç gündür bekliyordu. Ne sorguya götürülmüş içeri düştüğünden beri, ne de adı anılmıştı.

Önceleri küçük görünen, eni bir, boyu iki metrelik hücreye alışmıştık. Yer ve duvarlar beton, kapı gri demirdendi. İçerisi boştu. Yerde oturuyor, bacaklarımız uyuştuğunda kalkıp daire çizerek yürüyorduk. Bazen uzaktan gelen bir çığlıkla başımızı kaldırınca, koridordan sızan loş ışıkta birbirimizin yüzüne bakıyorduk. Zamanımız, uyuyarak veya konuşarak geçiyordu. Fazlasıyla üşüyor, her geçen gün zayıflıyorduk.

Demir kapının paslı sesini duyduk yine. Sorgucular, hücrelerden kimseyi almadan geri gidiyorlardı. Kulağımızı dışarı verip, emin olmak için bekledik. Demir kapının kapanmasıyla sesler kesildi, koridor ıssız kaldı. Derin derin soluyan Berber Kamo, "Beni almadı kahpe dölleri, kimseyi almadan gittiler," dedi. Başını kaldırıp karanlık tavana baktı, sonra kıvrılıp yere uzandı.

Doktor hikâyeye devam etmemi söyledi.

Ben, "İki rahibe kar altında..." diye söze girerken, Berber Kamo aniden dönüp kolumu kavradı. "Çocuk, şu hikâyeyi değiştirip doğru dürüst bir şey anlatsan olmaz mı?" dedi. "İçerisi zaten buz gibi, anasını satayım, betonda donduğumuz yetmiyor, üstüne bir de karlı, fırtınalı hikâyeler anlatıyorsun."

Kamo dost mu, düşman mı sanıyordu bizi? Üç gündür uykuda sayıkladığını söylediğimiz için mi öfkeleniyor, bize aşağılayarak bakıyordu? Bir kez gözleri bağlanıp götürülse, eti lime lime edilip askıda çarmıha gerilse, bize güvenmeyi öğrenebilirdi. Şimdilik sözlerimize ve ezik bedenlerimize tahammül etmekle yetiniyordu. Doktor yavaşça omzundan tuttu, "Güzel uyu Kamo," diyerek onu geri yatırdı.

"İstanbul'da öyle sıcak gün görülmemişti," diye anlatmaya başladım. "Aslında uzun hikâye, ama ben kısa anlatacağım. Karaköy'deki Sen Jorj Hastanesi'nden gece yarısı ayrılan iki rahibe mutlu haberi iletmek üzere Sen Antuan Kilisesi'ne doğru giderken, saçaklara dizili kuşlar cıvıl cıvıl ötüyordu. Kış ortasında neredeyse erguvanlar çiçek açacak, sokak köpekleri sıcaktan buharlaşıp eriyecekti. Sen hiç zemheride ortalığın çöl gibi ısındığını gördün mü Doktor? O sıcakta zorlukla yürüyen rahibelerden biri genç, öteki yaşlıydı. Galata Kulesi'ne doğru çıkarlarken, genç rahibe diğerine, yokuşun başından beri adamın biri peşimizden geliyor, dedi. Yaşlı rahibe, tenha sokakta ve karanlıkta onları izleyen bir adamın

tek amacı olabileceğini söyledi: Tecavüz. Yokuşu telaşla tırmandılar. Etrafta kimse yoktu, insanlar bu ani sıcak günde Galata Köprüsü'ne akmış, Haliç kıyısına inmiş, şimdi gece yarısında sokakları tenha bırakmışlardı. Genç rahibe, adam yaklaşıyor, biz tepeye varmadan yetişecek, dedi. Öyleyse koşalım, dedi yaşlı rahibe. Uzun etekleri ve kalın giysileriyle, tabelacıların, plakçıların ve kitapçıların önünden geçtiler. Bütün dükkânlar kapalıydı. Genç rahibe geriye bakıp, adam da koşuyor, dedi. Şimdiden soluk soluğa kalmışlardı, terleri sırtlarına akıyordu. Yaşlı rahibe, adam bizi yakalamadan ikiye ayrılalım, dedi, en azından birimiz kurtuluruz. Onları neyin beklediğini bilmeden ayrı sokaklara daldılar. Genç rahibe sağa doğru koşarken, artık geriye bakmaması gerektiğini düşündü. Kutsal Kitap'ta anlatılan hikâyeyi anımsadı, uzaktan dönüp kente son kez bakanların gazabına uğramamak için gözünü dar sokaklara dikti, karanlıkta sürekli yön değiştirerek koştu. Lanetli bir gün olduğunu söyleyenler haklıydı. Kış ortasındaki aşırı sıcağı felaket işareti sayan medyumlar televizyonda konuşmuş, mahallenin delileri bütün gün teneke çalmıştı. Genç rahibe bir süre sonra kendi ayak sesinden başka ses duymadığını fark edince bir köşe başında yavaşladı. Bilmediği bir sokakta sırtını duvara verip etrafa bakarken, kaybolduğunu anladı. Ortalıkta in cin top oynuyordu. Ayaklarının dibinde dolanan bir köpeği yanına alarak, duvar diplerinden usul usul yürüdü. Aslında uzun hikâye, ama ben kısa anlatıyorum. Genç rahibe sonunda Sen Antuan Kilisesi'ne vardığında, diğer rahibenin gelmediğini öğrendi. Başından geçenleri hızla anlattı, ortalığı telaşa verdi. Birkaç kişi yaşlı rahibeyi aramaya çıkacakken, dış kapı açıldı ve yaşlı rahibe saçı başı dağınık halde içeri daldı. Bir tabureye çöktü, biraz soluklandı, iki tas su içti. Genç rahibe sabırsızlıkla, neler oldu anlat, dedi. Yaşlı rahibe, sürekli farklı sokaklara daldım ama adamı atlatamadım, dedi, sonunda ya-

kalanacağımı anladım. Ne yaptın peki, dedi genç rahibe. Bir köşe başında durdum, ben durunca adam da durdu. Sonra? Ben eteğimi kaldırdım. Sonra? Adam da donunu indirdi. Ee? Tekrar koşmaya başladım. Sonra ne oldu? Ne olacak, eteği kalkık kadın, donu inmiş erkekten daha hızlı koşar."

Berber Kamo yattığı yerde gülmeye başladı. İlk kez görüyorduk güldüğünü. Rüyasında tuhaf yaratıklarla eğlenir gibi vücudu hafifçe sallandı. Ben son cümleyi tekrarladım. "Eteği kalkık kadın, donu inmiş erkekten daha hızlı koşar." Berber Kamo'nun gülmesi kahkahaya dönüşünce, ağzını kapatmak için uzandım. Birden gözlerini açıp bana baktı. Nöbetçiler sesimizi duyup gelirse bizi ya döver ya da duvar önünde saatlerce ayakta bekleterek cezalandırırlardı. İşkenceden kalan zamanı böyle geçirmek istemezdik.

Berber Kamo doğrulup karşı duvara yaslandı. Derin derin solurken yüzü ciddileşti, eski halini aldı. Gece bir çukura düşen, ayılınca da nerede olduğunu anlayamayan sarhoşlara benziyordu.

"Bugün rüyamda yandığımı gördüm," dedi. "Cehennemin en alt katında, yanımdaki herkesin odunlarını alıp benim ateşime katıyorlardı. Yine de üşüyordum, anasını satayım. Diğer günahkârlar çığlık atıyor, kulak zarlarım bin kez patlayıp bin kez açılıyordu. Ateş çoğaldıkça çoğalıyor ama ben yanmaya doyamıyordum. Siz yoktunuz orada, bütün yüzlere tek tek baktım, ne bir doktor, ne bir öğrenci gördüm. Daha çok ateş istiyor, boğazlanan sığırlar gibi bağırıp yalvarıyordum. Karşıda yanan zenginler, vaizler, kötü şairler ve sevgisiz anneler, alevler içinde bana bakıyorlardı. Kalbimdeki yara kavrulup bir türlü kül olmuyor, hafızam eriyip silinmiyordu. Demiri eriten ateşe rağmen, lanet geçmişimi hâlâ anımsıyordum. Tövbe et, diyorlardı. Yeter miydi, sizin ruhunuz kurtuluyor muydu tövbe ettiğinizde? Cehennemin bütün sakinleri! Kahpe dölleri! Ben sıradan bir ber-

berdim, eskiden evine ekmek götüren, kitap okumayı seven, ama çocuğu olmayan bir berber. Hayatımızın ters döndüğü son günlerimizde karım bana ağır söz etmedi. Lanetlesin istedim, ama o benden lanetini bile esirgedi. Ayıkken düşündüklerimi ona sarhoşken söyledim, bir gece karşısına geçip, ben zavallı biriyim, dedim. Aşağılamasını, bana bağırmasını bekledim. Horlayıcı bakışlarını yakalamaya çalıştım, ama karım başını öbür tarafa çevirirken yüzünde sadece üzüntü taşıdığını gördüm. Bir kadının en büyük kötülüğü, daima sizden daha iyi olmasıdır. Annem dâhil. Böyle söylüyorum diye bana tuhaf bakıyorsunuz, umurumda değil."

Berber Kamo sakalını ovuşturdu, yüzünü mazgaldan gelen ışığa çevirdi. Üç gündür yıkanamaması bir yana, dışarıdayken de sudan uzak kaldığı, saçlarının ilk günkü kirinden, uzun tırnaklarından ve ekşi ekmek gibi yayılan kokusundan belliydi. Doktor'un kokusuna alışmış, kendiminkini benimsemiştim, Kamo'nun kokusu ise ruhundaki tekinsizlik gibi varlığını sürekli hissettiriyordu. Üç günlük suskunluktan sonra tutkuyla konuşuyordu.

"Camında 'Berber Kamo' yazan dükkânımı açtığım ilk gün tanışmıştım karımla. Yakında okula başlayacak kardeşini saç tıraşına getirmişti. Oğlanın adını sordum, sonra kendimi tanıttım: Benim adım Kamil, ama herkes bana Kamo der. Peki Kamo Ağbi, dedi oğlan. Ona bilmeceler sordum, okulla ilgili komik anılar anlattım. Kenarda oturup bizi izleyen karım, sorum üzerine, liseyi yeni bitirdiğini, evde terzilik yaptığını söyledi. Bakışını benden kaçırarak, duvardaki Kız Kulesi resmine, resmin altındaki fesleğene, mavi çerçeveli aynaya, usturalara, makaslara baktı. Oğlanın saçına döktüğüm kolonyayı ona da uzattığımda elini açtı, kolonyalı küçük avuçlarını burnuna götürüp koklarken gözlerini yumdu. O anda, gözkapaklarının altında beni gördüğünü hayal ettim, bir daha ömrüm boyunca bana o gözlerden

başka göz değmesin istedim. Karım üzerinde limon kolonyası ve çiçek desenli elbisesiyle dükkândan ayrılırken, kapıya çıkıp arkasından baktım. Adını sormamıştım. Küçük elleriyle hayatıma giren Mahizer'di o ve bir daha hiç çıkmayacak sandım.

"O akşam eski kuyuya gittim yine. Çocukluğumun geçtiği Menekşe Mahallesi'nde evimizin arka bahçesinde bir kuyu vardı. Yalnız olduğum zamanlar kuyunun ağzına uzanarak aşağıdaki karanlığa bakardım. Günün bittiğini fark etmez, kuyunun dışında bir dünya bulunduğunu anımsamazdım. Karanlık dinginlikti, kutsaldı. Nem kokusundan sarhoş olurdum, zevkten başım dönerdi. Birileri beni hiç görmediğim babama benzettiğinde veya annem bana Kamo yerine bazen babamın adıyla Kamil diye seslendiğinde soluk soluğa kuyuya koşardım. Karanlığın içinden ciğerlerime hava çekerken, başımı iyice eğer, kuyunun dibine dalmayı hayal ederdim. Annemden, babamdan ve çocukluğumdan kurtulmak isterdim. Kahpe dölleri! Annem intihar eden nişanlısından hamile kalmış, ailesinden dışlanma pahasına beni doğurarak, bana nişanlısının adını vermişti. Artık dışarıda oynamaya başladığım yaşımda bile, anımsıyorum, bazen beni göğsüne bastırır, memesinin ucunu ağzıma yerleştirerek ağlardı. Ben sütün değil annemin gözyaşlarının tadını alırdım. Gözlerim kapalı, geçecek bu an geçecek, diye tek tek parmaklarımı sayardım. Bir akşam karanlık çökerken beni kuyunun ağzında bulan annem, gelip kolumdan çekmiş, o sırada üzerine bastığı taş aniden yerinden oynamıştı. Düşerken attığı çığlık hâlâ kulağımda. Cesedini kuyudan gece yarısı çıkarmışlardı. Annemin ölümünden sonra Darüşşafaka'nın yetimlerine katıldım, herkesin kendi uzun hayatını anlattığı yatakhanelerde türlü hayaller kurarak uyudum."

Kamo bakışlarını üzerimizde gezdirdi, onu dikkatle dinleyip dinlemediğimize baktı.

"Mahizer'le nişanlıyken, ona romanlar ve şiir kitapları hediye ettim. Lisedeki edebiyat öğretmenimiz, her insanın ayrı bir dili var, kimini çiçekle kimini kitapla anlarsınız, derdi. Mahizer evde kumaş biçiyor, elbise dikiyor, bazen küçük kâğıtlara şiirler yazıp kardeşiyle bana gönderiyordu. Berber dükkânımda, alt çekmecedeki kokulu sabunların arasında bir kutuda saklıyordum şiirlerini. Dükkân iyi işliyor, düzenli müşterilerimin sayısı artıyordu. Bir gün, tıraş olup dükkândan güler yüzle ayrılan gazeteci bir müşterimi kapıda vurdular. İki saldırgan, yere düşen gazetecinin yanına gelip başına bir kurşun daha sıktıktan sonra, ya seveceksiniz ya da terk edeceksiniz ulan! diye bağırdı. Ertesi gün büyük bir kalabalık, hâlâ kan izleri bulunan yerde toplanarak, vurulan gazeteciyi andı. Onların peşine takılıp saç tıraşının hatırına ben de cenaze törenine katıldım. Siyasete inanmıyordum, hayatım boyunca yakınlık duyduğum tek siyasi kişi lisedeki edebiyat öğretmenim Hayattin Hoca'ydı. Bu konulardan söz etmese de, biz onun dosyalarının arasında sosyalist dergiler görürdük. Benim inançsızlığım mutlaktı; malzemesi insan olan siyaset dünyayı nasıl değiştirebilirdi ki? İyiliğin toplumu kurtaracağını ve mutlu kılacağını iddia edenler, insanı tanımıyorlardı. Bencilliği görmezden geliyorlardı, anasını satayım. Çıkarcılık, hırs ve rekabet, insanlığın temeliydi. Ben böyle sözler söylediğimde, müşterilerim itiraz ediyor, hararetle beni ikna etmeye çalışıyorlardı. Şiir seven birisi nasıl böyle düşünebilir, demişti sıra bekleyen bir müşterim. Aynanın yanına gelip, oraya iliştirdiğim *Kötülük Çiçekleri* şiirlerinden yüksek sesle birkaç dize okumuştu. Şiddet hiç dinmiyordu, yakın mahallelerde vurulanları duyuyorduk. Bir keresinde telaşla içeri giren genç bir müşterim, polisler yetişmeden silahını saklamamı istemişti. Tesadüfen birilerine yardım ettiysem de, siyaset umurumda değildi. Ben ev satın almak için para biriktirmek, çocuk sahibi olmak ve

gecelerimi Mahizer'in yanında geçirmekten başka bir yaşama inanmıyordum. Ama Mahizer bir türlü hamile kalamıyordu. Evliliğimizin ikinci yılında doktora gittiğimizde, sorunun benden kaynaklandığını öğrendik.

"Bir akşam dükkânı kapatırken, üç kişinin bir adama saldırdığını gördüm. Lisedeki edebiyat öğretmenim Hayattin Hoca'ydı bu. Bıçağımı çekip aralarına daldım ve üçünün de elini, yüzünü yaraladım. Bunu beklemeyen saldırganlar geri adım attılar, karanlıkta toz olup gittiler. Hayattin Hoca beni kucakladı. Konuşa konuşa yürüdük, Samatya'da bir meyhaneye oturduk. Kendimizden söz ettik. Hayattin Hoca Darüşşafaka'dan sonra iki okul değiştirmiş, ders saatlerini azaltmış, şimdi siyasete daha fazla zaman ayırıyordu. Ülkemizin geleceğinden kaygılanıyordu. Benim üniversitede Fransız Dili ve Edebiyatı'na kaydolduğumu duymuştu. Çalışmak zorunda kaldığım için ikinci sınıfta kaydımı dondurduğumdan ise haberi olmamıştı, buna üzüldü. Şiire ilgimin sürüp sürmediğini sorunca, onun dersinde ezberlediğim birkaç dize mırıldandım Baudelaire'den. Bana gururla baktı, okulda şiir okuma yarışmasındaki birinciliğimi anımsattı. Rakı kadehlerimizi tokuşturduk. Evliliğime sevindi Hayattin Hoca, ama kendisi hâlâ bekârdı. Dediğine göre, birkaç yıl önce bir öğrencisine âşık olsa da, bunu dile getirmemiş, kızın mezuniyetten sonra evlendiğini duyunca büsbütün yalnızlığa çekilmişti. Sabaha kadar içtik. Ben ezberimdeki şiirlerden, o sevdiği kız için yazdığı şiirlerden okudu. Eve nasıl döndüğümü bilmiyorum, Hayattin Hoca'nın okuduğu şiirlerde Mahizer'in adının geçtiğini ertesi gün ayılınca anımsadım.

"Bir ay sonraki cenazesine gitmedim Hayattin Hoca'nın. Okuldan çıkarken başından tek kurşunla vurulmuştu. Bana ithaf ettiği ve fırtınadaki cesur süvarileri anlattığı bir şiir bulmuşlardı dosyasında, bir arkadaşı getirdi. O akşam Mahizer'e sarılıp, beni bırakma, dedim. Neden bırakayım ki de-

li erkeğim, dedi. Yıllardır dükkândaki sabun çekmecesinde sakladığım kutuyu yanıma almıştım. Kutuyu açtım, Mahizer'in nişanlıyken yazdığı şiir kâğıtlarını çıkardım, bana okumasını istedim. Kâğıtlar biraz gül, biraz lavanta kokuyordu. Mahizer şiirleri okurken, gömleğinin düğmelerini çözdüm, memesini ağzıma aldım. Ben süt emmek istiyor, ama Mahizer'in göğsüne akan gözyaşlarını tadıyordum. Aradan üç ay geçti. Bir gece benimle kekeleyerek konuşan ve peş peşe sorular soran Mahizer yine ağladı. Hayattin Hoca'yı kimin vurduğunu sordu. Onun bana bir yanlışı olmadı, dedi. Uykumda birkaç gündür, onun ölümü hak ettiğini sayıklıyormuşum. Başka kimi sayıkladım, diye sordum. Başka da mı var, dedi Mahizer. Annemin başı üzerine yemin ettim. Benim hiç ilgim yok, rüyada söylenmiş sözler anlamsızdır, dedim. Paltomu alıp, soğuk havada dışarı çıktım. Nasıl bir yanılgıydı bu? Üzgün ruhum. İhtiyar budala. Eskiden kanatlarında kıvılcımlar yanan ruhum. Umudun mahmuzu yavaşça dokunsa şahlanırdın. Ey derin derin soluyan hasta, işe yaramaz beygir. Sönmeyen yanı var mı dünyanın? Ruhum, yaraları kanayan sefil bunak. Artık ne yaşamın tadı, ne de aşkın dinmeyen fırtınası sularına ulaşır. Ey her solukta beni eriten zamanın ürpertisi. Ruhumu çekip uzaklara götüren zaman. Kuyunun başına nasıl vardım, taşları kaldırıp kapağını nasıl açtım, aklım başımda değildi. Kuyuya eğilip aşağı bağırdım. Anne! Memeni zorla ağzıma bastırdığında, süt yerine neden gözyaşı verdin? Anne! Zayıf bedenime sarılırken neden benim değil ölmüş babamın adını sayıkladın? Bana Kamo yerine Kamil dediğinde babamı düşündüğünü anlıyordum. Son gecende de burada Kamil diye seslendin. Üstüne bastığın taşın sağlam durmadığını, yerinden oynadığını biliyordum. Düşecektin anne! Babamın sayesinde doğduğumu, bu yaşamı ona borçlu olduğumu söylüyordun. Tanrı'nın cezası! Ölüler ölüydü. Işık ne kadar kötüydü,

bunu anlamıyordun. Işık sadece dış yüzü gösteriyordu. Bizi, içe bakmaktan alıkoyuyordu."

Berber Kamo son sözleri kendi kendine mırıldanır gibi söyledi. Başını önce öne eğdi, sonra geriye doğru atıp duvara çarptı. "Sara nöbeti!" diyen Doktor hemen Kamo'yu yere yatırdı. Dilini ısırmasın diye dişlerinin arasına, her an gelebilecek yeni bir hücre arkadaşı için ayırdığımız ekmek parçasını sıkıştırdı. Ben ayaklarını tuttum. Kendinden geçen Kamo çırpınıyor, ağzından köpükler çıkıyordu.

Hücrenin kapısı açıldı. Tepemizde dev gibi duran nöbetçi, "Nedir lan!" diye bağırdı.

"Arkadaşımız sara nöbeti geçiriyor," dedi Doktor, "ayıltmak için sert kokulu bir şey gerek, kolonya veya soğan gibi."

Nöbetçi içeri bir adım atıp, "Pezevenk arkadaşınız geberirse haber verin, gelip cesedini alayım," dedi. Yine de emin olmak için eğilip Kamo'nun yüzüne baktı. Nöbetçi kan, küf ve nem kokuyordu. Nöbetinden önce içki içtiği belliydi, soluğundan alkol kokusu yayılıyordu. Biraz bekledikten sonra geri çekildi, yere tükürdü.

Nöbetçi kapıyı kapatırken, karşı hücrenin mazgalında bugün getirilen kızın yüzünü gördüm. Kızın sol gözü kapalı, alt dudağı yarılmıştı. Burada ilk günüydü ama uzun süredir işkence gördüğü, yaralarının renginden anlaşılıyordu. Kapı kapandıktan sonra yere eğildim, bir yandan Kamo'nun bacaklarına sarılırken, diğer yandan kapının altındaki aralıktan nöbetçinin ayaklarını görebilmek için yanağımı beton zemine yapıştırdım. Nöbetçi, kıza dönmüş, kıpırdamadan bekliyordu. Ayaklarının sabit durmasından belliydi. Kız mazgaldan geri çekilmemiş mi, hücrenin karanlığına oturmamış mıydı? Nöbetçi küfretmiyor, kızın kapısına vurup korkutmuyor veya hücresine girip onu duvara çarpmıyordu. Bu arada Kamo bir durulup bir kasılıyor, bacaklarını benden kurtarmaya çalışıyordu. Kollarını iki yana aç-

mış, elleriyle hücrenin duvarlarına bastırıyordu. Son bir çırpınışın ardından Kamo'nun kasılmaları kesildi, hırıltısı dindi. Karşı hücreye bakan nöbetçi de kızı rahat bırakıp gitti, ayak sesleri koridorda uzaklaştı. Ayağa kalkıp karşıya baktım. Kızı mazgalda görünce başımla selamladım, ama o kıpırdamadı. Biraz bekledikten sonra geriye çekildi, karanlıkta kayboldu.

Doktor duvara yaslanıp ayaklarını uzattı. Kamo'nun başını bacağının üzerine yerleştirdi. "Bir süre böyle uyur," dedi.

"Bizi duyuyor mu?" diye sordum.

"Kimi hastalar duyar bu durumda, kimi duymaz."

"Bize kendisi hakkında her şeyi anlatması doğru değil, uyaralım onu."

"Evet, daha ileri gitmemeli."

Doktor, dizinde bir hastayı değil oğlunu uyutur gibi baktı Berber Kamo'ya. Alnındaki terleri sildi, saçını düzeltti.

"Karşıdaki kız nasıl?" diye sordu.

"Yüzünde eski yaralar var, uzun süredir işkence gördüğü belli," dedim.

Berber Kamo'nun durgun yüzüne baktım. Onu garipseyen müşterisi haklıydı; böyle bir adam nasıl şiir sevebilirdi? Gün boyunca dışarıda oynamaktan yorulmuş çocuklar gibi uyuyordu. Gözkapaklarının altında, şimdi kuyusunun başına uzanmış, karanlığa bakıyordur. Nemli taşlara tutuna tutuna, hayır taşlara güvenmezdi, sarkıttığı bir ipin yardımıyla aşağı inip, dipteki suya bırakmıştır kendini. Kamo hem kuzey hem güneydir orada, doğu ile batı ondadır. Dışarıdaki hayatı silinmiş, kuyunun dibinde kuyu, suyun içinde su olmuştur.

"Ne kadar baygın yattım?" diye mırıldandı Kamo, gözlerini aralarken.

"Yarım saat," dedi Doktor.

"Boğazım kurudu."

"Yavaşça kalk."

Kamo doğrulup, sırtını duvara yasladı. Doktor'un tuttuğu su bidonunu ağzına dayadı.

"Nasıl hissediyorsun?" diye sordu Doktor.

"Hem yorgun, hem dinlenmiş hissediyorum, anasını satayım. Size hastalığımdan söz etmeliydim. Annemin ölümünden hemen sonra, baharda hastalanmıştım ilk kez. Uzun sürmemiş, birkaç haftada atlatmıştım. Geçmiş geri gelir, derler ya. Mahizer beni terk ettikten sonra nöbetler tekrar başladı."

"Burada ben ve Demirtay sana göz kulak oluruz. Sana önemli bir şey söyleyeceğim Kamo. Sohbet etmek güzel, ama bu hücrelerin kuralları var. Kimin işkenceye yenilip bütün sırları ele vereceğini, kimin burada duyduklarını sorguculara anlatacağını bilemeyiz. Zaman geçirmek için söyleşip dertleşelim, ama sırlarımızı ağzımızdan kaçırmayalım. Anladın mı?"

"Gerçeği birbirimize hiç söylemeyecek miyiz?" dedi Kamo. Deminki katı adam gitmiş, uysal bir hasta gelmişti.

"Sırlarını kendine sakla," diye karşılık verdi Doktor. "Buraya neden getirildiğini bilmiyoruz, bilmek de istemiyoruz."

"Nasıl biri olduğumu merak etmiyor musunuz?"

"Bak Kamo, dışarıda olsaydık, seninle karşılaşmak, aynı yerde bulunmak istemezdim. Ama burada acının elinde, ölümün koynundayız. Kimseyi yargılayacak halimiz yok. Birbirimizin yarasına sahip çıkalım. İnsanın en saf haliyiz burada, unutmayalım, acı çeken insan."

"Beni tanımıyorsunuz," dedi Kamo. "Daha bir şey anlatmadım size."

Doktor'la bakıştık, karşılık vermeden bekledik.

Berber Kamo'nun sözlerini tek tek seçtiği, tartarak söylediği belliydi.

"Şimdi şikayet ettiğim hafızam, cimri tefeciler gibidir, her sözü biriktirip saklar. Sen öğrenci çocuk, demin anlattığın

hikâyedeki sözlerin Konfüçyüs'e ait olduğu söylenir, bunu bilir misin? Berber dükkânımda, aynanın üst tarafında, milli bayrağın hizasında yarı çıplak bir kadın posteri vardı, onun altında yazılıydı o söz. Posterde renkli eteği yukarı sıyrılmış bir kız, uzun bacaklarıyla koşarken, başını yan çevirip bana ve sıra bekleyen müşterilerime mahcup bakıyordu. Onun bacaklarının arasında, eteği kalkık bir kadının donu inmiş bir erkekten daha hızlı koştuğu yazıyordu. Müşterilerim bazen posterdeki kızın güzelliğine dalarak, bu sözün doğru olmadığını düşünür, eğer bu kız hayatlarına girseydi, birlikte bütün dünyayı unutacak kadar mutlu yaşayacaklarını hayal ederlerdi. Bir gün, yazar bir müşterim o resme bakıp, ah Sonya! diye mırıldandığında hepimiz duymuş, bunu genç kızın adı sanmıştık. Tıraş sırası gelip koltuğa oturan yazar, benimle uzun uzun konuşmuş, sonunda bana beni anlatmaya başlamıştı. Ruhumun Ruslara benzediğini söylemişti. Şaşırdığımı görünce, her gelişinde benden duyduğu ve aklında tuttuğu sözlerden örnekler vermişti.

"Rusya'da doğsam, ya Karamazov sülalesine dâhil olur, ya bir yeraltı adamı gibi yaşar ya da Sonya'nın babası Marmeladov kadar sefil düşermişim. Dostoyevski'nin anlattığı bu insanlar hakkında yazarın tek tek söyledikleri bana uyuyordu. Dostoyevski bu insanlarda aynı ruh halini anlatmış, önce *Suç ve Ceza* romanındaki Marmeladov'un karakterine işlemiş, ardından *Yeraltından Notlar*'ın ilk bölümüne, son olarak da *Karamazov Kardeşler*'in bütün hikâyesine yaymıştı. Aralarındaki farklar küçük, ama onları yaşam yolunda bambaşka yerlere götürecek kadar da büyüktü. Sonya'nın babası Marmeladov, düşkün biriydi; sefilliğini biliyor, bunu kendisini kınamak için dile getiriyordu. Kaderine yenilmiş bir garibandı. Sonya, sefil babasını çok seviyordu. Ah güzel, yoksul ve fahişe Sonya! Sonunda onun aşkını hak edeceğinden emin olsa, kim onun uğruna hunharca cinayetler işlemezdi

ki! Yeraltı Adamı ise, kendi sefilliğini, başkalarının sefilliğini teşhir etmek için açığa çıkarıyor ve bunu hiddete dönüştürüyordu. Kendisine benzeyen insanları bulma, onların yüzüne bir ayna tutma arzusuyla ruhunu hırsla deşiyordu. Karamazovların haritası ise bambaşkaydı. Onlar hem kendileriyle, hem başkalarıyla hem de bizzat yaşamla didişiyorlardı. Ne Marmeladov gibi kendilerini perişan hissediyor ne de Yeraltı Adamı gibi sefilliklerini başkalarını teşhir etmenin aracı olarak görüyorlardı. Onların sefilliği, kaçınılmaz bir yazgıydı, sürekli irin akıtan bir yaraydı. Yaşamı kabul etmeye değil onunla cebelleşmeye, canları acıdığında, kanlarını akıtıp yaşamın yüzüne bulaştırmaya gayret ediyorlardı. İşte o yaşam, şimdi bana da yeni bir sayfa açtı. Anasını satayım! Bakışlarınızı yumuşatın, cehennemde yananlar gibi bakmayın bana. Üç gündür size kulak veriyor, anlattığınız hikâyeleri, işkenceden sonraki inlemelerinizi dinliyorum. Şimdi de siz bana kulak verin."

Bize aşağılayarak bakan Kamo su bidonunu tekrar ağzına götürdü, ardından konuşmayı sürdürdü.

"Ne olacağını bilmiyorum, buradan salınıp gidecek miyim, yoksa sizin gibi işkenceye mi çekileceğim? Acı bedeni, korku ise ruhu esir alır ve insanlar bedenlerini kurtarmak için ruhlarını satarlar. Ben korkmuyorum. Yine de işkencecilere konuşacak, size anlatmadığım sırlarımı onlara anlatacağım.

"Ne istiyorlarsa söyleyecek, sorularına karşılık bütün ruhumu ellerine teslim edeceğim. Terzilerin bir ceketin içini dışa çevirmesi, astarını söküp açması gibi ben de ciğerimi çıkarıp önlerine serecek, onlara istediklerinden fazlasını anlatacağım. Önce merakla dinleyecek, bütün sözlerimi belki işe yarar diye kaydedecek, ama zaman geçtikçe anlattıklarımdan rahatsızlık duyacaklar. Benim anlattıklarımın, onların kendileri hakkında bilmek istemedikleri gerçekler olduğu-

nu anlayacaklar. Bu yaşamda insan en çok kendisinden korkar. Onlar da korkacak ve beni susturmaya çalışacaklar, önce konuşmam için işkence yapan adamlar artık susmam için çarmıha gerecek, elektrik verecek, her yanımı kana bulayacaklar. Hakikat benim için ne kadar dehşetliyse onlar için de öyle olacak. Kendimle ilgili her şeyi anlatacak ve onları görmek istemedikleri yanlarıyla yüzleştireceğim. Aynaya ilk defa bakan cüzzamlılar gibi şaşıracak, geri çekilip duvara yapışacak, kendilerini değiştiremeyecekleri için aynayı, yani benim yüzümü ve kemiklerimi kırıp dökmekten başka yol bulamayacaklar. Dilimi kesmeleri de fayda etmez, inlemelerim kulaklarını sağır edecek, zihinlerini tek bir gerçeğe kilitleyecek. Evlerinde bile gece yarıları ter içinde uyanıp, anasını satayım, en sert içki şişelerini soluk soluğa bitirecekler. Nereye kaçabilirler ki, gerçek, insanın şahdamarındadır. Ya onu kabullenecek ya da damarlarını kesecekler. Her birinin şefkatli bir karısı vardır; karıları onlara sarılıp teselli edecek, bir sigara yakıp titreyen parmaklarının arasına iliştirecektir. Kendi gerçeklerini öğrenmekten dehşetle korkarlar. Beni neden üç gündür sorguya götürmediklerini şimdi anlıyorum. Benden korkuyorlar."

Berber Kamo derinlerden, derinin kıyılarından, kıyının tenhalarından konuşuyordu. Çok saklanmış, çok ezilmiş, yara almıştı. Yara aldığı için mi saklanmış, saklandıkça mı yara almıştı bilinmezdi. Kamo'nun sevdiği karanlıkta ben boğuluyordum. Gözlerimi bağlayıp demir kapıdan çıkardıklarında, bildiğim dünyadan da çıkıp gidiyordum. Yönlerin değerini anlıyor, zihnimdeki dağınık sözcüklere tutunmaya çalışıyordum. Karanlıkta insan nasıl düşüneceğini şaşırıyordu. Oysa dünya yanı başımdaydı, ona dönmek istiyordum.

Kamo, gözlerini kısmış, yorgun bakıyordu. İçeri sızan bir parça ışıktan bile rahatsızlık duyuyor, belki bu yüzden sürekli uyumak istiyordu.

"Annem kuyuda zaman geçirmeme sadece bir kez kızmadı," dedi. "O gün rüyasında odunların yandığını görmüştü. Bir sıkıntıdan kurtulduğuna işaretti bu. Ne tuhaf, ben rüyamda odunların yandığını ilk kez bu hücrede gördüm. Geçmişim donmuş halde dururken, hangi sıkıntıdan kurtulmuşum ki?"

"Eski günler nasıl geçtiyse bugünler de geçecek," dedi Doktor. "Rüyan sana buradan kurtulacağını, tekrar özgür kalacağını söylüyor."

"Özgür kalmak mı? Mahizer'i yitirdiğimden beri benim için her şey değişti, içimdeki hiçbir taş yerine oturmuyor."

"Kendi kendine eziyet ediyorsun. Herkes hayatında böyle sıkıntılar yaşar." Doktor biraz bekledi, ardından devam etti. "Burada iyi şeyler düşünmen gerek, Kamo. Şimdi dışarıda olduğumuzu hayal et. Mesela, Ortaköy sahilinde, karşı kıyıya bakarak sohbet ettiğimizi düşün."

Doktor gözümüzü buradan alıp dışarıya çevirmeyi seviyordu. Ben de ondan öğrendim. Acıları konuşmak yerine, dışarıdaki hayatı hayal etmek daha iyiydi. Bedenimiz kapana kısıldığı için hücrede duran zaman, zihnimiz dışarı çıktığı anda işlemeye başlıyordu. Bedenimizden daha güçlüydü zihnimiz, Doktor bunun tıbben de kanıtlandığını söylüyordu. Burada sık sık dışarıyı hayal ediyor, mesela sahilde yürüyen insanların neşesine katılıyorduk. Ortaköy sahiline yakın bir teknede yüksek sesli müzikle göbek atanlara el sallıyorduk. Birbirlerine sarılmış sevgililerin yanından geçiyorduk. Güneş ufukta alçalırken, Doktor seyyar satıcıdan bir paket can erik alıyordu. Gülümseyerek, önce bana uzatıyordu erikleri.

Geçen hafta bir gün yarı baygın getirilip hücreye atılmıştım. Dudağım kuruduğu için anlaşılmaz sözler mırıldanmıştım. Su istediğimi sanan Doktor beni doğrultup su vermeye çalışırken, gözümü açmış, "Su değil can erik istiyorum," demiştim. İki gün gülmüştük buna.

Doktor, "Sen de can erik ister misin?" diye sordu Kamo'ya.

Kamo hikâyeden tat almadı. Zihni bizimle hareket etmiyordu. "Geçmiş, Doktor," dedi, "geçmişimiz..."

Doktor erik uzatıyormuş gibi havada duran elini indirdi. "Geçmişimiz artık erişemeyeceğimiz uzaklıktadır. Onun yerine yarını düşünmeliyiz," dedi.

"Biliyor musun Doktor, Tanrı da geçmişi değiştiremez. Her şeye kudreti yeten Tanrı, bugünkü ve gelecekteki zamana hükmeder, ama geçmiş zamana dokunamaz. Geçmişe onun bile kudreti yetmezken, biz neyiz ki?"

Doktor ilk defa Kamo'ya acıyarak baktı, sonra gülümsedi. "Tanıdığım bütün berberler konuşmayı sever, futboldan ya da kadınlardan söz ederler. Sen neden böyle konuşuyorsun? Senin müşterin olsam ikinci defa uğramazdım dükkânına. Belki de berberler üniversite okumamalı, yoksa erkeklerin futbol ve kadın kültürü yok olup gidecek."

"Okuyan biri olmasaydım, yine aynı soruları sorardım."

"Şöyle düşün Kamo. Annenle geçirdiğin çocukluğundan şikayetçiydin, ama karınla tanışınca o geçmişten kurtulmuştun. Aynısı olacak, yarın yeni bir mutluluk bulduğunda, eski günleri unutacaksın."

"Yeni bir mutluluk mu?"

Doktor derin bir nefes aldı. Üşümüş ellerini ovuşturdu. Muayenehanesinde inatçı bir hastayla nasıl baş etmesi gerektiğini düşünür gibi yüzünü yukarı çevirdi. O sırada demir kapının ağır sesi duyuldu.

Birbirimize baktık. Açılan kapıdan giren sorguculların neşeli sesi geliyordu. Koridordaki konuşmalara kulak kesildik.

"Çözüldü mü?"

"Az kaldı, birkaç güne biter."

"Ne vardı tezgâhta?"

"Elektrik, askı, tazyikli su."

"Adı, adresi?"

"Onları biliyoruz."

"Büyük balık mı, küçük balık mı?"

"Bu moruk, büyük balık."

"Hangi hücre?"

"40 numara."

Bizim hücrenin numarasıydı.

Üşüyen ayaklarımızı üst üste getirdik. Birbirimizden son bir sıcaklık yakalamaya çalıştık. Gidip de gelmemek vardı. Ya da akıllı gidip deli gelmek, insan iken ruhu parçalanmış bir hayvana dönmek vardı.

"Beni almaya geliyorlar," dedi Kamo, yüzünü mazgala çevirerek, "tam zamanı."

Ayak sesleri yaklaştı. Hücrenin kapısı açıldı. İki nöbetçi, iri yapılı yaşlı bir adamın kollarına girmiş, zor taşıyorlardı. Adamın başı öne düşmüş, üstü başı kan içindeydi. "Alın size yeni bir arkadaş." Doktor'la kalkıp adamı aldık, yere yatırdık. Nöbetçiler kapıyı kapatıp uzaklaştılar.

"Soğuktan donacak neredeyse," dedi Doktor. Adamın kanaması veya kırığı var mı diye kontrol etti. Gözkapaklarını kaldırıp loş ışıkta gözlerine baktı. Adamın bir ayağını tutup ovmaya başladı. Ben de diğer ayağını avuçlarımın arasına aldım, buz gibiydi.

Berber Kamo, "Ben yere uzanayım, adamı üzerime yatırın," dedi, "betondan korumamız lazım."

Doktor'la birlikte adamı tuttuk, Kamo'nun sırtına yatırdık. Biz de iki yanına uzanıp, adama sarıldık. Eskiden insanlar ısınmak için ineklerle, köpeklerle koyun koyuna yatarmış. Hücre bizi tarihin başına döndürüyordu. Sarılarak, tanımadığımız bir adama can vermeye çalışıyorduk.

"Sen iyi misin Kamo?"

"İyiyim Doktor. Adamı kar altında çıplak bekletmişler sanki."

"Kar mı?"

"Evet, yakalandığım gün hiç durmadan kar yağmıştı," dedi Berber Kamo.

"Bu yıl kış erken gelmiş. Oysa ben yakalandığımda hava günlük güneşlikti."

Doktor ile Berber Kamo konuşurken, ben dinlemekle yetiniyordum. Söze girecek aralık bulamıyordum. Kamo üç gündür beni ya görmezden geliyor ya da azarlıyordu. Bazen "öğrenci" çoğu zaman "çocuk" diyordu. On sekiz yaşındaydım, Doktor'a gösterdiği saygının birazını bana da göstermesini bekliyordum. Yakalandığımda burada başıma neler geleceğini tahmin ediyordum, bunların arasında sorunlu bir hücre arkadaşı yoktu. Acı sınırsızdı, ya dayanacak ya yenilecektim, ama Kamo'ya karşı nasıl davranacağımı bilemiyordum. Yakalandığım zaman da sivil polislerden biri sürekli "çocuk" diyor, arabanın içinde parmaklarımı ezdikçe, "Sana yazık olacak çocuk, hemen konuş," diye ısrar ediyordu. "Ben çocuk değilim," dediğimde iki eliyle boynuma sarılıp boğmaya çalışmıştı. Onu diğer polisler durdurmuş veya her zamanki oyunlarından birini oynamışlardı. Gerçek adımı biliyor, buluşacağım kişinin kim olduğunu soruyorlardı. Beni tanımalarından çok, buluşma yerini ve saatini bilmelerine şaşırmıştım. "Ben çocuk değilim üniversite öğrencisiyim. Okula gidiyordum, ne buluşmasından söz ediyorsunuz?" "Neden kaçıyordun öyleyse?" Takip edildiğimi fark edince, ilk sokağa girip koşmaya başlamıştım. "Geç kaldım, derse yetişmeye çalışıyordum."

Yarım saat sonra İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin önündeki otobüs durağına, randevu yerine getirdiler beni. Durakta beklememi, kaçmaya çalışırsam vuracaklarını söylediler. Arabalardan inen sivil polisler etrafa dağıldı. Benimle birlikte otobüs bekleyen herkesi uzaktan izlemeye başladılar. Saate baktım, ikiye üç dakika vardı. Randevu kuralla-

rımız kesindi. Buluşma saatinden en fazla üç dakika önce gelinecek, buluşma gerçekleşmezse, üç dakikadan fazla beklenmeyecekti. Önümde duran otobüsten inen yolculara bakarken, beklediğim kişiyi görmekten korktum. Her zaman geldiğim durağın bu kadar kalabalık olmasına şaşırdım. Öğrenciler, turistler, takım elbiseli adamlarla doluydu etraf. Zaman ilerliyordu, saat ikiye iki dakika vardı. Karşı kaldırımdan bu yana bakanları kontrol ettim. Kalabalıkta herkes birbirine karışıyordu. Hızlı adımlarla arabaların arasından süzülüp yolun bu tarafına gelenlerin içinde olabilirdi buluşacağım kişi. Belki tuzak hazırlandığını sezerdi, beni gözetleyen sivillerin yanından geçerken belki bir farklılık dikkatini çekerdi. Yüzümdeki telaştan yakalandığımı anlar, hemen kalabalığa karışıp giderdi. Saate baktım, ikiye bir dakika vardı. Ani bir kararla, yaklaşan otobüsün önüne fırladım. Otobüsün çarpmasıyla ileriye savruldum. Çığlıklar duydum. Birkaç kişi koluma girip beni bir arabaya taşıdı. Arka koltukta yumruklamaya başladılar. "Kimdi, söyle ulan hangisiydi?" Ağzıma tabanca namlusu soktular. Gözlerimi açamıyordum, başım dönüyordu. "Beş saniyen var, tetiğe basacağım." Beş saniye sonra ağzımdan silahı çıkarıp, yumurtalıklarımı sıktılar. Çığlık atmak istedim, ağzımı kapattılar. Gözlerimden yaş akıyordu.

İnsan kendini ne kadar hazırlarsa hazırlasın, acıyı yaşadığı an zihni tutuluyordu. Acı nedeniyle zamanın akışı kesiliyor, gelecek duygusu yitiyordu. Gerçeklik yok oluyor, bütün evren, bedeninden ibaret hale geliyordu. Hep bu an kalacak, başka bir zamana geçilmeyecekti. Berber Kamo'nun geçmişe hapsolmasına benziyordu. Onu anlıyordum. Ama neden şimdi, neden milyarlarca yıllık zaman içinde tam benim acı çektiğim zamandayız, diye düşünüyor, kendi kendime anlamsız sorular soruyordum. Sıcak bardağa dokununca eli yanan çocuğun her nesneye şüpheyle bakmasına ben-

ziyordu. Acıdan başka tanım bilmiyor, zamandan başka şey düşünemiyordum. Sorularıma cevap vereceğine inansam Doktor'a sorardım. Doktor, acı üzerine düşünerek değil düşünmeyerek direncimizi koruyacağımıza inanıyordu. Sonsuz zaman, gelip benim bedenimde toplanırken, düşünmekten kendimi alamıyordum: Milyarlarca yıllık akış içinde neden şimdi tam benim acı çektiğim zamandaydık?

Doktor başını kaldırıp, "İyi misin?" diye sordu bana da.

"İyiyim."

"Artık kalkalım, yoksa Kamo donacak."

Ceketlerimizi çıkardık, yere serdik. Berber Kamo'nun ceketi yoktu. Yaşlı adamı ceketlerin üzerine yatırdık. Doktor, adamın nabzına baktı, boynuna dokundu. Adamın kuru dudaklarına, ıslattığı parmaklarıyla su değdirdi. Adam öksürdü, göğsü hızlı hızlı inip kalktı.

Üçümüz yan yana oturup sırtımızı duvara yasladık. Yaşlı adamın yüzüne, uzun saçlarına baktık. Ayakları neredeyse kapıya değecekti. Tek başına bütün hücreyi kaplıyor, mezardaki ölü gibi yatıyordu. Biz aynı mezara daha önce gömülenlerdik. Kentler eski kentlerin yıkıntılarına, ölüler eski ölülerin toprağına yerleşirdi. İstanbul yeraltında yaşadığımız hücrelerle soluk alıyor, biz de göçüp gitmiş insanların kokusunu taşıyorduk. Zihnimizde eski kentlerin ve eski insanların kalıntısı vardı. Yükümüz ağırdı. Acı bu yüzden etimize şiddetle çarpıyordu.

"Yaşayacak mı acaba?" dedi Berber Kamo. "Eğer yaşamazsa, eskisi gibi yerimiz genişler. Üç kişi zor sığıyorduk, dört olduk. Şimdi nasıl yatacağız?"

Kamo'ya karşılık vermedi Doktor. Elini, kutsal bir kitaba basar gibi yaşlı adamın kalbinin üstüne koydu. Gözlerini yumarak bekledi. Ölüleri dirilten, sızıları dindiren bir sakinliği vardı. "Uyanacak, uyanacak," diye mırıldandı. Baygın getirildiğimde bana da böyle bakıyor, yavaş yavaş uyan-

mamı mı bekliyordu? Kendi nefesinden çok benim nefesimi mi dinliyordu?

Ayağa kalkıp, mazgala çıktım. Karşı hücredeki kız da mazgaldaydı. Başımla selam verdim. Yüzünde bir hareket aradım, karşılık bekledim. Konuşma olanağımız yoktu, bir fısıltı bile koridorda yayılıp nöbetçilere ulaşırdı. Ellerimle onu işaret ederek, "İyi misin?" demeye çalıştım. Beni süzdü, sonra başıyla olumlayarak karşılık verdi. Uyumuş, dinlenmiş görünüyordu. Alt dudağındaki kan silinmiş, ama kapalı gözü açılmamıştı. Sol elini mazgal hizasına çıkarıp, işaret parmağıyla boşluğa harfler yazmaya başladı. Kimi sorduğunu anlamadım, bunu fark edince tekrar yazdı. "Yeni gelen adam, Küheylan Dayı nasıl?" diye soruyordu. Adamın adını biliyor, onu tanıyordu. Aynı biçimde havaya harfler çizdim. "Yaşayacak," dedim ve "benim adım Demirtay," diyerek kendimi tanıttım.

Kız da ince parmağıyla kendi adını yazarken, yaşlı adamın iniltisiyle geri döndüm. Adam gözlerini açtı. Nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Başucundaki Doktor'a ve Berber Kamo'ya baktı. Duvarları, tavanı süzdü. Eliyle yere dokunarak, üzerinde yattığı betonu yokladı.

"İstanbul mu?" dedi, zor çıkan sesiyle, "burası İstanbul mu?"

Gözlerini yumdu, bayılmak yerine bu kez mutluluğa benzer tuhaf bir yüz ifadesiyle uykuya daldı.

2. Gün

Doktor Anlatıyor

BEYAZ KÖPEK

"Küheylan Dayı, sen bu hücreyi İstanbul mu sandın? Şimdi yeraltındayız, yukarısı caddeler ve binalarla dolu. Kent ufkun bir yanından öte yanına uzanır, gökyüzü bile kentin üzerini kaplamakta zorlanır. Yeraltında doğu ile batı birdir, ama yukarıda rüzgârı izlersen Boğaz'ın sularıyla karşılaşır, bir tepeden safir rengi dalgalara bakarsın. Eskiden babandan dinlediğin İstanbul'u ilk kez bu hücrede değil, bir geminin güvertesinde görsen anlarsın Küheylan Dayı, üç duvar ile bir demir kapıdan ibaret değil bu kent. Gemiyle uzaktan gelenler önce sağ tarafta, pus içindeki Adalar'ı görür. Sen o karaltıları, dinlenmek için oraya konmuş kuş sürüleri sanırsın. Sol taraftaki kıyı boyunca bir yılan gibi uzayan surlar ileride bir deniz feneriyle buluşur. Pus dağıldıkça renkler çoğalır. Sen köyündeki duvar halılarına bakar gibi kubbelere, zarif minarelere bakarsın. Bir duvar halısındaki resme daldığında, başka bir dünyada hiç bilmediğin bir hayatın sensiz akıp gittiğini düşünürsün ya, şimdi bir gemi seni o hayatın kalbine taşır. İnsan, iç geçirirken verdiği bir soluktan ibarettir. Hayat yetmez, dersin kendi kendine. Ufukta surları, kulele-

ri, kubbeleriyle genişleyen kenti, yeni bir gökyüzü sanırsın.

"Güvertede bir kadının kırmızı şalı rüzgâra kapılıp gider, gemiden önce kıyıya varır. Sen kalabalığa karışır, taş döşeli sokaklarda o şal gibi dolanırsın. Satıcıların bağırışları arasında Galata Meydanı'na varınca, cebinden tütün çıkarıp sararsın. Bir koyunun ipini çekerek ağır ağır yürüyen yaşlı bir kadına bakarsın. Bir delikanlı ona, Koca Ana, köpeğin boynuna ip geçirmiş nereye gidiyorsun, diye seslenir. Koca Ana dönüp koyuna bakar, sonra delikanlıya, kör oğlan, koyunu köpek sandın, der. Koca Ana'nın ardı sıra yürürsün. Karşıdan gelen bir genç aynı sözü söyler: Koca Ana, köpeğini mi dolaştırıyorsun? Koca Ana yine dönüp koyununa bakar, köpek değil o koyun, gündüzden mi sarhoş oldunuz, diye çıkışır. Biraz ötede biri daha seslenir: Uyuz köpeğin boynuna neden ip taktın böyle? Sonra sokak boşalır, sesler kesilir. Kamburu çıkmış Koca Ana seni fark edince sana sorar: Ben aklımı mı yitirdim, Koca Adam? Bir köpeği koyun mu sanırım? Aklım boşalınca dünya da boşaldı, bir ben kaldım, bir sen, bir de elimdeki bu garip hayvan kaldı. Koca Ana konuşurken, sen ipin ucundaki hayvana bakarsın. Koyun mu, köpek midir gördüğün? İstanbul'da kuşku ile başlayan günün, sana kuşku dolu bir hayat vadetmesinden korkarsın.

"Koca Ana elindeki ipi çekerek, ağır ağır uzaklaşır. Sen ona değil, etrafa, insanın yarattıklarına bakarsın. Kuleler, heykeller, meydanlar yapmış insan, kendi başına topraktan bitmeyecek duvarlar inşa etmiş. Deniz ve toprak insandan önce vardı, kent ise insanın yarattığı dünyadır. Kentin insandan doğduğunu, suya muhtaç çiçekler gibi ona bağlı kaldığını anlarsın. Doğanın güzelliği gibi kentin güzelliği de, var olmasındadır. Eğri taşlar bir tapınağın kapısına, kırık mermerler vakur bir heykele dönüşür. Kentte koyunların köpek olmasına bu yüzden şaşırmaman gerektiğine inanırsın.

"Güneş çatılara inene dek dolaşırsın. Eski bir sokak çeş-

mesinden serin su içersin. Bir köpek sesi duyunca başını kaldırıp sesin geldiği yana bakarsın. Kırmızı şalı görürsün, Galata'dan denize doğru esen bir rüzgâra kapılmış savrulur. Yaşamak ne garip seferdir. Denizden gelen şal denize döner, kentteki insanın döneceği yer neresi, diye sorarsın. Aradığın işaret köpek sesinin geldiği sokaktaymış gibi ağır adımlarla o tarafa yürürsün. Aldığın koku seni ilerideki viran avluya, oradan yükselen dumana yöneltir. Yaklaşır, duvarın üstünden bakarsın. Üç delikanlı yere oturmuş, ateşte et kızartmakta, keyifle şarap içmektedir. İçlerinden biri usul usul şarkı mırıldanmaktadır. Yanlarındaki koyun postunu ve yere atılmış ipi görünce, bunun Koca Ana'nın koyunu olduğunu anlarsın. Yaşlı kadınla dalga geçen, bütün gün peşinde dolanan delikanlılarmış bunlar. Koca Ana onların oyununa gelmiş, elindeki koyunun köpek olduğuna inanarak hayvanı salmış. Koyunu kapan üç kafadar da soluğu burada alıp, muhabbet sofrası kurmuş."

Ben hikâye anlatırken gözlerini benden ayırmayan Küheylan Dayı güldü. Öğrenci Demirtay'dan öğrendiğim gibi ben de hikâyenin son cümlesini tekrarladım. "Koyunu kapan üç kafadar hemen muhabbet sofrası kurmuşlar." Küheylan Dayı daha çok güldü.

"Güzel konuşuyorsun Doktor," dedi, "ama içimdeki ses hâlâ bu hücrenin İstanbul olduğunu söylüyor bana. Babam İstanbul'u öyle çok anlatırdı ki, bazen gerçek ile hayali karıştırırdım. Surların bir ucundan diğer ucuna uzayan yeraltındaki kent ya da mezarlıkta yaşayıp sadece geceleri ortalığa çıkan kayıp halk ile ilgili hikâyeler, gerçekten onun gördükleri miydi, yoksa Binbir Gece Masalları'nın parçası mıydı, çocukken şaşırırdım. Dediğin gibi Doktor, yaşamak garip bir seferdir. İki hafta önce uzak bir köy karakolunda gözlerim bağlandı, sonra karanlık bir dehlizden geçtim ve gözlerimi babamın İstanbul'unda açtım."

Küheylan Dayı konuşurken ellerini hareket ettiriyor, havayı tarıyor ve iki parmağını sigara tutar gibi öne uzatıyordu.

"Babam akşamları gaz lambasının ışığında duvara eliyle gölgeler yapar, maharetli parmaklarıyla kentler kurardı. İstanbul'u da öyle anlatırdı. Vapurları uzun, trenleri daha uzun yansıtır, sonra duvara bir ağacın yanında bekleyen bir gencin gölgesini verirdi. Bu genç ne bekliyor, diye sorduğunda, hep bir ağızdan, sevdiğini bekliyor, derdik. O inadına tersini yapar, delikanlıyı zindanlara kapatır, batakhanelere atar, ancak bizim umutsuzluğa kapıldığımız bir anda onu sevdiğine kavuştururdu. İstanbul çok büyük, derdi, her duvarın ardında başka bir hayat, her hayatın ardında başka bir duvar var. Kuyu gibi, hem derin hem dardır İstanbul. Kimisi onun derinliğinde sarhoşlanır, kimisi darlığında sıkılır. Babam sonra döner, size kendi tanık olduğum bir İstanbul hikâyesi anlatayım, derdi. Hem anlatır hem de hikâyeyi parmaklarıyla duvara resim gibi yansıtırken, bizi küçük evimizden alıp, lambanın gölgesinde doğan ve gecelerimizi uçsuz bucaksız kaplayan o meçhul kente taşırdı. Babamın anlattıklarıyla büyüdüm, Doktor. Bu kapıyı, duvarları ve karanlık tavanı iyi biliyorum, onun anlattığı yer burasıydı."

"Daha ilk günün, Küheylan Dayı. Hemen karar verme, biraz zaman geçsin."

"Doktor, sen hikâye anlatırken kendimi uzun zamandır buradaymış gibi hissettim. Gündüz mü, gece mi şimdi?"

"Bilmiyorum. Sabah olduğunu kumanya geldiğinde anlarız."

Sorgucular genelde geceleri dışarıda operasyona gider, av peşine düşerlerdi. Yeni kurbanlarını yakaladıkları zaman, bizim uyuyabildiğimiz, rahat nefes alabildiğimiz tek zamandı. Kural değildi bu, herkese ayrı tarifeleri vardı. Benim ilk beş günümdeki gibi hücreye hiç indirmeden gece gündüz aralıksız işkence yaptıkları da olurdu.

"Bakalım bugün yemekte ne var?" dedim.

"Değişik yemekler mi veriyorlar?"

"Evet, ekmek ve peynir her gün değişir. Ekmek bazen bayat, bazen çok bayattır. Peynir de bazı günler küflü, bazı günler kokmuş olur. Aşçı her seferinde değişik sofra hazırlar bize."

Küheylan Dayı gülümsedi. İki saattir sırtını duvara yaslamış, ayaklarını bükmüş halde oturuyordu. Yüzündeki yaralar şişmiş, her yanı morarmıştı. Bir tek gözleri parlıyordu. Öne doğru eğildi, omzundaki ceketi düzeltti. "Gelen yok mu?" diye sordu mazgalın önünde dikilen Demirtay'a.

Demirtay geri dönüp olduğu yere çömeldi. Başını umutsuzca salladı. "Gelen olsa demir kapının sesini duyarız," dedi.

"Kız hiç konuşmadı mı götürülürken?"

"Ağzını açmadı."

Küheylan Dayı yatarken, karşı hücredeki kızı götürmüşlerdi. Onu merak ediyor, Demirtay'a sorular soruyordu.

Küheylan Dayı iki hafta askeri bir karargâhta işkence görmüş, sonra uzun bir yolculukla buraya getirilmişti. Yolculuğuna silahlı dört nöbetçinin yanı sıra onun gibi kelepçeli olan kız da eşlik etmişti. Nöbetçilerin kendi aralarındaki fısıldaşmalardan, yola yeni çıkmadıklarını, kızın daha uzaklardan getirildiğini anlamıştı. Kız yol boyu hiç konuşmamış, kan içindeki dudağını kıpırdatmamıştı. Molalarda verilen ekmeği yememiş, sadece su içmişti. Küheylan Dayı ona kendisinden ve köyünden söz etmiş, konuşmadan dinleyen kıza, "Senin sessizliğine güveniyorum," demişti. Kız bakışlarıyla cevap vermiş, başıyla onaylamıştı. İlk kez karşılaşan iki insanın yolculuğu, bir karanlıktan başka bir karanlığa doğruydu. Acının kıyısında zaman başka türlü aktığı için birbirlerine güvenmişlerdi.

"Adını da mı söylemedi sana?" diye sordu Küheylan Dayı.

"Söyledi," dedi Demirtay, "daha doğrusu yazdı."

"Ne yazdı?"

"Zinê Sevda."

"Zinê Sevda..." diye tekrar etti Küheylan Dayı. Yüzü aydınlandı. "Lal mı acaba? Belki konuşması var da tutsak olduğu için susuyor. Sana söyleyeceklerini parmaklarıyla boşluğa yazmış. Yolculuğumuz sırasında bana neden öyle karşılık vermedi? Yanımızda nöbetçiler var diye mi?"

Küheylan Dayı sigara tutuyormuş gibi parmaklarını dudaklarına götürdü, derin bir nefes aldı. Sonra duman üflercesine nefesini geri verirken başını duvara yasladı. Boşluğa uzun uzun baktı. Tavandaki karanlığı bir uçtan bir uca taradı. Parmaklarını yine dudaklarına götürüp nefesini içeri çekti. İnsanın yalnızken hayal ettiği şeyleri yapmasına benziyordu hareketleri. Elini ve dudaklarını, sigara içer gibi kullanıyordu. Hayalî sigarasından bir nefes daha alırken başını bana çevirdi, göz göze geldik.

Ciddiyetini hiç bozmadan, cebinden tütün tabakası çıkarır gibi yaptı. Bana ve Demirtay'a uzattı. Bir an şaşırdım, ama onu karşılıksız bırakmadım. Boş elindeki tabakadan sigara kâğıdı alır gibi yaptım, içine bir parça tütün koydum. Sigara içerdim, ama tütün sarmayı bilmiyordum. Küheylan Dayı'nın nasıl tütün sardığını izledim, hareketlerini tekrarladım. Küheylan Dayı elini yine cebine attı, kibrit çıkarır gibi yaptı, olmayan sigaralarımızı yaktı. Berber Kamo'nun ise ne yaptığımızdan haber yoktu. Saatlerdir uyuyordu. Duvara yaslanmış, dizlerini bükmüş, başını öne eğmişti.

"En zorlandığım şey, izmaritleri söndürecek yer bulmak," dedi Küheylan Dayı. "Çoğunlukla duvarlarda bir delik arar, izmaritleri oraya koyarım. Delik olmazsa mecburen yere atarım. Bir keresinde gözlerimi zifiri karanlık bir hücrede açmıştım. Kapının ne yanda olduğunu bile seçemiyordum, ellerimle yoklaya yoklaya buldum kapıyı. Sırtımı duvara yaslayıp tütün sardım. Kibriti çakmamla, içerinin aydınlanma-

sı bir oldu. Duvarların sıvasında insan dişleri, çene kemikleri, kesik parmaklar gördüm. Öldürülen kurbanları zindanların harcında kullanıyorlardı. Duvarlara dokundum, her yanı merakla yokladım. O sırada kibritin elimde yanmaya devam ettiğini unuttum. Parmağım ısınınca, kibriti acıyla yere attım. Yanan parmağım iki gün sızladı."

Küheylan Dayı'nın hayal etmediğini, aklındakileri yaşadığını anladım. Parmaklarının arasındaki sigaraya inandığı her halinden belliydi; tütün sararken üzerine dökülen parçaları silkeliyor, kibritin alevi sona geldiğinde parmağının ucuna üflüyordu. Gerçekle oynamayı ben de severdim, ama Demirtay'la birlikte İstanbul'u dolaştığımı hayal ettiğim zamanlarda da hücreye bağlı kalır, sınırımın burada olduğunu bilirdim. Kurduğum hayalin ipleri daima aklımın elindeydi. Bu oyunu tek başıma oynamayı da hiç düşünmemiştim. Küheylan Dayı içinse hayal yoktu, her şey gerçekti. Yalnızken de oynayabiliyor, duvarlara ve karanlığa başka bir hayat verebiliyordu. Bu hücrenin İstanbul olduğunu söylerken de ciddiydi. Gerçek dışında bir şey yoktu onun gözünde. Dışarı çıkmaya gerek duymadan dünyayı içeri alıyor, zamanla birlikte mekânı da burada aşıyordu. Bu hücre İstanbul'du işte ve her yanı sigara dumanı sarıyordu.

Sigara kokusunun koyulaşıp içeri sindiğini hissettim. Dumanı dağıtmak için elimi bir iki kez havada salladım. Yaptığım şeye inanmak istedim. Güzel bir rüyada kalma arzusuna benziyordu. İnsan çocukluğuna yaklaşıyordu.

İzmariti söndürmek için etrafıma bakınırken, Demirtay elini uzattı. "Burada kül tablası var," dedi. Boş elini bir süre havada tuttu, sonra görünmeyen kül tablasını ayaklarımızın arasına, yere koydu. Önce ben söndürdüm sigaramı, ardından Demirtay.

"Demirtay," dedi Küheylan Dayı, şaşırmış bir ifadeyle, "şimdi sen kül tablası çıkardın ya, senden bir hayal öğren-

dim. Günlerdir kıvranıyor, izmaritleri atacak delik arıyordum. Beni dertten kurtardın."

Küheylan Dayı düşünceli bir ifadeyle durdu. Sakallarını sıvazladı. Bana döndü.

"Doktor," dedi, "köpeğin köpek olduğunu nasıl bilirsin kentte? Burada, tepeler düzlenir, yerine dev binalar yapılır. Ay ve yıldızların yerini sokak lambası alır. İnsan doğayı baştan sona değiştirirken, köpek artık ne kadar köpektir?"

"Burada varlık insana bağlıdır. İnsanı bilirsen, köpek dâhil bütün varlığı da bilirsin," dedim. Sözlerimin doğruluğundan şüpheliydim. Ben de kendime bu tür sorular sorar, en doğru karşılığı merak ederdim.

"İnsan ne kadar bilinir ki, Doktor? Sen vücutlarını yarıp kalbini, ciğerini gördüğün hastalarını bilebildin mi? Çocukluğumda babam, lambanın duvara vuran ışığında eliyle gölgeler yapıp İstanbul'u anlatırken, insanın İstanbul'da böyle gölgeden ibaret kaldığını söylerdi. İnsan bir halini geride bırakmış, diğer halini kente götürmüş, derdi. Kötülük değil heyecan bulurdu bunda. Gölgenin cazibesi başkaydı, ona kapılmamak elde değildi. Yoksul evimizde bazı geceler yabancı meyveler anlatan babam, hayal etmemizi isterdi. Bir keresinde portakalı da anlatmış, rengini kumaşta göstermiş, sonra kabuğunu soyar gibi yapıp portakal dilimlerini tarif etmişti. Hep birlikte taklit ziyafetler yapardık. Kentliler hayal kurar, biz ise hayalin içine kurulurduk. Sigara yokken sigara içip, tadını alabilirdik. Yoksulluktan mıydı bu, yoksa varlığın başka bir yanını hissetmemizden mi? Babam bunu söylemezdi."

Yoksulların hayal merakına, hastalıklarda tanık olmuştum. İlaç kokulu hastane koridorlarında umutsuzca beklerlerdi. Çok hasta düşer, erken ölürlerdi. Son nefeslerinde dünyaya bakışları yarımdı. Bakışlarında sitem değil merak vardı. Onların hayat arzusunu Küheylan Dayı'da da görüyordum.

"İnsan kendisiyle yetinmeyen tek varlıktır, Doktor. Kuş sadece kuştur, çoğalır ve uçar. Ağaç sadece yeşillenir ve meyve verir. İnsan başkadır, hayal etmeyi öğrenmiştir. Var olanla yetinemez. Bakırdan küpe yapması, taşlardan saray inşa etmesi, görünmeze merakındandır. Kent hayal diyarıdır, derdi babam, sınırsız imkân taşır ve insan orada doğanın parçası değil zanaatkârıdır. İnşa eder, kurar, yaratır. Böylece kendisini işler, alet yaparken kendisine de biçim verir. İnsan basit bir mermer parçası iken, kentte varlığını alımlı bir heykele dönüştürmüştür. Eski ham halini bu yüzden alayla anar. Alay onun kutsal inancıdır kentte, kendisi gibi olmayanı küçümser. Toprağı beton, suyu kan, dolunayı mekân yapmak için uğraşır, her şeyi değiştirir. Değiştirdikçe zamanın hızı artar, hız arttıkça onun arzusuna gem vurulmaz olur. Dün tükendi, bugün belirsizdir insan için. Köpek de, sevgi de, ölüm de belirsizdir. İnsan hepsine aynı şüphe ve hevesle bakar. Buna alışan babam da kentte başkalarına benzer, her seferinde köye bir yabancı gibi dönerdi. Bize sokulmaktan çekinir, eski halini alacağı güne kadar beklerdi.

"Babam bu halini, denizcilerin dipte yediği vurguna benzetir, kent vurgunu, derdi. Bir tek o günlerde şarap içerdi. En iyi şarap içenler ve en şifa bulmaz hayalciler de denizcilermiş. Babam bir keresinde kapatıldığı hücrede eski bir denizciyle kalmış, onun kâbusuna tanık olmuş. Yaşlı denizci rüyada gemisinin battığını görür, ter içinde uyanırmış. Dediğine göre, karanlık denizlerde beyaz bir balina dolaşır, gemileri peşinden fırtınalara sürüklermiş. Her denizcinin hayali beyaz balinayı görmek, dalgalarda izini sürmek, mızrakla vurup öldürmekmiş. Uzak denizlerde bir kaptan varmış, beyaz balinayı bulmayı bir tek o başarmış. Kaptan yıllar önce bir bacağını kaptırdığı bu deniz canavarına hınç ve tutkuyla bağlıymış. Yeniden karşılaştıklarında beyaz balinanın öfkesi ile kaptanın öfkesi çarpışmış. Sonunda balina, ko-

ca gemiyi parçalamış, kaptanla birlikte bütün tayfaları denizin dibine yollamış. Sadece bir tayfa sağ kalmış ki, denizdeki uzun takibi ve dalgalar arasındaki son boğuşmayı herkese o anlatmış. O gün bugündür her denizci beyaz balinayı görme hayaliyle yaşar, denizkızından çok onun adını anarmış. Babam odamızın duvarına parmaklarıyla balinanın gölgesini yapıp, bizim için onu bir aşağı bir yukarı yüzdürürken, İstanbul denizcilerinin de aynı yolda heba olduğunu söylerdi. Onlar ki kuzeyden güneye, doğudan batıya dolanır, aylar sonra sis içindeki limana yıkık halde, elleri boş ve kederli dönerlerdi. Beyaz balinanın hayaliyle çıldıran, tenine bıçak atan, kâbusla uyanan denizci çoktu. Babamın hücresindeki yaşlı denizci de onlardan biriydi. Gerçekti bu Doktor, babamın anlattığı her hikâye gibi içinde sırlar taşır ve çok az kişi tarafından bilinirdi."

Küheylan Dayı soluklandı. Önemli bir şey söyleyecekmiş gibi sırtını dikleştirdi. Bakışını bana çevirip, "Demin anlattığın Koca Ana hikâyesini biliyordum," dedi. "Onu da babamdan dinlemiştim. Babam, yaşlı kadının koyunu köpek sanmasını ve delikanlıların koyunu kapıp ziyafet çekmesini bize gülerek anlatmıştı."

"Baban hayatta mı?" diye sordum.

"O kadar genç mi görünüyorum? Babam çoktan öldü," dedi.

Elini kaldırdı, hücrenin varlığını bilmek istercesine parmaklarını duvarda gezdirdi. Babasının da yıllar önce bu hücrede kaldığını düşünüyor olmalıydı. Duvarda ondan bir iz aradı. Babasının yoksa da bizden önce burada kalanların izleri vardı. Ben de duvara dokundum, parmaklarımı ağır ağır gezdirdim.

"Küheylan Dayı," dedim, "sen Koca Ana hikâyesini biliyorsan, ben de senin beyaz balina hikâyesini biliyorum. Balinanın peşindeki kaptanın okyanuslarda kırk yıl zıpkın at-

masından, parçalanan gemiden sağ kurtulan tek tayfanın hayatına kadar pek çok olayı da ben sana anlatabilirdim."

"Denizcilerin macerasını biliyor muydun?"

Küheylan Dayı'nın şaşırdığını gören Demirtay araya girdi, "Ben de biliyordum," dedi.

Koridordan hafif bir ses geldi. Demirtay eliyle susmamızı işaret etti, yere eğilip kapının altından dışarı baktı. Koridorun baş tarafındaki odada oturan nöbetçiler bazen dolanır, konuşanları yakalamaya çalışırlardı. Her nöbetçinin kuralı başkaydı, kimi gizlice dinleyip sır toplar, kimi kapıyı açıp konuşanları cezalandırırdı. Demirtay doğruldu, "Tamam, gitti," dedi.

"Demek balinayı biliyordunuz," dedi Küheylan Dayı.

"Hücrede birbirimize bilinen hikâyeler anlatıyoruz, Küheylan Dayı. İlk zamanlar Demirtay'la yalnızdık, aynı hikâyeyi iki kez anlattığımız oldu. Senin için üçüncü defa da anlatırız."

Kapının yanında oturan Öğrenci Demirtay yine susmamızı işaret etti. Hafif ayak sesleri duyduk. Nöbetçinin gölgesi gelip mazgal demirlerine değdi, ağır ağır geçti. Ayak sesleri fazla ilerlemeden durdu. Nöbetçi hücreleri tek tek dinliyordu. Birbirimize baktık. Demirtay'la alışmıştık bu kontrollere, bazen uzun süre konuşmadan otururduk. Nöbetçiler fazla dolaştığında, beklemek yerine uyumaya çalışır, sonra bir hücre kapısının açıldığını duyardık. Dayak sesleri gelirdi. Karşılığında kimi yalvarır, kimi itiraz ederdi. Nöbetçiler tekrar odalarına dönünce, Demirtay'la buradan çıktığımızı hayal eder, uzaklara giderdik. İstanbul Boğazı'ndan geçen Panama bandıralı bir yük gemisine biner, Karadeniz'e açılırdık. Güvertede serin rüzgârlar, azgın dalgalar ve martılarla yol alır, gece başlayınca kamaraya inerdik. Elleri yağdan kararmış bir tayfayla birlikte televizyon izlerdik. Hangi film oynuyorsa onu anlatırdık birbirimize. Film iki saatse, biz de

iki saate yayardık hikâyeyi. Kamara bu hücre kadar küçüktü, uykumuz gelince kıvrılır yatardık. Orası da soğuktu.

Biz nöbetçinin ayak seslerini dinlerken, Berber Kamo uykudan başını kaldırsa, konuşmadan oturduğumuzu ve kahvehanelerdeki yaşlılar gibi uzaklara daldığımızı görse ne yapardı? Uyuması ile uyanması arasındaki sürede bir şeylerin değişip değişmediğini merak etmek yerine, kendisi dışındaki herkesin katlanılmaz ağırlığını mı hisseder, bize neden tahammül etmek zorunda kaldığını mı düşünürdü? Konuşmaz, soru sormaya gerek duymazdı. Bıkkınlıkla, yine başını eğer, uykusuna çekilirdi. Uyumadan önce bir bahaneyle Demirtay'a kızmayı da ihmal etmezdi. O bir kuyudaydı her zaman, biz kuyunun dışındaydık. O kendini bilirdi, öyle diyordu, biz ise kibirlenmiştik, şimdi burada kendimizle yüzleşmeliydik. Işığa fazla bulanmıştık. Hayat karşısındaki şaşkınlığımız ve aptallığımız bundandı. Umutsuz vakaydık. Kamo'nun lanet edip, bizi kendi halimize bırakmaktan başka çaresi yoktu.

Kamo ilk geldiği gün hücrede yalnızdım. Bir köpekle aynı kulübeye kapatılan kedi gibi tetikteydi. Yarası olup olmadığını sordum, karşılık vermedi. Kendimi tanıttım, ama o anlamamış gibi peş peşe sorular sordu. "Kimsin? Ne zamandır bu hücredesin? Beni niye senin yanına koydular?" Kir içindeydi, kokuyordu, açtı. Verdiğim ekmeği almakta tereddüt etti, elini uzatırken yüzüme baktı. İstemediğimiz bir yerde karşılaşmıştık. Ben önce gelmiştim, o yeniydi. Hiç konuşmadan saatlerce beklemeye de, üzerime atılıp beni boğmaya da hazırdı. Rotasını bilmediği bir geminin ambarı veya çıkışını bulamayacağı bir uçurumun dibi miydi burası? Üç duvar, bir kapı ve kan içinde bir adam vardı yalnızca. Gözünü kapatsa başka bir yerde uyanacağını, mekânın bir anda değişeceğini sanıyordu. Merakla bakıyor, kendi varlığını yeniden anlamaya çalışıyordu. Dışarıdan bir çığlık gelince, başı-

nı kaldırdı. Kimin sesiydi yankılanıp dönen? Kendisinin mi? Seslerin doğduğu duvar ne kadar uzaktaydı? Kendine inanmak ile kendini kaybetmek arasında ince bir çizgi vardı, Kamo da o çizgide başının dönmesinden mi korkuyordu?

Acının paylaşılmadığını aklınla bilmek başka, bedeninle öğrenmek başkaydı. Dayanılmaz acılardan sonra kendimize geldiğimizde, aylar yıllar geçtiğini sanırdık. "Kısa bir an mıydı bu, kısacık bir an mı?" Buna şaşırır, ânın en uzun zaman olmasından dehşete düşerdik. Zaman uzamak yerine derinleşirdi acıda. Berber Kamo sanki daha önce tatmıştı bunu. Hücreye girdiğinde yüzü dağınık, aklı karışıktı. Hayatın duvarına fazlasıyla çarpmış, defalarca yere düşmüştü. Şüphe de bir korunma yoluysa, bana soğuk bakmasını anlıyordum. Ekmek verdim, su verdim, konuştum. Yabancı değil, onun gibi ölümün yakınında duran biriydim. Berber Kamo duvarlara yayılan kan izlerini taradı, havaya sinen ölüm kokusunu soludu ve "İnsana kendisinden başka ada yok," dedi. Umursamazlık mı? Çaresizlik mi? Her derde merhem olacak bir söz bulurdum böyle anlarda. "Umut, vardan iyidir," dedim, elimle mazgaldan gelen ışığı göstererek, "umut, vardan iyidir." Yüzüme boş boş baktı. Ben de hücreye atıldığım gün duvarlara böyle bakmıştım. Buradaki sınırımız, duvar ve insandı.

Berber Kamo'nun ilk günkü tedirginliği ve soğukluğu kalıcıydı. Açılacak denizleri, atlayacak uçurumları daha buraya gelmeden tükenmişti. Hırçınlığının ardında eski bir yara vardı.

"İstanbul'un alt tarafı demek böyleymiş," dedi tavana bakarak. "Tahmin ettiğim gibi."

Neydi tahmin ettiği? İstanbul'dan çıkıp gitmek varken, bu kente bağlanması nedendi? Bir kenti tanımak üç gün, bilmek ise üç kuşak alırmış. Tanımak ile bilmek arasındaki kalın surları aşmak zaman isterdi, anlık iş değildi. Aynı sur-

lar hem kentte, hem de insanda vardı. Kentin derinleri karanlıksa, insanın derinleri de karanlıktı. Nemli ve soğuktu. Kimse içindeki karanlığa inmek, kendisiyle orada yüzleşmek istemezdi. Berber Kamo hariç. Onun bakışı içe doğruydu. Kendi ruhuna bakarak tanımıştı kentin altını. "Tahmin ettiğim gibi." Kimilerine acıdan başka öğretmen gerekmezdi. Ne üç gün ne de üç kuşak, Kamo için kenti bilmeye üç derin yara yetmişti.

Küheylan Dayı ise hayal ettiği bir kente gelmişti. Büyüdüğü köyün doğasına karşı burada yeni bir doğa, yeni bir insan görüyordu. Başı dumanlı şairler, gözü dönmüş kâşifler ve aklı yitik âşıkların sesiyle anlatıyor, hiç görmediği bir gerçeği kendi gerçeğinden daha çok önemsiyordu. Yeraltı bu yüzden iyiydi ona da; İstanbul'un üst tarafına çıksa hayal kırıklığına uğrayabilirdi. Görmenin, tatmanın ve hazzın mekânına dönüşen kentte, her yanda felaket yoktu ama eski hikâyelerin büyülü dünyası da yaşamıyordu. İlk kuşakların bütün enerjileri ve yaratıcı arzularıyla hücum ettiği kentin yerini iştah almıştı. İnsan da, sanat da, köpek de iştahla seviliyordu. Ormana koşan çocukların ormanda yitmesi, önlerine gelen her şeyi yemesi ve hiç doymaması gibiydi. Bunları Küheylan Dayı'ya anlatamazdım. İnsan hücrede susacağı yeri bilmeliydi. Bir yandaki güzelliğin hemen öte yanda yittiğinden ve pek çok gencin de boş yere bir hayal kenti aradığından söz edemezdim.

Küçüklüğümde İstanbul'un hayatı sokaklarda akarken, önce sokaklar sonra meydanlar, hızla çoğalan arabalarla ve dev binalarla dolmuş, hayatlarımızdan eksilmişti. Belki daha önce eksilmeye başlamıştı da ben geç fark etmiştim. Çocukluktan çıkıp boyum yıldan yıla uzarken, mimari de uzamış, her yanı büyüyen binalar sarmıştı. Artık pis miydi sokaklar, izbe miydi? Blok binalardan önce sokaklarda süren yaşam köhne miydi? Eskiden kent her yanda uçsuz bucaksız ge-

nişlerken, evler kat kat yükselip de göğü kapatmaya yeltenmezdi. Binaların sınırı, göğün görülebildiği eşikteydi. Çocuk halimle hissederdim bunu. Hangi sokakta başımı kaldırsam gökyüzünü görebilirdim. O zamanlar kentin silueti birbirine bağlı küçük tepeler gibi uzar, dalgalanırdı. Kubbelerin ve kulelerin yanında geniş meydanlar vardı. Hiçbir meydan dev gölgelerin altında ezilmezdi.

İki hafta önce Ragıp Paşa Kütüphanesi'ne gittiğimde dikkat etmiştim, kütüphane çocukluğumun geçtiği Laleli yokuşunun görünür parçası değildi artık. Eskiden bu yokuşta sade bir pırlanta gibi duran Ragıp Paşa Kütüphanesi, kalabalığın, tabelaların ve arabaların arasında sinmiş, küçülmüştü. Ana kapısı, yükselen kaldırımdan dolayı caddenin iki metre aşağısında kalmıştı. Önünden geçenler dönüp de bakmıyor, o kapının ardındakileri merak etmiyordu. Kütüphanenin avlusuna girer girmez, caddedeki telaşın yok olduğunu hissettim. Eski bir kente vardığımı sandım. Yüzlerce yıl önce döşenmiş mermerler, oyma taşlar ve bronz işlemeler, unutulmuş bir çağa aitti. Kuşlar kanatlarını yavaşça çırpıyor, yaprak döken güller kışa hazırlanıyordu. Etrafa merakla bakarken, insanın telaşsız yaşamayı hak ettiğini, mekânların buna imkân verebildiğini düşündüm. Serin kütüphanedeki zaman, kentin zamanından ayrı akıyordu. Zaman burada, ileri veya geri gitmiyor, başka bir yerçekimine kapılmış gibi kendi etrafında dönüyordu. Daha önce aklıma gelmeyen soruları düşündüm. Bu avludaki dünya, iki adım ötedeki dış dünyadan nasıl bu kadar farklı olabilirdi? Ateşten suya geçer gibi, bir kapı nasıl bizi bir zamandan başka bir zamana götürebilirdi? Üstelik bu iki ayrı dünya iç içe dururken, birinin penceresinden diğerini görmek, kulak kabartıp ötekini işitmek olanaklıyken.

Kütüphanede görüşeceğim kişiyi bulmak için avlunun karşı tarafına yürüdüm, basamakları çıkıp okuma salonuna

girdim. Salonu kaplayan, dört sütun üzerindeki küçük kubbeyi anımsadım. Duvarlar mavi-beyaz çinilerle süslüydü. Ahşap dolaplara konmuş kitaplara, elyazmalarına baktım. Çocukluğumda burada çalışırken dersten başımı kaldırır, bakışımı içeride gezdirir, böyle ne kadar zaman geçirdiğimi bilmezdim. Alnımda serinlik hissederdim. Buraya neden geldiğimi anımsayarak, tonozlu salonun kenarlarına konmuş masalara göz attım. Biri hariç bütün masalar ders çalışan kızlar ve erkeklerle doluydu. Buluşacağım kızın kim olduğunu bilmiyordum, parolaya göre onu Anatomi ders kitabından tanıyacaktım. Birkaç kişinin bakışı bana değdi, tekrar önlerine döndüler. Ağır ağır yürüyerek masalara göz attım, aradığım kızı bulamadım. Duvardaki kahverengi, ahşap saate baktım. Benimkinden on dakika ilerideydi. O saat mi yanlıştı, yoksa randevuya geç mi kalmıştım? Bir anlık kaygım, geçmişi anımsayınca geçti. Bu duvar saati çocukluğumda da aynıydı, hep on dakika ileri giderdi.

Avluya geri çıktım.

Kütüphaneyi biraz ötedeki caddeden ayıran avluya bakarken, İstanbul Boğazı'ndaki deniz akıntısını düşündüm. Üstte kuzeyden güneye doğru akarken, dipte tersi yöne akan Boğaz'ın sularına benziyordu İstanbul kenti. Bir arada ama başka işleyen, yan yana ama farklı çağlarda süren hayatlar, mekânın zamana hükmedebileceğini ve zamanın burgaç gibi farklı noktalara çekilebileceğini gösteriyordu. Mimarlar zamanla oynamayı fizikçilerden önce gerçekleştirmişti. Mekânı bir tünel gibi ören mimarlar, zamanı o tünelden geçiriyor, insanları bir çağdan öteki çağa taşıyabiliyordu. Kalabalığın yanı başındaki küçük kütüphanenin zamanı da, Boğaz'ın dibinde görünmeyen bir burgaç gibi farklı yöne akıyordu. Telaşsız, yavaş bir hayat sürüp gidiyordu kentin buradaki dip akıntısında.

Etraftaki kızların saçları ve kıyafetleri aynıydı. Gençle-

ri birbirlerine benzetirdim, bugün daha çok benziyorlardı. İlerleyen yaşımdan mı? Saçlarım iyice beyazlarken, neden olmasın. Sundurmada durup avluya baktım. Elinde Anatomi kitabı taşıyan kimse göremedim. Belki ben fark edemiyor, kız buradaki gençlerin arasındaydı da ben seçemiyordum. O beni görebilir, tanıyabilirdi. Benim parolam olan Jack London'ın *Deniz Kurdu* romanını ceketimin cebinden çıkardım, kitabın adı görünsün diye kapağı önde tuttum. Bana bakan birkaç kişi oldu. Babaları yaşındaki bu adamın ne aradığını mı düşündüler? Okuma salonuna geri döndüm. Elimdeki kitabı göstere göstere bir iki adım attım ve kızların gözlerine baktım. Onlar da bana baktılar. Bir anda herkes ayağa fırlayıp silah çekti ve hep birlikte bağırmaya başladılar. "Sakın kıpırdama! Gebertiriz!" Avludan salona koşan birkaç kişi yanıma gelip başıma silah dayadı. "Doktor sen misin? Doktor sen misin?" Benden ses çıkmayınca arkadan başıma vurdular. Yere düştüm. *Deniz Kurdu* da elimden düştü, öteye savruldu. Kulaklarım çınladı. Başım döndü.

Buradaki zamanın ansızın kırılan saat gibi durduğunu hissettim, ama avludan çıkıp İstanbul'un uğultusuyla karşılaşınca kendime geldim. Bana tuzak kuran polis her yanı tutmuştu. Kaldırımda büyük bir kalabalık vardı, olayı merakla izliyorlardı. Kimdim ben, bir katil, hırsız, tecavüzcü mü? Kalabalıktakiler, nasıl biri olduğumu görebilmek için birbirlerini itiyorlardı. Sivil polisler beni hızlı adımlarla bir araca doğru götürürken, insanların yüzlerine baktım. Aynı zamanda mıydım onlarla? Küheylan Dayı, insanın kentle birlikte kendisini de inşa ettiğini, bir mermer gibi yonttuğunu söylerken haklıydı, ama sokakta bana bakanların yüzünü görse, düşünür, sorardı: Kentteki zaman ne hale getirmişti bu insanları?

Demir kapının sesi duyuldu. Hayallerden sıyrıldım, hücreye döndüm.

"Zinê Sevda'yı mı getirdiler acaba?" dedi Küheylan Dayı.

Demir kapı ağır ağır gıcırdarken, sorgucuların hangi hücreyi seçeceğini, kimi alıp götüreceğini düşündük. Çok fazla hücre vardı burada. Savaştaki her asker kendisinin ölmeyeceğini sanırmış, onlara benziyorduk. Herkesin aklından aynı soru geçiyordu: Biraz sonra demir kapıdan biri çıkarılıp götürülecekti, ama kim? Bu sorudan kurtulmanın yolu, daha iyi şeyler düşünmekti. Belki sabah olmuş, ekmek-peynir kumanyası gelmişti.

Berber Kamo başını kaldırıp, mazgala baktı. "Gelsinler artık," dedi.

"Kumanya getirmişlerdir. Çok mu acıktın?" dedim.

Kamo karşılık vermedi, yüzümdeki tebessümü önemsemedi. Mazgaldaki ışığa daldı.

"Uyuyabildin mi?" dedim, "fazla konuştuk başında."

"Sizin konuşmalarınızdan rahatsız olmadım, ama o köpek sesi sürekli uykumu böldü."

"Köpek sesi mi?"

"Duymadınız mı?"

"Hayır," dedim, "burada köpek ne arasın?"

"Siz sohbete dalmış, fark etmemişsiniz. Uzaklardan, duvarların ötesinden geliyordu ses."

"Rüyadır."

"Rüya ile gerçeği ayırt edebilirim, Doktor. Köpek sesini her duyduğumda gözlerimi araladım, hücrede bulunduğumdan emin oldum. Bu hücre kadar gerçekti ses."

Küheylan Dayı elini Kamo'nun omzuna koydu. "Haklısın," dedi. "Ses belki çok uzaktan gelmiştir, biz dikkat etmemişizdir."

Kamo önce omzundaki ele, sonra Küheylan Dayı'nın yüzüne baktı. "Beyaz köpeğin sesine benziyordu," dedi, "beyaz köpeğin keskin sesine."

Küheylan Dayı elini çekti.

Dışarıdan konuşmalar duyunca, yüzümüzü kapıya döndük.

"Şu isimleri alacağım," dedi konuşanlardan biri. İsimleri söylemediğine göre, nöbetçiye yazılı bir kâğıt gösteriyordu.

"Aynı hücrede bunlar," diye karşılık verdi nöbetçi.

"Hangi hücre?"

"40 numara."

Bakıştık. Ellerimizi son bir sıcaklık için koltuk altlarımıza yerleştirdik. Sessizce bekledik.

Ayak sesleri beton zemine birer taş gibi düştü. Kaç kişi oldukları belli değildi, her zamankinden kalabalıklardı. Koridor uzadıkça uzadı, sorgucuların konuşmaları duvarlarda ve kulaklarımızda yankılandı. Geçip gitmelerini umuyorduk, ama gelip kapımızda durdular. Demir sürgüyü çektiler, gri kapıyı açtılar. İçeri ışık doldu.

Berber Kamo hepimizden önce ayağa kalktı.

Kamo'yu eliyle iten nöbetçi, "Sen dur, dingil," dedi, "diğerleri dışarı çıksın."

3. Gün

Berber Kamo Anlatıyor

DUVAR

"Dağlar arasına gizlenmiş, üstü bulutlarla kaplı, taş evleri ve ağaçsız bahçeleriyle uzaktan bir kayalığı andıran köye, güneş batmak üzereyken, elinde uzun asasıyla, siyah hırkalı bir gezgin geldi. Önce duvarları, sonra köpekleri, ardından duvar dibinde oturan yaşlıları selamladı. Adını soranlara, ben peygamberim, diye karşılık verdi. Evine davet edenleri nazikçe geri çevirdi. Uzun yoldan yayan geldiği için çıplak ayakları yarılan ve bastığı yerde kan izleri bırakan gezgine ısrar ettiler, yemek sundular. O su içmekle yetindi ve yumuşak sesiyle, benim peygamberliğime kim inanırsa onun konuğu olur, onun yemeğini yerim, dedi. Çocuklar meraklı gözlerle bakarken, yaşlılar güldü. Gezgin geceyi dışarıda geçirdi. Sabahleyin peygamberlikten söz etti ve bir mucize göstermesini isteyen köylülere tutkuyla seslendi: Kalbi yansıtan söz, en büyük mucizedir! Başka mucize aramayın, söze inanın! Kimse inanmadı, gezgin o gece de dışarıda kaldı. Su içti, duvar dibinde köpeklerle yan yana uyudu. Ertesi gün konuşurken, yaşlılarla birlikte bu kez çocuklar da güldü ona. Gezgin sakindi. Şu duvar konuşsa, dedi, bana inanmayan

sizler duvara inanır mısınız? Hep bir ağızdan, evet inanırız, dediler. Siyah hırkalı, donu yamalı, ayakları çıplak bir adamdı gezgin. Elindeki asası, omzundaki heybesi dışında mülkü yoktu. Dönüp duvara seslendi: Ey duvar! Yaşlılara ve çocuklara, benim peygamber olduğumu söyle! Köylüler inanmadıkları halde sessizce beklediler. Duvar dile geldi: Yalan! Bu adam peygamber değil!"

Ne kadar oldu hücrede kendi başıma kalalı? Doktor'u, Öğrenci'yi ve Küheylan Dayı'yı götürüp beni bırakmışlardı. Yalnız kalınca duvarla konuşuyordum. Karşı duvara bakarak hikâye anlatıyor, kendi kendime gülüyordum. Kimse yokken zaman daha iyi geçiyordu. Başkalarının kahrını çekmek, onların aptallığına katlanmak zorunda değildim. İnsanların ruhunu biliyordum. Gerçeği ister, ama gerçeği anlamazlardı. Onca terden, maldan ve ibadetten sonra neye inanacaklardı; duvarın konuşmasındaki mucizeye mi, duvarın söylediği söze mi? "Yalan! Bu adam peygamber değil!" İnsanın kendisi yalan değil miydi?

Doktor ile Öğrenci dinlese, "Bu hikâyeyi de biliyoruz," derlerdi, "bilinen hikâyeler anlatıyor, var olanı paylaşıyoruz." Başka yol mu vardı? Dünyada anlatılmamış hikâye, söylenmemiş söz mü kaldı? Aniden bastıran yağmurun saatlerce sürdüğü, kimsenin dışarı çıkmak istemediği bir bahar günü berber dükkânımda oturan müşterilere de bunu söylemiş, sonra gezginin hikâyesini anlatmıştım. Dağ köyündeki köylülerin şaşkınlığına, müşterilerimden Mimar Adaza herkesten çok gülmüş, elindeki çayı kravatına dökmüştü. Karşıdaki aynaya bakıp kendi haline de gülen Adaza, o geceyi uykusuz geçireceğini bilmiyordu. Keyifle çıkıp gitmiş, ertesi sabah erken, kan çanağı gözlerle dükkâna geri gelmişti.

"Kamo, gerçeği söyle. Sabaha kadar aklımı kemirdim. O gezgin, peygamber miydi, söyle bana."

Sakinleştirdim, mavi çerçeveli aynanın karşısındaki sandalyeye oturttum. Yandaki çay ocağından iki çay söyledim.

"Adaza," dedim, "benim sözüme inanacak mısın ki benden açıklama istiyorsun?"

"Evet inanacağım."

Çaylar geldi. Ben bir yudum aldım, o bekledi.

"Ben peygamberim desem, buna da inanır mısın, Adaza?"

Soruma karşılık vermedi. Sigara uzattım, önce onunkini sonra kendiminkini yaktım.

"Benim peygamber olduğuma inanmazsın," diye devam ettim. "Peki, şu duvar konuşsa, duvara inanır mısın?"

Adaza, duvara baktı. Resimdeki Kız Kulesi'ni, vapuru, martıları inceledi. Resmin altındaki fesleğeni, küçük radyoyu uzun uzun süzdü. Gözleri aynanın üst tarafındaki bayrağa ve postere kaydı. Bütün müşterilerin bacaklarına değil yüzüne baktığı posterdeki kızın masum gülüşüne takıldı. Son randevuyu kaçırdığı için o kızın izini yitirmiş, ama ondan unutulmaz bir anı taşırmış gibi daldı gitti resme. Randevuyu kaçırmasaydı, buralardan uzakta, baş başa, mutlu bir hayat mı sürecekti onunla? Mimar Adaza, bakışlarını posterden aşağı indirdi, mavi çerçeveli aynada kendi yüzüyle karşılaştı. "Yalan!" dedi, aynada kendisine bakarak. Bekledi. Sigaradan derin bir nefes çekti, aynaya doğru üfledi. Yüzü duman içinde yiterken, "Yalan!" dedi yine. Gözünden bir damla yaş aktı. Başka söz etmeden, açık kapıdan çıkıp gitti.

O günden sonra dükkâna uğramadı. Yeni bir berber bulduğunu düşündüm. Eşi, eşimin yakın arkadaşıydı. Bir gün bize gelip, Adaza'nın evi terk ettiğini, kayıplara karıştığını söyledi. O gidince, iki kızı da hasta düşmüştü. Yardım etmemi, Adaza'yı bulup eve getirmemi rica etti. Eşim Mahizer de ısrar edince, aramaya çıktım. Mimar lokallerine baktım, Beyoğlu barlarını dolaştım, gazetelerin üçüncü sayfa haberlerini taradım, sonunda Adaza'nın sur dibindeki evsizlerle dü-

şüp kalktığını öğrendim. Sarayburnu'ndan Kumkapı'ya köstebek deliği gibi uzayan dehlizleri ve gizli geçitleri yoklaya yoklaya, tinerci çocuklara ve ucuzcu fahişelere sora sora, onu bir gece Cankurtaran'da, surların tren yolu tarafındaki bir ateşin başında buldum. Bir düzine evsiz ve kader artığı sefil, ateşin etrafına oturmuş, elden ele şarap şişesi dolaştırıyor, içlerinden birinin söylediği arabesk şarkıyı dinliyorlardı. "Kaderin böylesine yazıklar olsun." Bir ağacın yanında durup izledim, bir süre yanlarına yaklaşmadım. Şarkı, "Her şey karanlık, nerde insanlık," diye devam ederken, demiryolundan bir tren geçti. Ayaklarımın altındaki toprak sarsıldı. Sarı bir ışık ağaçları tarayıp gitti. Tren sesi uzaklaştığında şarkı da bitmişti. Birisi, "Hey gezgin," dedi, "dün geceki gibi konuş, bize yeni sözler söyle."

Gezgin, Mimar Adaza'dan başkası değildi, elindeki uzun asaya tutunarak ayağa kalktı. Üzerinde siyah bir hırka vardı. Hikâyedeki gezgin gibi ayakları da çıplaktı. Saygıdeğer bir topluluğa konuşan hatiplere benziyordu. Herkesi süzdü, konuşmaya başladı.

"Bize yalan söylediler. Önümüzdeki şu ateşi kullanan ilk insan ona ad vermemişti. Sonra gelenler ad vererek, insanlık ateşi buldu, dediler. Var olan zaten vardı, nasıl bulunabilirdi? İlk insanın ateşi bulmak yerine onu yarattığından söz etmediler. Ateş, kendi kendine yanar, kendi kendine sönerken bir hiçti. Bir gün insan, av etini onda kızarttı, mağarasını onunla ısıttı. Bu ateşi bulmak değil yaratmaktı. Gerçeği bizden gizlediler."

"Yaşa Gezgin!"

"Varol Gezgin! Seni anlamasak da konuş."

"Şarap iç, dudakların kurumasın."

Mimar Adaza sarhoştu, ama benden duyduğu sözleri iyi anımsıyordu. Burada kurduğu cümleler, berber dükkânımda saç keserken benim vakit geçsin diye söylediğim sözlerdi.

"Biz kent mağduruyuz," diye devam etti. "Ya yoksuluz ya mutsuz, çoğu zaman ikisi birden. Bize umut telkin ederler. Umut sayesinde kötülüğe katlanırız. Ama bugün bizim değilse, yarının garantisi ne? Umut vaizlerin, politikacıların, zenginlerin yalanıdır. Bizi sözcüklerle kandırır, gerçeğin üzerini örterler."

Sarhoşlar aynı coşkuyla karşılık verdiler.

"Kahrolsun umut! Yaşasın şarap!"

"Helal!"

"Umut afyondur!"

Çığlıkları ve ıslıkları Adaza bir soruyla kesti. "Kardeşlerim, bu kent ölü mü, diri mi?"

Üniversite yıllarını anımsıyordu sanırım, direnişçi gençlere seslenir gibi konuşuyordu. Yıllardır biriktirdiği sözleri dağarcığından çıkarıyordu. Devrimcilere katıldığı zamanları özlüyor, onlardan polis korkusu yüzünden uzaklaştığı için pişmanlık duyuyordu. Sarhoş bir anında bana içini dökmüş, "Sen geçmişi bıraksan da geçmiş seni bırakmıyor," demişti.

Serseriler birbirlerine laf atıyordu.

"Hem ölü bu kent, hem diri!"

"Diri diyenin kafasına şişeyi geçiririm."

"Ölü!"

Adaza coşmuştu. Konuşurken ayaklarının ucunda bir yükseliyor, bir iniyordu.

"Evsiz kardeşlerim! Yenikler! Kalbi kırıklar!" dedi. Sesi giderek gürleşiyordu. "Bu kenti biz yaratmadık, kendimizi içinde bulduk. Onu öldüren de biz değiliz. Çıkış yok, bizden öncekiler gemileri yakmış. Ateşi yaratan ilk insanlar gibi yeni kenti ilk yaratanlar kim olacak, ona kim can verecek?"

"Konuş Gezgin, parçala."

"Dolunaydan da söz et bize."

"Yıldızlardan da."

Hep birlikte başlarını yukarı kaldırdılar. Durduğum ağa-

cın yanından iki adım açılıp, ben de gökyüzüne baktım. Yıldızlar, sadece evsizlerin ve sarhoşların zaman bulup içine dalacağı kadar sonsuzdu. Kent ışıkları yoktu burada, gökyüzü ışıl ışıl yıldız kaynıyordu. Koca kentte dişçilerin, fırıncıların, ev kadınlarının bakmadığı yıldızlar, sur dibine birikmiş, her an yere dökülecekmiş gibi boşlukta titreşip duruyordu.

"Uzun gece!"

"Daha çok şarap gerek!"

"Gezgin, bize yıldızlı bir şiir oku."

Şiir okumak mı? Onun kötü şiirlerine bu kez izin veremezdim. Ağır adımlarla ateşin etrafındaki sarhoşlara yaklaştım.

Mimar Adaza beni görünce duraladı, sonra elindeki şişeyi başına dikti. Aradığı sırrı bulmuş, boşa geçen yılların ardından mutluluğa ermiş gibi içti, güldü.

"İşte," dedi, "size söz ettiğim adam, Berber Kamo!"

Herkes başını çevirip bana baktı. Yaklaştıkça, çirkinlikleri artıyor, yüzlerindeki yaralar çoğalıyordu. Çöplük fareleri gibi yayılmış, aralarında Mimar Adaza'ya yer vermişlerdi. Adaza mutluydu, sarhoş ağzı kaymıştı. Yine böyle mutlu göründüğü ve İstanbul'un erken karardığı bir akşam, birlikte meyhaneye gitmiştik. İki duble rakıdan sonra, yeni şiirini okuyacağını söylemişti. Sandalyeye çıkmış, yüksek sesle okuduğu dizeleri etraftakilere tekrarlatmıştı. Dayanılır gibi değildi. Kötü şiir dinlerken kalbim sıkışırdı.

Sur dibindeki ateşin başında konuşan Mimar Adaza bir elinde şarap şişesi, diğer eliyle uzun asasına tutunarak ayakta durabiliyordu.

"Kamo," dedi, "o hikâyede gezgin yalan söylemiyor, yalanı gösteriyordu. Değil mi? Gerçeğe ulaşmanın sözcüklerden başka yolu yok, gezgin bunu anlatmaya çalışıyordu."

"Mimar Bey," dedim, "Adaza, artık eve gitme zamanı."

Ateşin etrafındaki sarhoşlar kıpırdanıp, doğruldular. Birbirlerine ve Adaza'ya baktılar.

"Kamo," diye sürdürdü Mimar Adaza, "ilk insanın ateşe ateş adını vermediği zamanki gerçeği arıyoruz. Şiirden başka ne var elimizde? Şairler yalnızca gerçeğin değil hayalin de ötesine geçer ve ateşten önceki zamana yaklaşırlar. Üniversitede bunu öğretmediler, bize şiir okutmadılar. Her gün yalan söylediler."

Mimar Adaza evine dönüp ailesine sarılmak yerine birkaç dakika sonra unutacağı sözlerle oyalanıyordu. Onu seven bir karısı ve iki güzel kızı vardı. Akılsızlar şanslı olur, bunun değerini bilmezlerdi. Başka ne ararlardı? Uğruna herkesin ömür harcadığı mutluluk ellerindeyken, başka ne isterlerdi?

Sarhoşlar bana bakıyor, ne yapacağımı merak ediyorlardı. Kirli, çirkin ve zayıftılar. Kıyafeti sağlam, saçı düzgün tek kişi yoktu içlerinde. Mimar Adaza da onlara benzemişti. Dükkânıma düzenli gelip tıraş olan, karısının ütülediği pantolon kırışır diye bacak bacak üstüne atmaktan sakınan adam değildi karşımdaki.

"Kamo," dedi, "bir inanca kalbinle bağlanmak insanı şeytan yapar demiştin, anımsıyor musun? Bak, ben de bir inanca bağlandım."

Bir inanca bağlanmak insanı şeytan yapardı, evet. Kendi inancını üstün gören kişi, başkalarını küçümserdi. Yaşamın bütün değerini elinde toplar, iyiliğin kaynağını kendinde görürdü. Kötülük başkalarının parçasıydı ona göre, kendi kalbini bilmezdi. Bazen müşterilerimi böyle sözlerle denerdim. Onlar hararetle bana katılır veya kendi aralarında tartışırken, ben terse döner, kimse farkına varmadan, kendi söylediğime itiraz ederdim. Düşüncesinde kimin ne kadar dirençli durduğunu tartardım.

"Öyle mi demişim? Anımsamıyorum," diye karşılık verdim Adaza'ya.

"Berber deyip geçmeyin, Kamo üniversitede okuyor. Profesörlerden daha bilgilidir, benim şiirlerimi de en iyi o anlar."

Bu adama neden sarhoşken bir araba çarpmamıştı? Karısı, bir süre ağladıktan sonra yeni bir yaşama başlar, çocuklarına daha iyi bir baba bulurdu. Böyleleri düzelmezdi, evdeki aptallıkları evi terk ettiklerinde de sürerdi. Küçüklüğümden beri bilirdim. Ne derseniz deyin yanlışın peşine düşer, kurnazlık da yaparlardı. Sizi övüp lütuf gösterirken, kötü şiirlerini sizin omuzlarınıza basarak yüceltirlerdi. Üniversite bitirip kent inşa eder, ülkenin başına geçip adaletten söz ederdi bunlar. Bir de sefil akıllarına uygun yaşamanızı isterlerdi.

Mimar Adaza'nın uzattığı şişeyi aldım. Bana yer açan iki serserinin arasında, ateşin başına oturdum. Etrafı süzdüm, tek tek herkesin yüzüne baktım. Batan bir gemiden kurtulup gelmiş gibi mutlu, bir o kadar yorgun görünüyorlardı. Geçmişleri yoktu, şarap sayesinde bu ânı yaşıyor; ateşe, surlara ve yıldızlara inanıyorlardı.

Adaza yanıma oturdu, asasını yere bıraktı. Ateşe bakarken gözleri yaşardı. Öne doğru bir iki kez sallandı. Ateşin yalımlarına, sarıdan maviye geçen, sonra bir anda yiten kıvrımlarına daldı. Batan gemiden kurtulduğuna pişman kazazedeler gibi, karanlığa dönmeye, denize gömülmeye hazırdı. Tutunduğu bir dal kalmamıştı bu dünyada, aradığı bir hazine de yoktu. Takati olsa son adımı atacak veya birisi sırtından hafifçe itse denize düşecek, dalgaların dibine uzanıp yatacaktı.

Onun suskunlaştığını fark edenler, "Şiir nerede, hani şiir?" diye bağırdılar.

Adaza'dan karşılık gelmediğini gören birisi, elindeki şişeyi havaya kaldırarak, "Ben size şiir okuyayım," dedi. Bir gözü kördü, diğer gözü ateşle parlıyordu.

"Oku," dediler.

"İçinde kadın olsun."

"Yıldız da."

"Kısmetinize ne çıkarsa."

Tek gözlü adam bir yudum şarap aldı ve "Kızıl dudaklarından önce / Mutsuzluk nedir bilmezdim," dedi.

Durup arkadaşlarına baktı, onu dinlediklerinden emin olmak istedi. Bir köpek sesi geldi uzaktan. Adam şiire devam etti.

"Saçların güneşte yayılırken / Şarkılar göğe akar / Serin bacakların ırmakta / Gümüş balıklar gibi parıldardı / Gün doğdu, gün battı / Saçlarını toplayıp / Sen de gittin göç kuşlarıyla / Ardında gecenin kapısını açık ve / Irmak boyunda beni yalnız bıraktın / Kızıl dudaklarından önce / Mutsuzluk nedir bilmezdim."

"Bu kadar mı?"

"Kadın var mıydı içinde?"

"Ya yıldız?"

"Siz ne anlarsınız şiirden."

Köpek havlamaları çoğaldı, herkes dönüp o yana baktı. Surların yıkık taşları arasında birkaç köpek yaklaşıyor, içlerinde sadece beyaz bir köpek geride duruyordu. Köpekler dolunayın altında gölgeleri birbirine karışarak koştu. Gelip burunlarıyla sarhoşların kollarına dokundular. Yerde yuvarlanıp, her yanı dolandılar. Sarhoşların onlar için ayırdığı kemikleri koklaya koklaya buldular. Beyaz köpek uzakta bekliyordu.

Tek gözlü adam köpeklerle ilgilenmedi. Elindeki şişeyi başına dikti, sonra ayağa kalktı. "İşeyip geleyim, size bir şiir daha okuyacağım," dedi. Kimse umursamadı.

Bir yudum şarap aldıktan sonra ben de ayağa kalktım. Tuvalete gitmek için tek gözlü adamı izledim. Dolunayın altında surlar uzadıkça uzuyor, sonsuz görünüyordu. Surların, yıldızların ve ateşin dışında bir şey yoktu kentin bu yanında. Gökyüzü iyice genişlerken, sarhoşlardan biri tiz sesiyle bir şarkıya başlıyordu. "Batarken ufukta bir akşam güneşi / Bırakıp gitmiştin beni sen sevgilim."

Tek gözlü adam surlardaki bir girintiye yaklaşıp durdu. Ayakta sallanıyor, fermuarını açmakta zorlanıyordu. Birkaç adımda yetiştim. Girintiye doğru itip ağzını kapattım. Çelik bıçağım hazırdı, havada bir kez çevirdikten sonra boğazına dayadım. Ne olduğunu anlayamadı. Gözü kocaman açıldı, dolunayda parladı. Yüzünde korkudan çok şaşkınlık vardı. Gerçek miydi bu, yoksa uykuda mıydı? Zihnini zorladı, önce beni, sonra bulunduğu yeri, ardından kendisini anımsamaya çalıştı. Uzaktan belli belirsiz duyulan şarkı da olmasa, çoktan öldüğünü, şimdi mezarda uyandığını sanacaktı. Kısa boyu iyice kısaldı. Ağırlığımın altında ezildi, duvara yapıştı. Bıçağı bir daha çevirdim havada. "Sakın bağırma, sana bir şey soracağım," dedim. Yüzümü uzaklaştırdım, ağırlık yapan vücudumu geri çektim. Elimi ağzından alırken, diğer elimdeki bıçağı gözünün üstüne getirdim. "Ne olur, beni öldürme, hırsızlık mallarını sana veririm," dedi. Hem şarap hem küf kokuyordu. Kalbinin çarpıntısını duyuyordum. "Sana bir soru soracağım, doğruyu söyleyeceksin," dedim. Başını salladı, "Yeminle söylerim," dedi. Ona neden hâlâ yaşamakta ısrar ettiğini, bu çöplüğe mezar kazıp neden tek gözü ve pis kokusuyla içine girmediğini sormak yerine, "Demin okuduğun şiir," dedim, "o şiiri kimden öğrendin?" Gözü parlayıp söndü. "Yanlış bir şey mi yaptım?" dedi kekeleyerek. "Sen doğarken yanlış yaptın," dedim, "soruma cevap ver, o şiiri kimden duydun?"

Basit soruya basit bir cevap verecekti, ama gözünün üstündeki bıçağın keskin ucu aklını kurcalıyordu.

"İlkokul öğretmenimizin şiiriydi bu," dedi.

Yaşamının gizi bu kadardı, bilmem gerekeni söylemişti.

"Nerede okudun, Karapınar Köyü'nde mi?"

Yüzü aydınlandı. "Evet, Karapınarlıyım. İstanbul'dan gelen öğretmenimiz..."

Cümleyi tamamlamasına izin vermedim. Boğazına sarı-

lıp duvara yapıştırdım. "Sakın onun hakkında tek söz söyleme, adını ağzına alma," dedim. "Öğretmenden değil, köyünden söz et."

Zayıf parmaklarıyla bileğimi tuttu, yalvarırcasına baktı. Neydi bu başına gelen, nerede hata yapmıştı? Damarları şişti, alın terledi. Ağzının kenarından tükürük aktı. Soluğu kesilecekken elimi gevşettim, boynunu bıraktım. Onun yerine ben konuştum.

"Dağlar arasında, sarp bir yoldan varılır köyünüze. Her zaman bulutlarla kaplıdır. Bahçelerinizde ağaç yetiştirmez, hayvan beslersiniz. Evlerinizi kara taşlardan yaparsınız. Köyünüzün adı Karapınar, ama pınarınız yok, suyu kuyulardan çekersiniz."

Çenesini tutup yukarı kaldırdım, gözünün içine bakarak konuşmaya devam ettim.

"Köyünüzün duvarları, sizden daha güvenilirdir. Taş duvarlar güneşte nasılsa karanlıkta da öyledir, en az yüz yıl ayakta kalır. Siz ise insanın gündüz yüzüne güler, gece kapısına kesik tavuk bacağı asarsınız. Kusurlarınızı kabul ettiğiniz görülmemiştir, özür dilemeyi bilmezsiniz. Kendi yakınlarınıza tecavüz eder, sonra namus için adam öldürürsünüz. Tanrının adı daima dilinizdedir. Çok iyi ağlarsınız. Ağıt dinleyip eski günleri hayal edersiniz. Dünya yansa umurunuzda değil, yeter ki evinizin duvarından bir taş eksilmesin. Kötülüğün dışarıdan geldiğine inanırsınız. Kötülüğün kaynağı ya komşunuz ya da köye gelen yabancılardır. Kendi kalbinizde bir yılan taşıdığınızı görmezsiniz."

"Doğru söylüyorsun," dedi cansız bir sesle. "Bak, bana ne yaptılar. Köylülerim, akrabalarım gözümü çıkarıp, beni köyden kovdular."

"Sus, bana kendini anlatma. Senin hikâyen yok, sizin hikâyeniz vardır. Bu tek bir hikâyedir ve her biriniz onun bir parçasını yaşarsınız."

Elleriyle üstünü başını yokladı, yırtık kıyafetindeki gizli ceplerden paralar çıkardı. Avucundaki paraları bana uzattı. "Bunları al, sana her gün para getiririm," dedi. Bıçağı savurduğum gibi avucundan kan fışkırdı, paralar yere savruldu. "Ah," deyip, elini geri çekti.

"Korkak, kurnaz ve elinize fırsat geçtiğinde zalimsiniz. Öğretmeni de öyle tükettiniz. Siz daha uykudayken o kalkar, tek odalı okulun sobasını yakardı. Tahtaya resimler çizerdi. Sizinkine benzemeyen dağları, adını duymadığınız hayvanları anlatırdı. Dünyanın yuvarlak olması veya denizlerin karalardan fazla yer kaplaması umurunuzda değildi. Yine de akşamları okulun bahçesine toplayıp size Samanyolu'nu, Kuzey Yıldızı'nı gösterirdi. Siz evinize çekilince, ortalık köpeklere kalınca, o da küçük odasına kapanır, kısık ışığın altında size okuyacağı şiirler yazardı. Penceresinin dışında dolanan karanlık gölgelerin farkında değildi. Nasıl insanlar olduğunuzu, kapısını sıkı sıkı kapattığınız evlerde nasıl yaşamlar sürdüğünüzü anlaması zaman aldı. Her ev, her insan, karanlık birer mağaraydı. Buna inanmakta zorlandı. Son şiirleri bu yüzden hayal kırıklığı doluydu. Köyünüz Karapınar'dı ama pınarınız yoktu, siz de köyünüz gibi yalandınız. Öğretmen bu yalana dayanamadı."

Tek gözünü de yitirecekmiş gibi baktı. Dudaklarını ısırdı. Koluma yapıştı. Ağlamaya başladı. Kapana sıkışmış fare gibiydi. En son ne zaman böyle ağlamıştı, kim bilir? Günahlarını değil, bıçağımı düşünüyordu. Duvara doğru ittim. Yakasından tuttum.

"Bir daha ağlama, gırtlağını keserim," dedim. "Geç kaldın. Siz hep geç kalırsınız. Yıllar önce ağlamalı, öğretmenden af dilemeliydiniz. Duvar dibinde oturan yaşlılara gerçeği anlatmaktan başka ne yaptı size? O konuştukça sizin uykularınız bölündü, gece yarıları ter içinde uyandınız. Karanlıkta kapıya çıkıp, uzaklara, çok uzaklara baktınız. Sabaha kadar tü-

tün içtiniz. Gerçeği bilmek istemediniz. Yalanlarla yaşamak güzeldi, kötülüğünüzü inkâr ettiniz. Ne kadar mutluydunuz kalbinizdeki yılanla, yalnızca öğretmene değil yaşadığınız dağa bile ihanet ettiniz."

"Sen kimsin, bizim köyden misin?" diye sordu, çekinerek.

"Ben değil asıl sen kimsin, siz kimsiniz?" İyice öfkelendim. "Neden bir kez dönüp de kendinize bakmadınız? Öğretmen İstanbul'dan bıkarak, kentin bunaltısından kaçarak gelmişti köyünüze. Yoksa aklını yitirecekti. İstanbul bir ceset gibi şişiyor, insan o cesede bağımlı parazit haline geliyordu. Bu kâbustan kaçmalı, köye sığınmalıydı. Gecelerini Fransızcadan şiirler çevirerek geçirmeli ve kendi şiirlerine yeni bir damar bulmalıydı. Ama köylüler farklı mıydı? İnsan her yerde aynı değil miydi? Öğretmen bir kâbustan başka bir kâbusa geçtiğini geç anladı. Kent yalan, köy de yalandı, şimdi iki yalan arasında sıkışıp kalmıştı. Her yer çürüyordu, dünyada kaçacak yer kalmamıştı."

Adamın yüzüne yaklaştım, yağlı saçlarını kokladım, kirli alnına parmağımla dokundum.

"Bağlandığı umut işte buydu," dedim, parmağımdaki kiri göstererek. "O öğretmen benim babamdı. Son şiirinde, insanlara lanet etmişti. O şiiri yazdığı gece dışarı çıkıp gökyüzüne bakmıştı. Samanyolu bir ufuktan diğer ufka akıyordu. Kuzey Yıldızı uzaktaydı. Kuzeye yani o yıldızın yanına çıkamayacağına göre, güneye, yerin dibine inmeyi düşündü. Son yolculuğunu böyle tamamlayabilirdi. Her ölüm bir iniş değil miydi? Köy meydanındaki kuyuya gitti, uzanıp baktı. Başını içine eğdi. Yosunlu duvarlar güzel kokuyordu. Derin derin ciğerlerine çekti. Suya bir taş bıraktı. Taş indikçe indi, çok zaman sonra suya çarpıp yankılandı. Aşağısı karanlık, nemli ve gizemliydi. Dünyanın kalbi orada, güney oradaydı."

Ateşin yanından sesler geldi. Geciktiğimiz için merak etmişlerdi. İkimizin adını çağırdılar. "Tek Göz, nerede kaldın?

Berber Kamo, neredesin?" Başımı uzatıp baktım. Sarhoşlar ateşin etrafında içmeye devam ederken, içlerinden bir iki kişi bulunduğumuz tarafa doğru sesleniyordu. Birazdan gelirlerdi. Çelik bıçakların şarkısı başlardı.

Arkama dönüp beyaz köpeği görünce sendeledim. Ayağım bir taşa takıldı. Bıçak elimden düştü. Beyaz köpek ne zaman gelmişti bu kadar yakına? Yüzü alımlı, boynu genişti. Uzun tüyleri ipek örtü gibi gövdesini sarıp, kuyruğuna doğru akıyordu. Sur dibi köpeklerine benzemiyordu. Yiyecek peşinde değildi. Dişleri ay ışığında parlıyordu. Sivri kulakları bir kurdunkini andırıyordu. İri ayakları toza bulanmamıştı. Kıpırdamadan, ne yapacağını da belli etmeden bana bakıyordu. Eğilip bıçağı yerden aldım. Geriye iki adım atıp, duvara yaslandım. Bıçağı, beni ve ardımdan beyaz köpeği bu gece buraya getiren arzuyu anımsadım.

Tren sesi duyuldu. Yer titremeye başladı. Rayların sesi, demiri döven çekiç gibi hızlandı. Tak tak tak ve takır. Birazdan sarhoşlar da gelirdi. Tak tak tak ve takır. Çelik bıçakların şarkısı başlardı. Bu gece herkes kaderine boyun eğecekti. Sırtımı iyice duvara bastırdım. Parmaklarımı sıktım. Ben ateşin başından ayrıldıktan sonra Mimar Adaza onlara ne söylemişti? "Berber deyip geçmeyin, Kamo'nun güzel bir karısı var." Karanlık şehvetliydi. Trenler rayları severdi. Sarhoşlar elden ele şarap şişesi uzatırdı. Ateş dudaklı, karnı terli bir kadın bedeniydi şarap şişesi. Trenler rayları, çocuklar kuyuları severdi. Tak tak tak ve takır. Babam da kuyuları severdi. Karapınar Köyü'nde yıldızları izler, rüzgârların hızını ölçer, yağmur takvimi tutardı. Babam da kuyuları severdi. Tak tak tak ve takır. Karapınar Köyü'ndeki kuyu, bir girdap gibi dönse, aptal çocukları, yalancı ihtiyarları, şefkatsiz kadınları çekip yutsaydı. Kapısı kapalı evleri ve bacağı kesik tavukları yutsaydı. Tak tak tak ve takır. Kuyu yine de babamı yutar mıydı?

Gecenin şehveti birdenbire dindi. Gizli geçitlerde ilerleyen karınca sürüsü gibiydi şehvet, her yana sızdıktan sonra durdu. Kulaklarımda bir çınlama hissettim. Tren sesi karanlıkta uzaklaşırken, yattığım yerden başımı kaldırdım. Yerde miydim ben? Ne zaman betona yattım? Yalanlar ve sarhoşlar beni yormuştu. Başım ağrıyordu. Zar zor doğruldum. Duvara yaslanarak bacaklarımı uzattım. Boynum, sırtım, göğsüm ter içindeydi. Su bidonunu alıp ağzıma dayadım. Saat kaçtı? Başımı çevirip, mazgala baktım. Koridorun ışığından gözlerim yandı. Yeniden su içtim. Bugün ayın kaçıydı? Günleri bilmiyordum. Doktor'u ve diğerlerini getirmemişlerdi. Sara nöbeti geçirirken hücrede yalnız olmam iyiydi. Kimsenin yardımına muhtaç değildim.

Karşı duvara baktım. Çizikler, harfler, kan lekeleri vardı. Beton sıva çatlamış, yer yer dökülmüştü. Ne zaman yazıldığı belirsiz sözcükler rastgele yayılmıştı. "İnsanlık onuru!" diyordu, "Bir gün mutlaka!" diyordu, "Neden acı?" diyordu. "Neden acı?" Buraya gelenler en çok bunu düşünüyordu. Acı zihni böldüğü gibi dünyayı da bölünce, insanlar burayı acının, yukarıdaki İstanbul'u ise acısızlığın mekânı sanıyordu. İşte seraplar çağı! Bir yalanı gizlemenin en iyi yolu başka bir yalan söylemekti. Yer üstündeki acıları gizlemenin yolu da yeraltında acılar yaratmaktan geçerdi. Burada soğuk hücrelere kapatılanlar, dışarıdaki kalabalığı, caddeleri özlerdi. Dışarıdakiler de hücreden uzak, sıcak yataklarında uyudukları için sevinirlerdi. Oysa İstanbul, umutsuzluktan boğulan ve sabahları işe solucan gibi sürünerek giden insanlarla doluydu. Yukarıdaki evlerin duvarları kök salıp aşağıdaki hücre duvarlarına yaslanırken, o evlerde yaşayanlar sahte bir mutluluğa sarılırdı. İstanbul ancak böyle ayakta kalabilirdi.

"Gösteri zamanı!" diye bağıran nöbetçinin sesi bütün koridoru inletti. Neydi bu? Demir kapı mı açılmıştı? "Herkes dışarı! Herkes hücre kapısına!"

Ne yaptıklarına dair en ufak fikrim yoktu.

Mazgallara vurdular. Hücre kapılarını teker teker açtılar. Koridorda ilerleyerek bana geldiler. Sürgüyü çekip içeriyi ışıkla doldurdular. Gözlerim yandı, başımdaki ağrı çoğaldı. "Kalk lan ayağa! Kapıya gel!" Nöbetçi beni bırakıp yan hücreye geçti. Kapı sesleri duyulmaya devam etti.

Ayağa kalkıp, dışarı çıktım. Herkes koridora dizilmişti. Saçı sakalı birbirine karışmış erkekler, yüzü morarmış kadınlar birbirlerine bakıyorlardı. Nöbetçi koridoru sıra sıra dolanıp geldi, karşımdaki hücreyi de açtı. Kapının açılmasıyla birlikte, içerideki kız ayağa kalktı. Zinê Sevda ne zaman dönmüştü hücreye? Ben baygınlık nöbeti geçirirken mi getirmişlerdi? Dışarı çıktı, karşımda durdu. Uzun zamandır uyumadığı belliydi. Sadece yüzü, boynu değil, parmakları da şişmişti. Alt dudağından bir damla kan sızdı. Kanı eliyle sildi.

"Haydi bakalım!" Koridorun baş tarafında bağıran sorguculara baktık. Kalabalıklardı. Ellerinde sopalar, zincirler vardı. Kazaklarının kollarını kıvırmış, bizi gülerek süzüyorlardı. "İşte piriniz, koruyucu meleğiniz!" Demir kapı tarafından birini ayaklarından sürükleyerek çektiler. Koridorun girişine bıraktılar. Gövdesi çıplaktı, üzerinde yalnızca siyah bir don vardı. Küheylan Dayı'nın iri gövdesini tanıdım. Kıyıya vurmuş ceset gibi yatıyordu. Kan içindeydi. Ak saçları kızıla boyanmıştı. Canını almışlar, sonra mezarlık diye onu buraya mı getirmişlerdi? Koridordan bir uğultu geçti. Endişeli sesler duyuldu. Biri, "Alçaklar," diye fısıldadı. Fısıltı yinelendi. "Alçaklar." Bunu işiten nöbetçi hışımla aramıza daldı. Kimin konuştuğunu sordu, öğrenmek için bağırdı. Bir aşağı, bir yukarı koşturdu. Sopasını rastgele birkaç kişiye savurdu. Kırılan dişler ve fışkıran kanlar etrafa saçıldı.

İki sorgucu Küheylan Dayı'nın koluna girip kaldırmaya çalıştı. "Haydi, koca oğlan, yürü biraz." Küheylan Dayı ya-

şıyordu. İnlemesi, kıpırtısız beklediğimiz koridorda yayıldı, en uzaktakilere ulaştı. "Haydi, moruk!" Küheylan Dayı bir elini kımıldattı, boşluğu yoklar gibi ileri uzattı. Eğik başı, kalın boynu ve geniş omuzlarıyla bir hayvanı andırıyordu. Ancak yaralı bir hayvandan çıkacak bir sesle öğürdü. Ağzından salyalar aktı. Mırıldandığı sözler, anlaşılması olanaksız bir hırıltıya dönüştü. Küheylan Dayı şimdi kimdi? Bu inleyen yaratık neydi? Bir ayağını yere bastı, diğer ayağını sürükledi. Sorgucular kollarından çıkıp, onu tek ayağının üstünde bıraktılar. Bir süre bekledi. Soludu. Arkada duran ayağını çekti, diğer ayağının yanına getirdi. Başını kaldırdı. Yüzü insan yüzüne benzemiyordu. Dudakları şişmiş, dili sarkmıştı. Kaşları yarık, gözleri kandan kapanmıştı. Göğsündeki yaralardan irin akıyordu.

"İyi bakın!" diye bağırdı sorguculardan biri. "Eserimizi yakından görün! Bizim adaletimizden kim kaçabilir?"

Küheylan Dayı, beyaz balinanın peşinde denizlere açılan, fırtınalarla boğuşan, ama limana yenik dönen kaptanlara benziyordu. Babasının anlattığı hikâyelerdeki gibi. Gemisi hırpalanmış, yelkenleri parçalanmıştı. O kaptanlar gibi her yenilgide yeni seferlerin hayalini kurardı. Ayaklarını kan içinde ileri atarken, kulaklarında kasırganın sesini duyardı. Genzine akan kanı, tuzlu deniz suyu sanırdı. Sonsuz bir rüyaydı bu. Herkes beyaz balinasını açık denizlerde, Küheylan Dayı ise İstanbul Denizi'nde arardı. Bunda sarhoş edici bir tat, karşı konulmaz bir çağrı bulurdu. Sığınacak ada istemezdi. Haritasındaki adaları silmişti. Ya denizleri fethetmeli ya da dalgalara gömülmeliydi. Sırtında sayısız bıçak izi vardı. Ağır ayaklarını betonda sürüklerken, uzaktan bir çığlık duymuş gibi başını kaldırdı. Rüzgârın hangi taraftan geldiğini anlamaya çalıştı.

Küheylan Dayı yaşamının en uzun yolunu yürürken, karşımda dimdik duran Zinê Sevda yumruklarını sıktı. Çocuk-

lar gibi gözlerini kırpıştırdı ve yavaşça sırasından öne çıktı. Koridorun ortasına doğru iki adım attı. Bir ağaç gibi Küheylan Dayı'nın karşısında dikildi. Aralarında beş altı metre vardı. Herkes başını Zinê Sevda'ya çevirirken, sorgucular birbirlerine baktı. Koridoru sessizlik kapladı. Yalnızca Küheylan Dayı'nın betona düşen kan damlalarının sesi duyuluyordu.

"Ne yapıyor bu?"

"Amirim, dağdan getirilen kız bu."

Zinê Sevda alnını ve yanaklarını eliyle sildi, saçlarını düzeltti. Meraklı bakışlar altında, olduğu yere çömeldi. Küheylan Dayı'nın karşısında mermer bir heykel gibi diz çöktü. Kollarını iki yana açtı. Üzerine doğru gelen yaralı gövdeyi kucaklayıp sarmak için bekledi. Ayaklarının altı parçalanmıştı. Boynu sigara yanıklarıyla doluydu. Dalgalardan çıkıp gelen, günbatımında kayalarda şarkı söyleyen denizkızı değil, yaralı bir insandı. Küheylan Dayı onu görebiliyor muydu? Kanlı gözleri, karşısında diz çöken ve ona kollarını açan kızı seçebiliyor muydu?

"Kalk lan, kaltak!"

Zinê Sevda sorgucuların sesini umursamadı. Dudağından akan simsiyah kanı bu kez diliyle sildi. Kollarını iyice açtı.

"Kaldırın şu kaltağı!"

Koridorun ucundaki sorgucudan biri sopasını sallaya sallaya geldi. Zinê Sevda'nın önünde durdu. Ağzındaki sigarayı yere attı, ayakkabısının ucuyla ezdi. Ayakkabısını betonda ağır ağır çevirirken Zinê Sevda'ya baktı. Sarı dişleriyle sırıttı. Geriye açılıp Zinê Sevda'nın karnına bir tekme savurdu. Zinê Sevda bir kütük gibi kaydı, hücre kapısına çarptı. Bir süre durdu. Elleriyle karnını tuttu, yavaş yavaş doğruldu. Yeniden dizlerinin üzerine dikildi. Küheylan Dayı'ya baktı. Aralarında engin bir boşluk vardı.

Sorgucu yerdeki izmariti ayağıyla kenara itti. Eğilip Zinê Sevda'nın yüzüne yaklaştı, bir tepki alamayınca geri çekildi.

Hâlâ sırıtıyordu. Sopayı bir oyuncak gibi avucunda çevirdi, sonra havaya kaldırdı. Tam önümdeydi. Havaya kalkan elini bir çırpıda yakaladım. Sopası boşlukta asılı kaldı. Sorgucuyla göz göze geldik. Kahpe dölü! Beni tanıyor muydu? Çelik bıçakların şarkısını biliyor muydu? Şakaklarım zonkluyordu. Herkes çıplak betonda titreyerek dururken, benim yüzüm ateş gibi yanıyordu. Beynimde bir matkap dönüyordu. Çelik bıçakların şarkısını biliyor muydu? Kahpe dölü! Beni iterek, elini kurtarmaya çalıştı. Gücü yetmeyince çığlık attı.

4. Gün

Küheylan Dayı Anlatıyor

AÇ KURT

"Avcılar sarp bir dağın yamacından geçerken fırtına bastırdı. Kar ve tipi her yanı sardı, göz gözü görmez oldu. Akşam erken çöktü. Yollarını yitiren avcılar karanlıkta bir ışık fark ettiler. Karlara bata çıka ışığa gittiler. Bahçe içinde bir dağ eviydi bu. Kapıyı çaldılar. Donuyoruz, bizi içeri alın, diye seslendiler. Kapının arkasında bir kadın sesi, kim o, diye sordu. İstanbullu üç avcıyız, yolumuzu yitirdik, sığınacak yere ihtiyacımız var, dediler. Kocam burada değil, dedi kadın, sizi içeri alamam. Avcılar yalvardı. Kapıyı açmazsan burada öleceğiz, istersen silahlarımızı sana teslim edelim, diye dil döktüler. Rüzgâr uğulduyor, uzaktan çığ sesi duyuluyordu. Kadın kapıyı açtı, avcıları ocağın başına aldı. Onlara yiyecek sundu. Avcılar heybelerinden bir ayna, bir tarak, bir çakı çıkarıp kadına hediye ettiler. Hayatımızı kurtardın, sana minnettarız, dediler. Kadın hediyeler için teşekkür etti, sonra odasına çekildi. Avcılar ocak ateşinin yanına uzanıp yattı. Çok geçmeden bir ıslıkla uyandılar. Ocaktan sesler geliyor, alevler renkten renge giriyordu. Bacadan bir ışık indi, önlerinde durdu. Işığın içinde yeşil kanatlı bir peri be-

lirdi. Korkmayın, dedi peri, ben kader yazmaya geldim. Bizim kaderimizi mi, diye sordular. Hayır, dedi peri, sizin kaderiniz siz doğmadan yazılmıştı. Ben içerideki hamile kadın için geldim. Yakında doğacak çocuğunun kaderini yazacağım. Çocuğun kaderinden söz et bize, dediler. Peri, size söylesem de kaderi değiştiremezsiniz, dedi. Avcılar ısrar etti. Peri gülümsedi ve onlara istediklerini verdi. Kadın bir oğlan doğuracak, dedi, sağlıklı büyütecek ve yirmi yaşına geldiğinde onu sevdiği kızla evlendirecek. Ama evlendiği gece oğlanı bir kurt yiyecek. Hayır, dedi avcılar, buna izin vermeyiz. Kaderle iddiaya girmeyin, dedi peri ve avcıların üzerine bir toz serpti. Uykuya dalan avcılar sabah uyanınca birbirlerine rüyalarını anlattılar. Hepsi aynı rüyayı gördüğüne göre bu gerçekti. Ellerini silahlarının üzerine koydular, bu sırrı korumaya ve çocuğun hayatını kurtarmaya yemin ettiler. Kadının bir şeyden haberi yoktu. Ona, artık bizim kardeşimizsin, senden bir dileğimiz var, dediler. Nedir dileğiniz, diye sordu kadın. Çocuğunun düğününe gelmek istiyoruz, düğünü bize mutlaka haber ver, dediler. Yirmi yıl avcılar için zor geçti. Her gün kendilerini düğün gecesine hazırladılar. Zaman gelip, düğün haberi İstanbul'a ulaşınca, silahlarını kuşandılar. Yıllar önce misafir oldukları dağ evine fırtına gibi vardılar. Sadakatle sakladıkları sırrı anlattılar. Yanlarında getirdikleri büyük bir sandığı odanın ortasına yerleştirdiler, damat ile gelini içine koydular. Sandığı yedi zincirle sarıp, kapağına yedi kilit vurdular. Bize uyku yok, dediler ve kazara gözleri dalmasın diye serçe parmaklarını kestiler. Sabaha kadar uğuldayan rüzgârı dinlediler. En ufak bir kıpırtıya ateş ettiler. Günün ilk ışığıyla sevinç çığlığı atarak, başardık, dediler. Önce yedi kilidi, sonra yedi zinciri açtılar. Ama sandığın içinde gelini tek başına ve üstü başı kana bulanmış görünce inanamadılar. Ne oldu, dediler, ne oldu? Gelin kekeledi, ben de anlamadım, dedi, siz sandığın kapağını kapa-

tır kapatmaz ben bir kurda dönüştüm ve sevdiğim adamı yedim. Neden bilmiyorum, ben onu yedim."

Beni merakla dinleyen Doktor'un yüz ifadesi, gülmek ile korkmak arasında kaldı. Gözlerindeki bakış birkaç kez değişti.

"Hikâyenin sonuna şaşırdın mı Doktor?" dedim. "Biliyor musun, kurdun oğlanı yemesine şaşırmak yerine gülenlere de rastladım."

"Burada da gülenler çıkabilir," dedi Doktor, uykudaki Berber Kamo'ya bakarak. Gövdesini hafifçe o yana eğdi, Kamo'nun soluğunu duymaya çalışır gibi kulağını yaklaştırdı. Durdu, bekledi, sonra geri çekildi. "Bu hikâyeyi duymamıştım Küheylan Dayı. Avcıların hikâyesi hoşuma gitti. Babandan mı öğrendin bunu da?"

"Evet, radyomuzun ilk bozulduğu akşam biz ani bir can sıkıntısına düşerken, babam biraz da bizi sakinleştirmek için anlatmıştı bu hikâyeyi."

"Kolay mı sıkılırdınız?"

"İnsan insana yeterdi köyde, can sıkıntısının ne olduğunu bilmezdik. Radyo bizi değiştirdi. Radyonun bozulduğu gün canımız bir şey yapmak istemedi, her zaman oynadığımız oyunlar anlamsız geldi. Kentliler böyle durumlarda ne yapar, diye düşündük."

"Tuhafmış," dedi Doktor.

"Babam, bir yolculuğundan transistörlü bir radyo ile dönmüştü. İstanbul yolculuğu kısa sürdüğünde orada arkadaşlarıyla zaman geçirdiğini bilir, uzun sürdüğündeyse kentin hücrelerinde tutsak kaldığını anlardık. Bu sefer uzun kalmıştı. Zayıflamış ve solmuş yüzüne bakıp da üzülmeyelim diye valizinden küçük hediyeler çıkardı, aklımızı çeldi. İlk kez gördüğümüz radyo bizi bütün hediyelerden fazla heyecanlandırdı. O akşam radyoda bir roman dinledik. Bir adam bir kadını seviyor, ama kadın onu reddediyordu. Kadın İs-

tanbul'dan ayrılıp Paris'e gitti, yıllar sonra döndü. Yine karşılaştılar, sarı yaprakların döküldüğü bir çay bahçesinde oturdular. Adam kadının sigarasını yaktı. Kartpostallardaki çiftler gibi, diyordu roman, vapurları ve Topkapı Sarayı'nı seyrettiler. Kadın nihayet başını çevirip adamın gözünün içine baktı. Mecnun sevgi uğruna çöle düşmüştü, senin çölün var mıydı, diye sordu. Evet, dedi adam, sen yokken bu kent bir çöle döndü. Kadın, bir sabah yatakta yaşlı bir fare olarak uyandığımı görsen, ne yaparsın, diye sordu. Şefkat gösteririm, dedi adam, ölürsen yas tutarım. Kadın yeni bir sigara yaktıktan sonra, sana bir hikâye anlatacağım, dedi. Adamı sanki bir sınavdan geçiriyordu. Ama radyodaki sunucu, o günkü programın sonuna gelindiğini, romanın bir hafta sonra aynı saatte süreceğini söyledi. Kadının anlatacağı hikâye için bir hafta beklememiz gerekiyordu."

Baş ağrısından olsa gerek Doktor gözlerini kısmıştı. Bakışlarını ışıktan kaçırıyor, mazgala doğru bakmamaya çalışıyor, ama beni dikkatle dinliyordu.

"Sonraki hafta radyo bozuldu. Babam ne kadar uğraşsa da çalıştıramadı. Yüzümüzde ilk kez gördüğü can sıkıntısı ifadesinden kaygılanmış olacak ki, meraklanmayın, dedi, ben bu romanı biliyorum. Biliyor muydu gerçekten? Köyde onun bilmeye, bizim de inanmaya ihtiyacımız vardı. Radyodaki kadının adama anlattığı hikâyeyi gözlerimizin önüne serdi. Parmaklarını bir sihirbaz gibi kıpırdattı, avuçlarından çıkan hamile kadını ve peri gölgesini duvara yansıtarak, avcıların hikâyesini ağır ağır canlandırdı. Dağ evini ve evin içindeki sandığı gösterdi. Ben ilk kez o akşam başka bir mutluluğu arzuladım. Babamın beni de sarı ışıklı İstanbul'a götürmesini hayal ettim. Sonra, bu hikâyede soru var mıydı, dedim babama. Siz söyleyin, dedi babam, bu hikâyedeki soru ve cevap neydi? Romandaki kadın, adama neden anlattı bu hikâyeyi?"

"Küheylan Dayı," dedi Doktor, "bilmeceleri severim. Ama burada bilmecenin kendisi bilinmiyor ki cevabı bilinsin."

"Babam hem soruyu, hem de cevabı bulmamız gerektiğini söyledi. Ertesi akşama kadar süre verdi."

"Bildiniz mi?"

"Annem bildi, evde bilmecelerin ustası oydu."

"Bana zaman ver, ben de yarına kadar cevabı bulmaya çalışayım."

"Elbette Doktor, burada zamandan bol neyimiz var?"

Başı dizlerinde uyuyan Öğrenci Demirtay doğruldu. Gözlerini ovdu. Üşüdüğü belliydi, kollarını göğsünde kavuşturdu. Uykudaki Berber Kamo'ya bakarak, "Soğuğa rağmen uykuya dalabiliyor, ona imreniyorum," dedi. "Sanırım burada en çok üşüyen benim."

"Uyuyamadın mı?" dedim.

"Uyku tutmadı Küheylan Dayı. Senin hikâyeni dinledim. Film izler gibiydim. Gözlerimin önünde görüntüler canlandı; fırtınalı gece, rüzgârda savrulan karlar, penceresinde ışık görünen ev. Soru bence hikâyenin sonunda netleşiyordu. Yani, her şeye rağmen çocuğun kaderini değiştirmek olanaklı mıydı?"

"Soru bu kadar basitse, cevabı da basit olmalı. Cevabı buldun mu?" diye sordu Doktor.

"Evet Doktor, buldum, bence kaderi değiştiremezlerdi."

"Neden? Oğlanı sandığa yalnız koysalardı kurtulmaz mıydı?"

"O zaman, avcılardan biri kurt olur, diğerlerini teker teker parçalar, yine sandığa girerdi."

Doktor itiraz etti. "Diğer avcıların da kurdu öldürme şansı doğardı böylece. Avcılar yalnızca çocuğu kurtarmayı değil, kurtla karşı karşıya gelmeyi de istiyorlardı. Parmaklarını kestiler, kanlarını akıttılar. Kurdun kan kokusuna gelmesini, onlara meydan okumasını arzuladılar."

Demirtay derste sınav sorusu çözer gibi düşündü. "Bana da zaman verin, daha iyi bir cevap bulayım," dedi.

Doktor yüzünü bana döndü. "Küheylan Dayı, annenin cevabı neydi? O da mı, kader değiştirilemez diyordu?"

"Hayır, annem başka düşünüyordu."

"Benim bir cevabım var, söyleyeyim mi?"

"Acelen ne Doktor, yarına kadar zaman istemiştin."

"Demirtay'la konuşurken düşündüm. Avcıların hikâyesinde soru yoktu. Soru hikâyenin içinden değil dışından gelecek, romandaki kadın kendisiyle ilgili soru soracaktı. Hikâyeyi bu yüzden anlattı, değil mi?"

"İyi gidiyorsun, devam et."

"Kadın, adamın fedakârlığının sınırını öğrenmek istiyordu. Hikâyedeki delikanlı sen olsan benimle aynı sandığa girer miydin, diye soracaktı. Sorunu çözmeyi değil, adamın sorunla yüzleşip yüzleşmeyeceğini görmek istiyordu."

"Annem gibi konuştun, Doktor. O romanı biliyor musun yoksa?"

"Hayır, bilmiyorum."

"Roman mutlu bitiyordu," dedim. "Babamın dediğine göre, bazı aşklar geç gelirmiş. Bu romanın kaderi de böyleymiş."

"Romanın kaderi," dedi Doktor, kendi kendine konuşur gibi. Tırnağıyla duvarı kazıdı, yukarıdan aşağıya doğru bir çizgi çekti. "Kader böyle bir çizgi mi? Değişir mi, değişmez mi? Uyandığında Kamo'ya soracağım bunu. Küheylan Dayı, sen de onun gibi uyusan, biraz daha dinlensen iyi olur."

"Uykum yok. Kamo güzel uyuyor. Yüzünde yara bere olmamasına bakma, sorgucular dün kafasına sopa vurdular, yere yatırıp tekmelediler."

Berber Kamo dövülerek hücreye atıldığında ikimiz de yıkık haldeydik. Uykuya dalamıyorduk ağrılardan. Ben Kamo'dan çok karşı hücredeki Zinê Sevda'yı düşünüyordum. Neden öne çıktığını, neden kendini ezdirdiğini merak edi-

yordum. Koridorun ortasında diz çökmüş, bana kollarını açmıştı. Dayağa rağmen yerinde durmuş, caymamıştı. Berber Kamo onu korumaya çalışınca ve sorgucunun elini tutup duvara çarpınca, herkes gibi Zinê Sevda da şaşırmıştı.

"Hayır," diyordu Kamo, "ben işkencecinin elini tutmadım, yanlışlıkla değdiğim için bana saldırdı."

İyi anımsıyordum. Her yanım kan içindeydi. Demir gibi ağırlaşan bacaklarımı kımıldatmakta zorlansam da, koridorun iki yanına dizilen tutsakları seçebiliyordum. Kulaklarım işitiyordu. Zinê Sevda karşıda diz çökmüş, bana kollarını açmıştı. Berber Kamo işkenceciyi bileğinden kavramış, duvara çarpmıştı. Ortalığı çığlık ve küfür sarmıştı. Zinê Sevda'ya vurmuşlar, Kamo'ya saldırmışlardı. Dilimi kımıldatamıyordum. Boğazımdan hırıltılar çıkıyordu.

"Yanlış görmüşsün Küheylan Dayı, ben kıza yardım etmedim. Neyi değiştirirdi bu? Herkes kendi acısını yaşayacak. Ben kendimle uğraşıyorum, başkasının acısına karışmam. Bu dünyada kimse başkasının acısını eksiltemez. Bunu biliyorum. İşkenceciye saldırmadım, o kızı da korumadım. İstediğini düşün, umurumda değil."

Yaptığı iyilikten pişman mıydı? Başkalarına değer vermekten rahatsızlık mı duyuyordu? Bazı insanlar yalnızlıktan kaçarken, bazıları yalnızlığa kaçardı. Berber Kamo da şu daracık hücrede sığınacak yer arıyordu. Az konuşuyor, başını öne eğiyor, ayaklarının ucuna bakıyordu. Bakışları yerde bir karınca gibi geziniyor, duvarlara çıkıyor, girecek bir delik, saklanacak bir çatlak bakınıyor, sonra yine gelip ayaklarının dibinde duruyordu. "Kahpe zaman!" diyordu kendi kendine. Başını uykuya eğerken, aynı sözü nakarat gibi yineliyordu. "Kahpe zaman!"

Yerin kat kat altındaki hücrede hareketlerimiz yavaşlar, bedenimiz ağırlaştıkça ağırlaşırdı. Yukarıdaki dünyanın hızına alışan zihnimiz buraya uyum sağlamaya çalışırken bo-

calardı. Kendi sesimizi yabancılardık. Kulağımız en ufak tıkırtıda çınlardı. Zayıf parmaklarımız karanlıkta bize ait değilmiş gibi kımıldardı. Başkalarını değil en çok kendimizi tanımakta zorlanırdık. Neydi bu yaşadığımız? Acıya dayanan bu beden kimindi ve daha ne kadar dayanabilirdi? Çürük bir kokuyla yayılan zaman en büyük düşmandı burada, toprakta dönen saban gibi etimize gömülür, kanattıkça kanatırdı.

Hücredeki değil dışarıdaki zamanı mı kastediyordu Berber Kamo? Görünmez bir merdivenle çıkılan yukarıdaki dünyada mıydı kahpe zaman? Orada tren garları, kalabalık vapurlar, herkesin birbirine sürtünerek yürüdüğü bulvarlar yoktu. Sokak lambaları, köprüler, kuleler de yoktu. Her şey büyük bir anlamdan ibaretti. Bir yanı hız, bir yanı tedirginlikti bu anlamın. Her parça, bu büyük anlamı yansıtıyordu. Kapalı perdeler öyle, iş çıkışları ve sevgiliye randevu verilen meydanlar öyleydi. Yağmur yağsa, kenti günlerce yıkayıp kirden arındırsa, ilk güneşle birlikte ortaya çıkan yine bu anlam olurdu.

Doğumevlerinde, sokak aralarında ve gece eğlencelerinde tıkır tıkır işleyen zaman, kentin hızıyla oynardı. İnsan güneşi, ayı, yıldızları unutur, yalnızca saatlerle yaşardı. İş saati, okul saati, randevu saati, yemek saati, dışarı çıkma saati. Sonunda uyku saati geldiğinde, dünyayı düşünecek dermanı ve isteği kalmazdı. Kendini karanlığa bırakırdı. Tek bir anlamın, her nesnede gizli olan anlamın içinde sürüklenip giderdi. Neydi o anlam ve bizi nereye çekerdi? Aklı bu soruyla bulanmasın diye insan kendisine küçük hazlar yaratır, bunların peşine düşerdi. Yaşamın ağırlığından kaçar, rahat uyur, zihni böylece hafiflerdi. Kalbi de hafiflerdi. Buna inanırdı. Ta ki içindeki bir duvar yıkılıp kalbi ezilene kadar. O yıkıntının altındaki çarpıntının, kalbinin değil zamanın çarpıntısı olduğunu anlayınca korkardı. Çaresiz kalırdı. Kahpe

zaman, inkâr edilse de edilmese de gelir, insanın tenine ve kentin damarlarına sızardı.

Berber Kamo böyle bir zamana mı inanıyordu? Başını bu yüzden mi öne eğiyordu? İç çekiyor, lanet okuyordu. Yerin üstündeki huzursuzluğa yerin altında da kapılıyordu. Kendi başına kalacağı kuytu bir köşe arıyordu. Genç yaşında ömrünün sonuna vardığına inanıyor, geleceğe değil geçmişe bakıyordu. İşkenceciler de bunu biliyordu. "İhtiyar!" diyorlardı bana, "Hücre arkadaşın kadar sırrın var mı, belleğin Berber Kamo'nunki kadar derin mi?"

Acı çekerken, belleğimin sınırını ben de merak ediyordum. Neler bildiğimi değil, neler bilmediğimi düşünüyordum. Ben unutmak istedikçe, belleğim daha çok anımsamaya çalışıyordu. Bazen bağırıyor, bazen susuyordum. Acının sınırı buymuş, diyordum her seferinde. Sonra acı genişliyor, yeni bir sınıra ulaşıyordum. Keşif ne tuhaf duyguydu. İnsan acıyı da keşfediyordu. Etim parçalanır, kemiklerim ezilirken sürekli yeni bir acıyla tanışıyordum. Sorgucular dalga geçiyordu. "Çarmıhtaki İsa mı sanıyorsun kendini?" Kollarım iki yana gerilmiş, kalın bir kalasa bağlanmıştım. Havada asılıydım. Ayaklarımın altı boşluk, kollarımdan yukarısı sonsuzluktu. Göğün sabit noktasıydım, dünya ve yıldızlar etrafımda dönüyordu. Acıda kendimi tanımaya çalışıyordum. Sorgucular gülüyordu. "Biz senin gibilerin kanını çok çektik, köpeklere içirdik. İsa'yı çarmıha geren, Hallac-ı Mansur'un derisini yüzen de bizdik. Bizim tarihimiz sizinkinden daha şanlıdır. Anarşist Edward Jorris'i bilir misin? Sultan Abdülhamit'i öldürmeye İstanbul'a gelmişti. Abdülhamit cuma namazını Yıldız Camii'nde kılar, çıkışta arabasına her seferinde bir dakika kırk iki saniyede yürürdü. Anarşist Jorris bunu hesapladı, bomba hazırladı. Ama o cuma, cami çıkışında Şeyhülislam'la konuşmaya dalıp bu süreyi geçiren Abdülhamit bombadan kurtuldu. Yirmi altı kişi öldü. Anarşist

yakalandı. Ne yaptık, biliyor musun? Kemiklerine çivi çaktık, tek tek tırnaklarını söktük. Onu kölemiz haline getirdik. İsa bile acıya yenilirken, anarşistler kimdi? İsa son nefesinde Tanrı'ya sitem edip, baba beni neden terk ettin, dememiş miydi? Acıda herkes yalnızdır. Sen de çözüleceksin."

Çarmıhta, gözlerim bağlı, kendimden geçiyordum. Kulaklarım uğulduyor, bulunduğum yeri unutuyordum. Uzaktan bir kurdun sesi geliyordu. Kaç gün, hayır, kaç hafta önceydi? Bir gece karlara bata çıka yürürken, bir kurt görmüştüm. Haymana Dağı'nın başındaki bulutlar çekilmiş, yıldızlar teker teker belirmişti. Dolunay yükselmişti. Kurt yukarıda, orman tarafında durmuş bana bakıyordu. Yalnızdı. Gözlerinde ormandaki bütün kurtların açlığı vardı. Benden başka bir şey bulamamış mıydı karanlıkta? Bir ceylanın ya da tavşanın kokusunu alamamış mıydı? Paltomun cebinden Browning tabancamı çıkardım, soğuk kabzasını kavradım. Namluya mermi sürdüm. Biliyorum, burası onun evi, onun dağıydı. Ben geçip giden bir yolcuydum. Şafak sökmeden dağın ardındaki köye varmalıydım.

Tanıdığım bir gencin yaralandığını, köyde çobanın evinde yattığını haber vermişlerdi. Geç kalmamalı, o delikanlıyı gündoğumundan önce köyden çıkarmalıydım. Kar bazı yerlerde kalınlaşıyor, yürüyüşümü zorlaştırıyordu. Adımlarım ağırlaşıyor, tökezliyordum. Sırtımda sanki taş taşıyordum. Kendi vücudum bile ağır geliyor, boynumdan ter akıyordu.

Yeni bir düzlüğe varınca durdum. Botlarımın gevşeyen iplerini sıkılaştırdım, yeniden bağladım. Üzerimdeki karları silkeledim. Beni izleyen kurt da bekledi. Kuyruğu karla kaplıydı. Bakışı keskindi. Yamacın üstünde kıpırtısız duruyordu. O da benim gibi karda yürümekte zorlanıyor muydu? Zayıflığına bakılırsa zor bir kış geçirecekti. Bana ne yaklaşıyor ne de benden uzaklaşıyordu. Aramızda bir kurşun atımlık mesafe vardı. Ama ona zarar vermeyecektim. Botla-

rımın bağlarını sıkılaştırırken karın üstüne bıraktığım silahı aldım, cebime koydum. Boş ellerimi havaya kaldırarak, kurda gösterdim.

Kurt başını göğe çevirdi, ulumaya başladı. Her düşmanı yenmeye ya da tek başına ölmeye hazırdı. Açlıktan başka korkusu yoktu. Sesinin yankısı kat kat yayıldı, ormanı, göğü sardı. Tepenin üstünde, çağlardır orada duran ve sert rüzgârlara direnen bir kayaya benziyordu. Ondan daha güçlü bir kurt ve onun nefesinden daha aç bir nefes yoktu. Herkes bunu bilmeli, ona boyun eğmeliydi. Sesi uzadıkça uzadı, karı, ormanı ve geceyi sardı, yıldızlara ulaştı.

Kurt ulumasını bitirince ben başladım. Başımı onun gibi yukarı kaldırarak çığlık attım. Sesim yankılandı, dalgalandı. Ellerimi yıldızlara doğru uzattım. Ben de burada, aynı göğün altındaydım. Her düşmanı yenmeye ya da tek başıma ölmeye hazırdım. Yorulana kadar bağırdım. Sonra soluklandım. Bir avuç kar alıp ellerimi ovarken, düşündüm: Ben kurtla karşı karşıya gelen bir insan mıydım, yoksa bir insanı takip eden kurt muydum? Biraz önce uluyan, geceye izini bırakan hangimizdi? Soluğum açlık kokuyordu. Boynum üşüyordu. Bu orman benim evim miydi, yoksa ben buradan geçip giden bir yolcu muydum?

Göğe baktım. Babam, gökyüzünde de bir yaşamımız olduğunu söylerdi. Dünyamızın bir yansıması vardı, ayna gibi. Her birimizin bir benzeri de gökteki dünyada yaşardı. Oradaki insanlar gündüz uyuyup, gece uyanırdı. Sıcakta üşür, soğukta ısınırlardı. Işıkta görmez, karanlıkta en uzağı seçerlerdi. Bu dünyadaki erkekler orada kadın, kadınlarsa erkekti. Hayatı küçümser, rüyaları önemserlerdi. Yabancılara sarılmayı severlerdi. Yoksulluktan değil zenginlikten utanırlardı. Gülmek ağlamak, ağlamaksa gülmekti onlar için. Ölülerin ardından şarkı söyler, dans ederlerdi. Çocukluğumda, öteki beni görmek için sık sık gökyüzünü izlerdim. Orada-

ki yaşamda nasıldım acaba, merak ederdim. Şimdi karanlıkta ormana bakarken, ormanda da bir dünyamız var mı, diye düşündüm. Kim bilir, belki hayatımız ormana da yansımıştı. Sesimiz o yüzden yankılanıyordu. Diğer hayatımızdan gelen karşılıktı o yankı. Ağaçların arasında her insanın bir de hayvan karşılığı vardı. Kimisi ceylan, kimisi yılandı. Belki ben de bir kurttum orada. Vahşi, yalnız, zayıf bir kurttum. Şimdi açlıktan yorgun düşmüş halde, karlı gecede, yaşlı bir adamı izliyordum.

Kuru ayazda gökyüzü cam gibi açılmış, her yan laciverde kesmişti. Tepenin üstündeki kurda baktım. O da benim gibi dinlenmişti. Soluğu sakinleşmişti. Gecikmemeli, yola devam etmeliydik. Tekrar yürümeye başladık. Karda derin izler bırakırken, gözümüzü ufka diktik. Her yamacın ardından başka bir yamacın çıkacağını, her yamaçta ayrı bir rüzgâr eseceğini biliyorduk. Yalnızlığa alışıktık. Gökte kayan yıldızlar gibi bugün var, yarın yoktuk. Bir yabancıyla yan yana yürümeyi bu yüzden seviyorduk. Ay ışığındaki gölgelerimiz, birbirimize güvenmeye yetiyordu. Dönüş yolunu da beraber yürür müydük? Aynı göğün altından yine birlikte geçer miydik? Çobanın evine vardığımda et alacak, dönüşte kurdun önüne atacaktım. Bu yüzden de acele ediyordum.

Hiç mola vermeden, sırtım ter içinde Haymana Dağı'nı geçtim, şafaktan önce köye ulaştım. Çobanın köyün girişindeki evini görünce durdum, etrafa göz attım. Köy uykudaydı. Bacalardan zayıf çizgiler halinde dumanlar tütüyordu. Çatılar karla kaplıydı. Yalnız yerde çok fazla iz vardı. Sığır, köpek ve köylülerin ayak izleri karda birbirine karışıyordu. Çobanın penceresinde kısık bir ışık yanıyordu. Gaz lambasını açık bırakmıştı. İşaretimiz buydu. Işık yanmazsa, bir şeylerin ters gittiğini anlayacaktım. Dönüp geriye baktım. Kurt uzakta durmuş, beni izliyordu. Köpeklerin kokusunu alınca daha fazla yaklaşmamıştı. Kendi dünyasının sınırında bekli-

yordu. Ama köpekler görünmüyordu ortalıkta. Avlunun kapısında da yoklardı. Ya soğuktan samanlığa girmiş ya da köye inmişlerdi. Kardaki izleri yoklaya yoklaya eve yaklaştım. Lastik tabanlı ayakkabıların arasında asker botlarına benzer iz var mı diye etrafa bakındım. Şüpheli bir şey göremedim. Durup havayı kokladım. Karşı yamacı taradım. Nereden bilebilirdim askerlerin beni beklediğini? Dün geceden beri pusuya yattıklarını nasıl anlayabilirdim? Tek işaret, köpeklerin ortalıkta görünmemesiydi. Bundan şüphelenmedim. Penceredeki ışığa güvenmiştim. Zihnimi o ışığa teslim etmiştim. Bir an önce yaralıyı almak, gün doğmadan buradan uzaklaşmak istiyordum. Ama avluya girer girmez yolun sonuna vardım. Duvarın arkasına gizlenen askerler üzerime atıldığında, cebimdeki silahı çıkarmaya fırsat bulamadım. Beni yere yıktılar, başıma dipçikle vurdular. Ellerimi bağlayıp, evin içine çektiler.

Ağzımdaki kanı tükürdüm ve çığlık attım. Öfkeden gözlerim yaşardı. Bu kadar kolay tuzağa düşmeme, kıskıvrak yakalanmama inanamadım. Çırpındım, ayaklarımla yerdeki çaydanlığı devirdim. Sonra beni kimin ele verdiğini görmek için etrafa bakındım. Çoban yoktu, yaralı kimse de görünmüyordu. Askerler yan odadan uzun boylu bir delikanlı getirdiler. Beni gösterip, "Bu mu?" diye sordular. "Evet," dedi delikanlı. Biraz düşününce anımsadım. Onu geçen yıl bu evden alıp, dağda buluşacağı gruba götürmüştüm. "İstanbul'dan malzemeleri getiren bu muydu?" sorusunu da onayladı, "İstanbul'u avucunun içi gibi biliyor," dedi benim için.

İstanbul mu? Bu da nereden çıktı? Geçen yıl tanıştığımız gece delikanlıyı dağdaki buluşma yerine götürürken sohbet etmiştik. Ben her zamanki gibi konuyu İstanbul'a getirmiş, yeni şeyler öğrenmeye, kenti başka birinin gözünden tanımaya çalışmıştım. O Haliç'i anlatırken ben üzerine köprüleri eklemiş, o vitrinli, geniş caddeleri tasvir ederken ben

sözü caddelerin sonundaki meydanlara getirmiştim. Demek İstanbul'daki arkadaşlarla bağlantıyı benim kurduğumu sanmış ya da bir ad vermek zorunda hissedince aklına ben gelmiştim. "Yalan!" dedim, ama askerler bana inanmadı. Vurdular, kanımı akıttılar. İki hafta boyunca, bağlantı adresi ve ad sormanın yanı sıra önüme İstanbul haritası açıp, mahalle ve sokak işaretlememi istediler. Kentteki sırlarımı sordular. Bilinenleri anlattım onlara. İstanbul'un ahşap binalı iskelelerinden, cam kaplı gökdelenlerinden, erguvan ağaçlı bahçelerinden söz ettim. Günbatımının en iyi izlendiği yerleri, kalabalığa rağmen iş çıkışında oturulabilecek ama giderek azalan parkları gösterdim. Geceleri uzakta ateşböceği gibi yanıp sönen ışıkları tarif ettim. "İstanbullular kente inancını yitiriyor," dedim, "ama ben İstanbul'a inanıyorum."

Her kent fetih arzular ve her çağ kendi fatihini yaratırdı. Ben hayal fatihiydim. İstanbul'a inanıyor, onun hayaliyle yaşıyordum. Umutsuzluk veba gibi yayılırken, orada bana ihtiyaç duyduklarını biliyordum. Beni bekliyorlardı. İstanbul'a can vermek için bedenimi feda etmeye hazırdım. Acı, sevgimin aynasıydı. İsa ölüyü diriltirken, bir cesede can vermemiş, ölümsüz olduğunu unutan insana ölümsüzlüğünü anımsatmıştı. Ben de ölümsüz bir kente ölümsüzlüğünü anımsatmalıydım. Gerekirse İsa gibi çarmıha gerilmeli, bütün acıları bedenimde toplamalıydım. Güzelliği her gün harap olan İstanbul'un bana ihtiyacı vardı.

Karda yürüdüğüm gece bana eşlik eden kurt, zamanını benim zamanıma katmıştı. Geceleri bana hikâyeler anlatan babam, zamanını benim zamanımla birleştirmişti. Ne babamın hikâyelerini ne de kurdu unutabilirdim. Bunu bilerek İstanbul'a gelmeyi arzuladım ve yaşamımın son adımını attım. Askerlere, "Beni İstanbul'a götürürseniz, istediğiniz yerleri gösterir, istediğiniz sırları anlatırım," dedim. Acı

çekeceksem İstanbul'da acı çekmeli, öleceksem İstanbul'da ölmeliydim.

İstanbul'da konduğum bu hücreyi yadırgamıyordum. Kendimi evimde hissediyordum. Hücre bana sonsuz görünüyordu. Duvarların ardında deniz ve sokaklar, sonra yeni duvarlar vardı. Biri diğerinden ayrılmazdı. Her duvar bir sokağa, her sokak bir denize açılırdı. Art arda uzanır giderlerdi. Bir yandaki acı diğer yanda mutluluğa, bir yandaki gözyaşı diğer yanda kahkahaya dönerdi. Keder, kaygı ve sevinç, kedi yavruları gibi sarmaş dolaştı; hangisinin adı neydi, insan bazen karıştırırdı. Ölüm yaklaştı derken, yaşam aniden canlanırdı. Sonsuzluk, an kadar kısaydı. Şimdi o sınırdaydım. Yaslandığım duvarın ardındaki denizi hissediyor, uzayıp giden sokakları biliyordum. Kendi içimdeki sesi dinliyordum. Gördüklerimden çok görmediklerime bağlıydım, herkes gibi.

Berber Kamo öksürmeye başlayınca, bakışımı duvarların ardından alıp içeri çevirdim. Üşüdüğümü fark ettim. Doktor'a ve Öğrenci'ye baktım. Yüzleri karanlıkta kalmıştı. Soluklarında ağır bir koku vardı. Benim gibi üşüyorlardı. Omuzlarını içe kıvırmış, ellerini koltuk altlarına sıkıştırmışlardı.

Öksürüğü duran Berber Kamo başını dizlerinden kaldırdı. Yanlış odada uyanmış bir çocuk gibi bizi süzdü.

"İyi misin?" diye sordu Doktor.

Kamo karşılık vermedi. Uzanıp, kapı dibindeki bidonu aldı. Su içti. Ağzını elinin tersiyle sildi.

Doktor'un sorusunu ben yineledim. "İyi misin Kamo?"

Ağrısı varsa bile söylemezdi. Çatık kaşlarını yumuşattı. "Küheylan Dayı," dedi, "kurtları sever misin?"

Rüyasında mı görmüştü? Karlı gecede bana eşlik eden kurdu mu, avcıların hikâyesinde delikanlıyı yiyen kurdu mu soruyordu?

"Severim," dedim.

Yüzünü ışığa döndü. Gözlerini kırpmadan bir noktaya daldı. Ne zamandır takınmadığı mutlu bir ifadeyle, "Ben kurt olsam, hepinizi yerdim," dedi.

Gülse miydik, ürperse miydik?

"Acıkmışsın. Biraz ekmeğimiz kaldı şurada. Onu versem?"

"Yine de yerdim sizi."

Bakışını ışıktan almadan konuşuyordu. Rüyasında ne gördüyse, kararlıydı bizi yemeye.

"Neden?" diye sordum.

"Her şeye neden mi gerekir, Küheylan Dayı? Rahat edeceksen, senin için bir neden söyleyeyim. Soğukta geçen hikâyeler anlatıyorsun. Kar yağdırıyor, avcıları fırtınaya yakalatıyorsun. Hücrenin ayazına ayaz katıyor, altımızdaki betonu buza çeviriyorsun. Çok üşüdüğümde, bana kurt olmaktan başka yol bırakmıyorsun. Sizi parçalamak, yemek istiyorum."

Her yanımıza yayılan, saçımızda, yüzümüzde, boynumuzda kuruyan kanların kokusunu mu alıyordu? Azıdişleri kaşındıkça, örselenmiş etimizi mi arzuluyordu? Kendi kendime gülümsedim. Yüzümü ışığa dönüp, bakışımı onun gibi bir noktaya odakladım. Her insanın içinde karanlık bir uçurum varsa, Kamo kendi uçurumunun başında bekliyordu. Sonsuz bir boşluğa bakıyor, ışıkta bile yalnızca karanlığı görüyordu. Acıyı bu yüzden küçümsüyordu. Dünya hafif, yaşamak hafif geliyordu. Az ekmek yiyor, az su içiyordu. Sözcükleri belleğinde biriktiriyor, çokça susmayı seçiyordu. Bir karanlığı, bir de uykuyu seviyordu. Gözlerini yumuyor, baş döndüren bir uğultuya dalar gibi içine çekiliyordu. Yüzümüze baktığında, tenimize yapışmış ışığı hemen fark ediyor, bize acıyordu. Halimize üzülüyordu. Belki hep aynı soruları düşünüyordu: Kader, duvara çizilen bir çizgiye mi benzerdi? Hiç silinmez, kader hiç değişmez miydi?

"Küheylan Dayı, iyi misin?" dedi Doktor, koluma dokunarak. "Daldın..."

Dalmış mıydım? Aklımdan neler geçtiğini ben de bilmiyordum.

"Ah, İstanbul'u düşünüyordum," dedim, "yukarıdaki İstanbul'u."

"İstanbul'u mu?"

Ne düşündüğümü unuttuğumda veya konuyu değiştirmek istediğimde aklıma gelen ilk sözcüktü İstanbul.

"Buradan çıktığımda," dedim, "önce Galata Köprüsü'nde dolaşacağım. Balık tutanların yanında durup, Boğaz'ı seyredeceğim. Sonra, benim benzerim olan ve burada başka yaşam süren birini arayacağım."

"Senin benzerin mi?" dedi Doktor.

"Ne demek başka yaşam?" diye ona katıldı Öğrenci Demirtay.

"Ben kentte doğsaydım, nasıl bir yaşam sürecektim?" dedim. "Bunun cevabı var, çünkü bir benzerim yaşıyor burada. Siz hep bilinen hikâyeler anlattığınızı söylersiniz. Bu sizin bilmediğiniz bir hikâyedir."

Merakla yüzüme baktılar.

"Nedir bilmediğimiz?" diye sordular.

"İstanbul'u ne kadar, acıyı ne kadar biliyorsanız, beni de o kadar biliyorsunuz. Hepsi eksiktir."

"Anlat öyleyse, tam öğrenelim."

"Anlatayım," dedim. "Küçük köyümüzde babam akşamları bize göğü gösterir, orada da bir yaşam sürdüğümüzü söylerdi. Dünyamızın ayna gibi bir yansıması vardı yukarıda. Her birimizin bir benzeri orada yaşardı. Gece yarıları yataktan çıkar, pencere kenarında göğe bakardım. Benzerim olan çocuk şimdi ne yapıyor, diye merak ederdim. Babam bizi bırakıp kente gittiğinde daha çok seyrederdim gökyüzünü. O döndüğünde anlattığı İstanbul hikâyelerinin, bizim öbür yaşamımıza ait olabileceğini düşünürdüm. İstanbul belki bizim yansımamız olan insanların yaşadığı gökyüzü kentiy-

di. Babam benzerlerimizi görmeye gidiyordu oraya. Bana benzeyen bir çocuğu seviyor, ona köy hikâyeleri anlatıyordu. İstanbul'daki çocuk, ben olarak yaşar ve benim hayal ettiklerimi yaparken, bir gün şunu düşündüm: İstanbul'da benim bir yansımam varsa, ben de onun köydeki haliydim. O da beni merak ediyordu. Bunu anladıktan sonra o çocuk için de yaşamaya başladım. Onun kentte mahrum kaldığı şeylere ulaşmaya çalıştım; nehirde balık tuttum, dağlarda yaban eriği topladım. Yaralı hayvanların yarasını sardım, yaşlı kadınların yükünü taşıdım. Her insan bir başkası için de yaşıyorsa, bunu düşünerek iki kez sorumlu davrandım. Çok güldüğümde onun ağladığını, ağladığımda ise onun güldüğünü anımsadım. Birbirimizi tamamlıyorduk. Ben oğlandım, o kız. Şimdi size o kızın hikâyesini anlatayım. İster misiniz?"

"İsteriz. Onu anlat bize."

"Önce birer çay içelim. Damağımız kurudu."

Öne eğildim. Çaydanlık tutar gibi elimi kaldırdım, görünmeyen bardaklara çay doldurdum. Bardaklar çok sıcakmış gibi parmak uçlarımla tutup sırayla her birine uzattım. Sonra şeker verdim. Çay demliydi, buharı tütüyordu. Ağır ağır karıştırdım. Aynısını yaptılar. Öğrenci Demirtay biraz hızlı karıştırınca yavaş olmasını işaret ettim. Kaşığın çay bardağında çıkardığı ses koridoru geçip nöbetçilere ulaşabilirdi. Demirtay gülümsedi. Bu gülümseme, bu çay ve bu hikâyeler hayatın buradaki keşfiydi.

5. Gün

Öğrenci Demirtay Anlatıyor

GECE IŞIKLARI

"Savaş zamanıydı. Savaş hikâyeleri uzundur, ama ben kısa anlatacağım. Bir askeri birlik günlerce süren çatışmalardan yorgun düşmüştü. Yiyecekleri tükenmiş, cephe gerisiyle bağları kopmuştu. Çekilmek için çıkış aradılar, karanlıkta saatlerce yürüyüp, bir yaylaya vardılar. Bir göletten su alıp, çalılardan böğürtlen topladılar. Geyik vuramaz, silah sesiyle yerlerini belli edemezlerdi. Kısa bir uykudan sonra sarp bir dağa tırmandılar. Geceleri yol alırken, gündüzleri kayaların arasında uyudular. Ateş yakmadılar, yakaladıkları yılan ve kertenkeleleri çiğ yediler. Öldürülmeyeceklerine inansalar, aralarında günde bir öğün yemek uğruna düşmana teslim olacaklar vardı. Kendi orduları tümüyle mi dağılmıştı? Kiminle, nasıl bağ kuracaklardı? İşaret bulamadılar, girip köylere soramadılar. Her yan düşmanın hâkimiyetindeydi. Aslında uzun hikâye, ama ben kısa anlatıyorum. Sayıları azala azala üç gün sonra yeni bir dağı aştılar, yorgunluktan uzanıp güneş altında uyudular. Akşam su bulup yıkanınca, kendilerine gelir gibi oldular, bulundukları yeri tanımaya çalıştılar. Bir dişi altın kaplamalı bir asker, aşağıdaki vadiyi işa-

ret ederek, köyünün orada olduğunu söyledi. Karanlıkta kayıp çocuklar gibi durdular, yutkunarak o yana baktılar. Köyün ışıkları ateş böcekleri gibi yanıp sönüyordu. Altın dişli asker, köye gidebileceğini, yiyecek alıp gelebileceğini söyledi. Komutan itiraz etti. Düşmana yakalanabilir, öldürülebilirdi. Altın dişli asker, zaten ölmek üzereyiz, dedi. Eğer başarırsam, yiyecek almakla kalmaz, bizimkiler ve düşman hakkında haber de getirebilirim. Herkes ona destek verdi. Arkadaşlarıyla vedalaşan asker vadiye doğru inerek, karanlıkta kayboldu. Gökyüzü üç kez renk değiştirdi, lacivertten kızıla kaydı. Altın dişli asker sabaha doğru, sırtında iki çuvalla, kayaların arasından çıkıp geldi. Merakla bekleyen arkadaşlarının sorularına karşılık, anlatacaklarım var, herkes otursun, dedi. Sırtındaki çuvalları indirdi. Köy düşman dolu, diye anlatmaya başladı. Köyümü benim kadar iyi bilemezler, kimseye görünmeden süzüldüm, evime ulaştım. Kapıyı tıklattım. Kapıya çıkan karım beni görünce az kalsın çığlık atacaktı, ağzını kapatıp sakinleştirdim. Peki sonra ne oldu? Bunu soran altın dişli asker, önündeki çuvala elini daldırdı, bir kalıp peynir çıkardı. Evet, dedi, sonra ne olduğunu kim bilirse, bu peyniri alacak. Günlerdir açlıktan nefesleri kokan askerler heyecanla cevap verdiler. Düşmanın sayısını sordun, dedi biri. Bizimkilerin yerini sordun, dedi diğeri. Cevaplar uzayıp gidecekken, arka tarafta oturan İstanbullu bir asker elini kaldırdı, karını orada becerdin, dedi. Altın dişli asker gülerek, elindeki peyniri ona fırlattı. Şaşkınlık ifade eden sesler yükseldi, gülüşmeler oldu. Altın dişli asker çuvaldan bir parça börek çıkardı. Daha sonra ne olduğunu bilene de bunu vereceğim, dedi. Bu sefer askerlerimizi sordun, dedi biri. Çocuklarını sordun, dedi diğeri. Arka tarafta oturan İstanbullu asker yine elini kaldırdı. Böyleleri askerde de, okulda da hep arkada otururdu. Karını bir daha becerdin, dedi. Altın dişli asker gülerek böreği de ona verdi. Çuvaldan

kızarmış bir tavuk aldı, havaya kaldırdı. Sonra ne yaptığımı bilene ise bu tavuğu vereceğim, dedi. Bütün askerler, sabah eğitimine çıkmış gibi bir ağızdan bağırdılar: Onu yine becerdin! Altın dişli asker sürekli gülüyordu. Hayır, dedi, sonra çizmelerimi çıkardım."

Son cümleyi tekrarladım. "Hayır, çizmelerimi çıkardım." Ağzımı kapatarak, kesik kesik gülmeye başladım. Doktor ve Küheylan Dayı da gülüyor, omuzları inip kalkıyordu. Sesimiz çıkmıyordu, ama yaslandığımız duvarlar bedenlerimizin sarsıntısıyla titriyordu. Yaramazlık yapıp saklanan, büyüklerin göremeyeceği bir köşede gizlice gülen çocuklara benziyorduk. Ağzımız yayılmış, mutlulukla bakıyorduk. Bir insanın neye güleceğini bilmek, onu tanımanın bir yoluydu. Berber Kamo'yu ise neye gülmeyeceğini bilerek tanıyorduk. Yüzü asıktı. Bize kayıtsız bakıyor, bu kadar uzun gülmemize anlam veremiyordu.

Biraz sakinleşince, "Çok güldük, başımıza kötü bir şey mi gelecek?" dedim.

"Kötü bir şey mi?" dedi Doktor. "Burada başımıza kötü bir şey mi gelecek?"

Yeniden gülmeye başladık. İnsan bir sarhoşken bir de gülerken geleceği unutur, hayatı umursamazdı. Acı çekerken zamanın durması gibi, gülerken de zaman dururdu. Geçmiş ve gelecek silinir, an denen sonsuzluk kalırdı.

Gülmekten yorulduk, yavaşladık. Yaşaran gözlerimizi sildik.

"Askerlerin hikâyesini biliyordum," dedi Küheylan Dayı, "ama benim bildiğim hikâyede İstanbullu kimse yoktu, olay Rusya'da geçiyordu."

Benim yerime Doktor karşılık verdi, "Burada her hikâye İstanbul'un malı olur," dedi.

"Bilinen hikâyeler anlatmakla kalmıyorsunuz, onları değiştiriyor, istediğiniz biçime sokuyorsunuz."

"Baban da öyle yapmıyor muydu, Küheylan Dayı? İstanbul denizcilerini okyanustaki beyaz balinanın ardına salmıyor muydu, kurt hikâyesindeki avcıları İstanbul'a kadar getirmiyor muydu?"

Doktor ile Küheylan Dayı, askerler, denizciler ve avcılar üzerine sohbete daldılar. Kumkapı'daki eski balıkçı köyünü yok eden sahil yolundan, Boğaz kıyısında birer birer eksilen erguvan ağaçlarından, Mimar Sinan'ın dört yüzyıllık eseri İlyaszade Camii'nin yıkılıp yerine petrol istasyonu yapılmasından ve kıyıya en yakın adanın bin yıl önce bir depremde Atlantis gibi denize batmasından söz ederek, "İstanbul da bir ada mı?" diye sordular.

İstanbul bir gün felaketine yol açacak günahlarla büyüyen bir adaydı, Doktor'un dediğine göre. Günahlar burada aynı kalmaz, sürekli değişirdi. Bu yüzden kent, bilinen değil her gün öğrenilen yerdi. Onun gizemi, değişim hevesini kamçılar, geleceğe bağlanma isteğini körüklerdi. Bugün belirsizleşince, gerçek de belirsizleşir, yerini simgelere bırakırdı. Dağın yerini binalar, kırın yerini çiçekli balkonlar alırdı. Aşk da, hiç doymayan, sürekli yeni tatlar arayan, tüylü, ıslak bir hayvana dönüşürdü.

Küheylan Dayı Doktor'a itiraz ederek, simgelerin gerçeklerden daha gerçek olduğunu ileri sürüyordu. İnsan, iradesiyle gelmediği bu dünyada kendi varlığını keşfetmekle değil var etmekle yükümlüydü. Dağ biz yokken de dağ, ağaç biz yokken de ağaçtı. Ama kent öyle miydi, çelik, elektrik ve telefon öyle mi? Seslerden müzik, sayılardan matematik yaratan insan, kentle birlikte yeni bir evren kurardı. Dışarıdaki doğadan uzaklaşırken, kendi doğasına yaklaşırdı. Tepelerin yerine yan yana uzayan çatılara, nehirlerin yerine kalabalık caddelere ve yıldızların yerine her yanda parlayan ışıklara inanırdı.

Ben hangisine inanırdım, yıldızlara mı, kentin ışıklarına

mı? Geçen ay Hisarüstü'nde saklandığım evin penceresinden göğe bakarken bunu düşünür, yıldızların nerede bittiğini, kent ışıklarının nerede başladığını anlamaya çalışırdım. Kitap okumaya ara verdiğimde, Samanyolu'na dalarak hayaller kurar, sonra baktığım parıltıların Samanyolu olduğundan şüphe duyardım.

Hisarüstü'ndeki evde ilk günler yalnız değildim, yanımda Yasemin Abla vardı. Gerçek adını bilmiyordum, o da beni başka bir adla, Yusuf diye tanıyordu. Taksim'deki Gezi Parkı'nda parolayla buluşmuş, daha önce karşılaşmadığımız için ben onu boynundaki yeşil fulardan, o da beni elimdeki spor dergisinden tanımıştı. Benden beş altı yaş büyük görünüyordu.

"Yusuf," demişti eve vardığımızda, "burada birkaç gün kalacağız. Komşular beni tanıyor. Soranlara, kardeşiz, deriz. Yine de kimseye görünmemeye çalış."

Tek odalı bir gecekonduydu. Girişte küçük bir banyosu vardı. Mutfak, kaldığımız odadaki bir ocaktan ibaretti.

Uyku zamanı geldiğinde, kıyafetimizi sırayla banyoda değiştirdik. İki ayrı sedire uzanıp yattık. Çok geçmeden, yanan bir kibritin kokusuyla uykum bölününce, gözlerimi araladım. Yasemin Abla'nın, elinde sigara, pencere kenarında oturup dışarıyı seyrettiğini gördüm.

"Uyuyamadın mı?" dedim.

"Bir arkadaşımıza ulaşamıyoruz. Dün iki randevuya gelmedi. Onu düşünüyordum."

"Bu evi biliyor mu?" Soru ağzımdan birden çıktı.

"Yakalandığında verebileceği tek bir adres var, orayı dün gece boşalttık. Bu evi bilmiyor."

"Öylesine sormuştum."

"Bunu düşünmen yanlış değil, Yusuf."

Yataktan çıkıp yanına gittim, masanın diğer yanındaki sandalyeye oturdum. Bir sigara da ben yaktım.

"Yasemin Abla," dedim, tedirginliğimi belli etmemeye çalışarak, "sen hiç içeri düştün mü?"

"Hayır. Sen?"

"Ben de."

Ev yamaçtaydı. Aşağıya doğru gecekondular yayılıyordu. Denize kadar uzayan sokak ışıkları, Boğaz'dan geçen gemilerin ve teknelerin ışıklarına karışıyordu. İstanbul'un en güzel kıyılarından biriydi burası. Zengin villalara ve gökdelenlere karşı küçük gecekondulara ev sahipliği yapıyordu.

Çay demledik, sabaha kadar oturduk. Politika değil, kitaplar ve hayallerimiz üzerine konuştuk. Yasemin Abla'nın çok şiir bilmesine, söylediğim her sözcükle ilgili bir dize okumasına imrendim. "Deniz," dediğimde, "Özgür insan! Sen denizi hep aşkla seveceksin," dizesini mırıldandı. "Saat," dediğimde, "Çalar saat! Uğursuz, kaygısız, korkunç tanrı!" diye karşılık verdi. Başarılı öğrenciler gibi gülüyordu. Işığı kapatmıştık, yüzü sokak lambasında parlıyordu. Gecenin sonunda, şafağın kızıllığının yerini sis kaplarken, yataklarımıza girdik. Martıların ve kargaların sesine aldırmadan uyuduk.

Yasemin Abla öğlen vakti çıkıp gitti. Hava kararıktan sonra, elinde yiyecek dolu bir torbayla döndü.

"Kayıp arkadaşımızdan hâlâ haber yok, Yusuf. Yarın şehir dışına gidiyorum, en geç üç günde döneceğim."

"Ben ne yapacağım?"

"Sana yiyecek getirdim. Üçüncü günün akşamına kadar dönmezsem, evi boşalt. Burada kendinle ilgili iz bırakma."

Yasemin Abla ocakta su ısıttı, banyoya girip yıkandı. Çıktığında üzerinde pijaması vardı.

Masa başında ceketimdeki söküğü dikmeye çalıştığımı görünce, "Dikiş biliyor musun?" diye sordu.

"Hayır," dedim.

"Bırak öyleyse, ben dikerim. Küpemin kancası kopmuş, sen de onu tak."

Amber taşlı küpeleri elinden alıp karşılaştırdım, kancası kopuk küpeyi nasıl onaracağıma baktım. Küpenin taşına zarar vermemek için elimdeki çakıyı yavaşça hareket ettirdim.

Yasemin Abla ceketimin omzundaki söküğü dikerken başını kaldırdı. "Sever misin el işlerini?" diye sordu.

"Pek değil. Sen?"

"Ben terzilik yaptım. Kumaşa dokunmayı, kesip biçmeyi severim. Pijamamı ve elbisemi de kendim diktim."

Duvarda asılı elbisesine baktım. Yakası açık, beli kemerli, eteği diz hizasındaydı. Desenlerindeki çiçekler küpelerinin rengine uyuyordu.

"Kalk bakalım, ceketini giy," dedi.

Ceketi giydim, kollarımı öne ve yana hareket ettirdim. "Eline sağlık," dedim.

Yasemin Abla yaklaşıp ceketin kırışık yakasını düzeltti. "Burada vaktin bol nasılsa, ben dönene kadar ceketini ütüle."

"Emredersin," dedim gülümseyerek.

"Emir değil, dilek."

Saçları ıslaktı, gül kokuyordu. Üzerinde banyonun tazeliği vardı. Yavaşça geri çekildi. Ocaktaki çaydanlığı aldı, bardakları doldurdu.

Konuşmayı seviyordu. Çocukluğunun geçtiği yoksul evi, o evin küçük penceresinden seyrettiği dünyayı anlattı. Verdiğim her sözcükle ilgili şiir dizeleri okudu yine. Pencere önündeki sardunyaları suladı. İki saksıdaki sardunyalardan biri tomurcuklanırken, diğerinin çiçeği soluyordu. Döndüğü zaman bahçedeki çiçekleri de sulayacağını söyledi. Bahçede akşamsefası, zakkum ve gül vardı. Biz konuşurken, sözcüklerin ve çiçeklerin arasındaki gece, çatlak şişedeki su gibi sızıp aktı. Gökyüzünün ağarıp, yıldızların çekildiğini fark etmedik.

Çok geçmeden yağmur sesiyle uyandığımda, yatağında yoktu. Sessizce çıkıp gitmişti.

Pencere kenarına oturup bir sigara yaktım.

Dışarıda fırtına başlamıştı. Zapt edilmez rüzgârlar esiyordu. İstanbul Denizi, tekinsizdi. Aniden hiddetlenmiş, günü geceye çevirmişti. Bulutlar yağlıboya tablolar gibi kararmıştı. Boğaz'da bir gemi dalgalara kapılmış, kıyıya doğru kayıyordu. Bir o yana bir bu yana sallanan gemi, çaresizlik içinde siren düdüğü çalıyordu. Her an batacak, sulara gömülecekti. Tiz siren sesi yağmura, rüzgâra ve dalga seslerine karışıyordu. Geminin bütün tayfaları göğe bakıp dua ederken, belki kıyıdaki sarhoşlar, dilenciler ve intiharcılar yalvarıyordu, gemi kayalara gelip bizi alsın da batacaksa ondan sonra batsın diye. Bir gemiyle gömülmek en iyisiydi. Kamçısını savuran, bir daha savuran ve hırsla köpüren deniz, zapt edilmez yaban atları gibi kabarıyordu. Yasemin Abla da tam dışarı gidecek havayı bulmuştu. Ya da fırtına, onun evden çıkmasını ve aşağıdaki geminin Boğaz'a varmasını beklemişti. Bahçede akşamsefası, zakkum ve güllerin son yaprakları tarumar olurken, sokaklar boştu. Köpekler ve evsizler, eski binaların yıkıntılarına sığınmıştı. Yoksulluktan ve israftan başı dönen İstanbul kollarını açmış beklerken, fırtına tanrısına bir yalvarıp bir küfreden tayfalar, denizden başka mezar hayal edemiyorlardı. Bütün yollar kapandığında, kadere boyun eğmek mi iyiydi, yoksa küfretmek mi? Fırtına bunu düşündürüyordu. Oysa pencere önündeki eflatun sardunyalardan biri solarken, aynı hava ve aynı suda diğeri çiçek açıyordu.

Amber küpeyi o zaman fark ettim. İki saksının arasında, dışarıdaki yağmura ve rüzgâra bulanmadan duruyordu. Geceleyin onardığım küpeydi bu. Diğeri neredeydi? Her yanı aradım, sedirin üzerine, kapının girişine baktım. Banyodaki aynanın önüne göz attım. Yasemin Abla eşyalarını toplarken küpenin tekini burada mı unutmuştu? O kadar acele mi çıkmıştı?

Sedire oturdum, küpeyi parmaklarımın ucunda havaya kaldırdım. Sarı üzüm tanesi gibiydi. Gümüş bir kancanın ucunda sallanıyordu. Saydam renginde ışıklar, kıvrımlar yayılıyordu. İçinde turuncu, kahverengi dalgalar ince ince akıyordu. Yıllardır kadınların kulağında sallanan, dükkânların vitrininde sergilenen amber küpeye, ilk kez görmüş gibi bakıyordum. Aklımız nasıl seçim yapardı? İnsan bir nesnenin varlığını ne zaman fark ederdi?

Daha önce dikkat etmediğim küpeler gibi, belki Yasemin Abla'yla aynı caddede yürümüş, onu da fark etmemiştim. Yine yağmurlu bir gündü belki. Şemsiyelere sığınan ve büyük binaların ihtişamı boyunca seğirten insanlar, pasaj girişlerinde şarkı söyleyen kızların yanından geçiyorlardı. Kimi kendisini terk eden sevgilisini hayal ediyor, kimi söz geçiremediği çocuklarını düşünüyordu. Herkes aynı dili konuşuyor, yine de kimse birbirini anlamıyordu. Her zihnin içinde başka zihinler yaşıyordu. Yağmur yağınca İstanbul, dalları çıplak ağaçlarla dolu bir ormana dönüyordu. Ortalığı telaş sarıyor, her ev, her sokak ve her yüz birbirine benziyordu. Saçları ıslak, randevuya yetişmeye çalışan Yasemin Abla'nın yanından geçiyordum. Kabanımın başlığını alnıma kadar indirerek, hızlı hızlı yürüyordum. O kulağındaki küpelerden birini düşürseydi, fark etmeden yoluna devam etseydi, ben ayakucumdaki amber küpeyi yağmur sularından alsaydım, bir an durup ıslak elime ve Yasemin Abla'nın karışıp gittiği gri kalabalığa baksaydım, İstanbul benim için değişir miydi? O küpe, hiç tatmadığım bir sevinci alıp kalbime yerleştirir miydi?

İstanbul'un tuhaf yanı, cevaplardan çok soruları sevmesiydi. Mutluluğu karabasana çevirebilir, veya tersi, umutsuz yatılan bir gecenin ardından sevinçli bir sabahı başlatabilirdi. Belirsizlikten güç alırdı. Kentin kaderi diyorlardı buna. Bir sokağındaki cennet ile diğer sokağındaki ce-

hennemin yeri ansızın değişebilirdi. Eski zamanlardaki kral ile dilencinin hikâyesinde olduğu gibi: Bir kralın canı eğlenmek istemiş. Sokakta sızan bir dilenciyi taşıyıp saraya getirtmiş. Dilenci uyandığında, herkes ona kral diye saygı göstermiş, hizmet etmiş. Dilenci üzerinden şaşkınlığını atınca, gerçekten kral olduğuna inanmış. Diğer sefil hayatı sadece bir rüyaymış. Gün bitip gece gelince, uykuya mutlulukla dalınca, onu geri dışarı taşımışlar. Gözlerini açtığında kendini yine sokakta, çöplerin arasında bulmuş. Hangisi gerçek, hangisi rüyaydı, aklı karışmış. Birkaç gece aynı oyunu sürdürmüşler. Dilenci bir uyandığında sarayda, sonrakinde sokaktaymış. Her seferinde, diğer hayatının rüya olduğuna inanmış. Masalların eskidiğini, kente giremediğini kim söyleyebilirdi? O kral ve o dilenci birer İstanbullu değil miydi? Biri insanların kaderiyle oynamaktan haz alır, diğeri gerçeğin terazisinde bir o kefeye, bir diğer kefeye düşerek yaşamaya çalışırdı. Şimdi yağmurda hızlı adımlarla yürüyenler, yarın sabah nasıl uyanacaklarını biliyorlar mıydı?

İstanbul'un yalnızca İstanbul olmaması gibi, amber küpe de yalnızca amber küpe değildi. Bir hikâyesi vardı. Yasemin Abla o küpeyi beğenerek almış, kendisine yakıştırmıştı. Sonra bana vermiş, tamir ettirmiş, hikâyesine beni de katmıştı. Amber küpe, sarıya çalan rengiyle, içinde bir hikâye ve güzel bir insanın hayalini taşıyordu.

Tekrar pencereye gidip dışarıya göz attım. Deniz durulmuş, dalgalar sakinleşmişti. Demin fırtınayla boğuşan, imdat sirenleri çalan gemi neredeydi? Yoluna mı devam etmiş, yoksa denizin dibine mi gömülmüştü? Yağmur dinmişti. Köpekler sokağa çıkmıştı. Bir adam evlerin kıyısında dalgın yürüyordu. Adamın üzerinde palto yoktu, şemsiye taşımıyordu. Bastığı su birikintilerine aldırmıyordu. Bir an durup başını bu yana çevirdi. Uzaktan yüzü fark edilmiyordu, ama

yorgun ve aç olduğunu tahmin etmek zor değildi. Adam yoluna devam etmekten vazgeçti, geri döndü. Bir şey unutmuş da ona yetişecekmiş gibi hızlı adımlarla yürüdü.

Çay demledim. Günün bu geç saatinde kahvaltı yaptım. Duvardaki tek rafta dizili kitaplara baktım. Kendime iki kitap seçtim. Biri *Dünya Şiiri Antolojisi*, diğeri Yaşar Kemal'in *İnce Memed* romanıydı. Sedire uzandım. Birkaç şiir okuduktan sonra romana başladım.

Sokakta çocukların ve satıcıların sesleri, yağmur sonrası açan güneşte yankılanıyordu. Güneş nasıl da istekli ve neşeliydi, fırtınada içine kapanırken, ardından her yanı sarıyordu. Camı açmak istedim, ama evde birinin kaldığı anlaşılmamalıydı. Perdenin kenarından sokağa baktım. Pencereyi dışarıdan fark edilmeyecek kadar araladım. Serin, taze havayı soludum.

Günlerimi kitap okuyarak, sedirde uzanarak, bol bol uyuyarak geçirdim. Akşamları lambayı yakmadan, mahallenin ışıklarını, Boğaz'dan geçen gemileri seyrettim. Gökyüzü her gece değişiyordu. Renkler sırayla göğün bir ucundan diğerine akıyor, rüzgâr uzaktaki ışıkları savuruyordu. Üçüncü günün akşamına kadar dingin bir kalp ve parmaklarımın arasında amber küpeyle bekledim. Romanı bitirdim, bazı şiirleri tekrar tekrar okudum.

Yasemin Abla "üçüncü günün akşamı" demişti. Aklımdan en kötü olasılık geçmeye başladı, yakalandığını düşündüm. Güneş batarken hazırlandım. Ortalığı topladım. Diş fırçamı, tıraş bıçağımı aldım. Sigara izmaritleriyle dolu çöp poşetinin ağzını bağlarken, dışarıda ayak sesleri duydum.

Kapı çalındı, ama parolalı vuruş değildi.

Bekledim.

Bir çocuk sesi, "Kimse yok mu?" dedi.

- Komşu evlerden birinin çocuğu olmalıydı. Yerimden kıpırdamadım.

Aynı ses bu kez fısıldar gibi, "Ağbi, kapıyı açar mısın?" dedi.

Ağbi mi? Beni nereden biliyordu? Yasemin Abla ile geldiğimizi görmüşlerse, neden ona seslenmiyor, beni çağırıyordu? Aklım karıştı. Işığı yakmadan kapıya gittim, yavaşça araladım. Bir kız çocuğu kocaman gözlerini açmış bana bakıyordu.

"Ağbi, yarma okul ödevim var, beni çalıştırır mısın? Büyükannem seni çağırmamı söyledi."

"Büyükannen mi? O kim?"

"Biz arkadaki evde oturuyoruz. Yasemin Abla da bana derslerimde yardım eder."

"Yasemin Abla yok. Gelince söylerim, size uğrar."

"Büyükannem seni istedi. Git, Yusuf Ağbini çağır, dedi."

Bir anda yüz soru geçti aklımdan. Yasemin Abla'nın gelmediğini nereden biliyordu? Benim adımı nasıl öğrenmişti? Bu merakla, gitmezlik edemezdim. Evde durmak yerine komşuda beklemek de daha iyi bir seçenekti.

"Ceketimi giyeyim," dedim.

Çıkarken sırt çantamı aldım. Bir daha dönmeyecektim buraya. Çöp poşetini de alçak bahçe duvarının arkasındaki çöp yığınına fırlattım.

"Senin adın ne?"

"Serpil."

Serpil evin yan tarafındaki dar aralıktan yukarı doğru yürüdü. Karanlıkta nereye bastığını biliyordu. Sessizce izledim. Arka tarafta, kırık çitlerin üzerinden geçtik. Kendi başıma bulamayacağım başka bir aralıktan daha geçerek, taşlarla yapılmış derme çatma bir merdiveni tırmandık. Evlerinin önüne varınca, durup baktım. Benim kaldığım gecekondunun üst tarafındaydık.

Açık kapıdan önce Serpil girdi.

"Gel ağbi, içeri geç," dedi.

Bizimki gibi bir evdi, tek odaydı. Pencerenin yanındaki sedirde bir kadın oturuyordu. Elinde şişler, örgü örüyordu.

"Geldin mi, Yusuf?" dedi kadın.

"İyi akşamlar," dedim.

"Gel oğlum, yanıma otur."

Kadının gözlerinin görmediğini o zaman fark ettim. Karşısına oturdum, yüzüne değil, örgü ören parmaklarına baktım. İki düz ilmek bir yandan, iki ters ilmek diğer yandan, saya saya ilerliyordu. Parmaklarına baktığımı anlamış gibi durdu.

"Yaklaş," dedi, şişleri bırakarak.

Ellerini uzatıp yüzüme dokundu. Yanaklarımı, çenemi, alnımı yokladı. Bir elini boynuma getirip, diğer elini burnumda, kaşlarımda gezdirdi.

"Hatların düzgün, yüzün güzel," dedi, örgüsü hakkında konuşur gibi. "Yasemin söz etmişti senden. Çocuğun ödevine yardım ediver. Okul sorularına aklım ermiyor her zaman."

Bu kadar yoksul bir ev görmüş müydüm daha önce? Pencere perdesizdi. Cam kırıktı, üst köşesindeki kırık yere plastik poşet sıkıştırılmıştı. Karşı duvarın dibinde bir piknik tüpü, yanındaki kasanın içinde birkaç tabak ve bardak vardı. Tüpün kısık ateşinde çaydanlığın suyu ısınıyordu. Yerdeki kilimin her yanı yırtık, renkleri soluktu. Duvarın sıvası dökülüyordu. Masa, sandalye yoktu. Sedirin baş tarafında katlanmış, üst üste iki yorgan duruyordu. Uyku vakti geldiğinde, sedirin bir ucunda büyükannenin, diğer ucunda Serpil'in yattığı anlaşılıyordu.

Serpil yerdeki çantasını alıp geldi, yanıma oturdu. Dikişleri yanlardan atmış, rengi solmuş çantayı açtı, kitabını ve defterini çıkardı.

"Üç soru var. Öğretmenimiz, bunların cevaplarını yazın, dedi."

"Başlayalım öyleyse," dedim, "sırayla oku soruları."

Serpil önce büyükannesine, sonra bana baktı ve okumaya başladı.

"Ünite soruları. Soru bir: Mevsimler neden değişir? Neden her zaman yaz veya her zaman kış değildir?"

"Ben nereden bileyim bu soruyu," dedi büyükanne.

Serpil'le birbirimize bakıp gülümsedik.

"Yaz Serpilciğim," dedim, "Bunun iki nedeni vardır: Birincisi, Dünya Güneş'in etrafında döner. İkincisi, Dünya'nın ekseni eğridir. Yıl boyunca Güneş'in ışınları Dünya'ya farklı açılardan düştüğü için sıcaklık da değişir. Mevsimler böyle oluşur."

"Biliyordum," dedi büyükanne.

"Biliyorsan neden söylemedin?" dedi Serpil.

"Soruyu değil, güzelim, ben Yasemin'in bütün arkadaşlarının akıllı olduğunu biliyordum. Onu diyorum."

Birden öksürdüm ve onu düzeltmeye çalıştım. "Ben Yasemin'in arkadaşı değil kardeşiyim," dedim.

"Ne fark eder, kardeş ya da arkadaş, hepiniz aynısınız."

Üçümüz konuşa konuşa Serpil'in ödevini tamamladık. Mevsimler değiştiği halde neden dağların zirvesindeki karların erimediğini ve bizde dört mevsim varken neden kutuplarda tek mevsim yaşandığını tartıştık.

"Biz kutuplara benziyoruz," dedi büyükanne. "Yoksulluğumuz hiç değişmiyor. Keşke dört mevsim gibi yer değiştirseydi zenginler ve yoksullar. Böyle bir adalet fena olmazdı."

Bu adalete yakında daha fazla ihtiyaç duyacakları, pencerenin aralığından gelen sonbahar rüzgârından anlaşılıyordu. İstanbul'un soğuğu, karı ve içe işleyen rutubeti başladığında ne yapacaklardı? Soba yakacaklar mıydı? Serpil'in yırtık çoraplarından parmakları görünüyordu. Büyükanne belki ona çorap örüyor, sonra da kalın bir kazak örmeyi düşünüyordu. İkisi de zayıftı. Parmakları kemikli, yüzleri solgundu. Evde

yalnız yaşadıkları, sedir dışında döşek ve iki yorgan dışında örtü bulunmamasından anlaşılıyordu.

"Ben artık kalkayım," dedim.

Büyükanne kolumdan tuttu. "Olur mu, daha çay içmedin, karnını doyurmadın. Serpil yavrum, ödevin bittiyse, bize çay koy. Yusuf Ağbine de yiyecek getir."

"Bir ödevim daha var büyükanne. Şiir ezberleyeceğim."

"Ne şiiriymiş bu?"

"Cennet Vatan şiiri."

"Cennet mi?" diye güldü büyükanne. "Cennet!"

Yerimden doğruldum. "Serpil çalışsın, ben çayları koyarım," dedim.

"Zahmet olacak oğlum. Orada ekmek ve zeytin de var. Çayın yanında yersin."

"Sağol. Ben tokum, gelmeden önce yedim."

Serpil yorganların yanına geçti, şiirini ezberlemek üzere kitabını açtı.

Çayları doldurdum. Şeker koyup karıştırdım.

Büyükanne örgüsünü kucağına bıraktı, sıcak bardağı avuçlarının arasına aldı.

"Ben," dedi, "Serpil'in yaşındayken başlamıştım örgü örmeye. O zaman gözlerim görüyordu. Köyümüz dünyanın öbür ucundaydı. Bizim mevsimimiz iki taneydi orada. Yazları tarlada çalışır, kışları örgü örerdim. Bütün hayatımın tarlaya bağlı geçeceğini sanırken, şimdi ördüğüm kazakları satarak yaşıyorum. Komşular aracı oluyor, tanıdıklarına söylüyorlar. Bazı günler de deniz kıyısına inip kaldırımda satıyorum. Kazak parası neye yeter ki? Çocuğa daha fazlası gerek."

"Sadece çocuğa değil sana da daha fazlası gerek."

Büyükanne elindeki çay bardağını pencerenin kenarına koydu. Bana doğru eğilerek, "Sana bir soru sorsam, cevabını bilir misin?" dedi.

"Neyle ilgili?"

"Serpil'le ilgili."

Anlamadan bakakaldım.

"Basit bir soru," dedi. "Serpil benim kızımın kızı ve kocamın kardeşi. Bu nasıl olur?"

Sorudan çok sorunun anlamsızlığını düşündüm. "Bilmeceye benziyor," dedim.

"Yasemin'e de böyle sorular sorar, bir sonraki gelişine kadar düşünme süresi veririm. Geri gelmesi için bir nedeni daha olsun isterim. Sorunun cevabını bulabilir misin?"

"Sanmıyorum, karışık görünüyor."

"Buna sevindim işte. Sana da süre vereceğim. Nereye gidersen git kendine dikkat et ve sağ salim geri dön. Bilmecenin çözümünü istiyorum."

"Merak etme, cevapla birlikte geri dönerim," dedim, sesime neşe katmaya çalışarak.

Büyükanne geri doğruldu. Parmak uçlarıyla gözlerini sildi.

"Biliyor musun, Yusuf," dedi, "gözlerimi yitirmeden önce kurduğum hayalleri özlüyorum. Köydeki düğünlerde genç kızlara baktığımda, onları dağ perisi sanırdım. Boyunları uzun, bağırları açık, soluklarında kuşlar çırpınırdı. Büyüyünce o kızlara benzeyeceğimi, aynalara ışık vereceğimi hayal ederdim, ama ergen yaşıma eremeden hayatım değişti. Bir yaz boyunca küf kokulu rüzgârlar esti köyde, ekinler çürüdü. Çobanlar nehirde boğulmuş geyiklere, uçurumdan düşmüş kurt ölülerine rastladı. Göğün sultanı gibi uçan geniş kanatlı kartallar bir bir yere çakıldı. Onları kör eden hastalık sonra çocuklara geçti. Birçok arkadaşım gözleri ağrıyarak bir gecede can verdi. Ağıtçı kadınlar geldi, ağıt yaktılar. Ben şanslıydım, gözlerimi verdim ama hayatta kaldım. Çok ağladım, ağıtçı kadınlar daha çok ağıt yaktılar. Geyik yavrularına tuzak kurduğumuz, kurt yavrularını vurduğumuz için köye lanet geldiğini söylediler. O masalı biliyor musun, Yusuf? Körlerin yaşadığı bir kent varmış, herkes kör doğar-

mış. Bir gün bir çocuğun gözleri açılmış, etrafı görmeye başlamış. Bu hastalıktan çok korkmuşlar, salgına dönüşüp bütün çocuklara bulaşmasın diye o çocuğu öldürmüşler. Cesedini yakmışlar. İstanbul'u düşünüyorum. Büyük günahlar işleyen bu kent neyi hak eder? Nasıl bir lanete bulaşır? Ya da lanete bulaştı da, biz şimdi onu mu yaşıyoruz? Gözleri açılanları linç ederler burada. Siz hayal kuruyorsunuz, oğlum, sizi de linç ederler." Büyükanne uyukluyormuş gibi yavaşladı, sesi alçaldı. Kendi kendine mırıldandı. "Linç ederler boynu uzun, bağrı açık, soluğunda kuşlar çırpınan Yasemin'i de."

Dışarı baktım. Pencereden, bizim gecekondunun bahçe girişi görünüyordu. Girip çıkanı buradan izlemek olanaklıydı. Ama kim izleyecekti, gözleri görmeyen büyükanne mi? Hava kararmış, Yasemin Abla gelmemişti, bu saatten sonra da gelmezdi.

Uzakta gemi düdükleri ve martı sesleri vardı. Yıldızlar, doğudan bir toz bulutu gibi kentin üzerine akıyordu. Gökyüzü suyla kaplanmış gibi ıslak görünüyordu. Belki ufkun öte yanında daha fazla yıldız var da, gökte yer kalmadığı için bekliyorlardı. Gökyüzü hem sonsuz, hem de bir cam fanusa sığacak kadar derli topluydu. Yıldızlar nerede biter, kentin ışıkları nerede başlar, anlamak zordu.

Büyükanne öne doğru eğildi, elimi tuttu. Avucuma katlı bir kâğıt parçası koydu.

Kâğıdı merakla açıp, kısa notu okudum:

"ev izleniyor... gri nokta... yarın... 15... not: küpeleri unut..."

Küpeleri mi?

Büyükanne elini koynuna götürdü, sütyeninin içinden bir küpe çıkardı. Amber küpenin diğer tekiydi.

"Yasemin Abla mı geldi?" dedim heyecanla.

"Ben körüm, bilemem," dedi, sır vermeyen bir tonla. "Ar-

ka tarafa çıkan bir patika var. Serpil sana gösterir. Kimseye görünmeden oradan gidersin."

Elimdeki notu bir daha okudum. Kendimize göre önlemlerimiz vardı. Buluşma noktalarımıza farklı renklerin adını vermiştik. Gri nokta, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin önündeki otobüs durağıydı. Buluşmalar da söylenenden bir saat önce gerçekleşirdi; 14'te buluşacaktık. Yasemin Abla küpenin diğer tekini göndererek notun ondan geldiğine inanmamı sağlamıştı. "Küpeleri unut!" uyarısı ise duvara çakılan çivi kadar kesindi. Geride iz bırakmamalı, üzerimde başkasıyla ilgili bir şey taşımamalıydım.

Büyükannenin elini öptüm.

"Bizim evde sardunyalar vardı, anahtarı bıraksam, sular mısınız?" dedim.

"Merak etme oğlum, bizde anahtarınız var," dedi büyükanne. Örgüsünü aldı, ipliği parmağına doladı, şişleri iki kuş kanadı gibi kaldırıp indirerek tekrar örmeye başladı. Çıkarken arkamdan seslendi. "Sorduğum soruyu unutma, cevabını istiyorum."

Dışarıdaki keskin rüzgâr yüzümü yaladı. Fularımı boynuma iyice doladım. Serpil'i izleyerek karanlığa daldım. Patika kıvrıla kıvrıla gidiyor, bazı yerlerde çatallanıyordu. Her yanda çalılar vardı. Bilmeyen birinin kaybolması işten bile değildi. Gizli bir labirente benziyordu. Işık azalıyor, aşağıdaki köpek sesleri uzaklaşıyordu. Yokuşun ve çalıların bittiği yerde bir sebze bahçesine vardık, yola yalnız devam edeceğim sınırda durduk.

Cebimdeki parayı çıkardım, yarısını Serpil'e verdim. Derslerine çalışmasını ve büyükannesine iyi bakmasını söyledim. Eğilip başından öptüm. Amber küpelere yakışacak bir yüz taşıdığını, ışıl ışıl baktığını o zaman fark ettim. Duru, narin ve büyülüydü. Dağ perilerine benziyordu. Bir tek sarı amberleri eksikti. Saç örgülerini elimle geri attım, çene-

sini kaldırdım. Amber küpelerin birini bir kulağına, diğerini öbür kulağına taktım. "Bunlar artık senin," dedim. Gözlerini kırpıştırdı, ellerini yüzüne götürdü. İki su damlası gibi sallanan küpelere dokundu. Yüzünde dünyanın en güzel ifadesi vardı. Bıraksam kanatlanıp yıldızlarla dolu göğe uçacaktı.

Sebze bahçesine girip ağır ağır yürürken, dilime Yasemin Abla'dan öğrendiğim dize geldi. "Özgür insan! Sen denizi hep aşkla seveceksin."

O sırada birisi gerçek adımı seslendi. Karanlıkta durdum, etrafa baktım. Sesin nereden geldiğini anlayamadım. Kalbim korkuyla çarptı. Boynumdan soğuk terler aktı. Aynı sesi bir daha duyunca gözlerimi araladım.

"Demirtay," dedi Doktor, "sayıklıyorsun."

"Dalmışım," dedim, hücrenin karanlık duvarlarına bakarak.

Uyumak, düşüncelere dalmak iyi geliyordu. Buradan çıktığımı hayal ediyor, yakalanmadan önceki halime dönüyordum. Sonrası kötüydü. Gözlerimi tekrar hücrede açtığımda, pişmanlık ve çaresizliğe kapılıyordum. Karşımda irin rengi bir duvar görüyordum. Neden yakalandım, neden daha hızlı koşmadım, diye kendimi suçluyordum. Bir şansım daha olsun istiyordum. Yaşamımı kökten değiştirecek bir şans, diyordum. Sonra vücudumu kaplayan yaraların ağrısıyla kıvranıyordum.

"Küheylan Dayı," dedim, "sana bir bilmece sorayım mı?"

"Hayırdır, dünkü bilmeceme karşı sen de beni mi sınayacaksın?"

"Benim bilmecem daha zor. Dinle. Bir kadının yanında bir kız çocuğu var. Senin torunun mu, diye soruyorum. Şöyle cevap veriyor: Bu benim kızımın kızı, kocamın kardeşi. Bu nasıl olur?"

"Rüyanda mı gördün bunu?"

"Hayır," dedim. Büyükanne'den ve Serpil'den söz etmedim.

"Kızımın kızı, kocamın kardeşi," diye kendi kendine yineledi Küheylan Dayı. "Güzel soruymuş. Biraz düşüneyim, bakalım çözebilecek miyim."

Küheylan Dayı ile Doktor, bir yandan bu soruyu düşünürken, diğer yandan iki gündür neden kimsenin işkenceye götürülmediğini, neden bütün hücrelerin kendi haline bırakıldığını merak ediyorlardı. Ne dün kimse alınmıştı, ne de bugün. Demir kapı yalnızca nöbet değişiminde ve kumanya getirildiğinde açılmıştı.

"Sorgucular da insan; her gün on saat, yirmi saat işkence yapmaktan yoruldular ve dinlenmek için hep beraber tatile çıktılar. Sıcak bir yerde, belki okyanustaki bir adada, kumsala uzanmış, güneşte ruhlarını kurutuyorlar." Küheylan Dayı gülüyordu böyle söylerken.

"Hayır," diyordu Doktor, "işkence sırasında terlediler, terleri kurumadan dışarı çıktılar. Soğuk rüzgâr yiyip hastalandılar. Hastalık hızla yayıldı. Şimdi evlerinde dinleniyor, limonlu ve naneli ıhlamur çayı içiyorlar."

Doktor ile Küheylan Dayı karşılıklı gülerken, hücrenin beton zemininde küçük bir düğme kaydı, ayaklarımızın dibine geldi. Kimden düştüğünü anlamadık. Yıldız biçiminde, sarı renkli ve iki delikli bir düğmeydi. Küheylan Dayı yerden aldı, ışığa tuttu, "Kadın kıyafetine göre bir düğme bu," dedi. Birlikte mazgala çıkıp, dışarı baktık. Karşı hücredeki Zinê Sevda orada, gri çerçevedeki bir resim gibi duruyordu. Bir düğmesini koparmış, hücre kapısının altındaki boşluktan bize atmıştı. Bizi, daha doğrusu Küheylan Dayı'yı görünce gülümsedi. Mor halkalı gözleri canlandı. Parmağıyla, boşluğa, "Nasılsın?" diye yazdı. Küheylan Dayı, acemi öğrenciler gibi harfleri ağır ağır yazarak karşılık verdi.

Onları baş başa bırakıp yerime oturdum. Ayaklarımı Doktor'un ayaklarının üstüne koydum. Başı dizlerinde uyuyan Berber Kamo'nun umursamaz haline baktım. Bugün hiç ko-

nuşmamış, biz yokmuşuz gibi davranmıştı. Kabuğuna çekilmiş, sürekli uyumuştu.

Kapıda dikilen Küheylan Dayı eğilip, "Kamo, mazgala gel, Zinê Sevda sana teşekkür etmek istiyor," deyince, Kamo başını kaldırdı. Her zamankinden daha bezgin bir ifadeyle baktı. Bulunduğu yeri anımsamaya çalışır gibi etrafı süzdü. Sonra elinin tersini boşluğa sallayarak, onu kendi haline bırakmamızı istedi. Kollarını dizinde kavuşturdu, yüzünü kollarına gömdü, kendi dünyasına çekildi. Gidebileceği en kuytu yer, uykusuydu. Bizden ancak bu kadar uzaklaşabilirdi.

6. Gün

Doktor Anlatıyor

ZAMAN KUŞU

"İstanbul Limanı'ndaki bir gemiye gizlice binen kız, merdivenleri tırmanarak büyük filikaya saklandı. Yelken bezine sarındı, dışarıdaki seslere kulak verdi. Gemi hareket ettikten sonra derin bir nefes aldı. Zamanını uyku ile uyanıklık arasında geçirdi. Tayfaların türkülerini dinledi. Gemi bir limanda demirleyinceye, ortalık sakinleşinceye, karanlık çökünceye dek bekledi. Kimseye görünmeden merdivenleri indi ve koşmaya başladı. Yeni bir dünyaya gidiyordu. Sabaha kadar koşarken, dolunayın onu izlediğini, o nereye giderse dolunayın da o yana döndüğünü gördü. Çöle ulaştı. Kumlara uzandı. Biraz dinlendi. Uzakta bir kulübe fark etti. Kulübenin önünde yaşlı bir keşiş yüzünü güneşe vermiş, dua ediyordu. Yavaşça doğrulan keşiş, ipek giysiler içinde yaklaşan güzelliğe hayal görüyormuş gibi baktı. Kulübesine girdi, kutsal bir yazının önünde diz çökerek kendi kendine konuştu: Tanrı beni sınıyor. Nefsime yenilmemeliyim. Zaten yaşlıyım da. Çıkıp kıza su vereyim. Kız, saray haremine girmek istemediğini, İstanbul'dan kaçtığını, burada keşişin yanında kalabileceğini dile getirdi. Tanrı'ya yaklaşmanın yolu-

nu da öğrenirdi. Keşiş ona, yürümeye devam etmesini, kum tepelerinin ardında başka bir keşişin yaşadığını, onun Tanrı yolunu daha iyi gösterebileceğini söyledi. Kız, güneşin altında yorgun yürüdü. Öğlen vakti ikinci keşişin kulübesine vardı. Serap gördüğünü sanan ikinci keşiş, gözlerini ovdu, dikkatle baktı. Bu gelen, uzun saçlı, ince belli bir periydi. Keşişin en zor sınavıydı. Tanrı onu böyle çetin bir sınavdan geçirdiğine göre, ermişler katma varmak üzereydi. Bunu anlayan keşiş, diz çökerek, ellerini göğe açtı. Tanrım, dedi, yaşlıysam da hâlâ arzum var. Tenim yanıyor, kanım kaynıyor, ama ben dayanacağım. Şeytana uymayacağım. Sonra su kabını alarak, kıza doğru gitti. Kız suyu kana kana içti. Dudaklarından sızan damlalar, çenesinden boynuna indi. Keşişe gözlerini kısarak bakan kız, bana sahip çık, dedi, beni yanına al, bana Tanrı yolunu göster. Keşiş iç geçirdi. Ah evladım, dedi, ben de isterdim sana Tanrı yolunu göstermeyi. Bu işi benden daha iyi yapan biri var. Şu tepeleri aş, güneşin battığı yerdeki keşişin yanına git. Orada Tanrı yolunu bulursun. Çöl neydi? Kumdan ve güneşten başka neydi çöl? Kum taneleri aynı, kum tepeleri aynı, keşişler aynıydı. Hepsi birbirine benzer, biri diğerinin sözlerini yinelerdi. Güneş hiç dinmeyen bir ateşle yanarken, çöl neydi? Kız yürüdükçe yoruldu, yoruldukça yavaşladı. Gün bitmek üzereyken, son kum tepesini aştı ve aşağıdaki kulübeyi gördü. İşte çölün en güzel yeri, dedi. Kulübenin önünde, diğerlerine göre oldukça genç bir keşiş vardı. Akşam güneşine karşı diz çökmüş, dua ediyordu. Genç keşiş, kızın sesini duyunca dönüp baktı. Tomurcuk göğüsleri ve çıplak bacaklarıyla karşısında bir peri duruyordu. Tanrı'nın armağanıydı. Keşiş, yorgunluktan bayılan kızı kucağına aldı, kulübeye taşıdı. Islak bir bezi alnına, boynuna, çatlayan dudaklarına bastırdı. Sabaha kadar başında bekledi. Tanrı insana güzelliği farklı yollarla gösterirdi. Dalda gül, çölde su, gökte ay güzeldi. Peri kız, bunlar-

dan öte, cennet aynasıydı. Tanrı yolu, bu güzelliği aramanın yoluydu. Keşiş, genç yaşında bunun için çölün ortasındaydı. Dışarıda gökyüzü ağarırken, kız gözlerini açtı. Keşişin yüzüne baktı. Saraya dönmek istemiyorum, dedi, beni yanına kabule et, bana Tanrı yolunu göster. Kulübenin dışına çıktılar, yeni doğan güneşe karşı diz çöktüler, gözlerini yumdular. Tanrı onlarlaydı. O günü yaprak toplayarak ve kıza bir yatak yaparak geçirdiler. Geceleri yan yana uyudular. Keşiş çok düşündü, ateşli rüyalar gördü ve bir gece kararını verdi. Tanrı'ya bütün benliğinle hizmet etmeye hazır mısın, diye sordu kıza. Kız hazırdı. Dinle, dedi keşiş. Tanrı'nın baş düşmanı Şeytan'dır. Tanrı onu cehennem ateşine atar, ama o yine de kaçar. İnsanın görevi, Tanrı'ya yardım etmektir. Şimdi benim yaptıklarımı tekrarla. Keşiş giysilerini sıyırdı. Kız da ipek elbisesini çıkardı. Çıplak kaldılar. Gökyüzü kararmış, genişlemiş, yıldızla dolmuştu. Kumlara diz çöküp, dolunaya baktılar. Dua eder gibi sessizce beklerken, bedendeki değişim başladı. Keşişin erkekliği yavaş yavaş canlandı, dikleşti. Bu ne, diye sordu kız. Keşiş, işte Şeytan bu, dedi, bana acı veriyor. Kız şaşırdı, eğilip yakından baktı. Yüzünü buruşturdu. Keşişe üzüldü. İlahi bir sesle konuşan keşiş, Tanrı'nın seni neden buraya gönderdiğini biliyorum, dedi. Bendeki Şeytan'ı sendeki cehenneme atıp atamayacağımızı görmek istiyor. İkimizi de sınıyor. Birbirimize yardım etmemiz gerek. Kız sadakatle baktı. Tanrı'nın kutsaması için ne gerekiyorsa yapacağını söyledi. Keşiş yerinden kalktı, kızı alıp kulübeye soktu. Ertesi sabah uyandıklarında, yüzlerinde yeni bir bakış vardı. Yatakta birbirlerine gülümsediler. Şeytan gerçekten Tanrı'nın baş düşmanı olmalı, dedi kız, içime girdiğinde hiddetlendi, cehennem ateşinde deli gibi azgınlaştı. Saydım, onu gece boyunca tam altı kez cehenneme attık. Keşiş, bunu sürdürmeleri gerektiğini söyledi. Tanrı yolu, bağlılıkla yürünen bir yoldu. Kızın üstüne çıktı. Şeytan'ı bir da-

ha cehenneme attı. Bu tadın dünyada benzeri yok, dedi kız, kendini Tanrı'ya adamak varken başka şeylerle uğraşmak ne büyük aptallıkmış. Ama bütün gece şunu düşündüm: Tanrı neden Şeytan'ı en başta yok etmemiş? Onu yok etmek istiyor, fakat buna gücü yetmiyorsa, Tanrı güçsüz demektir. Ama onu yok edecek güce sahip olduğu halde yok etmek istemiyorsa, kötülüğe izin veriyor demektir. Eğer Tanrı, hem onu yok edecek güce sahip, hem de yok etmek istiyorsa, neden hâlâ Şeytan var? Bu kötülük nereden geliyor? Çölde günler konuşarak, uyuyarak ve ibadet ederek geçiyordu. Güneş aynı yerden doğup aynı yerden batıyor, yalnızca ay her gece başka bir yüze bürünüyordu. Bir gün keşiş kulübenin yanında oturmuş uzaklara bakarken, kız şikayet etti. Tembel tembel oturmak değil Tanrı'ya hizmet etmek istiyorum, dedi. Dünden beri ne bekliyoruz, neden Şeytan'ı cehenneme atmıyoruz? Keşiş gülümsedi. Şeytan'a dersini verdiklerini, başını kibirle kaldırmadıkça onu cezalandıramayacaklarını söyledi. Kız üzgün baktı. Elini karnının üstüne koydu. Senin Şeytan'ın uslandı, dedi, ama benim içim alev alev yanıyor. Cehennem Şeytan istiyor. Uzaktan bir toz bulutu gördüler. Çölün kumları göğe aktı. Bir grup atlı tepeleri aşarak yaklaştı, yanlarında durdu. Prensesi almaya geldik, dediler. Kızı bir ata bindirdiler. Geldikleri yola dönerek, aynı toz bulutu içinde yittiler. İstanbul Sarayı'nda kızı doktorların ve bakıcıların ellerine teslim ettiler. Onu gül suyuyla yıkadılar, ayna önüne oturttular. Saçını boncukla ördüler, tenine kokulu yağ sürdüler, gözlerine sürme çektiler. Hazır hale gelince, yaşlı kadınların huzuruna çıkardılar. Yaşlı kadınlar ona, başına neler geldiğini, çölde neler yaptığını sordular. Tanrı'ya ibadet ettim, dedi kız, bol bol sevap işledim. Ben bacaklarımı açıyordum, keşiş Şeytan'ı cehenneme atıyordu. İbadetin insanı mutlu kıldığını öğrendim. Keşke Tanrı'ya hizmete devam edebilseydim. Yaşlı kadınlar bir an

durdu, sonra kahkahayla güldüler. Tasalanma, dediler, burada da Şeytan'ı kovmak isteyenler ellerinden geleni yapar, Tanrı'ya hizmet ederler."

Hücrede değil İstanbul Sarayı'nda, o yaşlı kadınların arasındaymışım gibi güldüm. Vücudumu öne eğerek, son cümleyi tekrarlamaya çalıştım ama gülmekten başaramadım.

Küheylan Dayı ile Demirtay benden çok güldüler. Acıdan arta kalan zamanda uyumak veya gülmek onlara iyi geliyordu. Yüzleri dinçleşiyor, işkencede kırılan sesleri dirileşiyordu. Saray kadınları gibi birbirlerine baktıkça yine gülüyor, bulundukları yeri unutuyorlardı. Ya da hücreyi hiç unutamadıkları için çok gülüyorlardı.

İnsan ilk birkaç gün burayı algılayamıyordu. Aklını zorluyor, hücre ile kendisi arasında bağ kuramıyordu. Sonra zamanı düşünmeye başlıyordu. Üstümüzdeki kentte yaşananlar, birkaç hafta önce mi, birkaç yüz yıl önce miydi? Bizim yaşadıklarımız ile İstanbul Sarayı'nda yaşananlar arasında zaman farkı var mıydı? Konuştukça, buraya boşluktan düşmediğimizi, dışarıdaki bir zamandan geldiğimizi anlıyorduk. Ama, hangi zamandan? Hikâyeler anlatarak bunu bulmaya, şimdiki ânın izini sürmeye çalışıyorduk.

Öğrenci Demirtay bir daha güldükten sonra durdu. "Hikâyedeki son sahneye kadar her şey gözümün önünde film gibi canlandı. Dalgaları aşan gemi, çölde yürüyen kız, kulübenin üzerindeki yıldızlar, uzaktaki toz bulutu... derken, film koptu. Gülmeye başlayınca, hikâyenin zamanından çıkıp hücrenin zamanına döndüm. Son cümleyle birlikte zihnimdeki görüntüler kayboldu."

"Önceki gün Küheylan Dayı'nın kurt hikâyesi hakkında da aynısını söylemiştin. Her anlatılanı film gibi canlandırıyorsun. Sinemacı mı olacaksın sen?"

"Bu hikâyeleri çekmek için sinemacı olmak isterdim. Henüz birileri çekmemişse..."

Bizi dikkatle dinleyen Küheylan Dayı araya girdi. "Bu herkesin bildiği bir hikâye mi?" diye sordu.

"Duymamış mıydın bunu?" dedim.

"Hayır, duymadım."

"Küheylan Dayı, sana ilk defa bilmediğin bir hikâye anlatmışız. Ne mutlu bize."

"Doktor," dedi, "İstanbul'u iyi bilsem de, benim duymadığım çok hikâyesi vardır. Babam da oraya her gidişinde yeni adlar ve olaylar duyduğunu söyler, yeni hikâyeleri bize heyecanla anlatırdı. İstanbul'da sokakların ve binaların sonsuzluk duygusu yaratarak genişlediğini söylerdi. Çöl gibi. Güneşin doğduğu nokta ile battığı nokta arasında, birbirinden farklı, pek çok dünya vardı. İnsan İstanbul'da bir yandan bütün evreni avuçladığını, diğer yandan burada yittiğini sanır, kente bakışıyla birlikte kendine bakışı da her gün değişirdi. Babam bir akşam, Haliç kıyısında yaşlı bir adama rastlamış. Adam avucunda yuvarlak bir cep aynası tutuyormuş. Bir aynaya, bir karşı kıyıya bakıyormuş. Babam adamın yanına oturmuş. Selam vermiş, bir süre beklemiş. Aynada çirkinliğime bakıyorum, demiş yaşlı adam. Gençliğimde böyle değildim, yakışıklıydım. Bir kızı sevdim, onunla evlendim. Çocuklarımız oldu. Birlikte mutlu kırk yıl geçirdik. Karım geçen hafta ölünce, şu karşı yamaçta, Piyer Loti Tepesi'ne yakın bir mezara gömdük. Karımın bakışının gitmesiyle birlikte benim güzelliğim de geçmişte kaldı. Yıllar nasıl da akıp gitmiş. Şimdi aynaya baktığımda, yaşlandığımı, çirkinleştiğimi fark ediyorum."

Küheylan Dayı bacaklarını topladı, sırtını duvara verdi, dimdik oturarak sözlerine devam etti.

"Babam bu hikâyeyi anlattıktan sonra, kendilerini geçmişte güzel bulup şimdi yüzlerinde çirkinlik gören ve İstanbul'a da o gözle bakan insanların giderek çoğaldığını söyledi. Ellerini ışığa karşı kaldırıp, size o insanların zamanını göstere-

yim, dedi. Ellerinin gölgesini, geniş kanatlı bir kuş gibi duvara yansıttı. Bakın, dedi, bu zaman kuşu. Geçmişte uçar, uçar, uçar. Bugüne varınca, kanatları durur. Rüzgârda asılı kalır. İstanbul'daki zaman da böyledir. Geçmişte kanat çırpar. Günümüze geldiğinde ise kanatları durur, ağır ağır boşlukta süzülür."

Küheylan Dayı iri ellerine baktı. Parmaklarını uzun tüyler gibi açtı.

"Çocukluğumda," diye sürdürdü, "zaman kuşuna inansam da, babamın söz ettiği İstanbul'u kavramakta zorlanıyordum. Şimdi hücrede anlayabiliyorum. Gözlerimi ne vakit açsam, yukarıda, siyah kanatlı bir kuş görüyorum. Zaman kuşu, kanatlarını hiç çırpmadan süzülüyor, üzerimizde dolanıyor."

Başımızı kaldırıp tavana baktık. Karanlıktı. Derindi. Böyle koyu karanlığı ilk defa görmüş ve oradaki girdapta yitecekmiş gibi daldık. Bizden önce kimler geçmişti bu karanlıktan? Kimler sağ kalmış ve kimler son soluğunu burada vermişti? Yerin üstünde değil altında doğmuştuk sanki, dışarıdaki yaşamı her gün biraz daha unutuyorduk. Soğuğun tersi sıcaksa, sıcak sözcüğünü biliyor ama nasıl bir şey olduğunu anımsamıyorduk. Topraktaki solucanlar gibi karanlığa ve neme alışmıştık. İşkence yapmasalar sonsuza kadar yaşardık. Ekmek, su, biraz da uyku yeterdi. Şimdi ayağa kalkıp elimizi uzatsak, yukarıdaki karanlığa yetişebilir miydik? O karanlıkta ağır ve dehşetli kanatlarıyla süzülen zaman kuşuna parmaklarımızla dokunabilir miydik?

"Küheylan Dayı," dedim, "bir gün buradan çıkacağız. İstanbul'u birlikte gezeceğiz. Sonra, benim evin denize bakan balkonunda oturacağız. Sen hikâye anlatacaksın, ben dinleyeceğim."

"Neden sen değil de ben anlatacağım?"

"Sen *Decameron* kitabındaki hikâyelerden daha çok hikâ-

ye biliyorsun, Küheylan Dayı. Rakı sever misin? Hikâyelerin eşliğinde, karşılıklı rakı içeceğiz."

"Canım çekti. Akşama rakı sofrası kuralım mı Doktor?"

"İyi fikir. Sofrayı ben hazırlarım. Balık yaparım. Ama akşamın geldiğini nasıl anlayacağız?"

"Zamanı bilmediğimize göre, zamanın sahibi biziz. Burada biz istediğimizde akşam olur, istediğimizde gün doğar."

Öğrenci Demirtay yaramaz çocuklar gibi doğruldu. "Beni de davet edecek misiniz? Yaşım küçük diye beni rakıdan mahrum bırakmayacaksınız, değil mi?" dedi.

Küheylan Dayı'yla bakıştık. Tereddütlü yüz ifadesi takındık.

"Küheylan Dayı," diye devam etti Demirtay, "isterseniz sahile, balıkçılara inerim. En iyi balıkların nerede satıldığını biliyorum. Gelirken manavdan salata malzemesi, köşedeki bakkaldan da büyük bir rakı alırım."

"Vakit daha erken."

"Ne diyorsun? Ya akşam yaklaşmışsa, ya güneş çatıların üzerine inmişse? Okuldan çıkan çocuklar bağıra çağıra sokaklara dolmuşsa?"

"Aceleye gerek yok, biraz düşünelim."

"Küheylan Dayı, beni de sofraya davet ederseniz, dünkü bilmecenin cevabını söylerim size."

"Bilmece mi?"

"Sonra bir bilmece daha sorarım, isterseniz..."

Küheylan Dayı bekledi, yavaş yavaş konuştu. "Deniz kıyısına gideceksin. Balığın iyisini seçeceksin. Dönüşte de salata malzemesi ve rakı alacaksın. Öyle mi?"

"Siz dışarı çıkıp da yorulmayın. Balkonda denize karşı kurulun, sohbet edin, hikâyelerinizi anlatın. Ben alışverişi yapar, akşam kalabalığından önce dönerim. Bu arada, sokakta, balık pazarında ve otobüste konuşulanlara kulak misafiri olur; son at yarışlarında kimin şike yaptığını, son yangının

hangi mahallede çıktığını ve en son hangi şarkıcının boşandığını öğrenirim. Gazete de alırım."

"Limon almayı da unutma," diye araya girdim. "Masayı ben kuracağım. Rakı bardaklarını ben dolduracağım. Kentin ışıkları bir bir yanarken, müzik setini açıp size şarkı dinleteceğim."

"Şarkı dinleyelim, evet," dedi Küheylan Dayı. "Ama kafayı bulduğumda ben şarkı söylemeye kalkarsam, bana engel olun. Sesinin güzelliğiyle ünlü insanlar vardır, ben sesimin kötülüğüyle ün saldım. Şarkılarımı duyan köylüler yolunu değiştirirdi."

Küheylan Dayı güzel güldü.

"Benim sesim de kötü," dedim. "Rakı içerken yalnızca karımı dinlerim. Onunki gibi güzel ses az bulunur."

"O da rakı sever mi?"

"Severdi. Uzun zaman önce vefat etti. Hastalığı ilerlemeye başladığında, sesini benden habersiz kasetlere kaydetmişti. Ömrümün sonuna kadar benimle aynı masada bulunmanın en iyi yolunun bu olacağını biliyordu. Akşamları müzik setini açtıktan sonra masaya oturur, bardağımı doldururum. İstanbul'u seyre dalarım. Denizin iki yanındaki ışıkları, peri masalındaki diyarlara benzetirim. Sağ tarafta Topkapı Sarayı'nın duvarları ve kuleleri, peri sultanının sarayı gibi yükselir. Puslu ışıklar ince bir tüldür, duvarları hafifçe sarar. Sol tarafta Kız Kulesi'nin, Selimiye Kışlası'nın ve şansıma hava açıksa uzaktaki Adalar'ın ışıkları parıldar. İkinci bardağı ne zaman bitirdiğimi, üçüncüye nasıl geçtiğimi anlayamam. Müzik setinin cızırtılı sesinde karım hüzzam bir şarkı söyler. Ayrılığın şehrini söyler. Ayrılık, ümitlerin ötesinde bir şehirdir. Ne bir kuş, ne bir haber, ne de bir selam gelir. Çaresiz seslenişler, beyhude bekleyişler; teselli yerine hüzünlü bir akşam gelir. Şişedeki rakı azalır, gökteki yıldızlar çoğalır. Derken karım yeni bir şarkıya başlar. Her yanda tomurcuk-

lar açar. Billur bir avize gibi salınır gece. Uzakta vapur düdükleri, kanatlarıyla göğe çizik atan martılar..."

Başımı kaldırıp yukarı baktım. Zaman kuşu üzerimizde dönüyor, karanlıkta bize yol açıyor muydu? Buradan çıkıp bir balkona varabilecek, denize karşı sohbet edip İstanbul'un seyrine gerçekten dalabilecek miydik?

"Küheylan Dayı, babanın Haliç'te rastladığı adama benzedim şimdi," dedim, sözüme devam ederek. "Sanırım ben de geçmişteki mutluluğun sadece geçmişe ait olduğu düşüncesine kapılıyorum karımı anımsayınca."

Demirtay merakla baktı. "Senin ilk kez kederlendiğini görüyorum Doktor," dedi.

"Kederlendim mi? Farkında değilim. Burada iyi şeyler düşünmeyi, kederi ise rakı masasına bırakmayı tercih ederim."

"O masaya beni de davet ediyorsunuz, değil mi? Konuşmalardan bunu anlıyorum."

Karşılık vermedim, Küheylan Dayı'nın söze girmesini bekledim.

Küheylan Dayı Demirtay'ı biraz daha süzdükten sonra beklenen sözü söyledi. "Akıllı çocuksun. Masamıza buyur. Birlikte rakı içelim."

Demirtay sevinmek yerine sıkıntılı bir ifadeyle öne eğildi. "Küheylan Dayı, bana çocuk demesen, olmaz mı? Rakı masasına oturacağıma göre, çocuk değilim."

"Benimki dil alışkanlığı, Demirtay. Koca delikanlısın sen."

Demirtay memnun halde geri çekildi, sırtını duvara yasladı. "Zinê Sevda'yı da davet edecek misin?" diye sordu.

"İyi fikir. Ona da söylerim."

Hücre kapısının altından bir deniz rüzgârı esti. Hep beraber bakışlarımızı kapıya çevirdik. Betona sürünerek içeri akan rüzgâr, deniz kokusunu getirip çıplak ayaklarımızın üzerine bıraktı. Tuzlu, yosunlu bir dünyanın habercisiydi bu. Soğuğun ayak bileklerimizden yukarı çıktığını hisset-

tik. Kalıcı değil anlık bir duyguydu. Bazen deniz kokusu, bazen çam, bazen de soyulmuş portakal kabuğu kokusu alır, hızla geçip giden bu duyguya tutunmaya çalışırdık. Bizi hücrede bırakıp Boğaz'daki yerine dönmeden önce kokuyu iyice solur, havayı içimize çekerdik. Yetinmez, fazlasını isterdik. Belki fırtınanın uğultusunu da duyabilir, hayallerimize biraz daha inansak ve içimizdeki özleme kendimizi biraz daha kaptırsak, lodosta kabaran dalgaların ve balıkçı motorlarının sesini de işitebilirdik.

"Doktor," dedi Küheylan Dayı, dalgalarda seslenen ama sesi fırtınada kırılan yaşlı bir balıkçı gibi, "demin söz ettiğin kitap neydi, hikâyesi bol kitap?"

"*Decameron* mu?"

"Evet, o. Adı tuhaf olduğu için aklımda tutamadım."

"Kitabın kendisi de tuhaf," dedim. "Kentte veba salgını başlayınca, bir grup kadın ve erkek kent dışına çıkıp, bir kır evine sığınmış. Salgının geçmesini beklemişler. Ölümü atlatmanın yolu kentten kaçmak ise, zamanı atlatmanın yolu da sohbet etmekmiş. On gün boyunca, akşamları ateşin başına oturup hikâyeler anlatmışlar. *Decameron* 'on gün' demekmiş eski İstanbulluların dilinde, kitabın adı oradan geliyormuş. Cinsellikten, aşktan ve dedikodulardan söz etmişler, çokça gülmüşler. Vebanın korkusunu, yaşamı hafife alan hikâyelerle azaltmışlar. Çöle kaçan prensesin hikâyesi de orada anlatılanlardan biriymiş."

"Bin bir gece anlatılan masalları bilirdim de, on gün anlatılan hikâyeleri duymamıştım. Babam neden söz etmemişti bunlardan? Başka hikâyelerden sıra mı gelmemişti?"

"Belki anlatmış ama o hikâyelerin kaynağını söylememişti."

"Kim bilir?" diyen Küheylan Dayı, belleğindeki bütün hikâyeleri anımsamak ister gibi bekledi, sonra sordu. "*Decameron*'da salgın hastalığın çıktığı kent İstanbul muydu?"

"Biliyorsun Küheylan Dayı, her kent İstanbul'dur bize. Bir

çocuk karanlığa kalmış ve dar sokaklarda yönünü şaşırmışsa orası İstanbul'dur. Eski sevgilisini bulmak için maceraya atılan gencin, siyah tilki kürkünün peşine düşen avcının, fırtınada sürüklenen geminin, dünyayı bir elmas gibi avucuna almak isteyen prensin, boyun eğmemeye yeminli son isyancının, şarkıcılık hayaliyle evden kaçan kızın, para babalarının, hırsızların ve şairlerin vardığı kent İstanbul'dur. Her hikâye burayı anlatır."

"Babam gibi konuşuyorsun, Doktor. İstanbul'da yerin altı ile üstü aynıdır, derdi o, ikisinde de zaman kuşu kanat çırpmadan karanlık bir gölge gibi süzülür. Babam buranın sırrını biliyor, ama açıkça söylemek yerine hikâyelerle gösteriyordu. İstanbul bir şeyin parçası değil, parçaların toplandığı bütündü. Bize bunu söylemeye çalışıyordu. Belki o da böyle bir yerde, toprağın altında öğrenmişti bu sırrı."

"Babanın öğrendiği şeyi şimdi de biz öğreniyoruz."

"Ama *Decameron*'dakiler bizden daha şanslı. Onlar kentten kaçarak ölümden kurtulmuşlar. Biz ise kentin dibinde, karanlığa atılmışız. Şimdi burada değil *Decameron*'da hikâye anlatanların arasında bulunmak için neler vermezdik, değil mi? Onlar oraya kendi istekleriyle gittiler, ama biz buraya isteğimiz dışında getirildik. Daha kötüsü, onlar ölümden uzaklaşırken, biz ölüme yaklaştık. Bizim İstanbul'umuz, *Decameron*'dakiyle aynı kent ise de, sanırım her hikâyenin kaderi başka yöne akıyor, öyle değil mi?"

"Haklısın, Küheylan Dayı," dedim.

Sözümün devamını getiremeden demir kapının sesini duyduk. Gövdelerimiz gerildi. Birbirimize baktık, sonra bakışlarımızı mazgala çevirdik. Dışarıdaki konuşmalara kulak kesildik. Seslerin koridorda yayılmasını bekledik. İki gündür demir kapının her açılışında, içimizden birini mi almaya geldiler yoksa kumanya mı getirdiler diye kapıldığımız duygunun merak değil kaygı olduğunu biliyorduk. Bugün-

kü kumanyayı birkaç saat önce getirmişlerdi. Şimdi nöbetçi değiştirecekler, ya da bir dosya alıp döneceklerdi. Bize dokunmayan, hücredeki huzurumuzu bozmayan başka olasılık var mı diye zihnimi zorladım. Burada halimizden memnunduk. İşkenceye götürülmediğimiz sürece, birbirimize sokularak oturmak, sohbet etmek ve tavşan gibi hafif uykulara dalmak bize yetiyordu. Yer üstündeki mutluluğu ölçü almıyorduk. Yukarıdaki dünya, uzak ve eski bir anıdan ibaretti. Hücredeki tek ölçümüz acıydı. Acının yokluğu, mutluluk demekti bize. Buna razıydık. Bıraksalar böyle mutlu yaşardık.

Küheylan Dayı, "Bu da geçer," dedi. Benimle değil Demirtay'la konuşuyordu.

Yüzünün solduğu fark edilen Öğrenci Demirtay dikkatini dışarı vermiş, koridordaki sesleri anlamaya çalışıyordu. Nöbetçilerin sıradan konuşmaları değil, kalabalık bir grubun birbirine karışan sesleri duyuluyordu. Bazen fısıldıyor, bazen kahkaha atıyorlardı. İki günlük tatilin sonuna geldiğimiz anlaşılıyordu. Nereden başlayacaklardı, bizden mi, karşı hücrelerden mi, yoksa arka koridordan mı?

"Geçecek değil mi?" dedi Demirtay zayıf bir sesle.

"Elbette geçecek," dedi Küheylan Dayı. "Her zaman geçmedi mi? Bu defa neden farklı olsun?"

"Her gün işkenceye götürdüklerinde kendimi hazır hissediyordum. Ama iki günlük arada etlerim gevşedi, rahata alıştım. Canım şimdi daha çok acıyacak."

"Demirtay, acı aynıdır. Başlangıçta ne idiyse, şimdi de o. Defalarca gittik. Yine gider, yine kendimizden emin döneriz."

Korku daima göğüs kafesimizde dolanır, küçük fare dişleriyle kalbimizi kemirirdi. Kendimizden sık sık şüphe ederdik. Acının baş döndüren ateşine, delirmenin sınırındaki o dehşete dayanabilecek miydik? Etimizde elektrik şokları yayılırken düşünme yetimiz yiter, ama anlam veremediğimiz

bir sezgi elimizden tutarak, yaşama bağlı kalmamızı sağlardı. Buranın dışında bir dünya var mıydı? Bizim için bir gelecek var mıydı? Bedenimiz ağırlaştıkça bütün varlığın kaygıya kapıldığını, Ay'ın Dünya'nın etrafında, Dünya'nın da Güneş'in etrafında telaşla döndüğünü, döndükçe hızlandığını hissederdik. Durdurulamaz hale gelen acı, hem zamanı, hem de aklımızı bükerdi.

"Belki," dedim, "kimseyi almayacaklar, belki geldikleri gibi çıkıp gidecekler."

Demirtay'ın kapıldığı rahatlığa ben de iki gündür alışmış, neredeyse buradan bir daha çıkarılmayacağımı sanmıştım. Belki bizi unutmuşlar ya da kentin bu kadar altına inmeye üşenmişlerdi. Arada bir yemek verilen, sonra kendi haline bırakılan hayvanlardık. Duvarların nemine dokunuyor, havayı kokluyor, birbirimize sokuluyorduk. Gel deyince geliyor, git deyince gidiyorduk. Kulağımızı kabartıyor, koridora yayılan ve ağır ağır yaklaşan ayak seslerini ilk kez duymuş gibi dinliyorduk.

"Döndüğümüzde, sorduğun sorunun cevabını söyleyeceğim," dedi Küheylan Dayı.

"Hangi soru?" dedi Demirtay merakla.

"Kendi bilmeceni unuttun mu? Kızımın kızı, kocamın kardeşi, demişti ya yaşlı bir kadın yanındaki çocuk için. Çok düşündüm ve bunun nasıl olduğunu çözdüm. Döndüğümüzde rakı masasında konuşuruz."

Demirtay'ın yüzü yalanlara inanmaya hazır bir çocuğunki gibi aydınlandı. "Tamam. Bu soruyu bilin, sonra bir sorum daha var size. Sabaha kadar rakı masasından kalkmayız. Olur mu?"

"Elbette, Demirtay. Seninle içmek benim için şereftir."

Kapı açıldı. Kıyıya çarpan lodos dalgası gibi içeriye ışık vurdu. Yüzümüzü korumak için elimizi kaldırdık, kamaşan gözlerimizi kıstık.

"Kalkın lan ayağa!"

Yavaşça kalktık. Çıplak betonda dikildik.

Bir el hareketiyle önce Demirtay'ı, sonra Küheylan Dayı'yı kolundan tutup çektiler. Bana "Sen kal," dediler.

Ben kalıyor muydum? Sevinmek ile giden arkadaşlarıma üzülmek arasında kaldım. Öğrenci Demirtay'ın zayıf omuzlarına, Küheylan Dayı'nın kendinden emin adımlarına baktım. Benim çekmeyeceğim bir acıya gidiyorlardı. Buna üzülmenin yanı sıra kendi bedenimin ezilmemesinin ve yüzümün kana bulanmamasının rahatlığını hissettim. Acı kaçınılmazdı, ama bu sefer benim yanımdan geçip başkalarını almıştı. İçgüdülerimizin bizi önce kendimizi düşünmeye, kendi yararımızı gözetmeye yönlendirdiğini biliyordum. Üniversite birinci sınıftaki derslerde öğretmişlerdi bunu. Ama insanın başka yanları da vardı. Sevdiklerimiz uğruna acıya katlanır, buradaki işkenceye göğüs gererdik.

"Sen de kalk ulan!"

Berber Kamo'ya sesleniyorlardı. İki gündür varlığı anlaşılmayan, duvara yaslanmış halde yaşlı bir kaplumbağa gibi sürekli uyuyan Kamo homurdanarak başını kaldırdı. Kapıdaki sorguculara baktı. Doğrulmaya yeltenmeden, bakışını onların üzerinde sabitledi.

"Kime diyorum lan, dingil?" Sorgucunun sesi sertleşti.

Berber Kamo duvarın ayrılmaz parçası gibi duruyordu. Sırtı tuğlalara yapıştırılmış, ayakları yere çakılmıştı. Ne zamandır orada oturduğunu anımsamıyordu. Bıkkın bir edayla iç çekti. Kıpırdadı. Bir eliyle duvara tutundu. Onu da götüreceklerine bu sefer inandığından, ne kaygı ne de rahatlık, mutlak bir kayıtsızlıkla ayağa kalktı. Rüyasında defalarca işkenceye götürüldüğünü görmüş, ama her seferinde gözlerini hücrede açmıştı. Herkes acı çekerken o neden bekliyor, herkes demir kapıdan geçip giderken o neden hücrede uyuyordu? Kendi kendine sorular soruyor, bedeni acıy-

la hırpalanmadığı için hiddetleniyordu. Beden acısının, ruhundaki ağrıyı hafifletmesini umuyordu. Günlerdir bu arzuyla bekliyordu.

Kamo kapıya yürüdü, sorgucuların arasından geçip koridora döndü. Kimsenin onu çekiştirmesine gerek yoktu. Günlerdir dört gözle beklediği davetti bu. Yöneldiği koridorun sonunda, geçeceği demir kapının ardında, kapılacağı çarkın ortasında onu nelerin beklediği umurunda değildi.

Sorgucular hemen çekip gitmediler. Koridorda bekleyen birini kastederek, "Getirin şu pezevengi, Doktor'un yanına atın," dediler. Üstü başı kan içinde bir adamı saçından çektiler, sırtına vurarak içeri ittiler. Üzerime savrulan adamla birlikte yere düştüm. Başımı duvara çarptım. Altta kalan kolumun kırıldığını sandım. Kapı kapandıktan, içerisi yine kararıktan sonra kendime geldim. Yerimden doğruldum. Yanı başıma yığılıp kalmış adama baktım. İnliyordu.

"İyi misin?" dedim.

Doğrulmasına yardım ettim. Zorlanarak oturdu, sırtını duvara yasladı.

"Yaram acıyor," dedi.

"Nerede yaran?"

Saçı, yüzü, boynu kanla kaplıydı, ama o sol baldırını tuttu.

"Bacağımda. Kurşun yarası."

"Kurşun yarası mı?"

"Evet, iki gün önce çatışmada yakalandım. Hastanede kurşunu çıkardılar, sonra buraya getirdiler. Sabahtan beri işkencedeydim."

Bacağına dokunmak için elimi uzattığımda, yüzü gerildi, vücudu kasıldı. Hastalar yaralarına dokunulmasından çekinirdi. Meslek yaşamımın ilk yıllarında tuhaf bulduğum bu tepkiyi anlamaya çalışırken, yalnızca hastaların değil sıradan İstanbulluların da dokunulmaktan kaçındığını fark etmiştim. Eskiden veba ya da kolera gibi bulaşıcı hastalıklar var-

ken insanlar birbirlerinin bedenlerine yine de yakınlık duyardı. Çağ değişti, şimdi bulaşıcı hastalıkların yerini kanser, şeker, kalp gibi herkesin kendi başına yaşadığı hastalıklar alırken, insanlar kabuklarına çekiliyor, temassız bir yaşam sürüyorlardı. "Ben insanım," demek, başkalarından uzaklaşmanın, araya mesafe koymanın mesajı oluyordu. Yabancıların değil dostların bile birbirlerinin bedenlerinden kaçındığı zamanda, muayenehaneme gelenlerin kendilerini kafese girmiş kedi gibi hissettiğini fark ederdim. Yalnızca hastalığın kaygısıyla açıklanamayacak bir tedirginlikti. İstanbul'un veba salgınıyla değil ancak bir dokunma salgını baş gösterirse boşalacağını, dokunulma paniğine kapılan halkın kaçacak yer arayacağını düşünürdüm.

"Yarana bakayım, ben doktorum."

Pantolonu parçalanmış, dikişleri sökülmüştü. Baldırındaki yara görünüyordu. Yaraya pansuman yapılmış, sargı beziyle kapatılmıştı. Kenarındaki bandı yavaşça kaldırdım. Yarayı görebilmek için bacağını mazgaldan gelen ışığa doğru çevirdim.

"Kanama yok. Dikişler duruyor."

Pansumanı kapatırken, adamın tedirginliğinin azaldığını, durgun gözlerle davranışlarımı izlediğini fark ettim.

"Üşüyorum," dedi.

Elimi alnına götürdüm. "Ateşin var. Yaran yeni olduğu için normal bu. Merak etme, geçer."

"Umarım."

Su bidonunun yanındaki bir parça ekmeği ve peyniri alıp uzattım.

Yabancı bir şey görmüş gibi durdu. Tereddüt etti. Avucuna bıraktığım ekmeğe bir süre baktıktan sonra ısırdı, iki lokmada bitirdi. Göğsü hızla inip kalktı. Su bidonunu aldı. Başına dikti.

"Benim adım Ali," dedi, "Çakmak Ali diye bilir herkes."

Bu adı anımsıyordum. Hatta belleğimde çakılı bir çivi gibi tutuyordum. Daha iyi görmek için yüzüne yaklaştım. Çatık kaşlarına, kırışık alnına baktım. Otuz yaşında var mıydı bilmiyorum, oğlumdan büyük görünüyordu.

"Bana Doktor diyebilirsin, herkes beni böyle tanır," dedim.

"Sen Cerrahpaşalı Doktor musun yoksa?"

"Evet."

Birbirimizi ismen tanıyorduk, ama karşılaşmamıştık. Birkaç hafta önce İstanbul'un güzel bir sokağında veya deniz kıyısındaki bir kahvede gerçekleşmesi gereken buluşmamız bugüne, bu hücreye kalmıştı. Yaşam hakkımız daha tükenmemiş, demek yolun sonuna gelmemiştik. O da bana aynı merakla baktı.

"Ben seni genç biri, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde okuyan bir öğrenci sanıyordum," dedi.

Ona gerçeği söylemeli miydim?

Karım, hastalanıp pankreas kanserine yakalandığında, acıyı uzatmaktansa bir an önce ölmeyi dilemiş, "Bir iğne yap kurtulayım, son soluğumu sen al," demişti. İlişkimizin başlarında iki acemi âşık bütün İstanbul'u dolaşırken, o zamanki modaya uyarak her iskelede bir dilek tutar, her parkta bir çiçeğin yapraklarını sayardık. Yapraklar azalırken, çocuklarımızın sayısının tek mi çift mi çıkacağını merak ederdik. İnsan o yaşlarda ne çok merak ederdi geleceği. On yıl sonra nerede yaşayacak, yirmi yıl sonra neler yapacaktık? Elli yıl ötesini hayal bile edemez, yalnızca o yaşa geldiğimizde hayata doymuş olmayı dilerdik. Karım ölüm denen ülkenin sınırına erken varmış, şimdi öbür tarafa acısız geçmek istiyordu. "Güzel karıcığım, yan yana ölmemizi kabul edersen, aynı iğneyi hem sana hem de kendime yapayım," dedim. Gülümsemeye çalışarak karşılık verdi. "Senin yaşaman gerek. Oğlumuza bakacak, onun çocuklarının da büyüdüğünü görecek, sonra yanıma geleceksin. Daha önce değil."

Oğlum büyüyüp genç bir adam olduğunda, onun bir an önce evlenmesini, annesinin hayalini gerçekleştirmek için de istiyordum. O ise evden ayrılmış, son sınıfında okuduğu Tıp Fakültesi'ni ihmal etmiş, bütün kenti kuşatan devrimci gruplardan birine katılarak kendisine başka bir yol çizmişti. Her yandan çatışma ve ölüm haberleri geliyordu. Olup bitenleri gazete sayfalarından izliyordum. Oğlumun adına benzeyen adlar, onun yüzünü andıran fotoğraflar gördükçe korkuyordum. Bazen vapura binerken, bazen karanlık bir köprünün altından geçerken veya uyku tutmayan bir gece yarısı dışarı çıkıp deniz kıyısında yürürken, oğlum aniden yanımda belirir, bana sıkı sıkı sarılırdı. Annesinin kokusunu alırdım. Parmaklarına dokunur, gittikçe zayıflayan yüzüne bakar, çöken gözlerindeki ışığı yakalamaya çalışırdım. "Merak etme baba, iyiyim. Bugünler geçecek." Ama geçmiyordu. Zaman uzadıkça uzuyor, kaygım ve özlemim aynı hızla büyüyordu.

Yağmurlu bir sonbahar sabahında evden yine erken çıkmış, şemsiyeme sığınarak on beş dakika mesafedeki muayenehaneme doğru yürüyordum. Oğlum şemsiyenin altına geldi, koluma girdi. "Durma, yürümeye devam edelim," dedi. Sokak köpeği gibi ıslanmıştı. Titriyor, öksürüyor, ağzını bir mendille kapatıyordu. Fazla gidemeden dizleri gevşedi, yere düşerken bana tutunmaya çalıştı. Bir taksi çevirdim, hastaneye yetiştirdim. Oğlum veremdi. Bulaşıcı hastalıkların azaldığı ve insanların birbirine dokunmaktan kaçındığı bir kentte vereme yakalanıyor, inancının bedelini kendi bedeniyle ödüyordu. Tartışmalarımız sırasında, "Baba, kötülük gibi iyilik de bulaşıcıdır," diyen oğlum, ona en yakışanı buymuş gibi bulaşıcı bir hastalığa yakalanıyordu. Eski kent ölmüş, yeni kent bir türlü doğmuyordu. Toprağın altından uğultular geliyordu. Yağmurun da gideremediği bir koku vardı. Genç çocuklar bin bir hayal kuruyor, okyanu-

sun sisle kaplı sınırlarına yönelen gemiler gibi ileri atılıyor, sonunda yelkenleri parçalanmış halde kıyıya vuruyorlardı. Bu kent ne zaman sevdi ki evlatlarını? Kime şefkat gösterdi ki? Böyle söylediğim bir gün, oğlum, "Baba," demişti, "bizim işimiz sevgi dilenmek değil, sevgiyi yaratmak. Bunun için çabalıyoruz."

Babasına yaşam dersi veren oğlum, şimdi hasta yatağında kendinden geçmiş, titreyip sayıklıyordu. Alnından dökülen terler yastığını ıslatıyordu. Bütün gün yanında oturdum, soluğunu dinledim, ateşine baktım. Gece hastanenin koridorları ıssızlaşıp geriye hemşirelerin tenha ayak sesleri kaldığında, oğlum gözlerini açarak fısıldadı. "Kalkmam gerek, yarın bir randevum var." İzin versem bile yapamayacağı bir şey söylüyordu. "Baba, çok önemli. Arkadaşlarımın yaşamı söz konusu. Yarın biriyle buluşmalıyım." Veremin yanı sıra böbreklerinde ve midesinde de sorun vardı. İhmal sınırını aşmıştı. Yataktan uzun süre kalkması olanaksızdı. "Oğlum, o kadar önemliyse senin yerine ben giderim, kaygılanma," dedim. Karşılık veremeden gözlerini yumdu, derin bir uykuya daldı. Yüzüne bebekliğindeki masum ifade yayıldı. Geceleri odasına sessizce girip gece lambasının ışığında seyrettiğim bebek yüzü, ne kadar büyürse büyüsün, uykusunda geri geliyordu. Aynı yüzle uyanmasını diledim, ama o gün doğumunda gözlerini açtığında bana kederle baktı. Kemikli parmaklarını havaya kaldırdı. "Baba," dedi kısık bir sesle. Yüzüne yaklaştım. "Oğlum," dedim. Annesinin benden istemediği canımı onun için vermeye hazırdım. Veremli saçlarını okşadım, veremli ellerini tuttum. Göğsünden hırıltılar geliyordu. "Baba," dedi, "önemli olmasa seni göndermezdim. Laleli'deki Ragıp Paşa Kütüphanesi'ne gideceksin. Bir kızı göreceksin. O aracı. Sonra onun söyleyeceği asıl randevu yerine giderek Çakmak Ali diye biriyle buluşacaksın. Zamana dikkat et. Kızın sana söyleyeceği saatten bir saat ön-

cedir Çakmak Ali ile randevun. İkisiyle de daha önce karşılaşmadım. Seni ben sanırlar. Tıp Fakültesi'nde okuduğum için Doktor adıyla biliniyorum. Senin açından fazla değişiklik yok. Bir aksilik çıkar da polise bulaşırsan, gerçek kimliğini söylersin."

Bir erkek ne zaman tamamlanırdı? Karım, doğum sonrasında hiç bilmediği bir duygu edindiğini söylemişti. "Kendimi tamamlanmış hissediyorum, sanki içimdeki bütün parçalar yerine oturdu," demişti. Yüzüne daha önce görmediğim bir dinginlik gelmişti. İmrenerek bakmış, onun dünya karşısındaki tatminini merak etmiştim. Nasıl bir bütünlüktü bu? Ben nasıl ulaşabilirdim o duyguya? Başkalarına iyilik yapmak veya oğlumun yerine geçmek yeter miydi? Oğlumun acısını yüklenmek, içimdeki parçaları birleştirir, beni doygunluğa erdirir miydi? İstanbul Denizi'ne karşı yalnız başıma otururken, geceleri başımı yastığa koyarken veya sabahları ağır adımlarla işe giderken sık sık düşündüğüm soruyu hâlâ soruyordum kendime: Bir erkek ne zaman tamamlanırdı?

Oğlum da bir gün bu soruyu soracaktı kendisine.

"Oğlum," dedim, "seni buraya bir hastamın adıyla yatırdım. Gerçek kimliğini kimse bilmiyor. Güvendesin."

7. Gün

Öğrenci Demirtay Anlatıyor

KÖSTEKLİ SAAT

"Beyazıt Kütüphanesi'nin müdürü Şerafet Bey o sabah işe gittiğinde kapıda kimsenin beklemediğini fark etti. Her gün iki kitapsever bulurdu kapıda. Bugün yalnızdı. Cami ahırından kütüphaneye dönüştürülmüş binanın yan duvarına yaklaşarak elindeki ciğer paketini açtı. Yere çömeldi, ince doğranmış ciğer parçalarını parke taşların üzerine bıraktı. Kedilerin toplaşmasını izledi, sonra çınar ağacının altındaki güvercinlerle ilgilendi. Çantasından buğday dolu bir kese kâğıdı çıkardı, avuçlayıp ağacın etrafına serpti. Burada kedilerle güvercinlerin arası iyiydi, birbirlerine ilişmezlerdi. Müdür Bey doğrulup kapıya yönelirken, erkenci iki kitapseverin yaklaştığını gördü. Günaydın, dedi ve onlara bugün on dakika geciktiklerini anımsattı. İki kitapsever kol saatlerine bakarak, zamanında geldik, dediler. Müdür Bey yelek cebindeki köstekli saati çıkardı. Karşılaştırdı. Kitapseverlerin saati geri kalmıştı. Müdür Bey anlayışla gülümsedi, ama gün boyunca saati geri kalanların yalnızca onlar olmadığını, kütüphane içinde ve dışında herkesin saatinin on dakika şaştığını görünce, bir şeylerin ters gittiğini anladı. Zamanın zarif yel-

kovanı İstanbul'da değişiyordu. Okul zilleri, sinema seansları ve vapur seferleri on dakika geç işliyor, kimse zamandaki kaymayı hissetmiyordu. Sabahları bağıra bağıra gazete satan çocuklar bunun haberini duyurmuyordu. Müdür Bey kütüphaneyi her gün kendi saatine göre açıyor ve aynı soruyu düşünüyordu: Saatler neden birdenbire geri kalmıştı? Aslında uzun hikâye, ama ben kısa anlatıyorum. Dünyanın bir yanında savaş bitiyor, diğer yanında yeni bir savaş yaklaşıyordu. İstanbul'da bahar kokusuna rağmen ağır bir hava yayılıyordu. Tayfalar denize durgun bir yüzle açılıyor, kadınlar ipe astıkları çamaşırları günlerce dışarıda unutuyordu. Müdür Şerafet Bey, herkesin saatinin değişmesine ve kütüphane müdavimlerinin gecikmesine tahammül edemiyor, bir şeyler yapması gerektiğini düşünüyordu. Sabahları kedileri ve güvercinleri besledikten ve öğleye kadar kütüphanede çalıştıktan sonra görevi yardımcılarına bırakmaya, günün geri kalan kısmını kentteki diğer kütüphaneleri ziyaret ederek geçirmeye başladı. Okuma salonlarında fısıltılar dolanıyordu. Devlet radyosundaki sunucu haberleri ve cami minaresindeki müezzin ezanı on dakika geç okuyordu. İstanbul'un zamanı tümüyle değişirken, şimdi yanlış görünen bir tek onun saati oluyordu. Tehlikeye bulaştığını, siyah rozetli adamlar tarafından izlendiğini ise bilmiyordu. Radyo saatine ve ezan saatine ters düşmenin bedelini hesap edemiyordu. Hiç değilse kütüphaneleri kurtarmalıyım, diyordu. Kütüphanecilere gerçek zamandan ve azınlığa düşen hakikatten söz ediyordu. Beyazıt'ta yıllardır yan yana yaşayan kedilerle güvercinlerin de değiştiğini, kedilerin hırçınlaştığını, güvercinlerin tedirgin kanat çırptığını söylüyordu. Zamana sahip çıkmalıyız, sonraki kuşaklara gerçeği anımsatmalıyız, diyordu. Cebindeki köstekli saat durmadan çalıştığı, her gün birisi onu kurup işlemesini sağladığı sürece zaman onlardan yanaydı. Buna yürekten inanıyordu. Bir sabah Şerafet

Bey üzerine doğru gelen bir arabadan şans eseri sıyrıldı, öğlen vakti sokakta bir satıcının uzattığı zehirli şerbeti son anda bardak kirli diye geri verdi, ama akşam eve varıp bahçeye girerken karanlıkta sırtına fırlatılan bıçaktan kurtulamadı. Karısının çığlığıyla toplanan komşular doktor çağırdılar. Şerafet Bey yolun sonuna geldiğini anladı ve cebindeki saati çıkarıp karısına emanet etti. Karısı, kapağı kırmızı yakut taşlarla süslü saate baktı ve üzgün bir sesle konuştu: Herkesin saati yanlışken bir tek senin saatinin doğru olmasının anlamı nedir, dedi. Şerafet Bey karısına şefkatle baktı ve yaklaşmasını işaret etti. Komşuların meraklı bakışları altında eğilen karısının kulağına bir şeyler fısıldadı, sonra gözlerini bir daha açmamak üzere kapadı. Ertesi gün zayıf bedenini yıkadılar, on dakika geç kılınan namazın ardından mezarlığa taşıdılar. Üzerini nemli toprakla örttüler. Komşu kadınlar gözyaşı döktü, ağıt yaktı ve iniltiler arasında Şerafet Bey'in karısına yaklaşıp, ölmeden önce kocasının ona ne fısıldadığını sordular. Karısı ağlayarak ve başını sağa sola sallayarak karşılık verdi. Kocamın söylediklerini duymadım, dedi, benim kulağım iyi duymaz ki."

Son cümleyi benim yerime Küheylan Dayı yineledi. "Benim kulağım iyi duymaz ki."

Hep birlikte güldük.

Hücrede acı çekmiyor, ama acının sınırında bekliyorduk. Yer üstünde de böyle değil miydik? Gökdelenler, varoşlar, korna sesleri ve işsizlik salgınının ortasında başımıza bir bela gelebilir, ıstıraba düşebilirdik. Koca kent, yapay kürklerle bedenimizi sarıp ısıtırken, aniden iteleyip, istenmeyen bir cenin gibi bizi kanalizasyon deliğine fırlatabilirdi. Bu risk, iştahımızı kamçılar, her günü daha arzulu yaşamamıza yol açardı. Cennete yaklaştığımıza inanır, cehennemin de ayaklarımızın altında bulunduğunu düşünürdük. Kentteki haz bu yüzden fazla, korku ise sürekliydi. Kahkahaların coşku-

suyla kendimizden geçerdik. Her duygu aşırılıkla gelir, bencillikle yaşanır, sonra tenimizde yapış yapış, pis bir koku bırakarak tükenirdi. Bunu gördükçe İstanbul'u değiştirmeyi daha çok isterdik.

Günlerce direndikten sonra, hikâyedeki İstanbullular gibi şimdi benim saatim de geri kalıyor, sorguda kendime işkencecilerden daha çok soru soruyordum. Makine değil insandım, etimin ve kemiklerimin dayanma sınırına yaklaşıyordum. Konuşursam kimseye zarar gelir mi diye düşünüyor, acıya karşı çareler arıyordum. Sorguculari durdurmak için bir iki bilgi versem ne olurdu? Bir ad veya adres söylesem ne çıkardı? Adını vereceğim kişi kendini çoktan güvenceye almış, göstereceğim adres ilk günden boşaltılmıştır. Bunu hesaplıyor, kendimi ikna etmeye çalışıyordum. Önemsiz bilgiler açıklamakla yetinir, kimseyi tehlikeye atmazdım. Hem sorguculari inandırmış hem de acıdan kurtulmuş olurdum. Olanaksız mıydı bu? Kendi kendime böyle düşünürken, sözcüklerin zihnime nasıl girdiğini bilmiyordum. Bedenimi saran elektrik şokları önce acıya, sonra çaresizliğe, ardından beynimde dolanan masum sözcüklere dönüşüyordu. Öte yanını göremediğim bir sınıra yaklaşıyordum.

Ne yapmalı, nereye tutunmalıydım? Doktor'a danışmak isterdim, ama umut telkin etmek dışında onun da yapacağı bir şey yoktu. Zayıflığıma çare bulamaz, zihnimdeki soruları çözemezdi. Burnumun dibinde kanlı bir duvar yükseliyordu. Gözlerim duvardan başka bir şey görmüyordu. İstanbul'un saatlerine karşı bir tek kendi saatine inanan Kütüphaneci Şerafet Bey kadar yalnızdım. Aklıma "büyük hayallerin hüsranı da büyük olur" sözü geliyordu. Ömrümde ilk kez yenilgiyi kabullendiğime üzülüyor, kentin acılarına dayanamadığım için içerliyordum.

"Bu hikâyeyi daha önce de anlatmıştın, ama sonu farklıydı," dedi Doktor.

"Bir nehirde iki kez yıkanılamaması gibi," dedim, "İstanbul'da da aynı hikâye iki kez anlatılamaz."

Hayat kısa, hikâyeler uzundu. Biz de bir hikâyeye dönüşmek, yaşam denen nehre karışıp gitmek istiyorduk. Anlatmak, bu arzunun ifadesiydi.

Küheylan Dayı söze girerek, "İstanbul'la ilgili meraklarımdan biridir bu köstekli saat," dedi. "Babamın söylediğine göre, saatin kapağındaki kırmızı yakut taşlar karanlıkta yıldız gibi ışıldarmış. Ona bir kez bakanlar, geceler boyu gökyüzünü tarar, ancak yakut taşlara benzeyen yıldızları bulduktan sonra köstekli saatin zamanına inanırlarmış."

"Çocukken gittiğim bir kütüphane vardı, saati hep on dakika ileriydi," dedi Doktor. "O zamanlar yakut taşlı saat pek çok hikâyede geçer, nedense her seferinde farklı bir sona bağlanırdı. Demirtay'ın anlattığı hikâyeleri değiştirmesi gibi saatli hikâyeler de sürekli değişirdi. Çocukluğumda önemsemezdim, ama köstekli saati şimdi ben de merak etmeye başlıyorum."

"Bu hücrede başka derdimiz yokmuş gibi..." dedim, kendi kendime mırıldanarak.

Yanımda oturan Küheylan Dayı dönüp bana baktı. "Başka derdimiz mi var, Demirtay?" dedi. Kanlı betonda değil bir mahalle kahvehanesinde, sıcak sobanın başında oturuyormuşuz gibi ciddiydi.

Gülmek istedim onun kendinden emin haline. Bunun yerine, dün sorgu odasında gördüğüm bir kadın cesedinden söz ettim. Sorgucular bir ara ellerimi, ayaklarımı çözmüşler, bağlandığım masadan kaldırarak, gözlerimi açmışlardı. Duvar dibinde bir kadın yatıyordu. Çıplaktı. Her yanı kesiklerle doluydu. Öldüğü anlaşılıyordu, dudaklarında veya göğsünde soluk aldığını gösteren bir kıpırtı yoktu. Sorgulardan biri gidip kadının karnına tekme attı. Bir daha. Bir daha. Sonra kadının parmaklarına basarak ezmeye başladı. Sorgucu hem

parmakları eziyor hem de bana bakıyor, yüzümden geçecek ürpertiyi ve dudaklarımdan çıkacak sözcüğü merak ediyordu. Kadının kırılan parmaklarının çatırtısına uyarak, başını bir sağa bir sola eğiyor, kendince eğleniyordu. Kadının elinin yanında bir saat duruyordu. Camı kırıktı. Saate baktığımı fark eden sorgucu da bakışını oraya çevirdi. Ne işe yaradığını bilmediği bir şeyle karşılaşmış gibi bir süre daldı. Sonra çamur ve kanla kaplı botuyla saate bastı. Topuğunu ağır ağır çevirdi. Akrebi ve yelkovanı, yayları ve çarkları ezdi. Vücudu öne arkaya kıvrıldı, başı boşlukta daireler çizdi. Yüzüne sarhoş bir ifade yayıldı. Basit bir saat değil adeta geçmiş ile gelecek, dün ile yarın ayaklarının altındaydı. Kim durdurabilirdi onu? Hız yapan arabaların, ışıklı pavyonların ve kadın kokulu otel odalarının hazzından öteye geçiyordu. Zamanı parçalıyor, ölümü elinde tutuyordu. Kan, et ve kemik ondan yanaydı. Durmak nedir bilmiyordu. Akrep ile yelkovan çatırdarken, alnı terliyor, şakaklarındaki damarlar şişiyordu. Kudretli firavunlar gibi kendini insanlardan çok tanrıların katına yakın hissediyordu. Günah yoktu onun için, ceza da yoktu. Başkalarının acısına ve son soluğuna hükmediyordu.

"Bana da gösterdiler o kadını," dedi Küheylan Dayı. "Sanırım senin sorgundan sonraydı. Yerdeki saat parçalanmış, cam ve metaller etrafa dağılmıştı."

"Geldiğimden beri gördüğüm ikinci ölü bu," dedim.

O kadın öldükten sonra saatinin doğru olmasının anlamı var mıydı? Bunu sormak isterdim. Ya da, yer üstünde insanlar bizden habersiz yaşarken, burada acı çekmemizin anlamı neydi? İlk insanlar Babil Kulesi'ni inşa etmeye kalkıştığında, Tanrı onların dilini karıştırmış, birbirlerini anlayamaz hale getirerek kuleyi yapmalarını engellemişti. Neye yaradı? Hırslanan insan, hem yeryüzünü hem gökyüzünü fethetti. Bir değil bin kule yaptı, göğü defalarca delip geçti. Binalar uzadıkça Tanrı'nın yok olduğunu fark eden insan bir

daha onu aramadı. Karınca yollarından daha karışık kentler inşa ederek, bütün dilleri ve ırkları bir araya topladı. Ölmeyecekmiş gibi yaşadı. Yeni bir Tanrı gerekiyorsa, insandan başka aday yoktu buna. Kudreti arttıkça kendi gölgesi büyüdü ve gölgesine baktıkça iyiliği de unuttu. Ne yaptığının farkında değildi. İyiliğin yerine doğruyu, doğrunun yerine kârzarar hesabını koydu. İlk ateşin, ilk sözün ve ilk öpüşün anılarını belleğinden sildi. Geriye bir tek acı kaldı, insana iyiliği anımsatan. Onu da ilaçlarla dindirmeye çalıştı. Biz burada acı çektikçe, iyiliği bu yüzden daha çok düşünüyor, kendimize o terazide değer veriyorduk. Ama merak ediyordum, kentin üst tarafındakiler bizi umursamazken, yeraltında acı çekmemizin anlamı neydi?

"Demirtay," dedi Doktor, "ölümden değil, yukarıda dopdolu süren yaşamdan konuşalım. İstanbul bizim yokluğumuza rağmen şatafatlı, cıvıl cıvıl varlığını sürdürüyor. Bunu bilmek güzel değil mi?"

Karşılık vermedim.

Küheylan Dayı ikimizi süzdü. Onu beklediğimizi fark edince sakin bir sesle konuştu.

"Evimizin duvarında geyikli bir duvar halısı asılıydı. Onu anlatayım size. Bir gün babam duvar halısını göstererek, sormuştu: Gerçek bir geyiği bu halıdaki geyiği sevdiğin kadar sevebilir misin? Gerçek ve geyik sözcüklerinin bir arada telaffuz edilmesi nedense tuhafıma gitmişti. Pencerenin yanında oturuyordum. Geceydi. Dışarıda yıldızlar, yıldızların altında dağlar, dağların ardında geyikler vardı. Babam yüzümde yıldızları, dağları ve geyikleri görür gibi bana baktı ve İstanbul'daki hüzünlü bir gencin hikâyesini anlattı. Bu hüzünlü genç, bir kadının resmini görüp âşık olmuş, gece gündüz o resmin hayaliyle yaşamış. Bir gün resimdeki kadınla karşılaştığındaysa kadına bir kez baktıktan sonra başını öteye çevirmiş, bir daha bakma gereği duymamış. Ben resimde-

ki kadını seviyorum, gerçek kadına karşı bir şey hissetmiyorum, demiş. Gencin kalbi, kadının varlığıyla değil hayaliyle besleniyormuş. Sevgi mi tuhaftı, yoksa insan mı? Babam, İstanbulluların da bu ruh haliyle yaşadığını söyledi. İstanbullular, duvarlarına astıkları İstanbul tablolarını, her gün dolaştıkları sokaklardan, yağmurlu çatılardan ve sahildeki çay bahçelerinden daha çok seviyorlardı. Rakı içiyor, efsane söylüyor, şiir okuyorlar, sonra duvarda asılı tablolara bakıp iç geçiriyorlardı. Başka bir kentte yaşadıklarını sanıyorlardı. Dışarıda Boğaz'ın suları kırıla kırıla akıyor, vapurlar dalgalarda yol alıyor, martılar bir yakadan diğer yakaya kanat açıyordu. Köprü altlarında ateş yakan çocuklar araba modellerini seslerinden tahmin ederek iddiaya tutuşuyor, gece işçileri sitem dolu arabesk şarkılar dinliyordu. Evlerde, kahvelerde ve işyerlerinde asılı tabloların ön tarafında İstanbul'un görünen yüzü, arka tarafında görünmeyen yüzü vardı. Herkes büyülenmiş gibi tablolara bakıyor ve ardından uykuya kederle yatıyorlardı. Uyku ile uyanıklık gibi zamanı da ikiye bölüyorlardı."

Küheylan Dayı aklında o kadar çok söz taşıyordu ki, kentin sokaklarından fazlaydı hikâyeleri.

"İstanbullular, zamanı böyle ayırıyorlardı," dedi, ellerini iki yana açarak. "Gerçek İstanbul'u geçmişe ait bir kent sanıyorlardı. Bu yorgun kent geçmişte dipdiri yaşamış, muhteşem bir saltanat sürmüş, şimdi uykuya dalmıştı. Derin uykusundan belki bir daha uyanamayacaktı. Görkemli köşkler gibi görkemli hikâyeler de yıkıntılar altında kalmıştı. Buna inanan İstanbullular geçmişe tapıyor, eskiyi anlatan romanları okuyorlardı. Bugünkü zamanın dışında bir zaman var mıydı? Bütün zamanların toplandığı kent burası değil miydi? Yoksa o kaynak bizden uzakta mıydı? Akıllarına düşen buna benzer soruları unutmayı tercih ediyorlardı. Yakına değil uzağa bakıyorlardı. Unutmak sayesinde acılara da-

yanıyor, ama şimdiki ânı da unuttuklarını fark etmiyorlardı. Yaşamak veya ölmek birdi onlar için, geçmiş ise sonsuzdu. Uzak çağları umarsız bir aşkla seviyor, her sabah gözlerini açtıkları kenti hor görüyorlardı. Beton üstüne beton yığıyor, birbirinin taklidi kubbeler yapıyorlardı. Yıkıyor, kırıyor, sonra yorulup eve vardıklarında, baş uçlarında güzel bir İstanbul tablosuyla uyuyorlardı."

Küheylan Dayı yüzünü bana dönerek sürdürdü konuşmasını. "Dinliyor musun, Demirtay?" dedi. "Ben duvar halısındaki geyiği severken dağdaki geyikleri de sevdim. Eski İstanbul anlatılarına bağlanırken İstanbul'un şimdiki haline de bağlandım. İnsanlar bugünkü İstanbul'u sevseler de ona şefkat duymuyorlardı, bunu anladım. Şefkatsiz sevgi onları bencilleştiriyordu. Çok sevdiği halde sevdiğine zulmeden âşıklar gibi kendilerindeki eksiği bilmiyorlardı. Mutluluk çağının onları terk ettiğini sanıyor, İstanbul'a inanmıyorlardı."

"Bu yüzden mi buraya gelmek istedin?" diye sordum. "İstanbul'un gerçek halini görmek için mi?"

"Ölmeden önce hayalime kavuşabilecek miyim diye merak ediyordum. Ömrümün son dönemecinde adım atabildim ve geldim. Buraya gelmenin bedeli, çektiğim acı mı olmalıydı? Neden daha önce yeltenmedim de, ölümle burun burunayken buraya gelmeyi seçtim? Bu soruları dert etmiyorum. Yakalandığımda, beni İstanbul'a götürürlerse bütün sırlarımı vereceğimi söylemiştim sorguculara. Makine gibi her gün aynı soruları soruyorlar şimdi. Onlara İstanbul'u anlatıyorum, anlamıyorlar. Gösteriyorum, görmüyorlar. Acıya yenileyim, bağlanmaktan vazgeçeyim istiyorlar. Hem kendime hem de İstanbul'a inancımı yitireyim ve onlara benzeyeyim istiyorlar. Her eziyeti yapıyorlar. Ruhum onların ruhuna benzesin diye bedenimi parçalıyorlar. Bu kente inancımın daha da güçlendiğini fark etmiyorlar."

"Küheylan Dayı, inancımız güçlense ne fark eder?" de-

dim, bıkkın bir sesle. "Acı çektiğimizi kimse görmüyor ki burada. İnsanların bizden haberi yok."

"Bize işkence yapanlar görüyor ya acı çektiğimizi."

Buradaki acının hem kente hem zamana ait olduğunu biliyordum. Kent ve zaman birdi, Tanrı bu yüzden burada hükmünü yitirmişti. Bizi gözeten yoktu. Tanrı iyiliği yaratmış, kötülük ise insandan gelmiş, diyenler yanılıyordu. Tanrı isteseydi iyiliği sınırsız yapardı. Buna engel mi vardı? Bence o kötülüğü yaratmış, iyiliği yaratmaksa insanlara kalmıştı. Yukarıdakiler bunun farkında mıydı? Bizi düşünen, neler çektiğimizi umursayan var mıydı?

"Acının en iyi tanığı, acı verenlerdir. Onlar ne kadar bizim içimizdeyse, biz de onların içindeyiz," diye vurguladı Küheylan Dayı.

"Zamandan ve saatlerden söz ediyorsunuz," dedi Doktor, "Çakmak Ali de sizin gibi meraklıydı. Sürekli saati soruyordu."

Doktor dün hücreye getirilen Çakmak Ali'yle sohbet etmiş, yarasına bakmış, çok üşüdüğünü görünce ceketini çıkarıp omzuna atmıştı. Çakmak Ali buradaki zamanı bilmek istemiş, neden saat yok diye söylenmişti. Buraya yeni gelen herkes gibi o da zamanın yönünü merak etmişti. Dışarıdayken, gündüz güneşin izinde, gece karanlık çöken gökyüzündeydi zaman. İşyerinde duvardaki mesai saatindeydi. Okulda ara zilinde, otomobilde hız ibresindeydi. Yukarıdaki sokaklarda her ses, her nesne zamanın yerini söylerdi. Ama burada neredeydi? Gri duvarda, karanlık tavanda, demir kapıda mıydı? Uzaklardan kurt uluması gibi yayılan çığlıkta, duvara işleyen kanda, hücreden çıkarılıp bir daha dönmeyenlerin son bakışında mıydı? Çakmak Ali de bunu dert etmiş, onu almaya geldiklerinde, yaralı bacağıyla hücreden ağır ağır çıkarken ilk iş nöbetçilere saati sormuştu. "Zamanın sonundasın," demişlerdi ona, "artık saat yok senin için."

Yakalandığı gün Çakmak Ali arkadaşlarıyla birlikte Belgrad Ormanı'ndaydı. Soğuk ve karlı mevsimde tenha olur diye orada buluşmuşlardı. Yirmi kişiydiler. İlk kez bu kadar kalabalık halde bir araya geliyorlardı. Sorgu Merkezi diye bilinen ve yerin üç kat altına inen gizli işkence binasının planı üzerinde çalıştılar, nasıl baskın yapacaklarını konuştular. Giriş noktalarını, nöbetçileri, alternatif yolları hesapladılar. İşbölümü yapıp, kimin neye öncelik vereceğini kararlaştırdılar. Sigara üstüne sigara içtiler, gözaltında kaybedilen arkadaşlarından ve aralarına yeni katılan gençlerden söz ettiler. Kötü haberlere rağmen, birbirlerine takılıp gülmeyi ihmal etmediler. Bugüne değilse de yarına inanıyorlardı.

Parkalarına ve kaşkollarına sarınmış omuz omuza otururken, nöbetçilerin uyarı ıslığıyla dikkat kesildiler. İçlerinden biri kalkıp nöbetçilere doğru gitti, çok geçmeden geri geldi. Kuşatılıyoruz, çatışmaya hazırlanın, dedi. Dörderli gruplara ayrıldılar, etraflarındaki çember daralmadan, ormanın farklı yönlerine dağıldılar. Av olmaya niyetleri yoktu. Asıl yığınağın ne tarafa yapıldığını anlamaya çalıştılar. Keskin gözlerle etrafı süzdüler. Çok geçmeden ilk silah sesini duydular. Gruplardan biri yakın temasa girmişti. Sesler yankılandı. Çakmak Ali'nin başında bulunduğu grup çemberi farklı bir yerden geçmeye çalışıyordu. Batıda bir koridor açabilirlerse, mahallelere ulaşmaları kolay olurdu. Yukarıdaki helikopterin gürültüsü dalları titretiyordu. Serçeler, sığırcıklar ve kargalar hızla havalanıyordu. Gruptakiler ağaçların geniş dalları sayesinde helikoptere görünmeden yer değiştiriyordu. Birbirlerine yakın duruyorlardı. Biraz sonra silah sesleri çoğalınca, başka grupların da çatışmaya başladığını anladılar. Karanlık bastırmadan buradan çıkmaları zordu.

Çakmak Ali ve yanındakiler bir yamacı geçerken, yakından gelen silah sesleriyle yere yattılar. Görüş alanı içinde kimseyi göremeyince ateşin onlara yönelmediğini anladı-

lar. Diğer gruplardan biri çatışıyordu. Yamacın öbür tarafındaydılar. O yana gidip yardım etmeye karar verdiler. Saldıranları şaşırtabilir, arkadaşlarının yolunu açabilirlerdi. Sessiz hareket ettiler, ama umdukları gibi olmadı. Bir çemberden geçerken başka bir çemberin içine düştüler. Kurşunlar ve bombalar altında yönlerini şaşırdılar. Ateş eden kim, saldıran kim, çekilen kimdi? Anlamak olanaksızlaşmıştı. Dallar kırılır karlar savrulurken, birbirlerinin sesini de yitirdiler. Tepelerindeki helikopter orayı bırakıp başka yöne gidene kadar ateş ettiler. Sonra silah sesleri kesildi. Çakmak Ali arkadaşlarından koptuğunu, yalnız kaldığını anladı. Sağına, soluna bakındı, kimseyi göremedi. Kardaki izleri inceledi, çalıların ardını yokladı. Arkadaşları ya vurulmuş ya da başka yöne gitmişlerdi.

Durmadan yer değiştirdi. Tek başına çıkış yolu aramaktansa silah seslerini izleyip diğer gruplara yardım etmeyi seçti. Her seferinde küçük çemberlerin dışında kalmayı başardı. Son şarjörü doldurduğunda, sık ağaçların arasında, soluk soluğaydı. Yorulmuştu. Diz çöktü, yere uzandı, kendini karlara bıraktı. Teri soğusun istedi. Hangi yöne gideceğini düşünürken, başının üstündeki dallara baktı. Akşamın başladığını o zaman fark etti. Bulutlar siliniyor, gökyüzü açılıyordu. Suya yayılan mürekkep gibi karanlık hızla yayılıyordu. Ağaçların boyu uzuyordu. Aysız bir geceydi. Çakmak Ali yan taraftan birinin seslendiğini duyunca silahına sarıldı.

"Ali."

Kızıl bir ağacın yanındaki karaltıya doğru gitti. Kendi grubundaki Mine Bade'yi görünce yanına diz çöktü.

Mine Bade yere oturmuş, sırtını ağacın gövdesine yaslamıştı. Ağır soluyordu.

"Çok kan kaybettim," dedi.

"Yaran nerede?"

"Göğsümden vuruldum."

"Seni buradan çıkaracağım."

"Hiç deneme. Sona yaklaştığımı biliyorum."

"Hayır, gideceğiz."

"Umarım diğer arkadaşlar başarmıştır."

"Silah sesleri durduğuna göre..."

"Gitmişlerdir buradan."

"Seni taşıyabilirim. Karanlıkta ormandan çıkmak kolay olur."

"Çakmak Ali, sen hiçbir işi yarım bırakmazsın, biliyorum. Ama beni boş ver, bugün konuştuğumuz planı tamamla."

"Baskını mı diyorsun?"

"Evet. Sorgu Merkezi'ne saldırmalı, orada işkence görenleri kurtarmalısınız."

"Birlikte yapacağız."

"Çok isterdim. Sevdiğim adam da orada. Onu kurtarmayı, ona sarılıp..."

Mine Bade sözlerini tamamlayamadan gözlerini yumdu. Çakmak Ali telaşla yüzüne dokundu.

Uzaktan yaşlı bir baykuşun sesi duyuldu.

Mine Bade gözlerini yeniden açtı.

"Çok susadım," dedi.

Çakmak Ali bir avuç kar alıp uzattı.

"Ağzında erit karı."

"Kimi sevdiğimi biliyor musun Ali?"

"Biliyorum."

"Söyleyemedim ona. Utandım."

"Merak etme. O da seni seviyormuş."

"Gerçekten mi? Doğru mu söylüyorsun?"

"Sizin hakkınızda konuşuyordu arkadaşlar. Birbirinizi sevdiğinizi herkes biliyordu. Sanırım bir tek siz ikiniz bilmiyordunuz."

Mine Bade derin bir soluk aldı. Başını ağaca yasladı. Yıl-

dızlara baktı. Peş peşe iki yıldız kaydığını görünce çocukluğundaki gibi sevindi.

"Sen de gördün mü kayan yıldızları?"

"Evet."

"Dilek tuttum."

"Yıldız dileği gerçekleşir, merak etme."

"Yüzümde ateş hissediyorum."

"Ne zaman vuruldun?"

"Bir saat oldu. Yönümü bilmeden yürüdüm, sonunda bu ağacın dibine yığıldım."

"Kan izlerini takip edip gelebilirler."

"Sabaha kadar iz sürmezler. Ben de sabahı göremem zaten."

"Karanlıkta da gelirler. Burada durmayalım. Ormanın çıkışındaki mahallede sığınabileceğimiz evler var."

"Ali, korkum geçti. Sevdiğim adamın da beni sevdiğini öğrendiğim için mi?"

"Korkunun geçmesi iyi."

"Sevdiğimi söylememe gerek yokmuş ona. Sarılsam yetermiş."

"Belki o senden daha çok korkuyordu konuşmaktan."

"O yüzden mi bana öyle bakıyordu?"

"Nasıl?"

"Bir bakışı vardı... şimdi... işkencede canı çok acıyor mudur?"

"Onları o acıdan kurtaracağız."

"Zamanını benimle tüketme Ali. Gidip arkadaşları bul. Git ve acı çekenleri kurtar."

Uzaktaki yaşlı baykuşun sesi yine duyuldu. Dallar hışırdadı. Yakınlarda bir silah patladı.

Çakmak Ali Mine Bade'yi yere yatırdı. Kendisi de yanına uzandı. Etrafa baktı, ağaçları ve çalıları izledi. Kimseyi göremedi. Ortalık karanlıktı. Aysız gecede yıldızların ışığı yetmiyordu uzağı seçmeye. Soluğunu tuttu. Ormanı dinledi. Biraz

ileride havalanan kuşların kanat seslerini işitince, "Kıpırdamadan bekle, şu tarafı kontrol edip geleyim," dedi.

Yavaş ve sessiz yürüdü. Ağaçların ardını yokladı. Başını kaldırıp dallara baktı. Kimseyi göremeyince yanlış yöne geldiğini düşündü. Geri dönecekken, yanı başında bir silah sesi duyması ile yere yığılması bir oldu. Bacağındaki ağrıyla kıvrandı. Bir eliyle yaralı bacağını tutarken, diğer eliyle karların içine düşen silahını aradı. Fırsat vermediler. Etrafını sardılar. Sırtına ve kafasına bastılar. Ellerine kelepçe taktılar.

"Bırakın beni!" Üst üste bağırdı. "Bırakın beni!"

Çakmak Ali'nin halinden kuşkulanan adamlar kardaki izleri yokladılar ve Mine Bade'nin yattığı yere doğru hareketlendiler. Kızıl ağacın yanına varınca, ellerindeki feneri etrafa tuttular. Kan lekelerine baktılar. Kimseyi göremediler.

"Kim vardı burada? Bağırarak kime işaret verdin?" diye sordular.

"Ben kimseye işaret vermedim," dedi Çakmak Ali.

"Senin ayak izlerin de buraya geliyor. Söyle, bu kan kime ait?"

"Ne kanı? Ben kardan başka bir şey görmüyorum."

Çakmak Ali, peş peşe gelen darbelerle yere düşerken, Mine Bade'yi düşündü. Onun ağır yarasına rağmen kaçmayı başarmasına sevindi. Kendisi artık yolun sonundaydı. Ya burada öldürecekler ya da birkaç gün daha yaşamasına izin vereceklerdi. Buna hazırlanmıştı. Küfretmek istedi ama kan dolu ağzından inilti dışında ses çıkmadı. Kendinden geçerken son olarak yukarıda beliren helikopterin ışığını gördü, ormanın dört yanını saran silah seslerini duydu.

Mine Bade'nin tuttuğu dilek gerçekleşecek miydi? Ormandan kurtulmayı başaracak ve göğsündeki yara iyileşecek miydi?

"Dileği bu değildi," diye itiraz ettim o geceyi kendisi yaşamış gibi anlatan Doktor'a. "Mine Bade, bu Sorgu Merke-

zi'nin basılmasını, acı çekenlerin kurtarılmasını dilemişti bence. Dileği gerçekleşir, belki gelip bizi kurtarırlar."

"Haklı olabilirsin, Demirtay. Belki onun dileği bize dairdi."

"Üstelik bir değil iki yıldız kaymıştı. Biri şaşsa, diğeri şaşmaz."

"Umarım şaşmaz."

"Mine Bade'nin sevdiği kimmiş? Çakmak Ali söyledi mi?"

"Hayır."

"O da burada, bizimle aynı mezbahadaymış."

"Yeraltı hücrelerle dolu," dedi Doktor, düşünceli bir sesle. "Kim bilir hangisinde?"

"Mine Bade sevildiğini öğrenince mutlu oldu ya, hikâyede en çok bu hoşuma gitti. Ben de aynısını ister, sevildiğimi şimdi burada öğrenmeyi dilerdim."

"Bu hikâye değil ki, Demirtay, gerçek."

"Geçmişte yaşanan ve söze dökülen her şey artık hikâye değil midir, Doktor? Geçmiş diye bir şey kalmaz burada. Günlerdir bunu öğrenmedik mi?"

Sıradan İstanbullulara benziyorduk. Ya dünü özlüyor ya da yarını hayal ediyorduk. Bugünü yok saymaya çalışıyorduk. Bir yanda geçmişin, diğer yanda geleceğin hikâyesini anlatıyorduk. Şimdiki zamanı ise geçmiş ile gelecek arasındaki köprü sanıyorduk. O köprünün kırılmasından ve aşağıdaki boşluğa düşmekten korkuyorduk. Aklımızdan bir türlü çıkmayan şu soruyu düşünüyorduk: Bugünün sahibi kimdi, bugün kime aitti?

Koridorun ve demir kapının ötesinden sert bir ses geldi. Kulak verip dinledik. Aynı ses peş peşe yinelenince, bunun silah sesi olduğunu anladık. Sorgucular ya silahlarını deniyorlar ya da öfkeyle birinin canını alıyorlardı. Küheylan Dayı, "Beretta bu," dedi, silahları insanlar kadar iyi tanıdığını belli ederek. Uzaktan gelecek yeni sesleri bekledik. Demir kapının ardındaki geçitler uzun, dolambaçlı ve bol duvar-

lıydı. Seslerin ne kadar uzakta olduğu anlaşılmıyordu. Aynı patlamalar yine duyulunca, Küheylan Dayı, "Bu sefer Browning sesi," dedi.

Sonra sesler durdu. Duvarlar eski sessizliğine döndü.

"Saat ilerledi, gelen giden yok," dedi Küheylan Dayı. "Güneş batıyor, akşam başlıyor. Dün rakı sofrası kuracaktık, olmadı. Bugün kuralım mı?"

Doktor'un evinin balkonunda içecektik. Hayalimiz öyleydi. Karşıdaki semtler bir bir ışıklarını yakarken her birinden alımlı bir parça seçecektik. Üsküdar, Kuzguncuk, Altunizade, Salacak, Harem, Kadıköy, Kmalıada, Sultanahmet, Beyazıt diye sayacak, minare boylarından camileri tanıyacak, araba kornalarından trafiğin ne yanda sıkıştığını anlayacaktık. Yüzyıllardır insanlar bu kenti mahvetmek için ellerinden geleni yapmışlardı. Kırmış, dökmüş, sıkışık binaları üst üste yığmışlardı. Onca kötülüğe rağmen İstanbul'un nasıl direndiğine, nasıl hâlâ güzel kalabildiğine hayret edecek, onun tükenmeyen cazibesine kapılacaktık.

Önümüzde o manzarayı canlandırdık: Doktor masaya beyaz bir örtü serdi. Peynir, kavun, barbunya, humus, haydari getirdi. Kızarmış ekmek, salata, cacık koydu. Aralara yaprak sarması ve acılı ezme tabaklarını sıkıştırdı. Ortaya da sarı güllerle dolu bir vazo yerleştirdi. Masada boş yer bırakmadı. Bardaklara rakı doldururken durup baktı hepsi aynı ayarda mı diye. Rakılara su ekledi. Gidip müzik setinin düğmesine bastı. İçli bir şarkı başladı.

"Buyrun sofraya."

Boş ellerimizi kaldırıp bardaklarımızı tokuşturur gibi yaptık.

"Yarasın."

"Yarasın."

"En kötü günümüz böyle olsun."

Bir an ellerimiz havada kaldı.

Küheylan Dayı sözünü yineledi: "En kötü günümüz böyle olsun."

Hep birlikte kahkaha attık.

İyi ki meyhanede değil Doktor'un evinin balkonunda içiyorduk. Yan masaları gürültümüzle rahatsız edebilirdik.

Aşağıda arabaların korna sesleri martı seslerine karışıyor, bizden habersiz İstanbul kendi halinde akıp gidiyordu. Karşıdaki terasta gençler bira içiyordu. İçlerinden biri gitar çalıyor, diğerleri bize ulaşmayan sesleriyle gitara eşlik ediyordu. Yan taraftaki binanın üst katında bir kadın telefonda konuşuyor, camdan dışarı bakıyor, bir eliyle de saçlarını düzeltiyordu. Evlerin çoğunun perdesi açıktı. Yaşlı bir adam koltuğunda televizyon izlerken, yanında çocuklar oynuyordu. Batan güneşle birlikte denizin rengi kararıyordu. Eminönü–Üsküdar vapuru ışıklarını yakmış, içinde bin türlü neşe ve umutla yol alıyordu.

"Zinê Sevda da gelir birazdan," dedi Küheylan Dayı. "Dışarıda işleri varmış, gecikeceğini söyledi."

Bardaklarımızı onun şerefine kaldırdık.

"Dağlar kızı Zinê Sevda'ya."

"Dağlar kızı Zinê Sevda'ya."

Kız Kulesi'nin de ışığı yandı. İstanbul'un boynunda sedef bir kolye gibi parlayıp, salındı. Elimizi uzatsak tutacakmışız gibi yakındı. Kız Kulesi'ne bakarken her birimiz ayrı birer anıya daldık ve müzik setinden ağır ağır yayılan şarkının ezgisine kapıldık.

"Nedeni şimdi anlaşılıyor," dedi Doktor, "bize iki gün boyunca niye işkence yapmadıkları, niye kimseyi hücrelerden alıp götürmedikleri belli oluyor. Belgrad Ormanı'ndaki çatışmayla aynı zamana denk geliyor. Oradaki çatışma büyükmüş. Geniş bir alana yayılmış ve uzun sürmüş. Demek sorgucularımız da o çatışmaya gitmiş. Bizi kendi halimize bırakmışlar."

Küheylan Dayı gülümsedi. "Bizim burada acımız azalırken," dedi, "başka yerde insanlar ölüyormuş. Tuhaf dünya! Şimdi bizim acımız yeniden başlarken, dileyelim de başka yerlerdeki insanlar iyi olsun."

Bardaklarımızı kaldırdık.

"Başkalarının iyiliğine."

"Başkalarının iyiliğine."

Biraz hızlı içiyorduk. Rakıyı özlemiştik.

Şimdi karşı terastaki gençler gibi neşeli, penceredeki kadın kadar mutlu, koltukta televizyon izleyen adam kadar huzurlu olmak isterdim. Bu balkondan inip dışarı çıkabilseydim, kimseye takılmadan, köprüaltına giderdim. Balık-ekmek yerdim. Haliç'teki kayıkları izlerdim. Sonra Yüksek Kaldırım'dan ağır ağır Beyoğlu'na çıkıp bir sinemaya girerdim. Bazen film değil sinema seçerdim. Binasına, işlemelerine ve bendeki anılarına göre tercihimi yapar, ruhumu saran sinemada hangi film olursa olsun keyifle izlerdim.

"Küheylan Dayı," dedim, "sorduğum bilmecenin zamanı gelmedi mi? Ne dersin?"

"Haklısın."

Küçük gecekonduda Büyükanne'nin bana sorduğu soruyu yineledim. "Yaşlı bir kadının yanında küçük bir kız çocuğu varmış. Bu benim kızımın kızı, kocamın kardeşi, diyormuş kadın. Söyle bakalım, nasıl oluyormuş bu?"

Küheylan Dayı bir parça kızarmış ekmek aldı, önündeki humus tabağına batırdı. Lokmasını ağır ağır çiğnedi. Elinin tersiyle bıyıklarını sildi.

Merakla baktığımı görünce, "Sabırlı ol Demirtay, anlatacağım," dedi. "Kırk yaşlarında, esmer bir kadın vardı bizim köyde, sarışın kızıyla yalnız yaşardı. Komşuları yirmi yaşında yakışıklı bir delikanlıydı. Esmer kadın, komşu delikanlıyla yakınlaştı, sık sık samanlıkta buluştu, sonra onunla evlendi. O günlerde delikanlının babası köye döndü. Yıllar ön-

ce İstanbul'a çalışmaya gitmiş, geride iz bırakmamıştı. Herkes ya öldüğünü ya da köyü unuttuğunu düşünmüştü. Baba da kırk yaşlarındaydı. Yalnızdı. Komşunun sarı saçlı genç kızına bağlandı ve onunla yeni bir hayata başladı. Çok geçmeden bir kızları doğdu. Artık büyükanne olan esmer kadın buna sevindi, bütün zamanını torunuyla geçirdi. Evin önünde oturup torunuyla oynarken oradan geçen herkese neşeyle şu tekerlemeyi söyledi: Kızımın kızı, kocamın kardeşi, dünyada yoktur bunun eşi. Herkes anlamamış gibi baksa da, kadının söylediği doğruydu, değil mi?"

"Olmaz ama," dedim, bir çırpıda gelen cevaba şaşarak.

"Neden? Yanlış mı söyledim?"

"Ne yazık ki doğru söyledin, ama böyle olmaz ki. Tek seferde bildin soruyu."

Küheylan Dayı ile Doktor bütün ömürleri birlikte geçmiş ihtiyarlar gibi güldüler. Kadehlerini tokuşturup, rakılarını yudumladılar.

"Tek seferde bilmedim. İki gündür düşündüm, aklımdan kırk olasılık geçirdim. Sonuca ondan sonra vardım."

"Peki anlattığın hikâye gerçek mi, yoksa sen mi uydurdun?"

"Bu nasıl soru Demirtay? Geçmişte yaşanan ve söze dökülen her şey artık hikâyedir, diyen sen değil miydin demin? O zaman tersi de geçerli. Burada anlattığımız her hikâye geçmişte yaşanmıştı ve tümüyle gerçekti."

Haklıydı. Benim bilmecemin de hâlâ varlığını sürdüren bir gerçeği vardı: Hisarüstü'ndeki evde Büyükanne yolumu gözlüyor, bilmecenin cevabını getirmemi bekliyordu. Söz vermiştim ona. Sağ salim dönecektim. İstanbul'un akıntısına düşmeyecektim. Yoksullara yardım edecek, kalabalıkta yalnız yürüyecek, ışıklı tabelaların başdöndüren albenisine kapılmayacaktım. Belki gizli bir durakta Yasemin Abla'yla buluşacaktım. Belki merhametli bir gece yanına oturup, ondan

şiirler dinleyecektim. Uzayıp giden şiirlerin sözlerine inanacaktım. Dışarıda ay doğacak, gök ışıyacak, yıldızlar sarı, pembe, kırmızı renklerle açacaktı.

"Demirtay, öbür soru neydi?"

"Hangi soru?"

"Dün dedin ya, bu bilmeceyi bilirseniz bir tane daha soracağım diye."

Büyükanne'nin gecekondusundan ayrıldığımda umutluydum. Onun bilmecesini çözmeyi, sonra onu görmeye gittiğimde bir tane de ben sormayı düşünüyordum. Soruya soruyla karşılık vermek, onunla bağımı sürdürmek, sık sık ziyaret etmek istiyordum. Ama yavaş koştum, kadere yakalandım ve hücreye atıldım. Büyükanne'ye ayırdığım bilmeceyi İstanbul'a tepeden bakan gecekondu yerine şimdi hücrede soruyordum.

"Bir adamın yanında genç bir kız varmış," dedim. "Bu kim, diye soranlara, benim hem karım, hem kızım hem de kardeşim diyormuş. Olanaklı mı bu?"

"Karmaşık görünüyor."

"Kolay soracağımı mı sandın?"

"Hem karısı, hem kızı hem de kardeşi, öyle mi?"

"Evet."

"Beni uğraştıracaksın anlaşılan."

"Belleğini yokla, belki köyünüzde böyle birileri vardır."

"Düşüneyim," dedi Küheylan Dayı gülerek. "Başaramazsam, Doktor'dan yardım alırım. Ne dersin Doktor, bana yardım eder misin?"

"Elbette."

"İster Doktor'dan yardım al," dedim, "ister Berber Kamo'dan..."

Üçümüz durup birbirimize baktık ve aynı anda rakı bardaklarımızı kaldırdık.

"Berber Kamo'ya."

"Berber Kamo'ya."

"Sağ salim dönmesine."

İlk günler buradan çıkmayı ve yukarıdaki İstanbul'un insanı yutan akışına katılmayı dilerken, gün geçtikçe beklentilerimiz içe büküldü, küçüldü, sonunda bu hücreye sığdı. Şimdi dilediğimiz en iyi şey, işkenceye gidenlerin tek parça halinde, akıllarını ve ruhlarını yitirmeden geri dönmeleriydi. Dün götürülen Berber Kamo'yu da öyle bekliyorduk. Hikâye anlatıyor, rakı içiyor, şarkı dinliyorduk. Başımızı çevirip, denizin üstünde dalgalanan ışıklara bakıyorduk. Yaralarımızı unutmaya çalışıyorduk. Alt katta apartmanın giriş kapısı açılıyormuş gibi bir ses duyunca durup birbirimize bakıyorduk. Demir kapının lanetli sesiydi bu. Yakınımızdaydı. Kapının sesi gıcırdarken, birdenbire Doktor'un balkonunda değil yeraltındaki hücrede olduğumuzu anımsıyorduk.

8. Gün

Doktor Anlatıyor

MIZRAKLI GÖKDELENLER

"İstanbul Havalimanı'na elektrik kesintisi nedeniyle inemeyen uçak dört mürettebatı ve otuz yedi yolcusuyla karanlık denizin üzerinde yitince, İstanbullular ertesi güne kaygıyla uyandılar. Sabah yedi buçuk vapuruyla Kadıköy'den Avrupa yakasına geçerken yine gazetelerini okudular, çaylarını yudumladılar, arada bir başlarını uzatıp yanlarındakinin gazetesinde farklı bir haber var mı diye baktılar. Pencere kenarında oturanlar, dalgalarda yardım isteyen birini görecekmiş gibi camların buğusunu sildiler, burunlarını cama dayadılar. Bir yanda Haydarpaşa Garı, Selimiye Kışlası ve Kız Kulesi'nin, diğer yanda Sultanahmet Camii, Ayasofya Kilisesi ve Topkapı Sarayı'nın aktığı zaman tünelinden geçerek, beton binaların ve mızraklı gökdelenlerin kıyısına vardılar. Her gün merak ve ümitle gidip geldiler bir yakadan diğer yakaya. Evde başka bir ruh haline geçseler de, vapurda, trende ve otobüste günün gereğine uygun yüz ifadesi takındılar. Üçüncü günün sabahında çaylarını yudumlayıp aynı ciddiyetle gazetelerini okurken, uzun saçlı bir delikanlı gitar çaldı, uçakta yitenlerin anısına yeni moda bir rock şarkısı söy-

ledi. Ölülerin seveceği bir şarkıydı. O sırada güvertedeki bağırışları duydular. Çıkıp hep birlikte karşı kıyıya bakınca, soğuk dalgaların fırlattığı bir kadının Sarayburnu kayalığında baygın yattığını gördüler. Denize düşen uçaktan kurtulan tek kişiydi bu. Ertesi günkü gazetelerden birine göre, kadının bacakları kırıktı. Diğer gazetelere göre ya kulak zarı patlamış, ya dili tutulmuş ya da bir gözü kör olmuştu. Bütün baş sayfalarda kadının bir fotoğrafı vardı. Hastanede kablolar ve serum şişeleri arasında yatıyor, yanında fötr şapkalı, takım elbiseli bir adam oturuyordu. Karımın sağ kurtulmasına sevindim, diyordu adam fotoğrafın altındaki yazıda. Diğer gazetede, kızıma kavuştum, diyordu aynı adam. Bir diğerinde ise, kız kardeşimi Tanrı bize bağışladı, yazıyordu. Vapur yolcuları okudukları haberleri birbirleriyle paylaştılar, gerçeğin hangisi olduğunu tartıştılar. Herkes kendi gazetesinin doğruluğunu savunurken, yarım kalan tartışmayı ertesi güne taşıdılar. Gazetelerin ortaklaştığı tek bilgi, kadın ile adamın adlarıydı: Filiz Hanım ve Jean Bey. Hikâyenin geri kalan kısmı her gün resimli roman gibi parça parça anlatılıyor, olayın ayrıntıları gazetelerin yurt haberleri servisi yerine artık kültür-edebiyat servisindeki kıvrak kalemler eliyle sunuluyordu. Uzadıkça uzayan hikâyenin içine sürekli yeni resimler yerleştiriliyor, Filiz Hanım ile Jean Bey'in hayatı gözler önüne seriliyordu: Bir Avrupa ülkesinde -kimine göre Fransa'da, kimine göre İsviçre'de- doğup büyüyen Jean Bey, gençliğinde İstanbul'a gezmeye geldiğinde Beyoğlu'ndaki pavyonların birinde sahneye çıkan Fransız –kimine göre İsviçreli- bir şarkıcıyla kısa bir beraberlik yaşamış, kentin turistik yerlerini gezmiş ve ardında hamile bir kadın bıraktığını bilmeden ülkesine geri dönmüştü. Eğitimini bitirip üniversitede hocalığa başlarken –sosyoloji veya biyoloji ya da fizik öğretiyordu- aynı bölümde ders veren biriyle evlenmişti. Mutluydu, çalışkandı, takdir ediliyordu. Beş yıl –ki-

mine göre on yıl- sonra bilinmeyen bir nedenle eşinden ayrılınca bir daha evlenmemeye yemin etti. Yıllarca yalnız yaşadı ve bir öğrencisine âşık olana dek yeminine sadık kaldı. Öğrencisi İstanbul'dan gelen Filiz Hanım'dı. Evlenmeye karar verdiler ve düğün törenine Filiz Hanım'ın annesini davet ettiler. İstanbul'daki uçakların gecikmeli kalkması nedeniyle Filiz Hanım'ın annesi düğüne son anda yetişip davetlilerin toplandığı salona girdiğinde, Jean Bey şaşkınlıktan ne yapacağını bilemedi. Karşısındaki kadın, yıllar önce İstanbul'a gittiğinde birkaç günlük macera yaşadığı pavyon şarkıcısıydı. Birbirlerini tanıdılar, tanımamış gibi yaptılar. Filiz Hanım'ın Jean Bey'in hem karısı hem de kızı olduğunu okuyan vapur yolcuları, hayretle birbirlerine baktılar. Uzun zamandır böyle bir talihsizlik işitmemişlerdi. Hikâyenin bu kadarla kalmadığını ertesi gün süren haberlerle öğrendiler. Jean Bey daha kundaktayken, annesi evi terk etmiş, onu ve babasını yalnız bırakmıştı. Düğün salonundaki baş masada oturan Jean Bey'in babası, gelinin annesini görünce inanmakta zorlandı. Yıllar önce evi terk eden karısıydı bu. Onlar da birbirlerini tanıdılar, tanımamış gibi yaptılar. Filiz Hanım Jean Bey'in yalnızca karısı ve kızı değil, kız kardeşiydi de. Vapur yolcuları sözcükleri tane tane okuyup her cümlenin sonunda yutkunurken, vay canına, dediler. Siyah-beyaz dram filmleri izleyerek büyüdüklerinden, anlatılanlara inanıyorlardı. Gazetelerin yazdıkları birbirini tutmasa da, gerçeği uyumda değil uyumsuzlukta buluyorlardı. Yolculardan biri elindeki gazeteyi havaya kaldırıp konuştu. Bu kadarla bitmedi, dedi. Filiz Hanım Jean Bey'in hem karısı, hem kızı hem de kardeşiymiş, anladık, ama benim gazetem bir bilgi daha ekliyor: Filiz Hanım Jean Bey'in aynı zamanda teyzesiymiş. Vapur yolcuları itiraz ettiler, bu kadarının olanaksız olduğunu söylediler. Ama yanılmak ve daha şaşırtıcı şeyler öğrenmek ümidiyle hikâyenin yeni parçasını duymak is-

tediler. Dedikoduyu seven herkes gibi hem ilgili hem de ilgisiz görünmeye çalışarak, çaylarını karıştırdılar, pencereden dışarı baktılar. Vapur, zaman denen sisli bir denizden geçiyor, ağır ağır denizin öte ucundaki mızraklı gökdelenler çağma doğru gidiyordu."

Durdum. Uzaklara bakan bir yolcu gibi gözlerimi kıstım. Etrafı süzdüm. "Vapur, zaman denen sisli bir denizden geçiyordu..."

Hikâyeyi nereye bağlayacağımı merakla bekleyen Öğrenci Demirtay gülümsedi.

"Doktor," dedi, "Küheylan Dayı'nın yardımına yetiştin. Sorduğum soruyu, onun yerine sen çözdün."

Demirtay'ın gülerken zorlandığı belliydi. Ağrıları giderek artıyordu. Bugün sorgudan getirildiğinde yarı baygın haldeydi. Anlaşılmaz sözler mırıldanıyor, inliyordu. Kollarını kımıldatamıyordu. Başı öne düşmüştü. Yatağa yatar gibi betona uzandığında, derin bir soluk aldı, anında dalıp gitti. Ceketimi çıkardım, rahat uyuması için başının altına koymak yerine biraz ısınsın diye üzerine attım. Saçlarını düzelttim. Alnındaki ve boynundaki kanları sildim.

Biraz sonra Küheylan Dayı'yı da getirdiklerinde, kendimi hastanenin acil servisinde nöbette hissettim. Peş peşe yaralılar geliyordu. Küheylan Dayı'nın kaşları yarılmıştı. Gömleği ve pantolonu yine kana batmıştı. Ayak tabanları parçalanmıştı. Demirtay'ın yanına uzattım. "Güzel sabahlara uyanın," diyerek onu da yatırdım. Ceketimi ikisinin göğsünün üzerine yaydım. Sızlayan soluklarını dinledim. Yüzlerindeki çizgileri izledim. Tuvalet sırası bizim hücreye gelene dek başlarında bekledim. Koridorun başındaki tuvalete giderken onlara yardım ettim. Demirtay yavaş da olsa yürüyordu, ama Küheylan Dayı'nın bir bacağı tutmuyordu. Bana yaslanarak adım atabiliyordu.

"Sakıncası var mı, Demirtay?" dedi Küheylan Dayı. "Sen

dün soruyu ikimize sormuştun. Benim yerime Doktor cevap verdi."

"Sen zorlandın mı soruyu çözmekte?"

"Epey düşünüp işin içinden çıkamayınca Doktor'dan yardım istedim."

"Demek köyünüzde değil İstanbul'daymış bu sorunun çözümü."

"Evet, buradaymış. Yalanı gerçeğe çeviren bulmacalarda hangi köy İstanbul'la yarışabilir ki..."

"İstanbul eskiden de mi böyleydi, Küheylan Dayı?" Demirtay, cevabını bildiği bir soru sorar gibiydi. "Bu kent hep mi yalan söyler, hep mi insanı kandırırdı?"

Doğa yalan söylemezdi. Gün ile gece, doğum ile ölüm, deprem ile fırtına gerçekti. İstanbul, gerçeği doğadan öğrendi, ama yalanı kendisi yarattı. Göz boyamayı, yüz değiştirmeyi ve hafızayla oynamayı yarattı. Herkesi kendisine bağladı ve sabah uyandığında eski sevgilisini koynunda bulacağına inanan sarhoşlar yarattı. Zenginlerin hak ederek para kazandığına inanan yoksullar yarattı. Bol bol umut saçtı. Kalbi kırıklar elbet gün yüzü görecekti. İşsizler de bir gün eve ekmek ve etle dönecekti. Yalnızlığı gizlemek için ışıklı vitrinler yarattı. Tanrı'nın yokluğuyla yetinmek yerine kendisi Tanrı olmak isteyen akıl yarattı. Ten kokusunu çoğaltan İstanbul, sürekli vaatte bulunan ama uzakta duran sevgili gibiydi. En iyi yalanlar ondaydı. Ona inanmaya can atan kadın ve erkekler yarattı.

"Demirtay, sen de giderek babama benziyorsun, onun gibi zor sorular soruyorsun," dedi Küheylan Dayı.

"Çok geç, Küheylan Dayı."

"Ne için geç?"

"Çok geç," diye yineledi Demirtay, omuzlarını silkti.

Demirtay dışarıda da böyle miydi? Tabelaların, kahvelerin ve dilencilerin arasında dolaşırken, kolay mı karamsar-

lığa düşerdi? Sokakta görünenler anbean değişir ve şekiller birbirine karışırken, belki onun iç dünyası da karışırdı. Neşe ile karamsarlığı bir arada yaşardı. Gülerken kederlenir, konuşurken durup sessizliğe gömülürdü. "Çok geç." Ne için geç olduğunu kendisi biliyor muydu?

"Demirtay," dedim, araya girerek, "reddetmediğine göre, bilmeceyi çözdüğümü kabul ediyorsun."

"Doktor, doğrusunu istersen, ben bilmeceden çok hikâyedeki uçak kazasıyla ilgilendim."

"Biliyor musun o kazayı?"

"Evet, annemin bir arkadaşı da o uçaktaymış. Ertesi gün buluşacaklarmış. Annem okuduğu son romanı verecekmiş ona. Kazayı duyunca, inanmakta zorlanmış. Günlerce iyi haber beklemiş."

"Annen sonra ne yapmış o kitabı?"

Demirtay, başını öne eğdi, bir süre ayaklarına baktı. Her geçen gün daha çok üşüdüğü belliydi. Ne yana dönse, vücudunun o yanı ağrıyordu. Hareketleri yavaşlıyor, iri gözlerinin ışığı azalıyordu. Konuşmak da, susmak da fayda etmiyordu.

"Bilmem," dedi, başını kaldırmadan. "Kitaplıkta bırakmıştır herhalde. Anneme sormadım hiç."

"Ben olsam o kitabı merak ederdim."

"Doktor, ben kitabı değil yolcuları düşünüyorum şimdi. Uçaktaki herkesin öldüğünü sanıyor, bir kişinin sağ kaldığını bilmiyordum."

Uçak kazasından kurtulan kadını merak ediyor, ama hikâyenin o kısmının gerçek olup olmadığını soramıyordu. İnsan burada kavramları bilir, ama kavramların kastettiği şeylerden emin olamazdı. Işığı, suyu ve duvarı ilk kez gördüğünü sanırdı. Her sesin anlamı başkaydı. Aklı sorularla dolan insan, ellerine bile kuşkuyla bakardı. Bir yanı açık olan hikâyelerin diğer yanının neden kapalı kaldığını anlayamazdı. İs-

tanbul da öyle değil miydi, hem yer üstünde hem yeraltında yaşardı. Bunu acıyla öğrenen Demirtay, "Gerçek nedir?" diye soramazdı.

"Keşke annem bunu bilseydi," dedi. "Herkesin öldüğü kazada bir kişinin sağ kalması, ona bir parça iyimserlik verirdi. Bol sigaralı gecelerde depreşen kederiyle daha kolay başederdi. Beni tek başına büyütmesi yeterince yüktü ona. Bir şirkette çaycılık yapıyordu. Okuyup, onunkinden farklı bir hayata erişmemi istiyordu. Benden geç yatıyor, sabahları evden benimle birlikte çıkıyordu. Otobüs durağında haftada bir değişen reklam panosuna bakarken, kimi ilanda hayalini kurduğu tatil yerini, kiminde bir gün sahip olacağımız güzel evi görüyordu. Gelecekteki hayatımızdan heyecanla söz ediyordu. Para biriktirebilmek için hafta sonları uzak mahallelerdeki evlere temizliğe gidiyordu. Herkesin mahallesi ayrıydı. Zenginler ve yoksullar, doğucular ve batıcılar, sert aksanlılar ve yumuşak aksanlılar farklı mahallelerde toplanmıştı. Eskiden komşusu açken tok yatmaktan rahatsız olanlar, çareyi bulmuş, başka mahallelere taşınmışlardı. İstanbul'un içinde küçük İstanbullar vardı, açlarla toklar birbirinden uzaktı. Kentin bir tarafında gün biterken, diğer tarafında eğlence başlıyordu. Bir yaka işe gitmek için uyanırken, diğer yaka uykuya yeni yatıyordu. Herkes kendi İstanbul'unda, kendisine benzeyenlerle bir aradaydı. Denize bakarken gördükleri manzara da ayrıydı. Annem, yaşadığımız evi ve mahalleyi değiştirmenin, televizyon ve buzdolabımızı sık yenilemenin hayaliyle bir işten diğer işe koşarken, benim geleceğimin onunkinden farklı olacağına inanıyordu. Benim buna inanmadığımı ise bilmiyordu. Doktor, o hikâyeyi anlatmış mıydım sana? Kül Kedisi'ne sormuşlar, neden Prens'e âşık oldun diye. Masal bana başka kader vermedi, demiş. Mahallemizdeki hayat da bize başka kader vermiyordu. Her aile aynı hayali taşıyor, ama aynı çıkmaza saplanıp kalıyor-

du. Kimse neden diye sormuyordu. Ben de sormuyordum, ta ki boş arsada birlikte top oynadığımız ağbilerin verdiği kitapları okuyuna kadar."

Demirtay uzanıp su bidonunu aldı. İki yudum içtikten sonra konuşmasını sürdürdü.

"İstanbul'da ekmek ve özgürlük, birinin diğerine esir olduğu iki arzuydu. Ya ekmek için özgürlük gözden çıkarılır ya da özgürlük uğruna ekmek feda edilirdi. İkisini birden kazanmak olanaksızdı. Mahalledeki gençler bu kaderi değiştirmek istiyor, ışıklı tabelaların gölgesinde yeni bir geleceğin hayalini kuruyorlardı. Onların verdiği kitapları okudukça düşünüyordum: İstanbul'un her yanını yaralar tutmuşken, farklı bir geleceğin olanağı var mıydı? Sokaklar arabalarla, arsalar binalarla doluyordu. Hüzünlü ağaçların yerini vinçler ve demir iskeleler alıyordu. Dilencilerin sayısı gibi, yem bulmakta zorlanan kuşların sayısı da artıyordu. Ben okudukça okuyor, annemin, öğretmenlerimin ve arkadaşlarımın bağlandığı bu kenti anlamaya çalışıyordum."

Demirtay'ın uyandığında boğuk çıkan sesi yumuşuyordu.

"Annem, kentin akışına yetişemiyor, çok çalışmaktan yorgun düşüyordu. Çocukluğundan söz ederken, eskiden hayatın bu kadar hızlı değişmediğini söylüyordu. O zamanlar, diyordu, yenilikler yavaş gelirdi. Hayatımıza alıştıra alıştıra dâhil olurdu. Yenilikler bizi heyecanlandırır, ama şaşırtmazdı. Ertesi gün neyle karşılaşacağımızı bilirdik. Şimdi öyle mi? Yenilikler süratle geliyor, yine aynı süratle gidiyor. Eskimeye olanak bulamadan hayatımızdan siliniyor. Ardında ne iz ne anı bırakıyor. Biz bir yeniliğe ayak uyduramadan, yerini bir diğeri alıyor. Oysa insanın bir sınırı var. Kaplumbağadan hızlı yürür, tavşandan yavaş koşarız. Zihnimizin ve duygularımızın da sınırı var. Geleneklerin önünde gider, yeniliklerin ardında kalırız. Bu dengeyi zorlayan değişim, içimizdeki teraziyi kırıyor. Yeni, eski-

nin devamı olamıyor, çünkü eski yok. Her şey atığa dönüşüyor. Süreklilik unutuluyor. Bağlanmak, değerini yitiriyor. Çöplükler gibi kalpler de atık doluyor. Bu hız annemi yoruyordu. Geceleri kederle uyuyor, gündüzleri hayallerle yaşıyordu. Başka ne yapabilirdi? Darmadağınık İstanbul'da, tek parça bir hayatı nasıl kuracağını bilemeyince, hayallerden başka neye tutunabilirdi?"

Demirtay, yalnızlığı sevmiyordu. Hücrede tek başına kalmaktan korkuyor, sayımız arttığında mutlu oluyordu. Tren garlarını, yaşlı vapurları, herkesin birbirine çarparak yürüdüğü bulvarları özlüyordu. Kentin güzelliği kalabalığındaydı: Her yer insan, ses ve ışık doluydu. Bir sokakta durulan hayat diğer sokakta canlanıyordu. Betona demir karılıyor, çeliğe cam kaplanıyordu. İstanbul'un insanı da İstanbul'a benziyordu. Topraktan, ateşten, sudan ve nefesten doğmuştu. Çelik gibi sert, cam gibi kırılgandı. Eski çağlarda nice serüvencinin ömrünü harcadığı simyaya insan kentte vücut veriyordu. Varolanla yetinmiyor, akıl almaz yeniliklerin ardına düşüyordu. Ateşle suyu, aşkla nefreti bir araya getiriyordu. Doğayı çirkin buluyor, değiştirmek için iyiliğe kötülük katıyordu. Yalanı parayla satın alıyor, evini plastik çiçekle donatıyor, cildine silikon enjekte ediyordu. Her sabah aynada daha çok seveceği bir yüz görme umuduyla uyanıyordu. İstanbul'da insan simyaya kendisinden başlıyordu.

Demirtay'ın annesi güçlü ve zayıftı, hızlı ve yavaştı, umutlu ve karamsardı. Bunları nasıl bir arada taşıdığını bilmiyordu. Günbatımına, reklamlara ve korna seslerine yetişmeye çalışıyordu. Anılardan korkuyordu. Anılar ona güzel çağın geçmişte kaldığını anımsatıyordu. Kent paramparçaydı. Hayat kısırdı. İnsanlar bozuktu. Her gün bir önceki günden beter geçiyordu. Yalnızlığa gömülen herkes gibi o da sonu iyi biten romanları seviyordu. Evde, işte ve sokakta yiten bütünlüğü, romanlarda buluyordu. Ruhundaki zıt uçları bir-

leştiriyordu. Ruhunun bir yanı çelik bir yanı camdı, bir yanı gözyaşı bir yanı öfkeydi.

"Annem kitaplara inanıyordu," dedi Demirtay. Bizim de inanıp inanmadığımızı anlamak ister gibi baktı. "Bazı geceler elindeki romana dalıp beni unuttuğunda veya içtiği sigaraların sayısı arttığında, kalbinde yeni bir yara mı açıldı diye merak ederdim. Ben sormazdım, o da anlatmazdı. Suyun dibinde çırpınan, soluk almak için yüzeye ulaşmaya çalışan çocuk gibiydi. Ne suda boğuluyor ne de yüzeye çıkıp soluk alabiliyordu. Hayallerle değil hesaplarla inşa edilen bu kente sitem ediyordu. İstanbul'u süslü kitap kapaklarına benzetiyordu. Üstündeki nakış ve motifler, insanı yanıltıyor, içindeki gerçekten uzaklaştırıyordu. Çocuk aklımla bazen soruyordum: Anne, neden bu kadar çok çalışıyorsun? Demirtay, diyordu, sen ileride rahat yaşayasın diye bir ev satın almak istiyorum. Sana şimdi iyi bir hayat veremiyorum, ama gelecekte mutlu olman için gayret ediyorum. Gelecek uzak görünmesin sana, aslında çok yakında. Kitaplardaki hayatları okuduğunda bunu daha iyi anlarsın. Annem böyle konuştuğu zamanlar onu sadakatle dinledim. Kitaplara inanmayı ondan öğrendim."

"Annen yakalandığını biliyor mu?" diye sordum.

"Hayır. Aylardır görmedim onu. Arandığım için mahalleye uğramadım."

"Neden Demirtay?" dedim. "İş dönüşünde, caddelerin en kalabalık yerinde kimse fark etmeden yanına gidebilirdin."

"Bunu düşündüm, Doktor. Birkaç kez denemek istedim ama hep son anda vazgeçtim. İzleniyor olabilirdi."

Benim oğlum gizlice yanıma geliyordu. Bazen kalabalığın içinde, bazen karanlık bir köşede sokuluyor, koluma dokunuyordu. Adımlarını adımlarıma uydurarak benimle yürüyordu. Demirtay'ı dinlerken kendimi şanslı hissettim. Oğlunu, kızını uzun süre bekleyenleri, hatta onların ölüm habe-

rini alanları düşününce mutlu azınlığa dâhil olduğumu anladım. Oğlumu bulmuş, hastaneye yatırmıştım. Onu emin ellere teslim etmiştim.

"Demirtay," dedim, "uzun yıllar birlikte çalıştığım bir meslektaşım vardı. Ergenlik çağındaki kızı evi terk edip, devrimci gruplardan birine katılmıştı. Bir gün kızının vurulduğunu ve arkadaşları tarafından gizlice gömüldüğünü haber aldı. Mezar yerini öğrendi. Mermer bir mezar taşı yaptırdı. Taşın üzerine bir vapur resmi çizdirdi. Küçükken kızıyla birlikte baktığı *Resimli İstanbul Kitabı*'nın kapağındaki resimdi bu. Her hafta gidip, toprağın altındaki kızıyla konuştu. *Resimli İstanbul Kitabı*'ndan bölümler okudu. Yıldız gibi ışıyan kubbeleri, nehir gibi kıvrılan sokakları, mızrak gibi sivrilen binaları anlattı. Bir gün kızının arkadaşları gelip, yanlışlık olduğunu söylediler. Burada başka bir arkadaşımız yatıyor, sizin kızınız karşı yakadaki bir mezarlıkta, dediler. Meslektaşım o gece uyumadı. Ertesi gece de uyumadı. Üçüncü gece gidip her zamanki mezarın başında yattı. Şafak vakti uyandı. Çoban Yıldızı'na baktı. Servi ağaçlarındaki rüzgârı dinledi. Elini daldırıp, mezardan bir avuç toprak aldı. Kokladı. Göğe savurdu. Toprağın rüzgârda yayılıp gitmesini izledi. Bu mezarın sahibi benim, dedi kendi kendine, ben ona bağlandım, o da bana. Diz çöktü, gözyaşı döktü. O mezarı bırakırsa, başka bir mezarlıktaki kızının ve diğer ölülerin de sahipsiz kalacağına inandı. Meslektaşım o mezarı düzenli ziyaret etmeyi sürdürdü. *Resimli İstanbul Kitabı*'nı yanında götürdü, hikâyeler okudu, resimler anlattı. Bu olayı neden anımsadım, biliyor musun? Bence senin annen de öyle yapmıştır. Arkadaşına vereceği kitabı, uçağın düştüğü İstanbul Denizi'ne karşı okumuş, belki bitirdikten sonra da denize bırakmıştır."

"Doktor," dedi Demirtay, meraklı bir ifadeyle, "ikinci defadır kederli hikâyeler anlatıyorsun. Ne oldu sana? Burada ölümden, acıdan söz etmeyelim diye öğüt verirdin eskiden."

Düşününce, haklı olduğunu anladım. "Farkında değilim. Bazen kontrolümü yitiriyorum demek," dedim.

Ellerini nefesiyle ısıtmaya çalışan Demirtay'ın alnına dokundum, ateşini kontrol ettim. Nabzına baktım. Derisinin altında et kalmamıştı, sırf kemikti. Durmaksızın titriyordu. Ateşi yükselmişti. Geriye yaslanmasını söyledim. Ayaklarını yavaşça kaldırıp, dizlerimin üstüne koydum. Tabanları yarıktı; kırmızı, pembe, beyaz şeritlerle doluydu. Cansızdı. Ayak parmaklarını avuçlarımın arasına aldım. Pamuk gibi sardım. Isıtmaya çalıştım.

Kikirdedi.

"Ne oldu?" dedim.

"Gıdıklandım."

"İyi işte, gülebiliyorsun."

"Gülmem mi gerek?"

"Evet, gülmeliyiz. Yoksa kederli şeyler anlattık diye Küheylan Dayı'dan azar işitiriz. Bize sert bakıyor."

"O zaman bir fıkra anlatayım."

Demirtay'ın aklına yeni bir fıkra mı gelmişti, öncekilerden birini mi anlatacaktı?

"Ne fıkrası?" dedim.

"Kutup ayısı fıkrası."

"Hangi kutup ayısı bu?"

"Yavru kutup ayısı."

"Anlat bakalım."

Ayaklarını avuçlarıma teslim eden Demirtay anlatmaya başladı.

"Kuzey dünyasında, yer buz, tepeler buz, solunan hava buzmuş. Yavru kutup ayısı annesine sokulup, onun uzun, sıcak tüylerine gömülmüş. Anne, demiş yavru kutup ayısı, sen benim gerçek annem misin? Annesi şaşırmış, elbette yavrum, demiş. Peki senin annen de kutup ayısı mıydı? Evet, benim annem de kutup ayısıydı. Senin baban? O da

kutup ayısıydı. Yavru kutup ayısı annesinden uzaklaşıp babasının yanına gitmiş. Bu sefer onun sıcak tüylerine sokulmuş. Baba, demiş yavru kutup ayısı, sen benim gerçek babam mısın? Evet, demiş babası. Sorular devam etmiş. Senin baban da kutup ayısı mıydı? Evet. Annen de kutup ayısı mıydı? Evet. Aslında uzun hikâye, ama ben kısa anlatıyorum. Beklediği cevapları alan yavru kutup ayısı sonra hiddetle buzların üzerine dikilmiş. Öyleyse ben neden sürekli üşüyorum, diye bağırmış."

Fısıltıyla güldük. Sesimizi kontrol etmesek, kahkahamız duvarları aşıp yer üstüne ulaşabilirdi.

"Öyleyse ben neden üşüyorum, demiş." Demirtay kendi sözünü yineledi ve uzun yoldan koşarak gelmiş çocuklar gibi soluk soluğa devam etti. "Ben de sürekli üşüyorum. Etimin içinde kemik değil buz kalıpları var sanki. Neden hücredeki soğuğu en çok ben hissediyorum?"

"Sen yavru kutup ayısısın," dedim, beklediği karşılığı vererek.

"Galiba öyleyim."

Demir kapının açıldığını duyunca gülmemiz kesildi. Koridora dolan seslere kulak verdik.

Karanlıkta kızların kanını emen vampirler mağaraya dönüyor, ormanda çocukları parçalayan kurtlar demir kapıdan içeri giriyordu. Her yanı bunaltıcı bir koku sarıyordu. Çölde kuyuya düşmüşüz de, yıldız işaretlerini izleyen bir kervanın gelip bizi kurtarmasını bekliyorduk sanki. Gözümüzü bir sabah buradan uzakta açmayı, demir kapının duyulmadığı sıcak kum tepelerinde uyanmayı hayal ediyorduk. Fırtınada dalgalara kapılan gemi kadar çaresizdik. Her birimiz kendisini batan gemiden kurtulan tek tayfa sanıyor, ama ölen denizcilerin akıbetine uğramaktan korkuyorduk.

Yerimizden kıpırdamadan bekledik. Dışarıdaki sesleri dinledik. Koridorun başındaki hücrelerden birinin kapı-

sını açıp kapattılar. Sonra arka koridora geçtiler. Başka bir hücrenin kapısına vurdular. Gürültü yaptılar. Sarhoş seslerle güldüler. Sözleri anlaşılmayan bir şarkı söylediler. Neşeyle geri döndüler. Duvarlarda yankılanan ayak sesleriyle bize yaklaştılar. Sorgucular kalabalıktı. Homurtuları ve kokuları fazlaydı. Hücremizin önünde durdular. Bizim kapımızı değil karşı hücrenin kapısını açtılar. Sorgudan getirdikleri Zinê Sevda'yı bıraktılar. Küfrettiler. Aşağıladılar. Kapıyı sertçe çarptılar. Akıl hastanesindekiler gibi kontrolsüz kahkahalar attılar. Geldikleri yola geri döndüler.

Demirtay doğruldu, yavaş adımlarla mazgala gitti. Karşı hücreye göz attı. Bize dönerek, "Zinê Sevda mazgalda yok," dedi.

"Yeni geldi. Birazdan ayağa kalkar."

Demirtay çıplak ayakla soğuk betonda dikildiğinin farkında değildi. "Burada bekleyeyim," dedi.

Yine beklerdi.

Hücrede hayat, kendini tekrar ederdi. Üstümüzdeki karanlık ağır ağır dönerken, sözlerimiz aynı insanı anlatır, aynı kentten geçer, aynı umuda bağlanırdı. Yine de her güne, bugün başka bir gün mü, diye merakla başlardık. Birbirimize ilk kez karşılaşmışız gibi bakardık. Acıyla birlikte hayallerimizin de kendini tekrar ettiğini anlayınca bir süre sessiz kalırdık. Mutluluğun sınırı varken, mutsuzluk sınırsız olabilir miydi? Gülmenin sınırı varken, acı sınırsız kalabilir miydi? Gülmeye her gün yeni bahaneler bulur, gülüşümüzün de kendini tekrar ettiğini hissedince, yeni bir eşiğe vardığımızı anlardık.

Başımızı kaldırıp tavana bakardık. Yukarıdaki İstanbul'un da kendini tekrar edip etmediğini anımsamaya çalışırdık. Pazar tezgâhları, cami güvercinleri, okul çıkışındaki çocuk sesleri her yakada aynı mıydı? Her mahalledeki Boğaz akıntısı aynı mıydı? Bütün bebekler aynı çığlıkla mı doğar, bü-

tün yaşlılar aynı iç çekişle mi can verirdi? Ölümü merak ederdik. Ölüm de kendini tekrar eder mi, her ölüm diğer ölümlere benzer miydi?

"Zinê Sevda mazgala çıktı, sizi çağırıyor," dedi Demirtay.

"İkimizi mi?"

"Evet, sizinle konuşmak istiyor."

Küheylan Dayı'nın kalkmasına yardım ettim. Kapıya doğru iki adım attık. Koridorun ışığında gözlerimizi kıstık. Kendi kızımızı görmüş gibi sevinerek, Zinê Sevda'ya gülümsedik.

"İyi misin?" diye yazdı Küheylan Dayı.

"Evet," dedi Zinê Sevda ve aynı soruyu o sordu. "Siz iyi misiniz?"

"İyiyiz, kızım."

Zinê Sevda'nın kapalı sol gözü iyice şişmiş, yüzündeki morluklar artmıştı. Alt dudağındaki yarık genişlemişti. Boynu kirden kararmıştı. Yağlı saçları kafasına yapışmıştı. Bana baktı, yaralarımı tek tek sayar gibi yüzümü süzdü.

"Doktor, sen nasılsın?" diye sordu.

"İyiyim," dedim, "ama sen sorgudan döndün, uyuyup dinlenmen gerek."

Zinê Sevda, yazımın bitmesini beklemeden parmağını kaldırdı, hızlı hızlı yazdı. "Siz aranızda sohbet ederken birbirinize sırlarınızı mı anlatıyorsunuz?" diye sordu.

"Hayır," dedim.

Küheylan Dayı ile Demirtay da başlarını iki yana sallayarak beni onayladılar.

"Emin misiniz?" dedi Zinê Sevda.

"Ne demek istiyorsun?"

Ne demek istiyordu?

İşkenceden geri kalan zamanı uyuyarak, sohbet ederek veya üşüyerek geçiriyorduk. Hayallerimizi anlatıyor, burada kendi göğümüzü inşa ediyorduk. İstanbul nasıl sırlarını gizliyorsa, biz de sırlarımızı birbirimizden öyle gizliyorduk.

"Doktor," dedi Zinê Sevda. Parmağı havada bir süre bekledi, cümlesini kararsızlıkla tamamladı. "Sorgucular senin sırrını biliyor."

Benim sırrımı mı?

Yutkundum. Işıktan ağrıyan gözlerimi sıkıca kapatıp geri açtım.

"Nasıl bilebilirler ki?" dedim.

"Sen kendin anlatmışsın."

"Hayır, işkencede hiç konuşmadım ben."

"İşkencede değil hücrede anlatmışsın. Aranıza bir adamları girmiş. O öğrenmiş senden."

"Neler söylüyorsun, kızım?"

Neler söylüyordu?

Zinê Sevda sözcüklerini sabırla yazdı.

"Sorgu odasında baygın yatarken bir ara kendime geldim. Sorgucular beni duvar dibine bırakmış, sohbet ediyorlardı. Konuştuklarını duydum. Dün sorguya götürdükleri biri, göz bağını açıp bir sorgucunun silahını kapmış. Rastgele ateş etmiş. Bilmediği koridorlara girmiş, sağa sola koşmuş. Fazla gidememiş. Etrafını sarmışlar. Tereddüt etmeden vurmuşlar. Dün merak ettiğimiz silah sesleri oradan geliyormuş."

Zinê Sevda yazdıklarını takip edip edemediğimi anlamak için durdu.

"Gözlerim bağlıydı, Doktor," dedi. "Yüzlerini göremedim. Beni baygın sanıyorlardı. Çaylarını karıştırıyor, sigara içiyorlardı. Sonra senin adın geçmeye başladı. Adamlardan biri, seninle nasıl konuştuğundan, güvenini nasıl kazandığından söz etti. Senden öğrendiklerini anlattı."

Benden öğrendiklerini mi?

"Neymiş benden öğrendikleri?"

"Sen gerçek Doktor değilmişsin..."

Mazgal demirini bıraktım. Ağır adımlarla geri çekildim.

Hücrenin arka duvarına kadar gittim. Uykuda bağırmak isteyip de sesi çıkmayan çocuklar gibi kıpırtısız durdum.

"Biliyorlar," diye mırıldandım kendi kendime, "aman tanrım, biliyorlar."

Küçük adımlarla kapıya döndüm.

"Bir şey daha var," dedi Zinê Sevda, "Mine Bade diye birinden söz ettiler, onun sevdiği adam da sen değilmişsin. Mine Bade başka bir doktoru seviyormuş."

Adım atmaya halim kalmadı. Olduğum yere çöktüm. Ellerimi ağzıma, alnıma, saçlarıma götürdüm. Gömleğim dar geliyordu. Düğmeleri teker teker kopardım. Küheylan Dayı bileklerimden tuttu. Sırtımı duvara yasladı. Ben kurtulmaya çalışırken bileklerimi daha çok sıktı.

Neydi bu başıma gelenler?

Yaşamda üç şey geri dönmez, derlerdi. Neydi onlar? İçlerinde, çözülen sır da var mıydı? Zamanı geri çevirebilmeyi isterdim. Geçen aya veya geçen yıla değil, en uzak çağa dönmeyi dilerdim. İnsan daha insan değilken, yeryüzünde zulüm diye bir şey yokken, yaşamak ne güzeldi. Kaygı yoktu. Acı, varlığın temeli değildi. Bakmak ve dokunmak insana yeterdi. Doğumların hesabı tutulmaz, ölümlerin sırası bozulmazdı. Sırlara da gerek kalmazdı.

"Biz muhbir değiliz," dedi bir bileğimden tutan Demirtay. Sesi cılızdı. "Senin sırrını bilmiyoruz ki başkasına söyleyelim. Öyle değil mi Küheylan Dayı?"

"Siz..." dedim.

"Biz kimseye bir şey anlatmadık."

"Ne anlatabilirsiniz ki?" dedim. "Ben oğlumun yerine yakalandım. Gerçek Doktor o. Bunu size hiç söylemedim. Oğlumun randevusuna gittim. Polislerin tuzağına düşünce, onun kimliğini üstlendim."

Oğlumun Çakmak Ali'yle randevusu vardı. Mevsimin son sıcak günlerinden biriydi. Güneşi güzel gördüm. Ragıp Pa-

şa Kütüphanesi'ndeki İstanbul'u son kez sevdim. O avluda yere eğildim. Toprağı ellerimle açıp, yeraltına dalıp, kat kat dönüp, karanlıkta solucan gibi dolana dolana bu hücreye indim. Derimi soydum, altından yeni bir deri çıkardım. Yalnızlıkta kendi etimi yedim, susayınca kendi kanımı içtim. Karımın söylediği bir şarkı vardı, sûzidil makamında. Sözlerini tırnağımla duvara yazdım. Ey gonca açıl, dedim, pek çok sürecek sanma sakın zevk-i cihanın. Gözlerimi yumdum. Karanlıkla konuştum. Kıyamet yeriydi burası. Bütün diriler ölmüş, bütün ölüler dirilmişti. Yakarışları dinledim. Bir gün kapı açıldı, Çakmak Ali geldi. Yaralıydı. Cepleri ışık doluydu. Acısı arttığında ışık damlaları dışarı sızıp eriyordu. Ölen arkadaşlarını özlüyor, Mine Bade'den söz ediyor, benim için üzülüyordu. Mine Bade'nin beni sevdiğini söylüyordu. Onun göğsünde iki yara var Doktor, diyordu. Biri kurşundan, biri senden. Kurşun yarası iyileşir, ama ya senden kalan yara? Mine Bade kalp ağrısını nasıl dindirir? Çakmak Ali konuştukça tavan açılıyor, içeriye yıldız doluyordu. Uzaktan karımın söylediği şarkı duyuluyordu. Ben bülbülüyüm, diyordu şarkı, sen gülüsün bağ-ı mesârın. Oğlum dışarıdaydı, bir kızı seviyordu ve kız da gönlünü ona veriyordu. Onlar birbirlerini bulur, kısa sürede iyileşirlerdi. Çakmak Ali de iyileşmeli, üzüntüden kurtulmalıydı. Ceplerinden sızan ışığı kendinde tutmalıydı. Ona yardım etmek istedim. Avucumu açıp, sırrımın bir parçasını onunla paylaştım. Üzülme, dedim, o kız beni değil oğlumu seviyor. Onlar buluşur, birbirlerine yardımcı olurlar. Üzülme, onlar kısa sürede iyileşirler.

"Bu kadar mı?" diye sordu Küheylan Dayı.

"Ne bu kadar mı?"

"Sorguculârın bildiği yalnızca bu kadar mı?"

"Evet."

"Sorun ne o zaman?"

"Oğlumun dışarıda olduğunu öğrendiler. Peşine düşecekler."

"Onun yerini biliyorlar mı?"

"Hayır."

Ben burada ben değildim. Oğlunun adını üstlenen babaydım. Çakmak Ali de demek Çakmak Ali değildi. Belgrad Ormanı'ndaki çatışmada vurulan bir polisti. Tedavi olmuş, sonra yorgun bir yüzle yanıma gelmişti. Dosyalardan ve yakalanan kişilerden öğrendiği bilgileri bana kendi sırrı gibi anlatmıştı. Yarası vardı, inandım. Acı çekiyordu, inandım. Su içirdim, ekmek paylaştım. Oğlumun sevdiği kızdan söz edince, daha çok inandım. Derdi hafiflesin dedim. Acısı azalsın istedim. Sırrımın bir parçasını ona verdim, ama oğlumun yerini söylemedim.

"Emin misin?"

"Eminim. Oğlumun yerini kimseye söylemedim."

"Elbette söylemedin," dedi Küheylan Dayı, omuzlarımdan tutarak. "Çünkü onun yerini bilmiyorsun."

"Bilmiyorum," dedim.

"Bilmediğin şeyi söyleyemezsin, değil mi?"

"Söyleyemem."

"Çünkü bilmiyorsun."

"Çünkü bilmiyorum."

"Neden korkuyorsun o zaman?"

"Sırrımı koruyamadım, ya direncimi de koruyamazsam..."

Şimdiye kadar hücrede mutluymuşum, haberim yokmuş. Acı çeksem de, inleyip kan tükürsem de mutluymuşum. Kendime yetiyormuşum. Sırrımı seviyormuşum. Belki kanım tükenecek, belki son soluğum burada gidecekti. Kalbimde ne taşıdığımı kimse bilmeyecekti. Bedenim bir yaraya dönüşürken, dışarıda oğlum iyileşecekti. Ben ölsem de o yaşayacaktı. İnsan mutsuzluğu bilir, ama mutluluğu her zaman fark edemezmiş. Şimdi anlıyordum bunu.

Küheylan Dayı boynumdan tuttu. Su verdi.

"Sakinleş, her şey düzelecek," dedi.

"Düzelecek, değil mi?"

"Doktor, korkma, bundan sonrası iyi olacak."

"Belki ölürüm. Bu da iyidir."

Mevsim kışa girmişti. Gökyüzü erken kararıyordu. Çatılara tüy gibi hafif kar yağıyordu. Vitrinler ışıl ışıl yanıyor, yukarıdaki İstanbul'da, Beyoğlu Caddesi'nin kalabalığı coşkuyla akıyordu. Her yanı sinema afişleri, yemek kokuları ve müzik sesleri sarıyordu. Kalabalığın arasından sonsuzdan gelip sonsuza giden bir tramvay geçiyordu. Tramvayın arka tarafında, bir delikanlı sevdiği kızın elinden tutuyordu. O benim oğlumdu. Kızın kulağına ne olduğunu bilmediğim ama ölesiye merak ettiğim bir şey fısıldıyordu. Yüzü masumdu, çocukluğundaki gibi gülümsüyordu. Dışarıdan bir sûzidil şarkının ezgisi geliyordu. Oğlum şarkıyı duyunca, başını uzatıp, tramvayın penceresinden dışarı bakıyordu. Ey gonca açıl, diyordu şarkı, aç da sefasın sürelim bu kısa ânın. Oğlum tanıdık birini arar gibi kalabalığı tarıyor, yüzleri inceliyor, sonra sevdiği kızın elini daha sıkı tutuyordu. Sonsuzdan gelen bir tramvay Beyoğlu'nun kalabalığında ışık gibi akarak oğlumu yeni bir sonsuza götürüyordu.

O sırada demir kapı açıldı. Kapının sesi koridorda yayıldı.

"Belki ölürüm," diye yineledim.

"Ne ölmesi?" dedi Küheylan Dayı.

"Ölürsem, oğlumun yerini bilen kimse kalmaz."

"Doktor, sen onun yerini bilmiyorsun ki!"

"Çok geç..."

"Hayır değil!"

"Çok geç..."

Küheylan Dayı bana baktı. Yüzüme sert bir tokat attı. Bekledi. Bir tokat daha attı.

9. Gün

Berber Kamo Anlatıyor

ŞİİRLERİN ŞİİRİ

"Uykusuz gece treninden inen bir yolcu, Haydarpaşa Garı'nın önünde, denize uzayan merdivenlerde kasketli, zayıf bir adama rastladı. Adam kemikli parmaklarının arasında tuttuğu fotoğrafa bakarak, bir ağlıyor, bir kahkaha atıyordu. Ağlarken başını eğiyor, güldüğünde delilere benziyordu. Tren yolcusu, küçük çantasını yere bırakıp, adamın yanına oturdu. Simitçi çocuğu çağırdı, kendisine ve kasketli adama birer simit aldı. Karşı kıyıda bulut kümeleriyle dizilen kubbelere baktı. Havanın güzelliğinden, İstanbul'un kokusunun mevsimden mevsime değişmesinden söz etti. Peş peşe geçen vapurların adlarını okudu, her ada bir anlam yükledi. Burası, gerçeğin aşikâr gibi göründüğü, ama aşikâr olmadığı kentti. Denize inen merdivenler, trenleri vapurlara bağlayan merdivenler, oturarak fotoğraflara bakılan merdivenler, gerçeğin bir değil pek çok halini taşırdı. Herkesin tutunduğu gerçek, kentin başka tarafındaydı. İstanbul'un bu yanındaki güneş ile öte yanındaki güneş aynı mı, bilinmezdi. Buranın rüzgârı karşıda da aynı mı eser, kimse emin olamazdı. Tren yolcusu ile kasketli adam, gidelim, dediler. Gidip karşıda-

ki güneşi ve rüzgârı görmeye karar verdiler. İskeleden vapura bindiler. Arka güvertede çay içerek, eski sarayları, kışlaları ve kuleleri seyrettiler. İstanbul'un, tarihi kendisine çeken değil, tarihin dibinden bir türlü çıkamayan bir kent olduğunu düşündüler. Renkli kartpostallar o tarihi satardı. Vapurdan inip seyyar satıcıların ve şarkı söyleyen körlerin yanından geçerken, bu düşüncelerinden hemen vazgeçtiler. Kartpostalların tarih yerine yalan sattığına hükmettiler. Sirkeci Garı'ndan banliyö trenine atladılar; yaşlı mahalleler, erkenci meyhaneler ve yıkık surlar boyunca son durağa kadar gittiler. Durakların bittiği yerdeki İstanbul'a ve göğün yeni rengine baktılar. Çöplük köpeklerinin ölü kuşları yemesini izlediler. Dönüş jetonları vardı. Aynı banliyö trenine ve aynı vapura binip, rayları ve dalgaları geçip, tekrar Haydarpaşa Garı'nın denize bakan merdivenlerine geldiler. Güneş batıyordu. Kuş sürüleri kızaran güneşe doğru uçuyor, minarelerin ve kubbelerin yanından süzülüyordu. Tren yolcusunun uzattığı sigarayı alan kasketli adam bütün gün bu ânı beklermiş gibi konuştu. Her şey bu saatlerde oldu, dedi. Karım bir akşam üzeri evden çıktı ve bir daha dönmedi. Kaçtığını, kaybolduğunu veya öldüğünü söylediler, umursamadım. İlanlar verdim, afişler astım. Önceleri karakolları ve hastaneleri dolaşırken, sonra meyhaneleri dolaşmaya başladım. İçki masalarında karımın adını andım. Onu unutmak için fahişelerle yattım. Kendi kentimde bir sürgün gibi günleri, ayları, mevsimleri saydım. Bak, karımın fotoğrafı bu. Yanımdan ayırmıyorum. Onun güzelliği, zümrüt taşlı bir tastan su içmeye, ama tasın her seferinde aynı suyla dolmasına benzer. Sonsuzdur. İstanbul'un güzelliğiyle yarışır. Onunla eski günlerimizi hayal ettiğimde, mutlulukla gülüyorum. Geleceği düşündüğümdeyse, karımı bir daha göremeyeceğimin farkına varıyorum. Böyleyim ben, boşluğa düştüm. Fotoğraftaki geçmişe gülüyor, geleceğe ise ağlıyorum."

Sözlerimin sonlarına doğru sesimin zor çıktığını fark eden Küheylan Dayı doğrulmama yardım etti. Sırtımı duvara yasladı. Uzanıp, dibinde iki yudum su kalmış bidonu aldı.

"İç biraz, boğazın yumuşasın," dedi.

"Küheylan Dayı, o kasketli, zayıf adam gibi ben de geçmişe gülüyorum," dedim. "Ama geleceğe ağlamıyorum, ben gelecekten nefret ediyorum."

"Kamo, istediğin şeye gülebilir, istediğin şeyden nefret edebilirsin. Yeter ki acı karşısında zayıf düşme," dedi.

"Acı umurumda değil," diye karşılık verdim, bütün vücudumu kaplayan ağrıya rağmen. Ayak parmaklarımdan kasıklarıma, bel kemiğimden boynuma, şakaklarımdan çeneme her parçam sızlıyordu. Soluk aldıkça göğüs kafesim parçalanıyor, açık tek gözümün önünde ışıklar parlayıp sönüyordu.

Bidondaki sudan zorlukla bir yudum aldım, boğazım yanarak yutkundum.

"Şimdi sıra bunda," diyen Küheylan Dayı, avucuma bir parça ekmek koydu.

"İşte bu zor," dedim, kaya gibi sert görünen ekmeğe bakarak.

"Çiğneyemez misin?"

"Dişlerim ağrıyor, damağım yara içinde."

"Ver o zaman, ben çiğneyeyim sana."

Küheylan Dayı ekmeği elimden geri aldı. Ucundan ısırdı.

"Ne zamandır yalnızsın?" diye sordum, geniş bir meydana bakar gibi gözümü hücrede dolaştırarak.

"Sen gelmeden biraz önce Doktor ile Öğrenci Demirtay'ı götürdüler, beni kendi başıma bıraktılar."

"Öğrenci ne yapıyor? Aklını yitirmedi mi, daha teslim olmadı mı?"

"Hayır Kamo, ikisi de acıya direniyor."

"Küheylan Dayı, şu koridora dizili hücrelerde direnen kaç

kişi kaldı, merak ediyorum. Çözülen, diz çöken pek çok tutsak getirdiler sorgu sırasında karşıma. Sefil durumdaydılar. Yalvarıyorlardı."

"Hücrelerdeki yakarışlar bazen öyle yükseliyor ki, benim de içim eziliyor. Yenilenler de bizim kardeşimiz, Kamo. Onlara üzülmek dışında elimizden bir şey gelmez."

"Üzülmek mi? Benden uzak olsun. Gözbağımı her açışlarında, karşıma Öğrenci'yi çıkaracaklarını sandım. O da diğerleri gibi önümde ağlayacak, kırmızı gözlü işkencecilere yalvaracak, sefilce..."

"Bunları düşünmeyi bırak da şu ekmeği ye."

Küheylan Dayı çiğnediği ekmeği parmaklarının ucuna aldı, kuş gibi açtığım ağzıma bıraktı.

Zahmetli bir uğraşa giriştim. Ekmeğe dilimle dokundum. Yanağımın içinde beklettim. Tükürüğümü yutup, boğazımdaki yolu yumuşattım. Ekmeği dilimin üstüne alıp boğazıma kaydırdım. Diken topuydu. Gırtlağımı yakarak aşağı süzüldü.

"Biraz daha..." dedi Küheylan Dayı, parmaklarındaki ezilmiş ekmekle.

"Hayır, dinleneyim," dedim.

"Peki, soluklan."

"Bu bezi ne zaman bağladın?" diye sordum, sol bileğimi kaldırarak.

"Ağrıyor mu? Sıkı bağlamak zorunda kaldım."

"Bağdan değil yaradan dolayı ağrıyor."

"Seni getirdiklerinde bileğin kanıyordu. Gömleğimin kolunu söküp yaranın üstüne sardım. Yarı baygındın, anımsamıyor musun?"

"En son anımsadığım şey, çaktıkları çiviydi."

"Ne çivisi?"

"Bileğime çaktılar."

"Bileğine mi?"

"Evet."

"Allah kahretsin. Akıl alır gibi değil. Nasıl insan bunlar?"

"İnsan mı? Asıl insan onlardır, Küheylan Dayı. Bu gerçeği anlamadın mı hâlâ? Tanrı doğayı yaratıp yeri göğü var ettiğinde, buna karşı Şeytan da insanı sahiplenmiş, onu bilgi ağacının meyvesiyle beslemişti. Bilgi edinen insan, diğer canlıların yapamadığını yaptı, varoluşunu bildi. Bildikçe varlığına hayran oldu. Kendisinden başka kimseyi sevmedi, Tanrı'yı bile. Tanrı'ya bağlılığı, ölümden sonraki yaşamı istemesindendi. Ölçü, kendi varlığıydı. Doğayı ezdi, canlıları öldürdü. Zamanı geldiğinde Tanrı'yı da öldürecekti. Dünyada kötülük bu yüzden çoğunluktaydı. İşkencecilere de söyledim bunu. Şeytan'ın piçleri! Kulağıma iğne soktular. Ne olduğunu anlamadığım bir şey döktüler kulağımın içine. Ateş gibi sıcaktı. Beynime girmeye çalıştılar. Delirmemek için çırpındım, zincirlerden kurtulmaya çalıştım. Başımı duvara vurdum. Yalvarmamı istediklerinde küfrettim. Bazen inledim, bazen kahkaha attım. Siz insansınız, dedim, siz gerçek insansınız. Kendimden beklemediğim seslerle çığlık attım. Başımı suya soktular. Acıyı iyi hissedeyim diye zihnimi diri tuttular. Bir cerrah, bir zanaatkâr, bir kasap gibi çalıştılar. İnce damar yollarını bulup, acı kanallarını açtılar. İnsan olmanın gereğini yaptılar."

Küheylan Dayı parmaklarında ekmek parçasıyla bekliyordu.

"Küheylan Dayı," dedim, "ben devrimcilere katılmadım, çünkü insan konusunda yanılıyorlar. İnsanın iyiliğe yatkın olduğuna, kötülükten kurtarılabileceğine inanıyorlar. Bencilliği ve insafsızlığı, olumsuz koşulların sonucu sanıyorlar. İnsanın ruhundaki cehennemi görmüyor, onun dünyayı cehenneme çevirme hevesini fark etmiyorlar. Devrimciler, gerçeği yanlış yerde arayarak, kendilerini heba ediyorlar. İnsan iyileşemez. İnsan kurtarılamaz. İnsandan kaçılabilir ancak."

Küheylan Dayı bana merak ve acımayla baktı. Dermansız bir kaçık olduğumu düşünüyordu herkes gibi. Sözlerimi sabırla dinledi.

"Dünyada insanların ulaşmadığı bir yer kaldı mı, Küheylan Dayı? Lüks ciplere, polis otolarına, işçi servislerine binerler. Bankaları, okulları, ibadethaneleri doldururlar. Kentleri ve köyleri, dağları ve ormanları istila ederler. Senin çok sevdiğin İstanbul da onlarındır. Yalan söyler, ırza geçerler. Her yere ulaşmaları yetmez, bizim içimize de girerler. Bedenimizi elde ederler. İnsanlardan kaçsak bile kendimizden nasıl kaçabiliriz? Bizi bizden nasıl kurtarabiliriz? Devrimciler veya politikacılar, öğretmenler veya vaizler bu soruyu düşünmek yerine, uzun uzun konuşur, herkesle birlikte kendilerini de aldatırlar. İşkencecilere bu yüzden saygı duyarım. Yalana gerek görmez onlar. Gerçeği gizlemezler. Kötülüğü çekinmeden sahiplenirler. Tanıdığım en saygın insanlar sizsiniz, dedim onlara. O sırada etimi doğruyorlardı mezbahadaki bir hayvanı canlı canlı parçalar gibi. Size gerçekten saygı duyuyorum, dedim, sizin içinizle dışınız bir. Olduğunuz gibisiniz, dedim. Sözlerime hiddetlendiler, kontrollerini yitirdiler. Duvarları dövüp, camları kırdılar. Acıyla bağırdılar. Kapıyı sertçe çarptılar. Beni gözlerim bağlı, duvara zincirli halde bırakıp odadan çıktılar. Gündüz müydü, gece miydi? Dışarıda yaşam hızlı mı, yavaş mı akıyordu? Belki yan odalardan birine girdiler, belki telefona sarılıp eşlerini aradılar ve onları özlediklerini söylediler. Çok yoruldum, dediler. Yine bir kâbus gördüm, dediler. Sarhoş olmak ve senin kollarında uyumak istiyorum, dediler. Eşleri şefkat doluydu. Çocukluktan beri kendilerine biçilen rolün sahibi iyi eşlerdi. Böyle zamanlarda sesleri yumuşuyor, kalpleri kederleniyordu. Sevdikleri adama, eve geldiğinde onu sarıp sarmalayacaklarını, öpüp koklayacaklarını, bacaklarının arasına alacaklarını söylediler. Erkeklerine, arzulu

bir beden vaat ettiler. Ellerinden başka şey gelmezdi. Dışarıda gündüz mü, gece mi olduğunu onlar da bilmiyordu. Yaşam hızlı mı, yavaş mı akıyordu? Ortalık kalabalık mı, tenha mıydı? Sorgucularım telefonu bıraktıktan sonra sessiz kaldılar. Terlerini sildiler. Duvar dibine çömelip sigara içtiler. Kalplerindeki çarpıntının geçmesini beklediler. Öfkeleri dinince, bağlı durduğum odanın kapısını açtılar, aynı sayıda ayak sesleriyle yanıma döndüler. Sakin konuştular. Kamo, dediler, bize geçmişi anlatmalısın. Kamo, dediler, geçmişindeki sırları bize açmalısın. Başımı kaldırdım, gözbağımın altındaki karanlığa bakarak karşılık verdim. Geçmişten ötesini dinlemeye hazır mısınız, dedim. Tanrı bile geçmişi değiştiremezken ve bizi geçmişle baş başa bırakırken, siz daha fazlasını duymaya var mısınız, dedim. Cehennem piçleri! İnsan dölleri! Gelip zincirlerimi çözdüler, gözbağımı açtılar. Beni bir aynanın önüne oturttular. Aynada ölüye benzeyen bir yüze baktırdılar. Gelecek biziz, dediler. Aynaya bak Kamo, senin geleceğin yok geçmişin var, o geçmişi de bize teslim edeceksin, dediler.

"Küheylan Dayı, aynada gördüğüm yüz ezikti, kirliydi, parça parçaydı. Bir kulağından kan, bir kulağından irin sızıyordu. Bir gözü açık, diğer gözü kapalıydı. Kaşları yarıktı. Dudakları patlaktı. Ağzından salya akıyordu. İnsana benzemiyordu. Aynanın camını biliriz, Küheylan Dayı. Çerçevesinin ahşap veya metal malzemesini, çiçekli veya yaldızlı işlemesini tanırız. Ya içini? Onun dibindeki boşluğu bilebilir miyiz? Aynanın katmanlarındaki büyüye akıl sır erdirebilir miyiz? Çocukken üzerine eğildiğim, saatlerce gözümü dikip seyrettiğim kuyuya benziyordu ayna. Yan tarafları aydınlıktı, ama ortasında karanlık bir girdap dönüyordu. Ben o girdaptaydım. Soluğum zayıftı. Göğsümdeki ağrı taş gibi ağırdı. Üst üste öksürüyordum. Ciğerlerim yerinden kopacaktı. Şimdi ne yapmam gerektiğini düşünüyordum. Önümdeki

aynayı mı parçalamalı, yoksa aynanın yanında bekleyen sorguculardan birinin boynunu mu kırmalıydım? Çocukça sesler çıkardım, neşeyle gülmeye başladım. Lunaparkta komik aynaların karşısındaydım sanki. Göğüs ağrıma aldırmadım. Gülmem kahkahaya dönüştü, yankılandı."

Küheylan Dayı beni susturmak istercesine parmaklarındaki ezilmiş ekmek parçasını uzatıp alt dudağıma bıraktı.

"Şunu da ye," dedi, "ihtiyacın var."

Genzime küf kokusu doldu. Midem bulandı. Öğürdüm. Ağzımdaki ekmeği çıkardım.

"Yapamayacağım, yutamayacağım," dedim.

"Tamam, biraz bekleyelim."

"Sonra Zinê Sevda'yı gördüm orada."

"Zinê Sevda'yı mı? Sorgu odasında mı?"

Küheylan Dayı'nın bu adı duyunca heyecanlanacağını biliyordum.

"Evet," dedim. "Ben aynayı alıp sorguculardan birinin yüzüne indirince üzerime çullandılar. Öfkeyle vurdular. İnce hesaplı acı tekniklerini unuttular. Bayıltana kadar dövdüler. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Üzerime soğuk su döktüler. Kendime geldiğimde betonda titriyordum. Bedenim ağırlaşmıştı. Canlı kalan tek gözümü duman kaplamıştı, etrafı sisli görüyordum. Yalnızca karaltıları seçebiliyordum. Bir masa. Bir sandalye. Ayakta bekleyen birkaç kişi. Uzun bir duvar. Karşıda, duvarın sonunda, iki kalın sütun. Sütunların arasında asılı bir beden. Bedenin kime ait olduğunu anlamak için ya yaklaşmam ya da gözümdeki dumanı dağıtmam gerekiyordu. Gözümü ovaladım, etrafındaki kanı temizledim. Başımı yerden kaldırıp tekrar karşıya baktım. Sütunların arasındaki demirde bir kadın asılıydı. Kolları iki yandan demire bağlı, gövdesi ve bacakları aşağı sarkıyordu. Başını zor kımıldatıyordu. Çıplaktı. Memeleri kanıyordu. Omuzlarından başlayan kesikler, kırmızı şeritler çi-

zerek karnına, kasıklarına, bacaklarına iniyordu. Sorgucular yine gözümün önünde birine işkence yaparak, beni merhamet duygusuna kapılmaya ve onlara teslim olmaya zorluyordu anlaşılan. Beni merhamete yenilen insanlardan sanıyorlardı. Gözümü bir daha ovaladım. Başımı ileri uzatarak baktım. Çarmıhta bir azize gibi asılı duran kadının Zinê Sevda olduğunu anladım. Zinê Sevda, hafifti. Güz ağacındaki ince yaprak misali, yere uzak, göğe yakındı. Kollarındaki ipler onu aşağı düşmekten değil yukarı yükselmekten alıkoyuyordu. Birkaç gün önce, hücremizin önünde, koridoru dolduran sorguculara aldırmadan yere diz çöken zayıf kız bu muydu? Yediği tekmelere rağmen kıpırdamayan Zinê Sevda mıydı askıdaki bu kadın? Beni tanıdı. Başını biraz daha kaldırdı. Sağlam gözü büyüdü. Dudağının kenarı kıpırdadı. Gülümsemeye çalıştı. Çok sürmedi, gücü tükendi, başı yeniden göğsüne düştü. Bakışımı ondan ayırmadım. Ne onun çıplaklığından ne de kendi çıplaklığımdan utandım. Sorgucuların, bedenimizden önce duygularımızı ele geçirmeye çalıştığını biliyordum. Ellerimi yere koydum, tüm gücümü kollarıma vererek doğruldum. Dizlerimin üstüne kalktım. Alnımdaki teri, yanağımdan boynuma uzayan kan lekelerini sildim. Vücudumu heykel gibi dikleştirdim. Kıpırtısız durdum. Koridor sessizdi. Yalnızca Zinê Sevda'nın gövdesinden süzülerek inen ve ayak parmaklarından yere düşen kan damlalarının sesi duyuluyordu. Heykeller güneşte, yağmurda ve karda nasıl beklerse, dizlerimin üstünde öyle bekledim. Sorgucular homurdandı. Bıkkınlıkla küfrettiler. Zinê Sevda'nın birkaç gün önce koridordaki diz çökmesini taklit ettiğimi anladılar. Üzerime eğildiler. Saçlarımdan tutup arka duvara sürüklediler. Omuzlarımı ve kollarımı bir kalasa dayadılar. Uzun, ince ve ışık gibi parlak bir çivi getirip sol bileğimin üstüne koydular. Ağır bir çekiçle vurdular. Çekiç bileğime değil beynime indi sandım. İnledim. Hem açık gö-

zümden, hem de kapalı gözümden yaş geldi. Sizi takdir ediyorum, dedim sorguculara. Kimsenin yapamadığını yapıyor, içinizi olduğu gibi dışarı yansıtıyorsunuz. Tutsakların ruhundan önce kendi ruhunuzu nar gibi yarıp ortalığa saçıyorsunuz, dedim. Ellerini üzerimden aldılar. Geri çekilip birbirlerine baktılar. Devam etmekten başka çareleri yoktu. Kutularından bir çivi daha çıkardılar. Diğer bileğimin üstüne koydular. Çekici havaya kaldırdılar. O sırada soluğum zayıfladı, gözüm kapandı. Kendimden geçtim. Bayılmadan önce aklıma gelen son soru şuydu: Beni konuşturmak için mi Zinê Sevda'yı karşımda askıya asıyorlardı, yoksa Zinê Sevda'yı teslim almak için mi onun gözleri önünde beni çarmıha geriyor, bileğime ışıklı çivi çakıyorlardı?"

Küheylan Dayı sağlam bileğime dokundu, parmaklarıyla sardı. Ekmek öper gibi öptü. Götürüp alnına bastırdı. Gözlerini yumdu. Bileğim alnında, bekledi. Acıya değer veren ender insanların alçakgönüllülüğüyle inledi. Buna gerek yoktu. Ben kendi acımla baş ederdim, o kendi acısına bakmalıydı. Bileğimi çekmeye çalıştım, bırakmadı. Bir daha denedim. Bileğimi iri avuçlarıyla kavradı, ben öksürene dek alnında tuttu. Öksürüğümün geçmediğini fark edince, başını kaldırdı. Bileğimi serçe yavrusuymuş gibi yere koydu. Omuzlarımdan tuttu. Yana kayan gövdemi doğrultup, sırtımı duvara yasladı. Yerden aldığı bez parçasıyla ağzımdan sızan kanı sildi. Sanırım gömleğinin diğer koluydu o bez. Alnımı, boynumu temizledi. Beze döktüğü bidondaki son suyla dudaklarımı ıslattı.

Başım dönerken şahdamarımda çarpan ses, kalbimin değil zamanın sesiydi. Geçmişten gelip geleceğin dalgakıranına vuran ve beni orada kendi halime bırakan zamanın. Onun hızına yetişemiyordum. Bir kabarıyor, bir diniyordu. An ile sonsuzluk arasında dönüyordu. Karım Mahizer'i benden koparıyor, uzaklara götürüyor, adını da her soluk alışta hisse-

deyim diye şahdamarıma kazıyordu. Zaman, bir yandan geçmişe gülmemi, diğer yandan geleceğe ağlamamı istiyordu.

Küheylan Dayı gökyüzünde bizi yansıtan bir dünya bulunduğunu, orada hepimizin bir benzerinin yaşadığını anlattığı gün, başımı kaldırıp tavana bakmış, karanlıkta yağmurlu, kalabalık, telaş içinde bir İstanbul görmüştüm. Seyyar satıcıların sesini, sıkışık trafikte egzoz dumanı soluyan arabaların gürültüsünü ve paydos zillerini işitmiştim. Göğü bir uçtan bir uca saran İstanbul, kadınları ve erkekleri yutuyor, öğütüyor, sonra kusuyordu. Ortalığı çürük et kokusu sarıyordu. Herkes herkesi yabancı görüyor, kimse kimseyle konuşmuyordu. İnsanlar yaşadıkları kente benzediğinden, bir gün sevinçli, bir gün sıkıntılı uyanıyorlardı. Sabahtan akşama, akşamdan sabaha çalışıyorlardı. Ölümü kabullenmişlerdi, kalplerindeki gerçekle yüz yüze gelmek dışında her şeye hazırdılar. Sokaklarda çamurlu bir dere gibi akıyor, yorulunca meydanlara birikiyorlardı. Benim de bir benzerim vardı o insanların arasında. Kalabalıkta bir başına yürüyen benzerim, boynuna ince bir fular sarıyordu. Aynaya ters düşen görüntü kadar beni yansıtıyordu. Ben erkektim, o kadındı. Ben tedirgindim, o sakindi. Ben çirkindim, o güzeldi. Ben kötüydüm, o iyiydi. Ben Berber Kamo'ydum, o karım Mahizer'di. Yan yana geldiğimizde tek bir gölgeye sığıyorduk. Bizi birbirimize bağlayan şiirler okuyorduk. Şiir sayesinde dillerin içinde kendimize bir dil kuruyorduk. Kimsenin bilmediği o dilde anlaşıyor, gülüşüyor, sevişiyorduk. Rüyada bile şiir görelim, ertesi güne onunla başlayalım istiyorduk. Ama zaman, dilimizin kök salmasına ve toprağa bağlanmasına izin vermedi. Kahpe zaman.

Mahizer beni bırakıp evi terk ettiğinde, onu değil, şiirlerin şiirini aradım önce.

Annemden öğrendiğim dil yetmezdi. Annemin diliyle büyümüş, adları bellemiş, nesneleri ve insanları adlarıyla tanımıştım. Dilin bilgisini gerçeğin bilgisi sanmış, herkesinki gi-

bi bir yaşama hazırlanmıştım. Birkaç sözcükle konuşmuş, aklımda aynı sayıda sözcükle susmuştum. Dili ben yaratmamıştım, annem beni onun içine doğurmuştu. Bir gün annemin çekmecesindeki defterleri karıştırıp el yazısı şiirler bulana dek, o dilin dışına çıkamayacağıma inanmıştım. Bulduğum mürekkebi soluk şiirler babama aitti. Onun imzasıyla ve el yazısıyla ilk kez karşılaşıyordum. Babam şiirlerinde bildiğim sözcükleri kullansa da, sesleri değiştiriyor, harflere yeni ağırlıklar veriyordu. Daha önce düşünülmemiş anlamlar kuruyordu. Ölümsüzlük suyunu arayan Lokman Hekim gibi yaşamın arı dilini arıyordu. Gökteki yıldızları indirip yerine şiirin yıldızlarını asıyordu. Şiirin ve aşkın, ölümün memesinden birlikte süt emdiğine yemin ediyordu. Perdeyi aralıyor, eliyle, gerçeğe açılan pencerenin buğusunu siliyordu. Teker teker avlanan hayvanlar gibi soyu tükenen şairlerdendi o. Ben doğmadan önce ölmüş, ama bana paha biçilmez bir miras bırakmıştı. Şiirleriyle beni arzunun batağından kurtarmıştı. Arzu, yaşamın yeni Tanrısıydı. Tanrı gibi her yere ulaşıp, her şeye hakim olmaya çalışırdı. Sınır tanımazdı. Oysa Tanrı sahteydi. Arzu bu sahteliğin tekrarıydı. Buna insanın sahteliği de eklenince, yaşam dayanılmaz bir hal alırdı. Şairler dışında kim vardı bu döngüyü kıran? Ölümün diliyle konuşan ve insana arzunun sınırsızlığı yerine gerçeğin sonsuzluğunu vaat eden kim kalmıştı şairlerden başka?

O şairlerin yazdığı en güzel şiiri bulmak ve Mahizer'in karşısına onunla çıkmak ümidiyle kütüphaneleri dolaştım. Katalogları taradım. Okuma salonlarında dizi dizi dergileri, kitapları inceledim. Sıra çocuk şiirlerine gelince, güneşli bir sonbahar gününde Asya yakasına geçerek, Çinili Çocuk Kütüphanesi'nin bahçesine vardım.

Kütüphanenin küçük bahçesi, babamın yazdığı lirik şiirler gibi kuş cıvıltılarıyla doluydu. Sarmaşıkların gölgesi dingin bir uykuyu andırıyordu. Çimenlerin yan duvarla buluştu-

ğu yerde, boyası dökülmüş, ahşap bir bank duruyordu. Parke taşları ve çimenleri adımladım. Banka oturarak, Üsküdar İskelesi'nden buraya varana dek kıvrımlı yokuşları çıkarken biriktirdiğim terlerin soğumasını bekledim. Duvarın dışı sessizdi. Ortalık tenhaydı. Gözlerim kapanacakken, bahçe kapısı açıldı. İçeri bir kız çocuğu girdi. Üzerinde okul kıyafeti, elinde çantasıyla önce bir kat yukarıdaki kütüphaneye çıkan merdivenlere, sonra bana baktı. Kalın gözlükleriyle beni seçebildiğinden emin değildim. Gelip yanıma oturdu.

"Sen kimin babasısın?" diye sordu.

"Kimsenin babası değilim," dedim.

"Kimi almaya geldin öyleyse?"

"Kimseyi almaya gelmedim."

"Yeni kütüphaneci misin yoksa?"

"Hayır. Buradaki kütüphaneciye ne oldu, emekliye mi ayrılıyor?"

"Öldü."

Duraladım, sohbete nasıl devam edeceğimi düşündüm.

"Yaşlı mıydı?" diye sordum.

"Annemden büyüktü. Kütüphaneci teyzenin öldüğü gece, kütüphaneye de hırsız girmiş. Kitaptan başka bir şey bulamayınca duvardaki saati çalmış. Şimdi saatimiz yok."

"Yeni kütüphaneci gelince saat de alır, duvara asar."

"Eski saat on dakika ileriydi. Ona alışmıştık."

"Yenisi de ileriye ayarlanabilir."

"Dışarıyı unutun, derdi kütüphaneci teyze, dışarıdaki zamanı unutun."

"Unutabildiniz mi peki?"

"Bazen."

Bunu nasıl başardıklarını bilmek isterdim. Yüzlerce yıllık taş duvarlar mı, resimli kitaplar mı, kuş cıvıltıları mı unuttururdu zamanı, yoksa kütüphaneci mi?

"Benim adım Kamo, seninki ne?" dedim.

"Kıvanç."

"Kıvanç, o gözlükle ne kadar uzağı görebiliyorsun?"

"Sen de çocuklar gibisin, Kamo Ağbi. Gözlüğümle dalga geçiyorsun."

"Hayır, dalga geçmiyorum. Akşamları gökteki yıldızları görüp göremediğini merak ettim."

"Göremiyorum. Gökyüzü öyle uzak ki, sise benziyor. Ben yıldızlara, resimli kitaplarda bakıyorum. Yıldız haritalarında kuzeyi tarıyor, hepsinin arasında Kuzey Yıldızı'nı buluyorum."

"Ben senin yaşındayken, kuzeyle değil güneyle ilgiliydim. Neden dersen, güney aşağı inmeyi anımsatırdı bana. Evimizin bahçesinde bir kuyu vardı, çocukluğum onun başında oynayarak geçti. Güney deyince aklıma kuyunun dibi, yerin altı gelirdi."

"Ama kütüphane bir kat yukarıda. Okuma salonuna çıkmak için on basamağı tırmanman gerekecek."

"Büyüdüm, yukarılara da alıştım. Sen sayı saymayı sever misin?"

"Evet. Basamakları, çizgileri, pencereleri sayarım. Hiç unutmam."

"Kıvanç, kütüphaneyi kim açıyor, başınızda kim duruyor?"

"Yandaki hamamın görevlisi burayı da açıp kapatıyor. Bizi kendi halimize bırakıyor. Ders çalışıyoruz. Kütüphaneci teyze öldüğünden beri yaramazlık yapmıyoruz."

"Aferin size. Ben de birkaç gün sizinle çalışacağım."

"Burası çocuk kütüphanesi, Kamo Ağbi. Sen ne çalışacaksın?"

"Araştırma yapıyorum. Şiir kitaplarına bakacağım. Sen neye geldin, ödevin mi var?"

"Ben her gün okuldan sonra buraya geliyorum. Annemin işten çıkıp beni almasını bekliyorum. O gelene kadar ders çalışıyorum."

Kıvanç, kayar gibi banktan indi. Çantasını sırtına aldı. Merdivene yöneldi. Peşinden gittim. Basamakları çıktım. Tek odalı, kare biçimindeki kütüphanede, birkaç çocuk kitap defter açmış çalışıyordu. Duvarlar raf doluydu. Etraf derli topluydu. Masalar temizdi. Kubbenin sıvasındaki yağmur izleri dışında leke görünmüyordu. Kıvanç pencereye yakın bir masaya oturdu. Bana da yanındaki sandalyeyi işaret etti. Raflara göz attım. Bilim, tarih, coğrafya kitaplarını geçip şiir kitaplarını buldum. Bir avuç kitap aldım. Kıvanç'ın bana gösterdiği sandalyeye oturdum. Cebimden kâğıt kalem çıkarıp, şiir kitaplarının yanına koydum. Karşı duvarda, çalınan saatten kalan yuvarlak iz görünüyordu. İzin üst tarafındaki paslı çivi boş bekliyordu.

O gün, yaşlı şairlerin çocukluğa özlem şiirlerini okumanın yanı sıra, çocuklarla yan yana çalışmanın tadını aldım. Sessizliği benimsedim. Sayfaları teker teker çevirdim. Kitaptan kitaba geçtim. Pencereden dışarıyı izleyen Kıvanç toparlanana dek önümdeki kâğıtlara kısa notlar yazdım. Akşamın geldiğini o zaman anladım. Kıvanç'ın ardından aşağı indim. Onun bahçe kapısından giren annesine sarılmasını izledim.

"Kamo Ağbi," dedi Kıvanç, "bu benim annem."

Annesi parmaklarımın arasındaki kâğıt kalemle beni öğretmen sandı. "Memnun oldum hocam," diyerek elini uzattı.

"Ben de memnun oldum," dedim. Elini sıktım. "Akıllı bir kızınız var. Kıvanç buradaki en çalışkan çocuk."

"Teşekkür ederim."

Anne kız el ele tutuşarak çıktılar.

Annesinin dışarıda Kıvanç'a, "Seni bir sürpriz bekliyor," dediğini duydum.

Sigara yaktım. Bir nefes çekerek, dumanı havaya üfledim. Kütüphaneden uzun süredir tatmadığım bir mutlulukla ayrıldım. Sokak tenhaydı. Sol taraftaki Çinili Camii ile sağ taraftaki Çinili Hamam'ın ışıkları yanıyordu. Günler kısalı-

yor, gökyüzü erken kararıyordu. Akşamın rengi evleri hızla sarıyordu. Güz rüzgârı, balkonlardaki çamaşırları havalandırıyordu. Annesinin yanında mutlu bir kediyi andıran Kıvanç balkonlara bakarak yürüyordu. Kalın gözlükleriyle olanaklı her şeyi görmeye çalışıyordu. Başını çevirip sokağın ilerisine göz atınca, o mesafeyi oynayarak geçmek istedi. Annesinin elini bıraktı, koşmaya başladı. Nerede gördüğümü anımsamadığım ama yıllardır unutamadığım bir resme benziyordu. Siyah-beyaz duvarların ve kaldırımların üzerine sarı ışık düşüyordu. Ağaçların çıplak dalları uzuyordu. Kuşlar elektrik tellerinde biblo gibi duruyordu. Ağaçların ve kuşların ilerisinde, ampulü yanmayan sokak lambasının yanında bir kadın bekliyordu. Kadın kaldırımdan aşağı inip kollarını açtı, koşarak gelen Kıvanç'a sarıldı. Bir süre öyle kaldılar, sonra kol kola girip rüzgârgülü gibi döndüler. Eteklerini savurdular. Annesinin Kıvanç'a söz ettiği sürpriz bu olmalıydı. Birlikte üç karaltıya dönüp, sokağın ilerisinde kayboldular.

Sokak boşalınca, ortalıkta yalnızca ağaçlar ve kuşlar kalınca, kendime geldim. Kıvanç'a sarılan kadının Mahizer'e benzediğini düşündüm. Uzaktı, oradaki sokak lambası yanmıyordu ve karanlıkta bazen kadınları Mahizer'e benzetiyordum. Emin olamasam da, sigaramı yere atıp peşlerine düştüm. Köşe başlarında yan sokaklara baktım, nereye döndüklerini anlamaya çalıştım. Yolun sonundaki ana caddeye varana dek apartmanlarda ışığı yanan pencerelere göz attım. Ana caddenin iki tarafındaki araç ve insan kalabalığına çarptıktan sonra onları yitirdiğimi anladım. Aynı yolu döndüm, aynı sokakları ve pencereleri süzdüm. O gece oradan defalarca gidip geldim. Üşüdüm, yoruldum. Ertesi gün öğleden sonra kütüphanenin bahçesinde Kıvanç'la buluştuğumda yüzümdeki yorgunluğu gizleyemedim.

Bankta oturuyordum. Bahçe kapısından giren Kıvanç, ör-

gülü saçlarıyla yanıma geldi. Benimle ilkokul ikinci sınıftaki arkadaşıymışım gibi konuştu.

"Neden yorgun görünüyorsun?" diye sordu.

"Gece geç saate kadar çalıştım," dedim.

"Benim de çalışmam gerek. Bugün çok ödevim var."

"Sana yardım edeyim mi?"

"Gerçekten mi?"

"İstersen tabii."

"İsterim."

"Anlaştık."

"Ödevimi bitirirsem, akşam sinemaya gideceğim."

"Ne güzel. Annen mi götürecek seni?"

"Yasemin Abla götürecek. Annemin bugün akşam mesaisinde çalışması gerekiyormuş."

"Yasemin Abla kim? Akrabanız mı?"

"Hayır, annemin arkadaşı. Dün geldi, bu akşam da bizde kalacak."

"Annenin dün sürpriz dediği o muydu?"

"Evet. Yasemin Abla ara sıra gelir, benimle zaman geçirir."

"Ne yapıyorsunuz? Evcilik mi oynuyorsunuz?"

"Evcilik oynuyoruz, saklambaç oynuyoruz, kedicilik oynuyoruz."

"Sonra da birlikte uyuyorsunuz..."

"Birbirimize sarılarak uyuyoruz."

"Bak, benim de sana sürprizim var."

Cebimden bir paket çikolata çıkardım, Kıvanç'ın minik avuçlarına bıraktım. Yeşil gözleri büyüdü, kalın gözlük camlarının şeffaf rengi yeşile döndü.

O günü şiir okumadan, Kıvanç'ın ödevleriyle geçirdim. Benimle paylaştığı çikolatasından yedim. Defterine bir masal yazmasına ve dağ, kuzu, ağaç resmi çizmesine yardım ettim. On sorulu test kâğıdının cevapları konusunda küçük ipuçları verdim. Ödevler tamamlanırken, pencereden gelen gün

ışığının azalmaya başladığını fark ettim. Gitmem gerektiğini söyleyip, ayağa kalktım. Önceki günkünden biraz erken ayrıldım. Bakışlarına aşina hale geldiğim çocuklarla bir tebessüm selamıyla vedalaştım. Bütün çocuklar, yüzleri saate dönük oturuyordu. Yokluğunda da o saate bağlıydılar. Ben kendimi onlardan biri sayarak ve varolmayan saatin zamanına tutunarak, merdivenin on basamağını kulağımda tik-tak sesleriyle indim. Bahçenin aralık duran kapısından çıktım. Yolu büyük adımlarla geçerek karşıdaki caminin avlusuna girdim. Bir tabureye oturup, akşamın çökmesini beli bükük yaşlılarla birlikte bekledim.

Avlu kapısından izlediğim sokaktan birkaç kadın ve çocuktan sonra Kıvanç'ın da sevinçli adımlarla geçtiğini görünce yerimden kalktım. Gölgelere sığınarak ardından gittim. Aynı yolu koşacağını, Yasemin Abla'sının dün beklediği ışıksız yere gideceğini biliyordum. Aramızdaki mesafeyi korudum. Onları rahat görecek kadar yakında, fark edilmeyecek kadar uzakta kaldım. Kıvanç biraz daha ilerleyince, yanmayan sokak lambasının yanındaki kadın öne çıkıp ona sarıldı. Kadının üzerinde dünkü manto vardı. Her zamanki cazibesiyle karım Mahizer'di bu. Pembe dudakları ve iri gözleriyle buradaydı. Bir duvara yaslanıp baktım. Birbirlerini doyasıya sarmalarını, sıcaklıklarını hissetmelerini, boyunlarını koklamalarını izledim.

Mahizer'in beni terk ettikten sonra devrimcilere katıldığını, gizli yerlerde kaldığını, sık sık ad değiştirdiğini biliyordum. Yeni adı Yasemin'di demek. Kendisine yazık ediyordu. Çiçek nasıl güzelliği bilmez öylesine açarsa, yaprak nasıl ölümü bilmez öylesine düşerse, karım Mahizer de öyle kendinden habersiz yaşıyordu. Uykusunda periye döndüğünü, çarşaflara sihirli bir tütsüyle yayıldığını bilmiyordu. Onun yerine ben biliyordum. Yüzünün güzelliğini onun yerine aklımda ben tutuyordum. Bugün kütüphanede ödev yapar-

ken "Güzellik nedir?" sorusuyla karşılaşsaydım, kâğıda Mahizer'in resmini çizer, altına da şunu yazardım: "Ulaşılamayan güzellik veya aşk, suyun ne olduğunu bilmeye ama susuz kalmaya benzer." Benim halimdi bu. Suyu biliyor susuz kalıyordum, Mahizer'i görüyor onsuz yaşıyordum. Zamana, insana ve İstanbul'a sövüyor, herkesten nefret ediyordum.

Onlar önde, ben arkada, dar sokaklardan geniş caddeye çıktık. Peş peşe iki taksiye binip Bahariye Caddesi'ne gittik. Önce birer tost yedik, sonra afişine bakmadığım bir filme girdik. Onlar öne geçtiler, ben arka sıralarda kapıya yakın bir koltuğa oturdum. Mahizer'le en son ne zaman sinemaya gittiğimizi anımsamaya çalıştım. Film boyunca hem onlara, hem perdeye baktım. Onlar filmin eğlencesine kapılırken, ben eski günlerin hayaline daldım. Dışarı çıktığımızda hava iyice soğumuştu. Rüzgâr, sonbaharı değil kış ayazını andırıyordu. Kalabalıkta yürüdük. Seyyar satıcılardan sıcak kestane aldık. Vitrinlere baktık. İki ayrı taksiye binip, yine sokağımıza döndük. Onlar yeşil kapılı bir apartmanın önünde dururken, ben sonraki köşede indim. Gölgeli bir duvarın yanına gizlendim ve saatlerdir Mahizer'i takip eden gri pardösülü adamı bekledim.

Mahizer ile Kıvanç buluştuğundan beri kısa boylu bir adam da peşlerindeydi. Gri pardösüsünün yakasını kaldırmış, yabancı filmlerdeki hafiyeler gibi gizemli bir havaya bürünmüştü. O da bir taksiye binmiş, sinemaya girmiş, vitrinlere bakmıştı. Sık sık sigara yakıp etrafa göz atarken, benim onu izlediğimi anlamamıştı. Gecenin sonunda, aynı yoldan geri döndü. Taksiden inerken bir sigara daha yaktı. Apartmanın yeşil kapısına doğru yürüdü. Yavaşlayan adımlarla içeri baktı. Cebinden çıkardığı kâğıda kısa bir not aldı. İşi bitince, tekrar yakasını kaldırarak, sokağın karşısına geçti. Alçak bir duvarın ardındaki boş arsaya girdi. Arsa karanlıktı. Ben de peşinden gittim, karanlığın ortasındaki ağacın yanın-

da beklediğini gördüm. Yaklaşıp ateş istedim. Cebinden çakmağını çıkardı. Birkaç denemeden sonra yakabildiği çakmağı yüzüme yaklaştırdı. Yüzümü görmesiyle boştaki elini beline atması bir oldu. Fırsat vermeden, çelik bıçağımı havada savurdum, boğazına dayadım. Dizine vurup yere çökerttim. Belindeki tabancayı aldım.

"Sen kimsin?" dedim. "Sen kimi izliyorsun? Kimin karısına tuzak kuruyorsun?" Adam ilk şaşkınlığını atlatınca kendine geldi. "Ben devletim," dedi, güven dolu bir tonla, "beni bırakmazsan, pişman olursun." Yüzüne vurup sırtüstü devirdim. Dizimi göğsünün ortasına koydum. "Sen Şeytan'ın dölü, devletin piçisin!" dedim. Hırsımı alamayıp bir tane daha vurdum. Küfür mü yakarış mı olduğu belirsiz hırıltılar çıktı ağzından. Zayıf bedenini sağa sola çevirdi. Ben bastırdıkça, göğsünü dizimden kurtarmaya çalıştı. Kırılan kaburgalarının acısıyla inledi. İğrenç soluğunu yüzümde hissettim. "Sen nesin, biliyor musun?" dedim. "Anlamayacağın bir şey söyleyeyim sana. Karım Mahizer gerçektir, sen onu yok etmeye çalışan gölgesin. Gerçeğin gölgesi değersizdir. Gerçeği değersizlikten kurtarıp yeniden yaratan ise güzel şiirdir. Ben güzel şiirin ardındayım. Ya sen? Sen gerçeğin düşmanısın."

O geceden sonra çelik bıçakların şarkısını daha sık söyledim, bir haftada karımı üç ayrı gölgeden kurtardım. Karım Mahizer saftı. Dünyayı bildiğini ve onu değiştirebileceğini sanırken, benim bir çığlık uzaklığındaki varlığımı dahi fark etmedi. İstanbul'un sokaklarında, ardında neler döndüğünden habersiz dolandı. Boğaz'ın iki yakası arasında mekik dokudu. Otobüs duraklarında bekledi, kafelerde oturdu, kütüphanelerin etrafında dolaştı. Buluşması gereken kişi randevuya gelmediğinde kaygıyla oradan uzaklaştı. Üsküdar'ın, Laleli'nin, Hisarüstü'nün yosun çatılı mahallelerinde, rutubetli evlerde kaldı. Geç uyudu, erken kalktı. Gittiği evlerde

çiçeklerle ve çocuklarla ilgilendi. Bir akşam yine Çinili Çocuk Kütüphanesi'nin sokağına gidip Kıvanç'ı kucakladığında, buna onlar kadar ben de sevindim.

Mahizer o gece Kıvançlarda kaldı, ertesi gün de evden çıkmadı. Son günlerde yorgun ve hasta görünüyor, yüzü inceliyordu. Sağlığına dikkat etmesi, dinlenmesi gerekiyordu. En azından bir gününü böyle geçirmesi iyiydi. O evde dinlenirken, ben kütüphaneye gidip şiir okumaya karar verdim. Bakkaldan bir çikolata aldım. Artık parçası haline geldiğim sokağı ağır ağır geçtim. Kütüphanenin bahçesinde Kıvanç'ı bekledim. Biraz sonra kapıyı açan Kıvanç geniş tebessümüyle bahçeye girdi. Gelip yanıma oturdu.

"Kaç gündür gelmedin. Merak ettim. Neredeydin?" dedi.

"Başka kütüphaneleri dolaştım," dedim.

"Yasemin Abla da merak etti."

"Yasemin Abla mı? Kimi?"

"Kimi olacak, seni."

"Beni biliyor mu? Yani buraya geldiğimi..."

"Tabii. Ben söyledim."

"Ne zaman?"

"Geçen hafta sinemaya gitmiştik ya, o gece senden söz ettim. Ödevime nasıl yardım ettiğini anlattım."

"Bir haftadır biliyor..."

"Evet."

"Ne dedi peki?"

"Seni tanıdığını, seni sevdiğini söyledi."

"Sevdiğini mi söyledi? Emin misin?"

"Eminim."

"Başka ne dedi?"

"Dün akşam bir mektup yazdı. Sana vermem için çantama koydu. Bak, burada."

Kapalı zarfı aldım. Önüne, arkasına baktım. Ne yapacağımı bilemedim, birkaç kez elimde çevirdim. Aklımdan hem

iyi hem kötü olasılıklar geçerken, Kıvanç'ın beni muzip bir tebessümle süzdüğünü fark ettim. Ben de gülümsedim. Başını okşadım.

"Sen bu kütüphanenin en güzel kızısın," dedim.

"Bugün şiir yazma ödevim var, bana yardım eder misin?" dedi.

"Benim birazdan gitmem gerekiyor. Ödevini bugün kendi başına yapsan olur mu?"

"Olur."

"Haydi, yukarı çık, şiirini yazmaya başla."

"Tamam, Kamo Ağbi."

"Kaleminden narlar dökülsün, Kıvanç."

"Sağol... ama bu kadar mı?"

"Ne bu kadar mı?"

"Bugün bana sürprizin yok mu?"

"Az kalsın unutuyordum. Bunu sana aldım."

"Çikolata! Teşekkür ederim Kamo Ağbi. Çikolatalı sürprizlere bayılırım."

Kıvanç'ın merdivenleri tırmanıp okuma salonuna girmesini izlerken, mektubu tutan avuçlarımın terlediğini hissettim.

Zarfı açtım. Mahizer'in önü ve arkası inci gibi harflerle dolu tek yapraklık mektubuna baktım. Aşk, diyordu, acı, yara ve bellek diyordu. Bildiğim sözcükleri peş peşe sıralıyor, her sözcükte bir burgaç yaratıyordu. Pişmanlık, gözyaşı, öfke, ayrılık, gözyaşı, pişmanlık, unutmak, affetmek, kader, ölüm, yalnızlık, kader, pişmanlık, gözyaşı ve unutmak diye tekrar tekrar yazıyor, bir söylediğini birkaç satır sonra bir daha söylüyordu. Yakın ile uzağı, yaşam ile ölümü, kavuşma ile ayrılığı birbirinin yerine kullanıyordu. Başka zaman ve başka yerde bu sözcüklerin anlamını biliyordum, ama Mahizer'in dediklerini anlamıyordum. Dili, ne annemin ne de babamın diline benziyordu. Anlamlara anlamsızlık veriyordu. Telaşla havalanan kuş sürüsü gibi sözcükleri iç içe geçiriyor-

du. Her sözcüğün kanadını yanındaki sözcüğün kanadına çarparak kırıyordu. Geçmişte bizi biz yapan, geleceğe de kapı açan olasılığı yok ediyordu. Unutulmak istiyorum, diyordu. Koca İstanbul'da kendimi bir odaya hapsedilmiş hissediyorum, diyordu. Seni sevsem de, geçmişimiz bizim kaderimizdir Kamo, geçmişimizden kurtulamayız, diyordu.

Nasıl bir yanılgıydı bu? Aşk sözcüğünü diğer sözcüklerle aynı düzeyde kullanıyor, aşka ayrı bir ağırlık vermiyordu. Vicdan azabıyla inliyordum. Ey eski ve uzun vicdan azabı! Mektubu yeniden okurken kendime soruyordum: Bunca acıdan sonra zamana hükmüm geçer miydi? Kör ve sağır kaderi yenebilir miydim? Düşkündüm. Yalnızdım. Uykum kâbuslar yatağıydı. Ah yenik kalbim! Ah eski ve uzun vicdan azabı! Kim bu dehşete dayanabilirdi? Yaşamın zulmüne kim bu kadar göğüs gerebilirdi? Mahizer benden unutulma hakkı istiyordu, oysa ben unutmama hakkına muhtaçtım. Onun yüzünü bir an olsun aklımdan çıkaramazdım. Yoksa ben, ben olamazdım. Ruhsuz düşerdim. Mezarın kabul etmediği ölüye dönerdim. Zehirli oklarını ruhuma saplayan ey eski ve uzun vicdan azabı! İçimden Mahizer'i çıkarsaydım, benden geriye bir ceset kalırdı. Kurtçukların kemirdiği bir ceset.

Mahizer eskiden birbirimize okuduğumuz şiirleri mektubunda toplayıp eritiyordu. Öksüz çocuklara benziyordu. Istırap çekiyor, inliyordu. Bir odada kilitli kaldığını söylüyor, benden kapıyı açmamı, onu kurtarmamı istiyordu. "Aç kapıyı!" diyordu. "Aç ve serbest bırak beni! Sen kendi yoluna git, ben kendi yoluma gideyim!" Çırpınıyordu. Küçük elleriyle kapıya vuruyordu. Güm! Güm! "Aç kapıyı!" Onu kurtaracak anahtarın bende olduğunu söylüyordu, ama ben ne yapacağımı bilmiyordum. Bulunduğum yeri unutuyordum. Uzakta başlayan ve giderek yaklaşan köpek seslerini duyuyordum. Karanlıktaki ulumaları tanıyor, köpek seslerinin arasında beyaz köpeğin sesini ayırt edebiliyordum. Üşüyor-

dum. Göğsüm ağrıyordu. Sesler kafamın içinde yankılanıyordu. Güm! Güm!

"Aç kapıyı! Nöbetçi! Aç kapıyı"

İstemesem de, derinden gelen sesin Küheylan Dayı'nın sesi olduğunu yavaş yavaş anlıyordum.

"Aç kapıyı! Arkadaşım ölüyor! Yardım edin!"

Güm! Güm!

Tek gözümü aralayıp karanlığa baktım. Ayakta dikilen Küheylan Dayı'nın hücre kapısına vurduğunu gördüm. Ona seslenemedim. Parmağımı kımıldatamadım. Zayıf soluğumu hırıltıyla saldım, inledim.

Küheylan Dayı gelip üzerime eğildi.

"Yaşıyorsun," dedi, "canım Berber'im, yaşıyorsun."

Yana düşen boynumu düzeltti. Yerdeki bezi alarak, dudaklarımı ıslattı. Alnımı sildi. Saçlarımı okşarken bana umutlu sözler söyledi. Bir gün buradan çıkıp İstanbul'u birlikte gezeceğimizden söz etti. Güzel hayaller, ya kalbi kırık âşıklar ya da ölümün kıyısındakiler içindi. Küheylan Dayı elimi tutarken sona yaklaştığımı görüyordu. Yer üstünde tükettiğim zamanı burada da tükettiğimi fark ediyordu.

Demir sürgünün sesi duyuldu. Hücrenin kapısı açıldı. Işığın önünde dev gövdesiyle nöbetçi belirdi.

"Ne bağırıyorsunuz lan!" dedi.

"Arkadaşımın durumu kötü, yardım gerekiyor," dedi Küheylan Dayı, sesini yumuşatarak.

"Gebersin işte. O da kurtulur, biz de kurtuluruz."

"Hiç değilse biraz su verseniz, bir ağrı kesici hap..."

"O hapa biraz sonra senin ihtiyacın olacak, moruk. Sorgu odasından seni istiyorlar. Kalk ayağa, haydi!"

Nöbetçinin iri ayaklarının yanında beyaz köpeğin gölgesini gördüm. Beyaz köpek koridordan asil adımlarla çıkıp geldi. Işığın altında sade mermer gibi durdu. Boynu genişti. Kulakları dikti. Tüyleri sıcak bir örtü gibi uzayıp kuyruğu-

na iniyordu. Kurdu andıran gözleri eski günlerdeki gibi keskin bakıyordu.

Beyaz köpeği fark etmeyen nöbetçi, Küheylan Dayı'nın yakasından tutup dışarı çekti. Kapıyı üzerime sürgüledi. Beni beyaz köpekle baş başa bıraktı.

Gücüm tükendi. Gözüm kapandı. Sonsuz bir uykuya dalmak istedim.

Beyaz köpek ağır ağır geldi, soluğundan hissettim, bana eşlik etmek için yanıma uzandı. Sıcak gövdesini gövdeme yasladı. Uzun kuyruğunu bacaklarıma doladı. Benimle birlikte soluk alıp verdi, göğsü inip kalktı. Isınmamı bekledi. Zamanımız olsa böyle saatlerce yatardı. Ama zaman yoktu. Başını kaldırdı. Yaklaştı. Yüzümü yaladı. Pembe, ıslak dilini, yavrusunu sever gibi bedenimde dolaştırdı. Gözümden kulağıma, göğsümden bileğime, yaralarımı tek tek sağalttı. Sızılarımı dindirdi. Şu tahammül edilmez dünyada insan hiç olmazsa gözünü yumduğunda acısız soluk alabilmeliydi. Yoksa yaşamın ne değeri kalırdı. Beyaz köpek, ağır gövdesini kımıldattı. Omzuma daha çok yaslandı. Kaygan dilini uzatıp, çocukluktan bu yana biriktirdiğim korkularımı da yaladı. Beni sakinleştirdi. Üzerimde hiçbir yük bırakmadı. Hafifledim. Kendimi sıcak, dingin bir suya girer gibi hissettim. Keşke hayat da beyaz köpek kadar merhametli olsaydı. Keşke hayat, yolumu yitirdiğimde bana bir yol daha açsaydı.

10. Gün

Küheylan Dayı Anlatıyor

SARI KAHKAHA

"Bana üç elma gönder, birini dişle gönder. Geminin yaşlı haritacısı, yıllar önce ölen sevgilisinin mektuplarını küçük sandıktan çıkarıp okurken karşılaştığı cümleyi yineledi: Bana üç elma gönder, birini dişle gönder. Doktor, bu hikâyeyi daha önce anlatmış mıydım sana? Öyle mi? Bu sefer farklı anlatacağım. Dinle. Yaşlı haritacı, sevgilisinden kalan iki mirasla, biri yalnızlık diğeri küçük mektup sandığı, ömür boyu dünyanın denizlerini dolaşmıştı. Her kıtada yeni haritalar çizmiş, her adada haritalara yeni adlar eklemişti. Saçı ağarmış bir adam olarak çıktığı son yolculukla denizlere veda etmeyi, geride kalan yıllarını karada geçirmeyi düşünüyordu. Ruhunu dalgalara teslim eden denizcileri takdir etse de, kendi bedeninin gençlik çağındaki sevgilisinin yanına gömülmesini hayal ediyordu. Bunu, kamarasını paylaştığı pusula ustasına anlattı. Pusula ustası ise, denizde ya da karada fark etmez, doğru zamana bağlı ölmek istiyordu. Ben bu saatin zamanına bağlıyım, diyen pusula ustası köstekli saatini cebinden çıkardı, tutkuyla kapağına dokundu. Saatin kapağındaki yakut taşlı işlemelerde sırrını çözemediği bir işaret

vardı. Ya da öyle bir sırrın varlığına inanmayı seviyordu. Yıldızlı bir geceydi. Sert bir dalga gemiye yandan vurunca, dışarıda bir şeyler çatırdadı. Yaşlı haritacı ile pusula ustası, kamaradan çıkıp güverte merdivenini tırmandılar. Gökyüzüne yayılan ve her yanda ışıl ışıl yanan yıldızları görünce, yıllarını denizde geçirmiş yaşlılardan çok göğe meraklı çocukların edasıyla durdular. Samanyolu'nun ağır akışına baktılar. Yaşlı haritacı, yıldızların nehir gibi kıvrıldığı bir noktayı işaret etti. Bak, dedi pusula ustasına, senin saatindeki işlemelere benzemiyor mu? Köstekli saati çıkarıp karşılaştırdılar. Kapağındaki kırmızı yakut taşların ışıdığını ve gökteki kıvrımda dönen yıldızları bire bir yansıttığını gördüler. Doğruymuş, diye devam etti yaşlı haritacı, senin saatinin zamanı ve işaretleri doğruymuş. Bulutlar hızla çoğaldı, gökyüzü kapandı. Yelken bezleri uğuldarken, halatlar kırbaç gibi inledi. Rotası okyanusa niyetli gemi, yaprak misali rüzgâra kapıldı. Yağmurla birlikte her yanı kasırga sardı. Telaşlandılar. Kaptanın bağırışlar arasında gürleyen komutlarına uyarak, dümene ve yelkenlere ayar vermeye çalıştılar. Sağa sola koştular, bağları bir gevşetip bir sıktılar. Üç günlük tufan boyunca yağmur durmadı, bulutlar açılmadı. Oradan oraya savruldular, belki okyanusa, belki daha önce gidilmemiş bir denize sürüklendiler. Üçüncü günün sonunda, deniz durulup rüzgâr dinince ve gökte yine yıldızlar belirince, fırtınanın bittiğine inandılar. Nerede bulunduklarını anlamaya çalıştılar. Parçalanmış yelkenleri yenilemek ve kırılan fıçılardan akan içme suyunu telafi etmek için sığınacak kara parçası aradılar. Kaptan, önüne serdiği haritalara tek tek baktı, yıldızları izledi. Sonunda eski bir haritadaki şekillerin, yıldızların konumuna uyduğunu gördü. İşaret parmağını haritanın köşesindeki denize yerleştirerek, işte bulunduğumuz yer, dedi ve ardından ekledi: Şurada, bir günlük yolda da bir ada var, oraya gidebiliriz. Kaptanın yanında duran yaşlı ha-

ritacı ile pusula ustası, birbirlerine baktılar. Kaptanın gösterdiği maviye boyalı adadan kuşku duydular. Kaptan, dediler, rotamızın tersine o kadar yol gitmeyelim, âşık haritacıların çizdiği sahte adalara benziyor bu. Eskiden kimi haritacılar, haritaların ıssız kıyısına bir ada çizer ve ona sevdikleri kadının adını verirlerdi. Dünyaya aşklarından bir iz bırakırlardı. Haritalardaki sahte adalara yönelip de hayal kırıklığına uğrayan gemilerin hikâyeleri denizlerde sık sık duyulurdu. Yaşlı haritacı ile pusula ustası, bu ada hakkında şüpheli görünürken, tahmin yürütmüyorlardı. Haritaya o adayı gençlik yıllarında yerleştirenin yaşlı haritacı olduğunu biliyorlardı. Bunu açıkça söyleyemiyor, kaptanın hiddetinden çekiniyor, elleri ayakları bağlanarak denize atılmaktan korkuyorlardı. İki arkadaş kamaraya indiler, gece boyu sohbet ettiler. Sevdiğim kızı, dedi yaşlı haritacı, kasabanın pazarında görmüştüm. Ergen yaşımdaydım. Ona mektuplar yazdım. Onun elinden çıkan ve serseri ağbilerinin korkusuyla gizli yollanan mektupları defalarca okudum. İlk okyanus seferime açılırken, ona unutamayacağı bir armağan getireceğimi söyledim. Amacım, balinaların peşinde biraz para kazanmak ve dönüşte sevgilimi alıp uzaklara kaçmaktı. Sevgilim güzeldi, inceydi, narindi. Yokluğumda hastalandı, günlerce ateşte yattı. Cam gibi kırılgan bedeni sonunda ölüme yenildi. Deniz seferinden dönünce, mezarına gittim. Bitişiğine bir mezar da kendim için kazdım. Geceler boyu elimdeki harita üzerinde çalıştım. Denizlerin tenha kıyısına en güzel adayı çizerek içini maviye boyadım ve oraya sevgilimin adını verdim. Dünya döndükçe sevgilimin adını taşıyan ama hiç var olmayan o adayı arayacaktım. Bu hayalle denizlere açıldım. Beyaz gemi göğsünü dalgalara vererek süzülüyor, eksik yelkenleriyle, haritanın tenha kıyısına yol alıyordu. Yaşlı haritacı ile pusula ustası, şafak vakti uyudular. Rüyaya daldılar. Akşama doğru sahte adanın çizildiği sulara ulaşınca, ka-

ra göründü! diye bağıran gözcünün sesiyle uyandılar. Kara göründü mü? Nasıl olur? Yaşlı haritacı, kulaklarına inanamadı. Telaşla güverteye çıktı. Sisin içinde, surları, kubbeleri ve kuleleriyle beliren masmavi bir kentle karşılaştı. İstanbul, dedi ölü sevgilisinin adını mırıldanarak, sevgilim İstanbul! Bir zamanlar kendi eliyle haritaya yerleştirdiği adanın gerçeğe dönüşmesine şaşkınlık ve hayranlıkla baktı. Dizleri zayıfladı, yere yığıldı. Onu kucaklayan pusula ustasına hayata doymuş bir ifadeyle gülümsedi. Gördüğüm doğru mu, dedi. Sevgilim İstanbul'a armağan ettiğim ve asla var olmayan ada mı karşıdaki? Kıyıdan gemiye doğru martılar kanat çırptı, meltem esti. Yaşlı haritacı orada can verdi ve denizci geleneğine uygun olarak bedeni engin sulara bırakıldı. Aradan yıllar geçtikçe, kendi kentlerini gerçek ama sisteki gemiyi hayal sanan İstanbullular, beyaz geminin kaptanı, haritacısı ve pusula ustası hakkında birbirinden değişik hikâyeler anlattılar."

Hücrede yalnızdım, ama karşımda Doktor'un oturduğunu hayal ederek konuşuyordum.

Ezik parmaklarımla ağır ağır sardığım sigarayı Doktor'a uzattım. Kibritimi çıkarıp, önce onun sigarasını, sonra kendi sigaramı yaktım.

"İstanbullular, kentlerini gerçek sanıyor, beyaz geminin haritasında yaşadıklarını bilmiyorlardı," dedim. Sigaramdan derin bir nefes çektim, dumanı havaya üfledim. "Ne dersin Doktor? Bir haritaya ada çizmek, sonra balina avcılarına katılıp, uçsuz bucaksız denizlere açılmak ister miydin?"

Benim gizli adam da İstanbul'du çocukluğumdan beri. Yaşlı haritacının hikâyesini babamdan dinlediğim kış gecesi, okul çantamdaki haritayı çıkarıp bir ada çizmiş, o adayı mutlulukla hayal etmiş, ona sevgiyle bağlanmıştım. İnsanların anlamak yerine görmeyi seçtiklerini hissettiğim çağdı. Dünya her yanda değişiyordu. İnsanlar, görmeden sev-

meyi unutuyorlardı. Hayal ettikleri bir adaları yoktu, ne aradıklarını bilmiyorlardı. Benim bu kenti onca yıl uzaktan nasıl sevebildiğime akıl erdiremiyor, fetih duygusunu bellekle-rinden sildiklerinden, beni anlamıyorlardı. Her fatih, bir hayale sarılır ve kendine ait bir yolla ilerlerdi. İsa'nın yolu, İskender'in yolundan farklıydı. İskender kenti fethederken, İsa kenttekileri fethetmek istemişti. Benim hayalim ise hem kenti hem de kenttekileri fethetmek, ikisini birden kurtarmaktı. İstanbul buna muhtaçtı.

Herkes İstanbul'un güzelliğini anlatıyor, kimse orada mutlu yaşamayı beceremiyordu. Belirsizlik, bencillik ve şiddet kentin güzelliğini örtüyordu. Kent, insanın dünyada aradığı güzelliğin ve bütünlüğün ifadesiydi. Tanrı çoktandır buna yetmiyordu. İnsan kentte bir doğa örmeye gayret ediyor, o doğanın içinde kendini bulmak istiyordu. Tanrı da öyle yapmamış mıydı? Kendi anlamını bulmak için yaratmamış mıydı yeri, göğü ve insanı? Çağlar geçti. İşler değişti. Kaos, Tanrı'yı dışarı itmeye başladı. Dışarı itilmesi için bir içe gerek varsa, insan bunu kentte inşa ediyordu. Kendi doğasını yayan insan, farkında olmadan yeni bir zamanı kuruyordu. Melankoli de orada doğuyordu. İnsanın değil yeni zamana uyamayan Tanrı'nın melankolisiydi bu. Onun Babil Kulesi'nden beri korktuğu şey gerçekleşiyordu.

Denizlerin ötesindeki bir kabilenin insanları, düşman tarafından kaçırılıp da pazarlarda esir olarak satılmasın diye çocuklarının yüzünü yaralar, kendi çocuklarını çirkinleştirirlermiş. Çocuklar böylece özgür kalırmış. Onların dilinde, çirkinlik ile özgürlük aynı anlamda kullanılır, güzellik ile esaret aynı sözcükle ifade edilirmiş. İstanbullular da kentlerini yitirme korkusuyla yaşıyor, onun güzelliğini yok etmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. Yer üstünde ve yeraltında acıya batıyor, kötülüğe sarılıyorlardı. Kenti çirkinleştirmeye özgürlük diyorlardı. Kötülüğün nihai amacının

güzelliği parçalamak olduğunu görmüyorlardı. Ama İstanbul bunu seziyordu. İnsanların aptallığına karşı koyuyordu. Koca kent kendi başına direniyor, güzelliğini korumaya çalışıyordu.

İyi, ahlâkçıydı. Doğru, hesapçıydı. Oysa güzellik, sonsuzdu. Güzellik, bir sözde, bir yüzde, yağmur düşen bir duvarın işlemesindeydi. Görüntüsü yokken bile insanın içindeki hayalde ve bilinmez bir anlamdaydı. Kırları keşfetmekten yorulan insan, kentte kendi doğasını yaratmaya başladığından beri, cama, çeliğe, elektriğe can verdi. Yaratmanın tadını aldı. Aynalara bakıp, ben doğanın kâşifi değil kentin yaratıcısıyım, dedi kendi kendine. İnsan ile doğa arasındaki ikiliği kaldırdı, ruh ile maddeyi birleştirdi. Bütün zamanları ve mekânları bir araya topladı. Kente baktığında, yalnızca geçmişi değil geleceği de gördü. Sonra yoruldu hızlı koşmaktan. Karamsarlaştı. Umutsuzluğa düştü. Güzellikteki çirkinliğe, varlıktaki yokluğa kapıldı. Takatsız kaldı. Kentteki güzelliğin can çekiştiğini mi görüyordu? Öyleyse yeniden can vermeliydi o güzelliğe. Kentteki yaşamın değersizleştiğini mi hissediyordu? O yaşama yeniden değer katmalıydı. Tutku mu bitiyor, sırlar mı tükeniyordu? Kenti tutkuyla sarmalı, hırpalamak yerine onu yeniden fethetmeliydi.

Doktor'a anlattım bunları karşımdaki boş duvara bakarak.

Parmaklarımın arasındaki hayalî sigarayı dudaklarıma götürdüm. Bir nefes çektim. Dikkat etmeme rağmen sigaranın külünü yere düşürünce, iç geçirdim. Külü parmağımın ucuyla yerden almaya çalıştım. Kül dağıldı, un ufak oldu. Yine canım sıkıldı.

Can sıkıntım, sorgudan dönüşte Berber Kamo'yu hücrede bulamayınca başlamıştı. Ona ne olduğunu sorduğum nöbetçi bana karşılık vermemiş, kapıyı üzerime sırıtarak kapatmıştı. Doktor ile Öğrenci Demirtay da yoktu. Onlarla iki gündür karşılaşmamıştım. Ben sorgudayken hücreye gel-

mişler miydi? Dinlenip, biraz uyumuşlar mıydı? Onlardan kalan bir işaret göremedim. Boş su bidonunun yeri değişmemişti, aynı köşedeydi. Ellerimle yokladığım duvarlarda ve kapıda taze kan lekelerine rastlamadım. Karşı hücre de boştu. Zinê Sevda, yere uzanıp kapının altından attığım düğmeye karşılık vermemiş, sağlam tek bacağımın üzerinde dakikalarca hücre kapısında beklememe rağmen mazgala çıkmamıştı.

Uzaklardan tok bir ses geldi. Duvarların, koridorların ve demir kapıların ötesindeki patlamayı, Browning tabancasının sesine benzettim. Aynı ses yinelenince, tahminimde yanılmadığımı anladım. Yerimden kıpırdadım. Duvara tutuna tutuna ayağa kalktım. Yaralı bacağımı taş dolu torba gibi sürüyerek kapıya yanaştım. Mazgal demirlerini kavradım. Bir şey görme umuduyla dışarı baktım. Koridor boştu. Beyaz ışıkta dalgalanan bir gölge ya da soluk hissedilmiyordu. Silah sesi hangi yönden geliyordu? Daha doğrusu, kimden geliyordu?

Aklımdan iki olasılık geçti. Son görüşmemizde, "Ölüm de iyidir," diyen Doktor muydu silah sesinin muhatabı? Saf düşünceli Demirtay, öfkeli Kamo ya da inatçı Zinê Sevda mıydı? İçlerinden biri fırsat kollayıp bir silah kapmış ve karışık koridorlara dalarak çatışmaya başlamışsa, nereye kadar gidebilirdi? Koridorlarda yolunu nasıl bulabilirdi?

Daha iyi bir olasılık vardı: Yukarıdaki İstanbul bizi unutmamıştı. Belgrad Ormanı'ndaki çatışmadan sağ kurtulan gençlere başkaları da katılmıştı. Acıya son vermeye, acı çekenleri kurtarmaya yemin etmişlerdi. Bize yardıma geliyorlardı. Doktor'un genç oğlu ile Mine Bade de aralarındaydı.

Sesler tekrar başladı, silahlar üst üste patladı. Browning'in sesine Beretta, Walther ve Smith&Wesson silahlarının mermileri karıştı. Koridor yankılandı. Her silahı, ömrümün geçtiği Haymana Dağı'ndaki yaban hayvanlarının sesini ayırt

eder gibi tanıdım. Kulak kabarttım. Hangi merminin insan bedeninde nasıl bir yara açabileceğini anımsayınca kaygılandım.

Arkadaşlarımın durumunu merak ettim. Şimdi ne haldeydiler? Sağ mı, ölü müydüler? Aslında iki olasılığın da aynı anda geçerli olduğunu düşündüm. Ben göremediğimde, arkadaşlarım hem ölü hem sağdı. Hem soluk alıp veriyor hem de yerde cansız yatıyorlardı. Aramızdaki duvarlar her olasılığı geçerli kılıyordu. Çatışa çatışa ilerleyenlerin durumu için de geçerliydi bu. Ellerinde silahla öne atılanlar hem bizi kurtarmaya gelenler, hem de bizi öldürmeye çalışanlardı. Başka bir şey bilmiyordum. Bilmediğim sürece, bütün olasılıklar eşitti. Yeraltındaki hücremizin yer üstünden görünüşü de buna benzerdi. Burada acı çektiğimizi öğrenen İstanbullular sokakta üzgün ve çaresiz yürürken, bizim hakkımızda iki olasılığı bir arada düşünürlerdi. Biz belki yaşıyor, belki ölmüştük. Belki soluk alıp veriyor, belki yerde cansız yatıyorduk.

Kendimi yukarıdakilerin yerine koydum. Bir an kendime onların gözüyle baktım ve ne düşüneceğimi şaşırdım. Hem canlı hem ölü olduğumu, iki hali birden taşıdığımı hissettim.

Ben gece kelebeği gibi koridorun beyaz ışığına kapılıp düşüncelere dalarken, silah sesleri durdu. Ortalık sessizleşti. Hücre eski suskunluğuna döndü. Her an koridorun ucundan biri çıkıp gelecekmiş gibi beklemeyi sürdürdüm. Tek ayağımın üzerinde biraz daha durabilmek için mazgal demirlerine tutundum. Işıktan yorulan gözlerimi kıstım. Arka koridordaki bir hücrenin kapısına vurulduğunu duydum. "Nöbetçi!" diye bağırdı bir ses. Arkadaki hücrelerde birinin yardıma ihtiyacı vardı. "Nöbetçi!" Kulağımı koridora verdim. Nöbetçinin ayak seslerini bekledim. Nöbetçi şimdi sandalyesinden kalkacak, odasından çıkacak, betonda sert topuklarla ilerleyecekti. Arka koridora geçip, hücrenin kapı-

sında duracaktı. Sürgüyü çekecek, kapıyı açacak, küfretmeye başlayacaktı. Ama nöbetçi hareket etmedi. Sandalyesinden kalkmadı, topuklarını betona vurmadı. Arka taraftan gelen sesi karşılıksız bıraktı. Yeniden sessizleşen koridor, dipsiz boşluğa düştü. Yorgunluktan daha fazla bekleyemedim. Sırtımı duvara yasladım. Ağırlığımı sağlam bacağıma yükleyerek yavaşça aşağı kaydım. Yere oturdum. Bacaklarımı iki yana yayıp, derin bir soluk aldım.

Burnumdan kan sızdığını o zaman fark ettim. Yerdeki bezi alıp burnumu sildim.

Uykum yoktu. Acıkmıştım. Susuzluktan damağım kurumuştu.

Karşımdaki duvara bakarak zaman geçirmektense Doktor'la konuşmayı tercih ettim. Boş cebimden tütün tabakası çıkarır gibi yaptım. Derisi çatlak parmaklarımın arasında sigara sararken, Doktor'un evine gitmeye, orada sohbet etmeye karar verdim. Onunla en çok sevdiği yerde, evinin Boğaz'a bakan balkonunda oturduğumu hayal ettim. Tütünü bol sigarayı ona uzattım. Bir tane de kendime sardım. Masadaki çakmağı alıp sigaralarımızı yaktım. İçime çektiğim dumanı, bir süre tuttuktan sonra İstanbul'un kış başlangıcında az rastlanır mavilikteki göğüne saldım. Deminki silah seslerini aklımdan uzaklaştırdım. Aşağıdan gelen araba seslerini, vapur düdüklerini ve martı çığlıklarını dinledim.

Balkondaki masanın dantelli örtüsünde acılı ezme, peynir ve turşu tabakları vardı. Roka, tazeydi. Yoğurt, kaymaklıydı. Turpların üzerine limon sıkılmıştı. Zeytinlere pul biber serpilmişti. Ekmek ince dilimlenmiş, birkaç dilimi kızartılmıştı. Sürahideki su yarılanmıştı. Uzun, narin bardaklardaki rakıya buz eklenmiş, bulut rengine dönen rakı soğumaya başlamıştı. Tütün tabakası, çakmak ve kül tablası yan yanaydı. Masanın beyaz örtüsünün, kenarlarındaki dantel işlemeleriyle eski zamanlardan kaldığı belliydi.

Ilık bir gündü. Doktor, rahat ve keyifli görünüyordu. İçerideki cızırtılı eski kayıttan bir hüzzam şarkı geliyordu. Doktor'un uzun yıllar önce vefat eden ama bu evi hiç terk etmeyen karısı söylüyordu. Kalbimin sahibi sensin, diyordu dokunaklı sesiyle, orda yalnız sen varsın. Ömrüm geçip de saçlarıma beyazlar dolsa bile, benim için sen her şeysin, neşesin, hayatsın, diyordu. Şarkının sözleri, balkondan su gibi süzülüp, yağmur oluklarından toprağa doğru akıyordu. Apartmanda, aşağıdaki bahçede ve sokakta, hasreti çağrıştırmayan bir şey kalmıyordu. Seyyar satıcılar aynı sesle bağırıyordu. Vapur pervaneleri ve otomobil tekerlekleri aynı iniltiyle dönüyordu. Çatılar kat kat sıralanıyor, aşağıdaki denize merdiven gibi iniyordu. Denizin şişkin dalgaları, şarkının ezgisine uyarak bir yükseliyor, bir alçalıyordu. Kaptanlar bizim içtiğimiz rakıyı görür ve dinlediğimiz şarkıyı duyar gibi peş peşe düdük çalıyordu.

Doktor kadehini önce bana sonra karşıdaki denize doğru kaldırdı. Onu tekrar ettiğimi görünce gülümsedi. Rakısını yudumladı.

"Ne iyi ettin de geldin, Küheylan Dayı," dedi.

"Ben de memnunum geldiğime," dedim.

"Yeterince görebildin mi İstanbul'u?"

"Uzun bir ömür, artı on gün, bana yetti."

"Buna sevindim."

"Huzurla ölebilirim, Doktor. Kendimi dingin hissediyorum."

"Neden ölümden söz ediyorsun? İyi şeyler düşünelim. Bu masayı sık sık kurmayı, rakımızı İstanbul'a karşı her mevsim yudumlamayı dileyelim."

"Güzel günlere içelim."

"Güzel günlere..."

Bardaklarımızı tokuşturduk.

Karşı binanın teras katındaki boş sandalyelere, çamaşır ip-

lerine, çatı kiremitlerine baktık. Pus yoktu. Gökyüzü açıktı. Çamlıca Tepesi'ndeki bir parça bulut dışında her yan masmaviydi. Kınalıada'nın evleri ve koruları bile görünüyordu. Sağ tarafta alçalan güneşin batmasına, göğün turuncu renge bulanmasına yaklaşık bir saat vardı.

"Birazdan akşam olacak, her yanı büyülü bir örtü saracak," dedim.

"Büyülü mü? İstanbul'da neyin büyüsü kaldı ki?"

"Doktor, senin geçen gün umut için söylediğini ben büyüye yakıştırırım: Büyü, vardan iyidir."

"Umut ya da büyü, hangisini dersek diyelim, İstanbul'un güzelliğini kurtarmaya yetmiyor. Bunu herkese değil sana söylüyorum, Küheylan Dayı. İnsanlar yoruluyor, buradan çekip gitmek istiyor."

"Doktor, yaşanacak hal kalmadığı için insanlar buradan vazgeçiyor. Oysa İstanbul'un yaşamaya değil yaratmaya değer bir kent olup olmadığına bakmalıyız."

"Nesi yaratılacak? Harap olan güzelliği mi?"

"Onun güzelliğini yeniden yaratmak bile tek başına fetih gerekçesi."

"Fetih... Bunda kararlı mısın hâlâ?"

"Elbette."

"On gün boyunca gördüklerinden sonra da..."

"Şimdi daha çok kararlıyım."

"Sanırım buna içmeliyiz."

"Aklımıza gelen her şeye içelim bugün."

Keyifle sandalyelerimizin arkasına yaslandık.

Sağ taraftaki çatıların üzerinden kırmızı bir şalın uçtuğunu gördük. Şal rüzgâra kapılmış, denize doğru gidiyordu. Bazen kıvrılıyor, bazen düzleşiyordu. Geniş kanatlı kuşlar gibi süzülüyordu. Bir çatıya konmaya değil, denize ulaşmaya niyetli görünüyordu. Şalın insanı kendine bağlayan kırmızı rengine dalıp, uzakları düşündük.

"Küheylan Dayı, bazen aklım karışıyor. Seninle on gündür değil de sanki çocukluğumdan beri tanışıyorum. Sana da öyle gelmiyor mu?"

"Ben de beraber yıllarca İstanbul'un semtlerini dolaştığımızı, sohbet ettiğimizi, konuştukça anlatacaklarımızın çoğaldığını hissediyorum."

"Yaşlanıyoruz galiba..."

"Ben zaten yaşlıyım, Doktor, sen kendine dikkat et."

"Ama aklın zehir gibi. Benden daha iyisin."

"Öğrendiklerimi unutmadığım doğru. Mesela senin söz ettiğin kitap da yer etti aklıma, günlerdir düşünüyorum."

"Hangisi?"

"*Decameron*."

"Adını bellemişsin."

"Evet, artık unutmam."

"O kitabın komik hikâyelerini de unutmazsın."

"Doktor, o kitaptan anlattığın hikâyelerin hep komik olması bana babamdan dinlediğim bir olayı anımsatıyor. Bir İstanbul yolculuğu dönüşünde babam bize, yeraltındaki hücrelerde kaldığını söylemiş ve hücresindeki denizciden duyduğu bir adadan söz etmişti. O adanın âdetlerine göre, biri öldüğünde, ölü evinde toplananlar gece yarısına dek birlikte ağlaşır, ağıt yakar, sonra herkes evine dağılırmış. O zaman yas evinde yalnız kalan aile üyeleri, gülerek konuşmaya başlar, ölüyle ilgili gülünç hikâyeler anlatırmış. Her hikâye ile kahkaha atar, sohbet uzadıkça gözlerinden yaş gelirmiş. Sarı kahkaha derlermiş buna. Ölümü unutturan kahkahaya sarı rengi yakıştırırlarmış. Ne dersin, Doktor? *Decameron*'dakilerin, bir yandan ölümün soluğunu enselerinde hissederken, diğer yandan komik hikâyeler anlatması, sarı kahkahaya duydukları ihtiyaçtan mıdır?"

"Belki," diyen Doktor, sözünün devamını getiremedi. Salonda çalan telefona yetişmek için kalktı.

Kahkaha da vardan iyiydi. Yaşamın bize öğrettiği derslerden biri buydu. Balkonda yalnız kalınca, bu deyimi önümdeki yiyeceklere göre çoğalttım: Peynir ve turşu, vardan iyiydi. Rakı ise bütün varlardan iyiydi. Kendi kendime güldüm. Bir yudum aldım. Bardağı masaya bırakıp, ağzıma bir hıyar turşusu attım. İstanbul'da yaşamak ne güzel şey, dedim. Haliç'in sularının Boğaz'ın akıntısına karıştığı yerdeki dalgalarda kibrit kutusu gibi sallanan küçük balıkçı motorlarına baktım. Batıdaki minarelerin ve uzun apartmanların ardında gökyüzü kızarırken, Adalar tarafında aniden başlayan sisin buraya yaklaştığını, birazdan balıkçı motorlarını saracağını fark ettim. Kızarmış ekmeğe acılı ezme sürdüm.

Masaya dönen Doktor'la bardaklarımızdaki son yudumu içtik. Rakılarımızı tazeledik.

"Oğlumdu arayan," dedi, "akşam eve gelemeyeceğini haber veriyor."

"Genç doktorumuz mu? Keşke gelseydi. Onu görmek isterdim."

"O da seni merak ediyor, Küheylan Dayı. Sana selam söyledi."

"Eyvallah."

"Gençler. Kafalarına göre yaşıyorlar. Ne yaptıklarını anlamak mümkün değil. Güya çok önemli işleri varmış."

"Kız arkadaşı nasıl? Mine Bade..."

"İyiymiş. Ben de görmedim daha. Bu akşam beraber geleceklerdi, tanışacaktık."

"Kısmet değilmiş, Doktor. Bir dahaki sefere artık..."

"Bir dahaki mi?"

Doktor kafayı bulmuş gibi duraksadı. Çatıların ilerisindeki denize baktı. Elindeki kadehi iki avucuyla sardı. Parmaklarını birbirine kenetledi. Sırtını öne eğdi. Omuzlarını içe doğru büktü. Boğaz'ın durgunlaşan akıntısını izledi. İçeride şarkı söyleyen karısının sesini daha iyi duyabilmek için

başını yana çevirdi. Gözlerini yumdu. Karısına eşlik ederek şarkının sözlerini mırıldandı. Başı iyice omzuna düştü. Sesi yavaşladı, sustu. Derin derin soludu. Bekledi. Uyukladığını sandığım anda doğrulup gözlerini açtı. Bana kederle baktı. Varlığımdan şüphe edercesine yüzüme yaklaşıp uzaklaştı. Rakısından bir yudum aldı.

"İyi misin, Doktor?" dedim.

"Oğlumun sevdiği kızı tanımak isterdim. Mine Bade keşke bu akşam gelseydi."

"Geceleyin yıldız kayarsa, onlar için dilek tutarız."

"Sanırım gökte yıldız yerine sis göreceğiz, Küheylan Dayı. Senin büyülü İstanbul'un birazdan sisle kaplanacak."

Patlama sesleri duyuldu peş peşe.

Seslerin ne taraftan geldiğini anlayamadık. Önce karşıdaki evlere göz attık, sonra balkonun demirinden eğilip, üç kat aşağıdaki sokağa baktık. Sıkışık akşam trafiği, hızlı yürüyen okul çocukları ve bir bir yanmaya başlayan sokak lambaları normal görünüyordu. Diğer evlerin balkonlarından veya pencerelerinden eğilip bakan yoktu. Teraslar ve kapalı perdeler aynı duruyordu.

"Silah sesi miydi?" diye sordu Doktor.

"Sanmıyorum," dedim, onu telaşlandırmamak için. "Dışarıyı boş ver. Biz rakımızın tadına bakalım."

Bardağı yarıladım. Bir an önce sarhoş olmak istedim. İstanbul'un akşam güneşi vuran uzak pencerelerine ilk kez görüyormuş gibi baktım.

"Küheylan Dayı," dedi Doktor, "baban, gökyüzünde bizimkine benzeyen bir dünya olduğunu söylemişti. Geçen gün oğluma anlattım bunu. Hoşuna gitti, ama her zamanki gibi benim tersime düşünmeyi becerdi. Bize benzeyen dünyayı yukarıda değil aşağıda aramamız gerektiğini söyledi. Yeraltı uzakta değil yanı başımızda, dedi. İnsanlar orada acı çekiyor, kıvranıyor ve çıkış arıyorlar. Yorgun ve zayıf-

lar. Göğe bakar gibi başlarını yukarı çeviriyorlar. Bizi hayal ediyor, bize sesleniyorlar. Her birimizin bir benzeri yeraltında yaşıyor. Kulak versek duyabiliriz. Biraz aşağı baksak onları görebiliriz."

"Belki benim babamın İstanbul'daki benzeri, senin oğlundur. Yeniden doğmuştur. Ne dersin, Doktor?"

Aynı anda kahkaha attık. Sandalyelerimizde geriye doğru kaykıldık. Benim babam ölmüş, onun oğlu yaşıyordu. Kahkahamızın rengi, ölüm ile yaşam arasındaki çizgide sararak, bir nehir gibi İstanbul Denizi'ne akıyordu. Her yanda sırayla ışıklar yanıyordu. Topkapı Sarayı ve Kız Kulesi aydınlanırken, Selimiye Kışlası ile Haydarpaşa Garı sisin ardında kalıyordu. Gemiler yavaşlıyor, vapurlar daha uzun düdük çalıyordu. Balıkçı motorları kıyıya dönüyordu. Gece ile gündüz, gerçek ile hayal birbirine karışıyordu. Her şey kendi karşıtını içinde saklıyordu. Gece, gündüzün rengini sararken; hayal, yeni bir gerçeğin müjdesini veriyordu. Çıplak bedeniyle sereserpe uzayan kent, üzerine simli, ipekli, yumuşak bir örtü sarıyordu. Ama köy insanlığın çocukluk çağını, kent de olgunluk çağını temsil ediyorsa, İstanbullular kaygılı ergenler gibi hâlâ arafta yaşıyordu. Güzele uygun bir bakış edinemiyorlardı. Gündüz ürkek dolaşıyor, gece tedirgin yatıyorlardı. Güzel bir kent istemenin, güzel bir yaşam istemek olduğunu unutuyorlardı.

Gülerken elini boşluğa savuran Doktor az kalsın sürahiyi deviriyordu. Masanın kenarındaki sürahiyi son anda belinden yakalamayı başardı. Islanan elini silerken yeniden gülmeye başladı. Sarı kahkahasıyla birlikte her şeyin rengine sarı bir ton yayıldı. Sürahideki su ile sepetteki ekmek sarardı. Karşı terastaki sandalyeler sarı bir rüzgârla kaplandı. Denizden karaya doğru uçan martılar kanatlarını sarı boşluğa bıraktı. İstanbul Limanı'ndaki gemiler sarı yüklerini boşaltırken, Boğaz Köprüsü'nün ayakları sarı ışıkla aydınlandı.

Anımsamak her zamanki gibi uzun, yaşamak kısaydı. Doktor'un belleği sarı gölgeli anılarla doldu. Kentin her parçası onu başka bir zamana götürdü, rakının her yudumu onu başka bir anıya taşıdı. Rakının buzlu rengi de sarardı.

Kapıya vurulduğunu duyunca birbirimize baktık.

"Nihayet geldi," dedi Doktor.

Bardağını masaya bıraktı. Acele etmeden kalktı. Kapıyı açmaya gitti.

Kapıdaki sesleri dinledim.

"Demirtay," dedi Doktor, "nerede kaldın?"

"Burada doğru dürüst balık yoktu, mecburen Kumkapı'ya gittim," dedi Öğrenci Demirtay.

"Buradaki balıkların nesi varmış?"

"İstanbul'un en güzel balıklarını alıp gelmeye söz vermedim mi?"

"Saat altı oldu ve sen yeni geliyorsun."

"Altı mı? Senin duvar saatin yanlış, Doktor. Benim saatim daha altıya on var."

"Bırak dalga geçmeyi, haylaz. Elindekileri mutfağa götür."

"Salata malzemesi de aldım."

"Geciktiğin için cezalısın. Ben balıkları kızartırken, sen de salata yapacaksın."

"Seve seve yaparım. Küheylan Dayı gelmedi mi daha?"

"Herkesi kendin gibi mi sandın?"

"Geldi mi? Nerede?"

"Balkonda."

Demirtay heyecanla balkona daldı. Sandalyeden kalkmama fırsat vermeden boynuma sarıldı. Başını omzuma gömdü. Kalbinin çarpıntısını hissettim. Yaşamın gençlere ne çok yakıştığını düşündüm. Ölüm onu almasın, Demirtay'ı kimse kollarımın arasından çekip götürmesin istedim. Kalp çarpıntısı dinene kadar bekledim.

Ellerini tuttum, avuçlarımla kavradım.

"İyi görünüyorsun," dedim. "Biraz kilo almışsın. Saç mı uzatıyorsun sen?"

"Evet, saçlarımı seninki gibi omuzlarıma salacağım."

"O zaman fotoğraf çektiririz yan yana."

"Ne güzel olur. Birlikte hiç fotoğrafımız yok."

"Ellerin buz gibi, Demirtay."

"Her zamanki halim."

"İçeriden kendine bir kazak al. Balkonda oturup bizimle rakı içeceksin. Üşümeni istemem."

"Bir değil iki kazak giyeceğim şimdi."

"İyi edersin."

Güneşin gitmesiyle birlikte balkonu ayaz sarmış, hava soğumaya başlamıştı. Üzerimde yün hırka olmasa ben de üşürdüm.

"Küheylan Dayı, size yeni dedikodular getirdim. Hele sofraya oturalım, hangi şarkıcının gençliğinde balıkçılık yaptığını ve şimdi müziği bırakıp gençlik aşkıyla birlikte yeniden balık satmaya başladığını söyleyeceğim. Balıkçıların konuşmalarından, İnönü Stadı'nın altında gömülü hazinenin haritasının hangi sarayda saklandığını duydum. Son at yarışlarında kimin şike yaptığını da öğrendim. Hepsini anlatacağım."

"Seni zevkle dinleriz. Şimdi Doktor'a yardım et, yine azarlamasın seni."

"Hemen gidiyorum."

Salona geçen Demirtay'ın gözden yitmesiyle geri dönmesi bir oldu.

"Küheylan Dayı," dedi, "az kalsın unutuyordum."

"Ne oldu?"

"Sofraya oturduğumuzda, dedikoduların yanı sıra size bilmecenin çözümünü de söyleyeceğim."

"Hangi bilmecenin?"

"Vapur yolcularının günlerce gazete haberlerinden oku-

duğu Filiz Hanım ile Jean Bey'in bilmecesi. Filiz Hanım Jean Bey'in hem karısı, hem kızı hem de kız kardeşiydi. Bunu duyduk. Ama son habere göre, Filiz Hanım Jean Bey'in aynı zamanda teyzesiymiş de. Anımsadın mı?"

"Elbette."

"Bunun nasıl olanaklı olduğunu çözdüm."

"Öyle mi?"

"Anlattığımda siz de şaşıracaksınız."

"Şimdiden meraklandım."

"Ama ödül isterim."

"Ne ödülü?"

"Madem bu akşam geç kaldım diye ceza veriliyor, bulmacanın çözümüne de ödül verilmeli. Haksız mıyım?"

"Mantıklı görünüyor. Bence olur. Doktor'un da fikrini alalım."

"Ben onu mutfakta ikna ederim."

"Hadi bakalım, göreyim seni."

Öğrenci Demirtay içeri geçti. Beni balkonda yalnız bıraktı.

Hem acıyı ve kederi yeniden üreten hem de umudu ve hayali her gün var eden İstanbul'u seyre daldım. İntihar için köprüye çıkanların son kez süzdüğü, el ele tutuşan âşıkların ilk kez görmüş gibi hayran kaldığı Dolmabahçe Sarayı'na, Sepetçiler Kasrı'na ve Galata Köprüsü'ne baktım. Anadolu yakasının yoksul tepelerindeki gecekondu mahallelerinin beyaz sise hazırlanışını izledim. İstanbul milyon hücreli bir kentti ve her hücre kendi başına bir İstanbul'du. Parça bütünde, bütün parçadaydı. Yakın uzakta, uzak yakındaydı. Her şey kısır ve doğurgandı.

Her bedensel acıya bir de ruhsal acı eşlik ediyordu bu kentte. Kalabalık ve yalnızlık aynı ölçüde ağırdı. Aşk acısı, yoksullukla yarışıyordu. Geçim sıkıntısı, yaşlılıkla aynı hızda ilerliyordu. Salgın hastalıklar ile salgın korkular kol kola gidiyordu. Derilerinin altında damar yerine fiber kablo-

lar dolaştığını sanan çocuklar büyüyor, ceplerinde ayna yerine hesap makinesi taşıyan yaşlılar çoğalıyordu. Dillerindeki harflerin yerini rakamlar alıyordu. Aşkın paraya dönüştüğünü söylüyorlar, ama ceplerinden hesap makinesini çıkarıp hesap yapsalar da, paranın neden aşka dönüşmediğini çözemiyorlardı. Rakamlar yetmiyordu.

İçeriden Doktor'un seslendiğini duydum.

"Küheylan Dayı! Birazdan geleceğiz. Seni yalnızlıktan kurtaracağız. Sabret."

"Geç kalırsanız, bütün rakıyı bitiririm," diye karşılık verdim.

Boşalan bardağımı doldurdum. Su ve buz ekledim. Hayallerimin kentinde, sevdiklerimin yanında, Boğaz'a yukarıdan bakan balkonda rakımı yudumladım.

Babam, İstanbul'un her mevsim ayrı bir kent yarattığını, karanlıkta, karda ve siste başka kentler doğurduğunu söylerdi. Sıcak bir yaz günü, Tophane sahilinde yan yana sıralanıp resim yapan öğrenciler görmüştü. Her öğrenci karşıdaki Kız Kulesi'ne, martılara ve denize bakarak tuvale boya sürüyor, ama hiçbirinin resmi diğerinkine benzemiyordu. Birinde deniz mavi, diğerinde sarıydı. Birinde Kız Kulesi genç, diğerinde yaşlıydı. Birinde martılar kanat açıyor, diğerinde toplu halde ölüyordu. Tuvaller aynı kenti değil, aralarında çağlar ve mesafeler bulunan bambaşka kentleri resmediyordu. Aydınlık veya karanlık, sevinçli veya kederliydiler. Babamın kendi gördüğü kent ise hepsinden farklıydı. O zaman anladım, demişti babam, kenti kent yapan insanın bakışıydı. Kötü bakanlar kenti kötüleştirir, güzel bakanlar onu güzelleştirirdi. Kentin değişmesi ve güzelleşmesi, insanın değişip güzelleşmesine bağlıydı.

Babamın yıllar önce bıraktığı İstanbul'a baktım. Salacak gözden yitmişti. Kız Kulesi'nin gövdesi sise gömülmüştü. Deniz, bardağımdaki rakı gibi beyazlaşmıştı. Vapurlar ve ba-

lıkçı motorları kıyıya çekilmiş, dinleniyordu. Yalnızca kırmızı kanatlı bir martı görünüyordu sis bulutlarının içinde. Martı, kanatlarını geniş açmış, denizden karaya doğru süzülüyordu. Gövdesini boşluğa bırakıyordu. Bütün göğü sahiplenerek, çatılara doğru alçalıyordu. Biraz daha yaklaştığında bunun martı değil kırmızı şal olduğunu fark ettim. Kırmızı şal, siste bir belirip bir yitiyordu. Rakıyı fazla mı içtim? Daha kaç kadeh oldu ki? Kendi kendime güldüm.

"Doktor! Doktor!" diye bağıran bir ses duydum.

Tanıdık ses aşağıdan geliyordu.

Balkon demirinden başımı uzattım. Apartmanın girişindeki kaldırımda bekleyen Berber Kamo'yu gördüm.

"Kamo!"

"Küheylan Dayı! Seni gördüğüme sevindim."

El salladım.

"Yukarı çık," dedim.

"Sonra geleceğim," dedi.

"Neden?"

"Karım Mahizer'le buluşmaya gidiyorum, Beyoğlu'na."

"Onu da getir."

"Birlikte geleceğiz. O da sizinle tanışmak istiyor."

"Geç kalmayın, yemek hazırlanıyor."

"Öğrenci çocuk geldi mi?"

"Evet."

"Zinê Sevda?"

"Birazdan burada olur."

"Ben gideyim. Mahizer'i bekletmeyeyim."

"Haydi, tez git, tez gel."

Kamo, ellerini kalın paltosunun cebine koydu. Hızlı adımlarla yürüdü.

Köşeye varmak üzereyken seslendim.

"Kamo!"

Durup baktı. Sisin içinde bir gölgeye benziyordu. Var ile

yokun birleştiği yol ağzında, kalbin yavaşlığı ile zamanın hızı arasındaydı.

"Seni özledim!" dedim.

Gülümsedi. Kollarını iki yana açtı, boşluğu kucakladı. Uzaktan bana sıkı sıkı sarıldı. Fazla beklemeden geri döndü, uzun adımlarla sisin içine daldı.

Kadehimi havaya kaldırdım. "Senin şerefine İstanbul," dedim, "senin şerefine."

Kadehi masaya bırakırken, burnumun kanadığını fark ettim. Dudağıma sızan kanı mendilimle sildim. Üzerime kan damlayıp damlamadığına bakarken, ergenlik çağımdaki sıcak bir yaz gününü anımsadım. Haymana Dağı'nın yamacında, sıcaktan bunalan atımla bir konağın yanından geçiyordum. Atımı, konağın önündeki pınardan su alan kıza doğru sürdüm. Genç kızın saçları örgülüydü. Alnındaki kurdelede sarı liralar vardı. Parmakları kınalıydı. Yeni gelin olduğu belliydi. Elindeki su dolu tası getirip bana uzattı. Kana kana içtim, yorgunluğumu serin suya bıraktım. Atım da oluktaki suya kandı. Sırtımı güneşe verip, oradan uzaklaştım. Yamacı aştım. Bir ahlat ağacının yanından geçerken, gömleğimdeki kanı fark ettim. Burnum kanamış, beyaz gömleğime damlamıştı. Gelin kıza âşık olduğumu o zaman anladım. Kan, ya aşkın ya da ölümün işaretiydi. Henüz ölüme uzak, aşka yakın yaştaydım.

Tütün tabakasından sigara kâğıdı aldım. Kâğıdı parmaklarımın arasına yerleştirdim, üzerine tütün yaydım. Dolgun sardım. Kâğıdın kenarını dilimle ıslatıp yapıştırdım. Kâğıttaki ıslaklığı çakmağın aleviyle sildim. Sigarayı ilk nefeste bitirmek ister gibi ciğerlerime derin çektim. Dumanı burnumdan çıkardım. Duman kanamaya da iyi gelir, burnumda bir durup bir sızan kanı kuruturdu. Geriye yaslandım. Salondan yayılan hüzzam şarkıya kulak verdim. Çok sürmedi, şarkının ezgisi dışarıdan gelen silah sesleriyle kesildi.

Browning, Beretta, Walther ve Smith&Wessonların sesi yine yankılandı. Bir yandan unutmak istediğim, diğer yandan umut bağladığım seslerdi bunlar. Her mermi biraz daha yakında patlarken, bana adım adım yaklaşanın ne olduğunu merak ettim. Yaşam mı, ölüm müydü gelen? Başımı kaldırdım. Yukarıda, derin karanlıkta süzülen zaman kuşuna baktım. Zaman kuşu geniş kanatlarını açmış, her yanı kaplamıştı. Geçmişin rüzgârlarında yorulan gövdesini, şimdiki ânın boşluğuna bırakmıştı. Bir kanadı acıya, bir kanadı güzelliğe bulanmıştı. Ayağa kalkıp elimi uzatsam, ona yetişebilir miydim? Ayaklarımın ucunda yükselsem, parmaklarımı iyice açsam, zaman kuşunun siyah tüylerine dokunabilir miydim?

Silah sesleri iyice yaklaşıp demir kapının önünde dururken, tütünü bol sigara hep parmaklarımın arasında kalsın istedim. Yaşamı, ölümü veya acıyı değil sigaranın genzi dolduran tadını hissetmek istedim. Masa örtüsünün dantel işlemesini, kızarmış ekmeğin rengini, buzlu rakının kokusunu düşünmek istedim. Deniz rüzgârında bir nedene bağlanmadan uçan kırmızı şalı hayal etmek ve uzun tüylü halılarda çıplak ayakla yürümek istedim. Peynir ve turşu yemek istedim. Herkes duysun diye müziğin sesini sonuna kadar açmak, balkonda oturup gemilere el sallamak istedim. Olmadı. Silah seslerinin gelip durduğu yerde demir kapının sesi başladı. Koridoru, paslı testere gibi gıcırdayan kapının sesi kapladı.

Yerimden kıpırdamadan bekledim. Elimi boynuma götürdüm. Ağrıyan boynumu sıvazladım. Başımı sağa sola eğdim. Uzun tırnaklarıma baktım. Dağınık saçlarımı geriye yatırdım. Alnımdaki kan lekelerini sildim. Gömleğimin yırtık yakasını düzeltip, omuzlarımı dikleştirdim. Duvara dokundum, parmaklarımı pürüzlü betonda gezdirdim. Parmak kemiklerimden koluma, oradan bütün bedenime soğuk bir yel

yayıldığını hissettim. Havada nem ve yosun kokusu vardı. Boğazım yanıyordu. Kulağım çınlıyordu. Kafamın içinde bir girdap dönüyordu. Zaman kuşu geniş kanatlarıyla karanlıkta süzülürken, demir kapının sesi bütün boşluğu sarıyordu.

Başımı doğrultup, karşıdaki sise son kez baktım.

Sarı sis güzeldi.

İstanbul'daki zamanı kaplayan ve içinde hem yaşamı hem ölümü barındıran sis çok güzeldi.

"Cehennem, acı çektiğimiz yer değil,
acı çektiğimizi kimsenin duymadığı yerdir."

– Hallac-ı Mansur

"Bir çocuk karanlığa kalmış ve dar sokaklarda yönünü şaşırmışsa orası İstanbul'dur. Eski sevgilisini bulmak için maceraya atılan gencin, siyah tilki kürkünün peşine düşen avcının, fırtınada sürüklenen geminin, dünyayı bir elmas gibi avucuna almak isteyen prensin, boyun eğmemeye yeminli son isyancının, şarkıcılık hayaliyle evden kaçan kızın, para babalarının, hırsızların ve şairlerin vardığı kent İstanbul'dur. Her hikâye burayı anlatır."

Pus dağıldıkça çoğalan renkleriyle, surları, kuleleri, kubbeleriyle İstanbul...
Kırmızı bir şal, siyah bir hırka, Berber Kamo'nun dükkânı, Şerafet Bey'in saati, Küheylan Dayı'nın tabancası... Yerin üç kat altında, küçücük bir hücrede dört adam, titreyip kıvranarak hikâyeler anlatıyorlar birbirlerine. Kaygıyla ve kahkahayla...
İstanbul'daki zamanı, geçmiş ve bugün diye ayırmak yerine, yeraltındaki ve yer üstündeki zaman diye ayırarak, anlatıyorlar.

Burhan Sönmez, acının ve her şeye rağmen umudun yörüngesinde dönen bir kenti, büyük bir romanla yeniden yaratıyor.

İstanbul İstanbul... demir kapının paslı sesi...
"acıda herkes yalnızdır, sen de çözüleceksin..."

iletişim